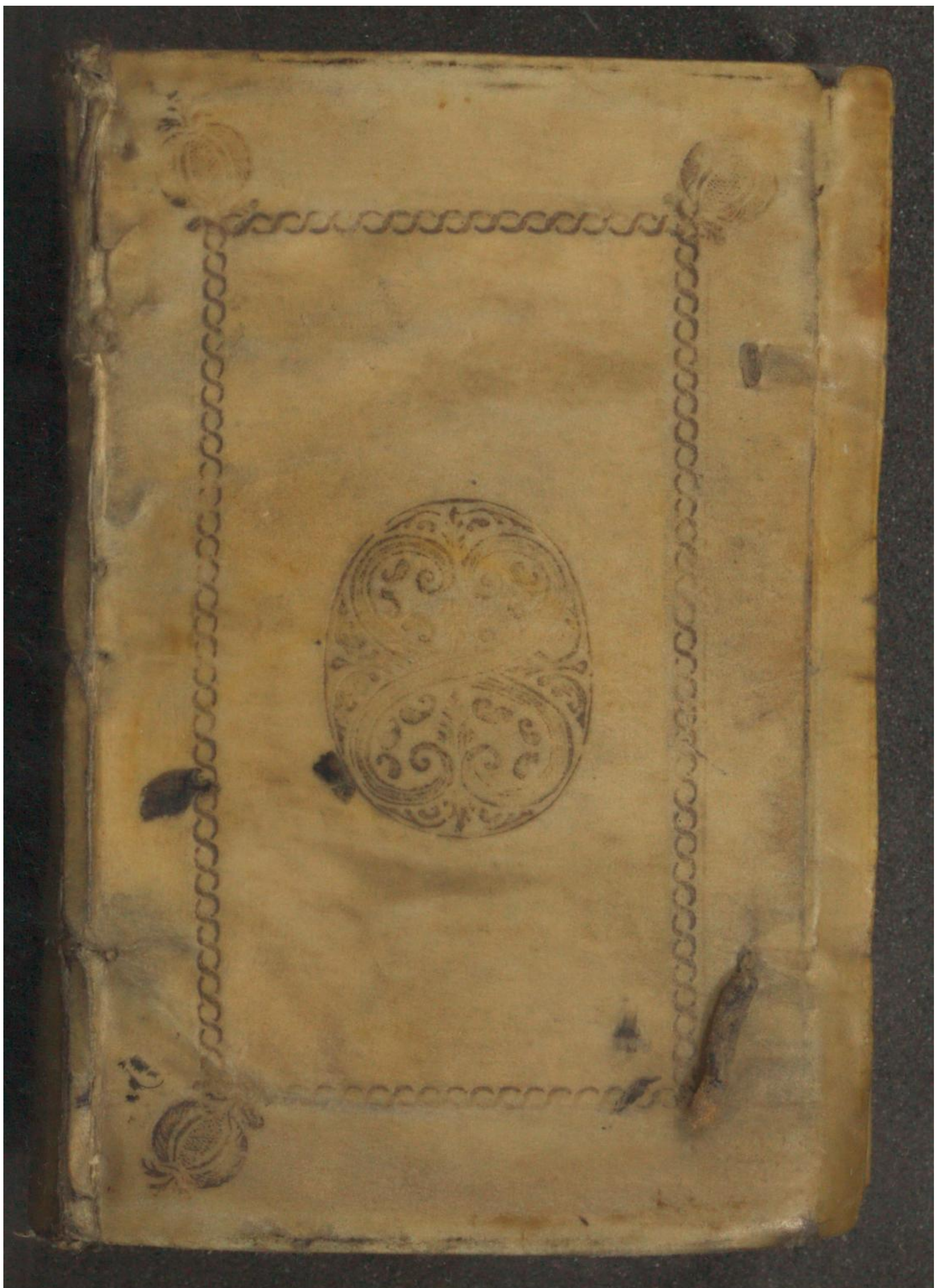
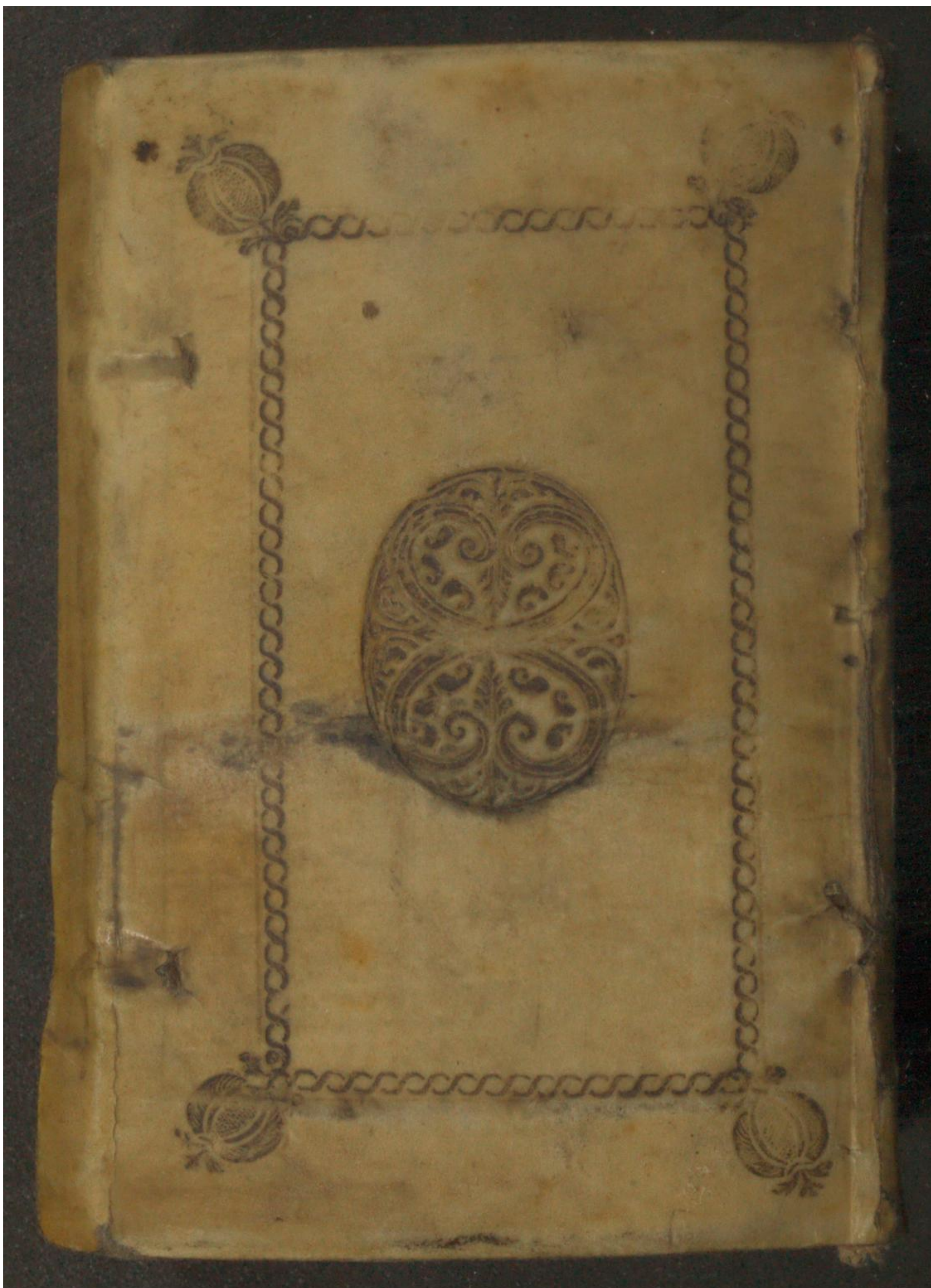
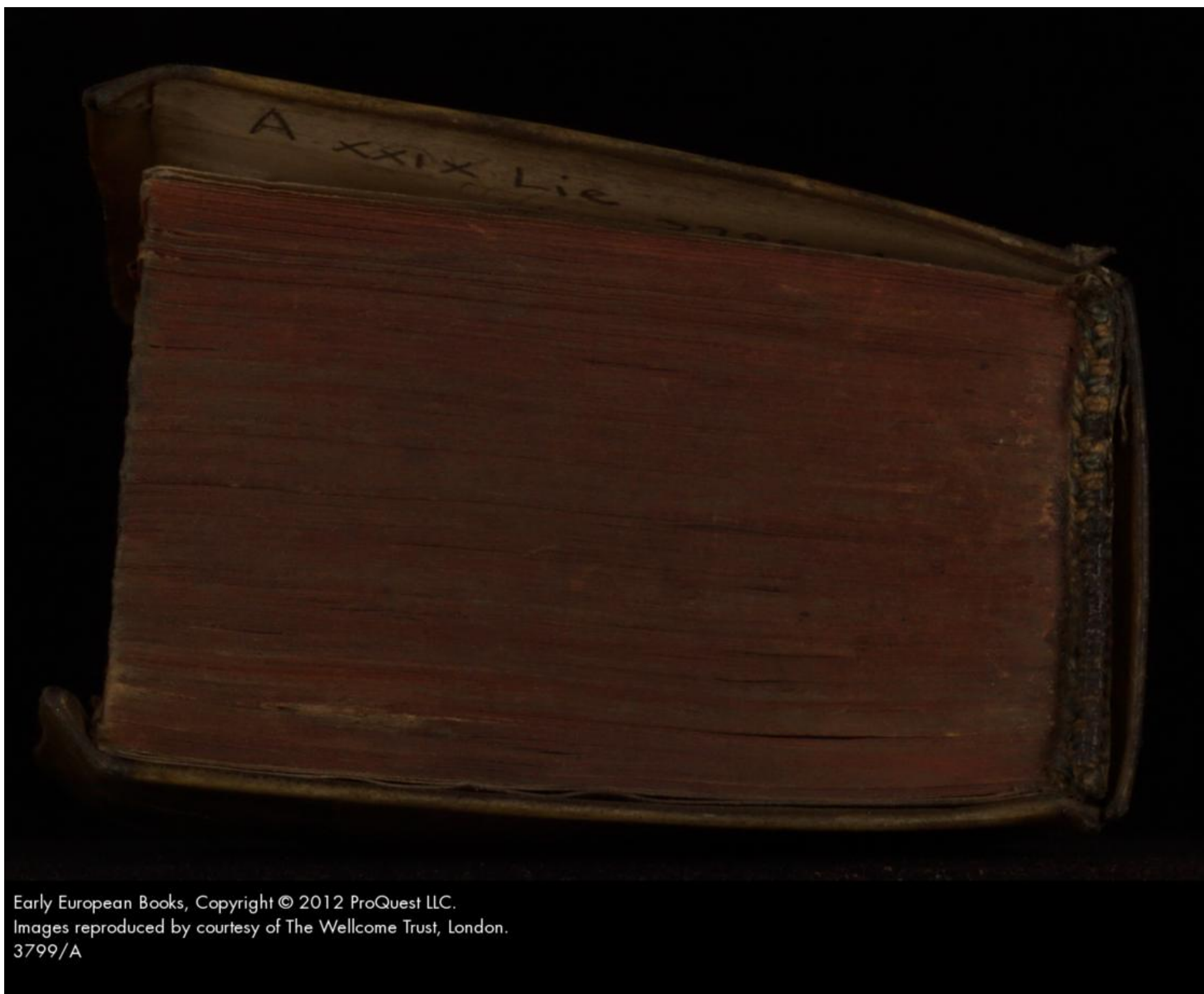
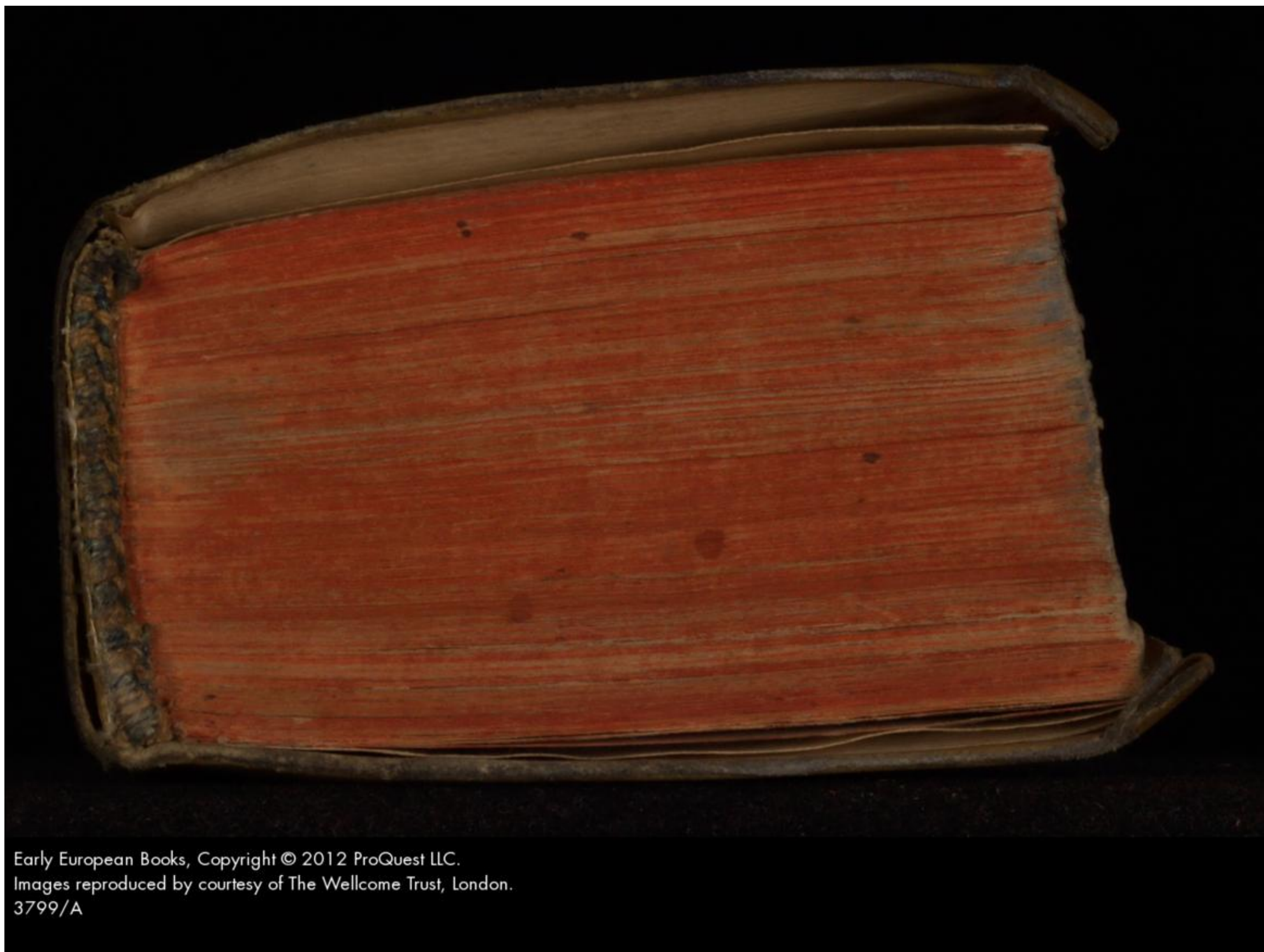
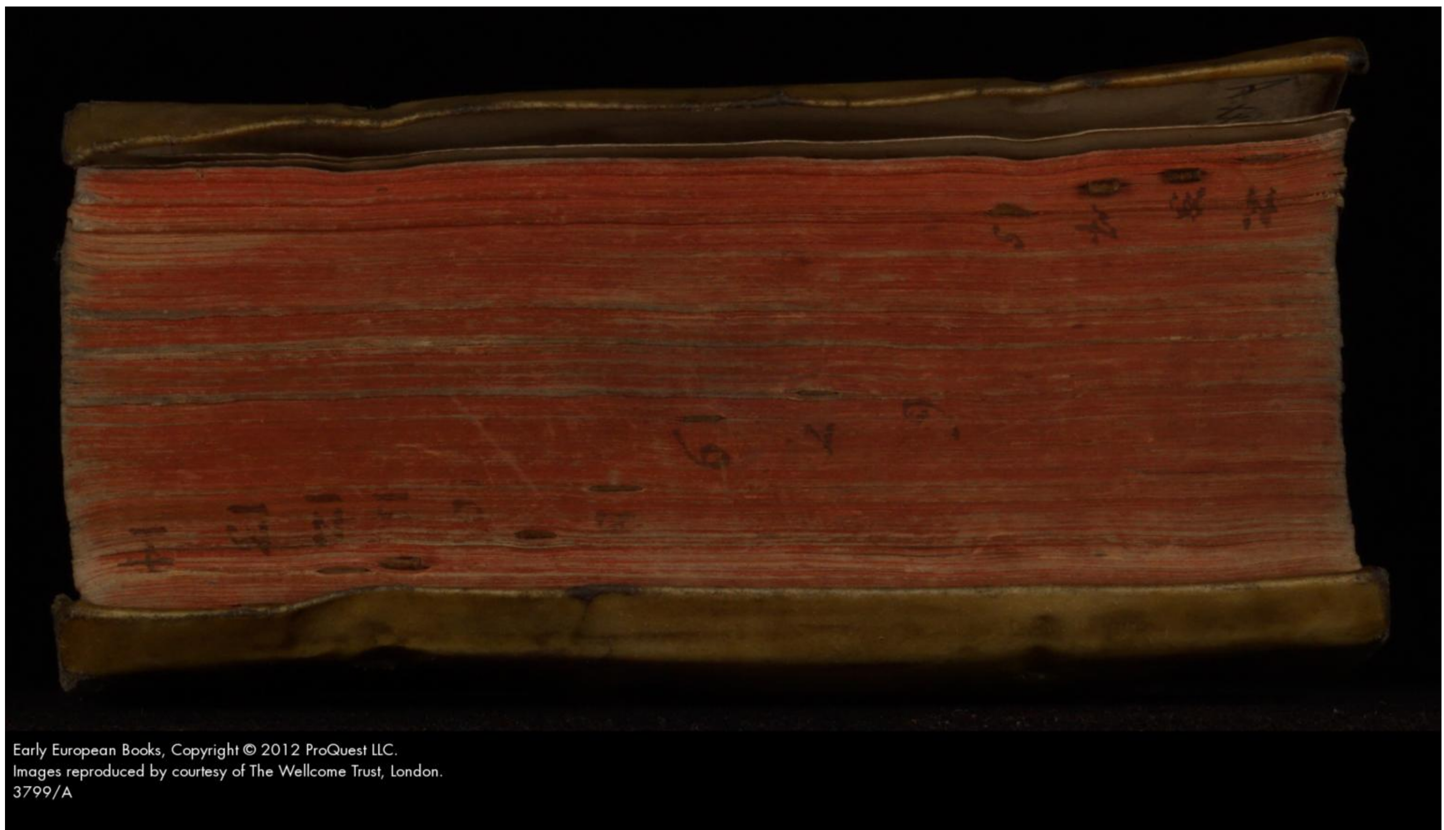

LIEBAUT
1577

A xxix Lie

Payne 12/7/11

THESAVRVS SANITATIS PARATV FACILIS.

SELECTVS EX VARIIS *Authoribus vt sequens indicabit pagina.*

PER IOANNEM LIEBAVLTIVM DIVIOnensem, Parisiensem Medicum.

PARISIIS,
Apud Iacobum du Puys, è regione Collegij Cameracensis, sub signo Samaritanæ.

1577.

CVM PRIVILEGIO REGIS. -30- x

Ex libris Comitis de Gettlingen.

Authorum nomina.

1. HIP. siue Polybij Hippocratis discipuli de Diæta, denuò latinè explicatus.
2. Iacobi Syluij de victu facili pauperum Scholasticorum libellus.
3. Iacobi Syluij de Duro ac Parco victu, libellus latinus factus.
4. Iacobi Syluij Consilium aduersus famem & victuum penuriam, latinum factum.
5. P. Hyspani philosophi ac Medici præstantissimi Thesaurus pauperum: factus pene nouus & altera parte auctus.
6. Iacobi Syluij de Peste libellus, latinus factus.
7. Guinterij Andernaci de Peste.
8. Augerij Ferrerij de morbo gallico libri duo.
9. Ioan. Liebaultij de præcauendis curandisque venenis Commentarius.
10. Therapia puerperarum Ioannis le Bon.
11. Therapia recens natorũ Rhodionis Eucharij.
12. De Nicotiana herba } Ægidij Euerharti
13. De vnd: Mechoacan }
14. De peste. Gerardy Bergensis.

ORNATISSIMIS VIRIS, D. NICOLAO MAGNO, Simoni Petræo, Ludouico Dureto Philoſophis, Medicis, Regiſque Chriſtianiſſimi Conſiliariis.

I. Liebaultius Medicus S.

VI Medicinam faciunt (viri Ornatiſsimi) artem ſanè omnium præſtantiſsimã, ſed longè difficillimã, maximè arduam ac ſi dicere audeo periculoſiſsimam exercere mihi videntur: Nam præter accuratam infinitarum penè diſiplinarum co-

gnitionem, præter absolutam singularum Medicinæ partium eruditionem, præter iudicium incredibile, ingeniique non vulgarem solertiam, omnino in medendo necessariam: longo quoque vsu diuturnaque experientia in opere Medico eum versatum esse oportet, qui munus Medici cum laude sustinere meditatur. Id nimirum subiecti ipsius dignitas ac amplitudo suo iure postulat, vt quoniã non sordidi alicuius opificij, sed humani corporis omnium præstãtissimi maximéque diuini operis Medico cura demãdata est, is quascũque ingenij dotes conferat, omnesque industriæ vires experiatur, quibus præsentem eius valetudinem tueatur, collapsamque citò ac tutò restituat. Quod tamen non dicam præstare aut susceptum exequi, sed aggredi quam difficile ac operosum fuerit, rei ipsius magnitudo testatur. Quanta enim (quæso) morborum non modò trecentorum vt putauit Plinius, sed penè infini-

torum turba occurrit? Quot clades, quot ærũnæ: Quot noui ac insolentes affectus quotidiè suboriuntur: quot iam geniti succrescendo vires acquirũt, quibus omnibus tanquã infestißimis vitæ salutisq; hostibus, pugna cruenta Medico est indicenda? Quot casuũ inopinatorum euẽtus singulis ferme horarũ momentis sese offerũt, vt lapsuũ, ruinarũ, ruptionũ, adustionũ, luxationũ, vulnerũ, atque his cõsimiliũ quibus salutarẽ opẽ manu præsenti sug gerere debet Medicus? Quot venenorũ pericula, quorũ lethales impetus citißimè supprimẽdi ac propulsandi veniunt? Quãta in humanis corporibus spectãda diuersitas? Quãta ex ætatib⁹, sexu, regionibus, cœlo, educatione, studiis, vsu, varietas dignoscẽda: Quanta in corporũ cœlestium obseruatione difficultas, quæ nisi cognôris sæpe venenũ erit quod in remedium datur: Quàm diligens adhibẽda cautio in cõiiciendis morborum internorum notis, quæ fallaces sunt sæpenu

mero, siue coloris habitũ spectes, siue lotij signa rimneris, siue pulsus harmoniã obserues, velut hoc agẽtibus morbis vt hostem Medicum fallant: Vt iure quidẽ ac meritò Medici, cũ Momo illo à Ioue exoptare debuisse videãtur, fenestratum hominis corpus factum, quò quæ in intimo corpore delitesunt tanquam per fenestrã illis intueri liceret: Quanta item in præsagiendis futuris morborum euentibus solertia sit opus: Quanta sese offerat difficultas in excogitandis remediis, quàmque præceps ac momẽtanea eorum exhibendorum occasio: Quanta in ægris tractandis vbique mœstitia, quantus pauor, & quam tristis mortis imago Medicorum perpetuò obuersantur oculis: Vt ne addam, quòd etiamsi tot difficultates laborumq́ molestias, summo studio atque industria Medicus peruicerit, omnemque mouerit lapidem, vt qua doctrina atque diligentia poßit, munus Medici sustineat, vix ac ne vix quidẽ vulgi calũnias, homi

nũq; perditißimorũ imposturas queat effugere: Ecce, veterator Empyric⁹ omniũ rerũ ignarißimus prudẽtiæ ac industriæ Medicæ insidiari ac tenebras offundere nusquã desinit: En, impudens nescio quis sycophanta, purpuratus simia, suas nugas sceleratißimas præ salutaribus remediis venditat: Quid? Pharmacopæus audacißimus non veretur falcem veneficã in messem Medicã immittere, aliud pro alio supponere, quæ prudenter & opportunè à medico præscripta sunt immutare, vel quod fit sæpius, adulteratum aut inueteratũ atque euanidũ ex picturatis capsulis depromptum pharmacũ propinare, in maximã ægrorũ perniciẽ, ac famæ Medici nõ mediocre dispendiũ: Quid? Chirurgi, Tõsores, Aliptæ, Obstetrices, Clinicæ mulierculæ, permultique alij nebulones Æsopici, formulas remediorũ præscribere, morbisq; omnibus non minus doctè ac sciẽter quam vel Medicus ipse, se posse mederi impudẽtißimè iactitãt: Hæc om-

nia aliaq; quãplurima Medicinã facienti tædia deuorãda veniũt, hæc in exercẽda Medicina experiũda calamitas, hæc subeunda rerũ discrimina: Tot deniq; naturæ ingenij, doctrinæ, industriæ, exercitationis ac experiẽtiæ dotibus insignitum esse oportet, qui Medicinam successu fœlicissimo cum magno sui nominis splendore ac celebritate exercere meditatur. Intelligãt ergo Empirici, qui nulla vtili rerũ cognitione, sed inani ac vana nulláque ratione stabili firmata experientia Medicinã factitãt, artem hãc tam grauẽ, tamq; humano generi salutarem indoctis artificibus cõtaminandã nõ esse: Videant Mechanici isti artifices, primorũ grãmatices rudimentorũ, nedũ disciplinarũ Medico maximè necessariarũ ignarissimi, omnisq; vsus ac obseruationis Medicæ imperitissimi, quàm impudenter se Medicis æquales in medẽdo dictitent, & quã arroganter se morbis quibuslibet posse mederi glorientur: Discant Tyrones Me-

dici qui medicā praxim vix adhuc à limine salutarūt, artem hanc, penes quē est vitæ & necis cuiusque potestas, maturū medici iudicium, diuturnamque in morbis cognoscendis atque tractandis exercitationem desiderare: nec remedia medica quæ alioquin salutaria, deorūq; manus vocauit Herophylus, incōsultè polluēda, aut in perniciem hominū temerè prostituēda, sed à solo medico naturâ prudente & in rationali methodo diu multumq; versato magna cautione, & quod prius dicere debui, religione pertractanda esse: Remédia enim, licet per se salutē aut morbos non efficiāt, Salutaria tamen vix ac ne vix quidē esse possunt, quin potius deleteria, si à stolidis & imperitis medendi artificibus exhibeātur, & qui, vt ait Plinius, discunt medicinam ægrorum periculis facere, & per horū mortes experimēta agere. Qui ergo ad praxim medicam vitæ parentem, tutricem, seruatricē, vindicem viam affectat, ad eam illotis

pedibus non accedat, nec sordidis manib⁹ eius pertractet mysteria, sed perpetuò diuinũ illud Hippocratis Oraculũ animo menteque reuoluat, eam artẽ longã esse, iudiciũ difficile, experimẽtũq; supra quã dici aut cogitari posit periculosum: Neq; verò quisquã speret se summũ medicinæ artificẽ futurũ, etiã si in feracissimis theoriæ medicæ campis multum operæ ac laboris collocarit, aßiduis vigiliis & indefatigata animi commentatione omnia medicinæ mysteria perlustrauerit, veterũq; ac iuniorũ scripta sedulò euoluerit (quãuis & hoc sit maximi momẽti) nisi sapientes & lõgo rerũ vsu doctos senes duces sibi proposuerit, artem ipsam exercentes magna animi attentione audierit, illorũ cõsilia obseruarit, multaq; ab illis didicerit quæ nulla scribẽdi facilitate dici aut explicari possunt: Vt enim ex libro Nauclerus, aut alterius artis opifex vix ac ne vix quidem vllus euadere potest: Sic neque ex aliorũ scriptis eximius vn-

quam Medicus est futurus, nisi omne exercitationis obseruationisq; medicæ genus cũ doctrina cõiungat, suasque tacitas lucubrationes ac latẽtes animi motus ad op⁹ reuocet. Hæc mihi medicinæ factitãdæ ineũda videtur ratio: hæc, q praxeos medicæ sacris initiari cupiunt, adhibẽda animi contentio: Hæc, omni arrogantia, temeritate, ambitione, φιλαυτία proscriptis, sagax, sapiens & modesta suscipienda exercitatio: quæ tamen multò facilior ac expedita magis cuique Tyroni practico fuerit, si remediorũ quandã velut Synopsin ac suppellectilem in animo ac memoria reconditam habeat, è qua tãquam è ditißimo ac locupletißimo penu remedia depromat, si quãdo morbus vel affectus quispiã præter naturã occurrat, cui tutò ac promptè sit medẽdũ: Huiusce autem medicatricis Synopseos formulas quãplurimi è iunioribus præstantes medici, iuuandæ rei medicæ studio pellecti, scriptis mandarũt, quæ non modò medi-

cinæ Cādidatis ac Tyronibus, ſed & aliis qui iā nō mediocres in ea progreſſus fecêre, non parū fructus ac vtilitatis ſunt allaturæ: Idipſum verò præſtitêre inter cæteros duo illa inſignia medicinæ lumina, Fernellius et Hollerius, Medicorū qui ab Hippocrate & Galeno extiterūt facilè principes, qui quicquid à veteribus in ægrotis curādis inuentū ac vſurpatū, quicquid particularibus experimētis à iunioribus maximè vero à ſeipſis felici fauſtóque ſucceſſu obſeruatū, tā fideliter literarū monumētis cōmendarūt, vt nullū ſit remedij genus tā abſconditū, nihil in medendo tā occultū, abſtruſum, ac ſecretum quod illis authoribus in ſplendidā lucem non prodierit. Ego verò, cū tot tantorūq; virorū in promouendis medicorū ſtudiis propēſam admodū induſtriā admirarer ac ſuſpicerē, ne cæteris aliquid agentibus & de ſuo in publicū conferētibus, vnus inutilis aut omnino ocioſus viderer, cæpi de remediis paratu facilib⁹ mecū quidpiā

meditari, vt Tyroni practico quodcunq; remedij gen⁹ tanquã in numerato suppeteret, vnde cuiuscũque fortunæ sortis ac conditionis ægrotos, quauis impendente necessitate, quouis tẽpore, vbicunque locorum, absque vllo aut nisi pauco pharmacopæi aliorũ ve assidentiũ ministerio, tutò ac citò iuuare queat: Nam remedia quæ à Fernellio & Hollerio descripta sunt, videntur nescioquem apparatũ postulare, & potius ditioribus, delicatis, in mediis vrbibus degentibus, larga rerum copia vndique diffluentibus, quã tenuis fortunæ hominibus, rusticis, villaticis, ruri agentibus, parcè ac duriter viuentibus, in rerũ angustia aut penuria versantibus, instituta: Itaque quoniam medici munus est non huius aut illius sed cuiuscunque humani corporis valetudinem tueri, idque cõsequi nõ cõposito ac mixto, potius quam simplici, non ab exteris petito nationibus potius quam domestico, non sumptuoso potius quam vili, non

difficili, potius quam paratu facili: sed quocunque remedij genere, quod salutare corpori esse posit, non minus sanè præsidium ad tuendam restaurandamque valetudinem sperandum videtur à remedio paratu facili aut vili, quam ab elaborato aut sumptuoso. Vt ne addam, quod ea quæ suapte natura talia existunt, nihil habent artis, promptè ac facilè parantur, multo gratiora ne dicam valentiora esse consueuerunt, quam quæ plurimũ elaborata ac velut operoso quodã fucata sunt artificio: non enim ars, sed sola natura vires remediis confert, illisque artificiosus apparat⁹ nil ferme aliud vtilitatis præter mixtionem aut fucum nescioquẽ solo colore aut sapore aut odore iucundũ parit, plurimùm vero detrimenti sæpè cõciliat, vt quibus vires imminuit, aut infringit, aut perimit, aut nõ necessarias acquirit, aut etiam (non alitet quã in vario ferculorũ apparatu) naturæ nostri corporis aduersarias ac noxias in-

generat. Quare remediorũ paratu faciliũ breuẽ Synopsin cõfeci, vel potius Thesaurũ sanitatis paratu facilẽ non ex meo vnius peculio, sed ex ditißimis virorum artis medicæ vsu & exercitatione clarissimorũ scriniis exornaui: fecique, vt qui à multis annis in situ ac puluere, tantorũ virorũ velut contẽpti iacebãt loculi, nũc multò venustiores, politiores, habitiores, auctiores ac locupletiores in lucẽ splendidißimã prodeant. Quo thesauro medicæ praxeos candidati interea frui poterunt, donec faustũ ac fœlix iam diu expectatũ sydꝰ, Fernelij raras & inusitatas in morbis curãdis obseruationes nobis aduexerit: Donec, tu MAGNE, magnificos illos ac amplißimos tui fœcundißimi ingenij Thesauros publicè recluseris, nosq́ opulẽtißimis tuæ felicißimæ industriæ medicæ Cõsiliis beaueris: Donec, tu PETRÆE immẽsum illud tuæ solidæ doctrinæ iudiciiq́ acerrimi in medẽdo pelagus toti Europæ patefeceris. Donec, tu DVRETE nõ

ſolum tuas illas genio ipſius Hippocratis tibi dictatas in Hippocratẽ Cõmentationes iam pridẽ à Gallis exteriſque populis expetitas, ſed & diarias in tractãdis ægrotis animaduerſiones diligentißimas in lucem emiſeris: Hunc autẽ Theſaurum noſtrum vobis tribus Medicorum totius Europæ Coryphæis offero, voueoque: in quo ſi accuratam illã vobiſque conſuetã medẽdi methodum nõ planè aduertatis, ſaltẽ remediorum ad quoſuis morbos paratu facilium Synopſin non inutilem ex veſtro experiẽtiæ medicæ locupletißimo penu magna ex parte ſelectã agnoſcetis, Syluiumque noſtrum aliquot ſuis opuſculis iam diu obſoletis reuiuiſcentem, amplecti nõ recuſabitis. Hoc ergo totum, qualecunque fuerit boni conſulite, ac habetote in ſempiternum meæ erga vos obſeruantiæ, gratique animi indicium. Valete diutißimè ac fœliciter. Calend. Maij. 1577.

HIPPOCRATIS SIVE POLYBII Hippocratis diſcipuli, de ſalubri victu idiotarum libellus.

Cibus & potus qualis & quantus quouis anni tempore ſumendus.

IDiotas ac priuatos homines hæc diæta vti oportet: Hyeme præ cæteris plurimun edendum, bibendum quàm parciſſimè. Et potus eſſe vinum debet quàm meraciſſimum: cibus, panis, opſonia aſſata omnia: oleri- Hyems.

busac tempestate præter cæteras paucissimis vtendum. Sic enim corpus maximè siccum ac calidum reddetur.

Ver. At verò vere ineunte, amplius potandum & dilutius, & paulatim: cibis quoque mollioribus ac paucioribus vtendum, panis subducendus, offáque offerenda: detrahenda etiam eandem ob rationē obsonia, & ex assatis omnia elixa facienda: non vescendum oleribus nisi paucissimis donec ad Æstatem sit peruentum: sub veris finē, & cùm iam æstas ingruet cibis mollibus, opsoniis elixis, oleribus tum crudis tum coctis, potibúsque quàm dilutissimis ac plurimis assuescendum, ita tamen vt id sensim ac paulatim non de repentè fiat, nec quicquā in victu temerè ac subitò immutetur

Æstas. Æstas vbi aderit iis omnibus & offa molli & potu dilutissimo ac plurimo, opsoniis quoque elixis, ac oleribus paulò licentius si vnquam aliàs indulgendum, vt frigidum & molle reddatur corpus: siquidem tempestas hæc calida ac sicca cum sit, æstuosa ac penè squallida efficit corpora: quibus æstiuis ardorib⁹ hoc genere victus promptè occurrendum. Eadémque propemodum viuendi ratio

obſeruanda, qualis dicta eſt cum ex hyeme ad ver, & ex vere ad æſtatem fit tranſitus, nimirum vt cibus quidem detrahatur, potus verò augeatur: contrà cibus paulatim augeatur, potúſq; ſenſim ſubducatur vbi ab æſtate ad hyemem fiet progreſſus.

In Autũno rurſus cibi plures exhibendi & ſicciores, necnon eiuſdem generis obſonia: potus verò pauciores & meraciores. Atque cùm hyems opportuna ſit, homo perpetuo potu vtetur meraciore & pauciore, cibo quàm pleniſſimo & ſicciſſimo: ſic enim & maximè ſanus fuerit nec vllo frigore rigebit: nam hoc anni tempus valde frigidum ac humidum exiſtit. *Autumnus.*

Victus cuique habitui conueniens.

HAbitibus corpulentis, carnoſis, multum mollibus & rubicundis toto ferè anni tempore vti victu ſicciore eſt ex vſu: humida enim eſt illorum natura. Verum duros & graciles, fuluóſque ac nigros humidiore diæta ferè ſemper victitare oportet: corpora enim talia ſicca exiſtunt. *Victus habitum corporis.*

Victus cuique ætati salubris.

Victus ætatum. CORporibus iunioribus victus mollior & humidior est vtilis: nam hæc ætas sicca est, súntque iuniorum corpora compacta. Senes verò siccior victus maiori tẽporis parte decet: corpora enim huius ætatis humida sunt, mollia ac frigida. Quare pro ætate, anni tempore, & habitu victus nobis ineunda est ratio, ita vt consistentibus & caloribus & frigoribus nos opponamus: sic enim maximè sani fuerimus.

Iter quomodo & quando faciendum.

Iter. AMbulandum hyeme quidem velocius, æstate lento gradu, nisi per solis æstum iter faciendum sit. Oportet autem & carnosos citius ambulare, graciles verò tardius.

Quibus balnea sunt ex vsu.

Balnea. BAlneis quoque multis æstate vtendum hyeme paucioribus. Gracilibus autem magis expedit lauari quam corpulentis.

Qualis vestitus.

VEstes hyeme mundæ ſunt induendæ, æſtate oleo infectæ. *Veſtes.*

Obeſus ex gracili, & gracilie ex obeſo quî fiat.

CRaſſi ac obeſi qui graciles fieri volunt, ieiuni omne exercitij gen⁹ ſubire debẽt, & cibos aſſumere adhuc anhelantes ex fatigatione & nondum refrigerati, & prius vinum bibere dilutum, non admodũ frigidũ: nec nõ obſonia ingerere præparata ex ſeſamis aut condimentis hortenſibus & aliis huiuſcemodi. Sint autem obſonia pinguia quæ offeruntur, ſic enim citiſſimè ſatiari & pauciſſimis impleri poterunt. Sed & ſemel in die cibum ſumere, ſuperſedere balneis, duriter cubare, & nudum deambulare oportet, quantum eius maximè fieri poteſt: contrà qui ex gracilibus craſſiores ac obeſi cupiunt euadere, omnia his quæ dixi contraria inſtituere & ieiuni nullum laborem ſubire debent.

Quando vomendum & quando aluus ſoluenda.

VOmitiones, ventríſque ablutiones hoc modo ſunt vſurpandæ: ſex hy-

bernis mensibus vomendum, hoc enim tempus æstiuo est pituitosius, & morbi circa caput fiunt & regionem eam quæ est supra septum transuersum: Quum verò æstas aderit vigebítque calor, infusis vtendum est: hoc enim tempus est retorridũ, & corpus biliosius, lumbi & genua grauantur, calores oboriuntur, & in ventre tormina vrgent. Quare corpus perfrigerare oportet, & quæ sursum feruntur, ex illis locis deorsum reuellere ac reuocare.

Quæ quibus purgationes conueniant.

ADministrentur infusa salsiora & tenuiora crassioribus & humidioribus: pinguiora ac crassiora gracilioribus & imbecillioribus. Crassa autem & pinguia infusa sunt quæ ex lacte fiunt, & cicerum decoctum, & alia huiusmodi. Tenuia vero & salsa sunt brassica, aqua marina, muria & eiuscemodi.

Quæ quibus vomitiones commodæ.

VOmitiones sic procurabis: Quicumque crassi ac obesi sunt & non graciles ieiuni vomant à cursu aut ambulatione cita circa meridiem. Sit autem di-

midia hemina hyſſopi in aquæ congio contriti, atque hoc ebibat affuſo aceto & pauco ſale, quò fiat iucundius. bibat autem primùm ſenſim ac lentius, poſtea amplius & citius. Qui verò graciliores & imbecilliores ſunt, à cibo vomitum hoc modo prouocẽt. Loti calida præbibant meri heminam, mox varios cibos ingerant, nec inter comedendum nec à cibo bibant, ſed contineant ſe donec quatuor ſtadia quis percurrat. Deinde tria vina permixta ipſis in potu offerãtur, auſterum, dulce ac acidum: primum quidem meracius & paulatim, & per multum temporis ſpatium, deinde verò dilutius & citius & affatim. Quicunque autem bis in menſe vomere conſueuit, huic melius eſt vt cõſequenter in duobus diebus vomat, quam decimoquinto quoque die. Alij planè contra faciunt.

Vomitus ſuperflui aluíque durioris remedium.

QVi facilè cibos reuomunt, aut quibus aluus eſt aſtrictior his omnibus conuenit crebro in die cibum ſumere, & eſcis vti variis ac opſoniis variè

instructis, vina item duplicia vel triplicia bibere. At qui cibos non reiiciunt vomitu, vel aluo sunt humecta his ex vsu est vt faciant contrà ac illi.

Victus infantium.

PVerulos infantes per multum tempus in aqua calida madefacere oportet, illísque vinum dilutum propinare quod tamen prorsus frigidum non sit, & quod minimè ventrem attollat & flatus excitet. Atque hæc facienda sunt, quo minus tentētur conuulsionibus, ipsíque crescāt & meliorē colorem adipiscantur.

Victus mulierum.

MVlieribus ratio victus siccior conuenit, commodiores enim sunt cibi sicci molliciei carnis: potus verò meraciores præstabiliores ad vterorum fœcunditatem, & ad fœtum nutrimenta.

Exercitiorum ratio.

QVi exercitiis vtuntur, hyeme currere ac luctari debent: Æstate luctari quidem parum, currere autem minimè, sed multum deambulare secūdum ventum & frigus. Quicunque ex cursi-

bus fatigati fuerint, non luctari oportet: qui verò ex lucta fatigantur, non currere expedit. Sic enim laborans fatigatam aut laſſitudini opportunã corporis partẽ calfactione cõſeruabit & quiete recreabit. Si eos, qui exercitiis vtũtur alui profluuiũ corripiat, & ea quę per aluũ deiicit liẽterica ſunt ciborúmque incoctorũ ſpeciem referant, tertiam partem de exercitiis conſuetis, & de cibis dimidiam ſubducere debẽt: palam enim eſt, quod ventriculus ſatis nõ habet caloris, quo ciborum ingeſtorum multitudo concoquatur. His offerẽdus in cibo panis, quàm maximè coctus ac velut aſſatus in vino intritus: potus quam parciſſimus, ac meraciſſimus aut ſaltem temperatiſſimus: cauendúmque imprimis ab ambulatione ſtatim à cibo: hoc interea tempore ſemel duntaxat in die illis cibus ſumendus: nam hoc modo ventriculus incaleſcet, indéque cibos ingeſtos facilius euincet. Hoc autem genus profluuij alui exercet frequentius eorum corpora, quæ carne ſunt denſiore magíſque cõpacta, ídque maximè cum homines eo corporis habitu præditi. Carnibus veſcuntur: venæ enim denſatæ cibos ingeſtos non ſu- *Biſcoctus.*

ſcipiunt: Eſt autem talium corporum natura præceps admodũ ac lubrica & quæ facilè in vtrunque ſtatum prolabi queat: nec diu in huiuſcemodi corporibus optima habitudo poteſt conſiſtere. At verò rariores & hirſutiores corporum ſpecies carnium eſum magis ferunt laboréſque tolerant: & quæ illis ineſt optima habitudo multo diuturnior perſiſtit ac viget.

Imbecilli ventriculi curatio.

QVi cibos poſtridie eructant, & illis præcordia apparent elata, à cibis crudis adhuc & nondum coctis in ventriculo, ſomno diuturniori ſolito debent quidem indulgere, ſed tamen leui aliquo exercicij ac laboris genere vires corporis exuſcitare: vinum quoque meracius ac liberalius bibere, ſed interim cibis pauciſſimis ac parciſſimis vti: conſtat enim ventriculum præ imbecillitate ac frigore ciborum ingeſtorum multitudini concoquendæ non poſſe ſufficere.

Sitis remedium.

QVos ſitis infeſtat, his de conſuetis cibis ac laboribus multum ſubducere, vinúmque aquoſum & quã frigidiſſimum bibere expedit.

Viſcerum dolentium curatio.

QVibuſcunque dolores ſunt ex viſceribus: ſiue ab exercitio, vel alio labore male affectis, his ieiunis quieſcere conducit: potúque parciſſimo indulgere, eo quidem qui plurimam vrinam ducat, ne venæ quæ viſceribus ſunt intextæ nimia plenitudine diſtendantur. Huic enim tubercula & febres oboriri conſueuerunt.

Morborum à cerebro curatio.

QVos morbi à cerebro infeſtant, his primum torpor capitis ſuboritur, frequens vrinæ mictio, ac ferme ſtillicidium ad dies ferme nouem perſeuerans. Vindicantur autem à morbo ſi aqua aut muccus è naribus aut auribus erumpat, ſiſtitúrque vrinæ ſtillicidium: mictio autem multa ſuperuenit citra dolorem, eáque alba donec dies viginti præterierint, capitíſque dolor omnino deſinit, niſi quod oculi lucem adhuc refugiant nec eius ſplendorem ferre poſſint.

Sanitas res precioſiſſima.

POrrò virum prudentem id ſecum reputare oportet, quod ſanitas res eſt

preciosissima, ac proinde nosse ac scire quæ nocitura quæque profutura sint sanitati, vt ex suo ipsius consilio morbis omnibus occurrere ac mederi queat.

FINIS.

IACOBI SYLVII AMBIANI PROFESSORIS REGIJ, Medici Parisiẽsis, de victus ratione paratu facili ac salubri pauperum scholasticorum libellus egregius.

PRAEFATIO.

Qvum multo cuique sit optatius morbum vitare, quam ipsum iam genitum curare: in morbos vero & frequentißimos, & plurimos, & sæpe grauißimos incidant scholastici pauperes: tum ex praua victus ratione, tum ex intempestiuo & tardiore vsu remediorum: mihi in mentem Deus optimus maximus immisit, diætam illis & promptam, & salubrem conscribere, qua illi

morborum causis potentius resistant: quibus tamen si incautè interdum leuiter perstringantur, medicos de remediis paratu quoque facilibus mora nulla consulant, ne malo iam altius infixo, postea medicos frustrà implorēt. Vt autem diæta hæc cognitu quoque & obseruatu sit omnibus facilior, eam tractaturus sum ordine rerum singulis diebus ab horum quouis geri consuetarum.

Quando surgendum.

MAne igitur cùm musæ vocabunt, seu præceptoribus ópera erit dāda, seu mutis (quod aiunt) magistris, se quisque in consilium adhibeat, an dormierit quantum consueuerat, quantúmque cibi hesterni quantitas & qualitas postulet. Nam cœnæ largiori, crudiori, coctúque in nobis difficiliori, tempus, vt in ventriculo percoquatur, longius est condonandum. Si igitur ventriculi tumorem subsedisse manu deprehēdis, si ructibus cœnæ hesternæ qualitatē referentibus non affligeris, corpúsque totum ad motus habilem sentis, & spiritus ad actiones promptos, surge & consuetis vestibus te contege: si verò nondum coxisse tibi videare, nec somno lon-

giori indulgere velis, te tamen adhuc in lecto aliquantisper cõtine: manu, palma, aut cubitis ipsis carnosis, ventriculo admotis.

Studium in lecto.

SI autem friget cælum, superno corpore contra frigoris iniuriam probè munito, & semirecto, reliquum plumis & stragulis prioribus permittas, & hac corporis figura, aliquandiu legas, lucerna in cornu conclusa: nisi lucẽ splendidam affectas.

Laterna

Quomodo surgendum.

AT si omnino surgendum est, manibus totũ corpus aliquoties etiam duriusculè confrices. Deinde vestes à lecto calentes induas, ac repentè concludas, ne in corpus apertum frigus derepente irrepat: quãdo, si pedes frigeant, rectus stabis qua culcitræ parte calor adhuc est largior, hócque statu ligulas omnes more tuo alliges, nisi aluus mox tibi descendere consueuit. Vbi corpus lecto excusseris, & calceos, aut potius pantophella, vel etiã gallicas pedibus circundederis: ambula, munge, tussi, spue, capútque pectas inter ambulandum dili-

galloches

gentiſſimè, & digitis, & mundo ac probè terſo pectine, ſed etiam integro, ne pillos euellat aut abrumpat. Inter deambulandum diductis ſæpe cruribus, & reſpiratione cohibita, aluum ſolicitabis: quæ ſi inuitet, non negligatur, ne omiſſum poſt fruſtra reuoces: & quæ mordax & acris materia illam prouacabat, ſurſum recurrat, capútque dolore tentet: id quod plæriſque quotidie vſuuenire ſolet.

Precatio.

INter ſurgendum, & etiam ambulandum, Deo ſupplicabis mẽte quoad potes ac licet integrã: nequid temporis per otium tibi pereat: vtque ἐξ ἐπιμέτρου, pulmonum thoracíſque exercitatio pronunciando accedat, id quod ad expectorandam è pulmonibus excrementorum redundantiam nonnihil conferet.

Ex abũdãti, interim.

Legendi ratio.

SI legendum eſt, loco te idoneo tacitum concludas, ſpina tota & facie recta, ſublimes literas, ac velut in ſuperficie orizonti parallela, & oculis eadem ſitis, primùm legas tranquillè, ac in luce non ita ſplendida: niſi ſis luſciosſus,

æqualiter reſpondẽte.

aut ſimili alio videndi vitio ac imbecilli-
tate labores, aut ſplendidæ luci aſſueue-
ris. Legas autem oculis & mente, non,
more quorundam, voce qua ſe & alios
obtundunt. Characteres autem tunc le-
gendi, ſi potes, ſint eminẽtes, vt viſionem
minus lædant, cuius ſeruandæ ſtudio
etiam ad lychnos cornu concluſos qui-
dam legunt, alij etiam ſpeculum viride,
aut cæruleum inter oculum & lucem in-
terponunt.

De lucerna.

LVcem verò ne oculis oppone, ſed
flamma ſit ſcripturæ ſiniſtra potius:
lectura autem etiam dextra cõmo-
da eſt, modo neutra in oculũ radios im-
mittat, ſed ſit vtraque paulo poſterior, ob
ellychnij tenuitatem rarò mungenda: ne
quum inane ferat, negotium tibi texas.
Vilius eſt oleum candelis ſepaceis, & in
his longæ ellychnio pretenui franciſca-
nis conſuetiſſimæ. Oleum napi quam li-
ni vilius fere eſt: canabinũ grauius olet
vti & ſepaceæ candelæ. Ob id vtriuſque
fumo emiſſarium ac velut infumibulum
papyro moliri fuerit operepretium, vile
etiam fuerit & durãtiſſimum ex vuarum
ſeminibus.

ſeminibus. Si ellychnij ſumptum metuis, amiantum lapidem (quem officinæ pro alumine ſciſſili perdite ac nequiter ſupponunt) in eius vicẽ ſubſtitue, aut lychnitidis coliculos aut iunci medullam.

Chãdelle de N. Dame.

Lectionis fructus.

ATtentus autẽ lege, propoſitas orationes in ſua velut membra partire, ſingulorũ vim obſerua: in ſumma, Quintiliani, Budæi, Eraſmi, Viuis, aliorúmque doctiſſimorum virorum de ſtudij ratione præcepta ſequere, quæ quia paucis rectè cõprehendi nequeunt, prudens omitto. Vbi legendo, aut feſſus eris, aut ingenio tuo ſatisfeceris: quæ legiſti in pauca quædã capita congere, memoriæ ſi potes fideliter trade. Poſtea ſi quid aliud ages, eorũ quæ didiceris memoriam exerce, vel tecum vel cum aliquo condiſcipulo.

Audiendi modus, & vtilitas.

SI verò præceptor aliquis doctus eſt tibi audiẽdus, methodum eius ac ordinem attẽtus obſerua, & quid primum, ſecundum, tertium, & cur hoc ordine dicat. Quæ omnia, cum in certa quædam

capita cōieceris, & si vis exscripseris quibusdam si libet notis, cùm ad te redieris singula tecum aut cum alio repete, & si memoriæ parum fidis, fusius explica: vt tibi olim vsui hæc esse possint. Sunt qui calamo præceptoris verba assequuntur: quibus cùm mens prope tota fit in scribendo, parum vim rerum prehendunt: nisi quod secū hæc postea coquere possunt, & his plenius ac diutius frui. Nolim verò te oculos aliò quam in præceptoris faciem intētos habere: multò minus mentem aliò conferre permitto: ne quod dicitur, præsens absis: cum altero colloqui etiam de re literaria, dum præceptori das operam, intempestiuum est. Velim verò maximè magistris vocalibus, sed doctis te semper vti potius quā mutis, quod auditus Aristoteli sensus sit disciplinæ, & habeat viuæ vocis actus nescio quid latentis energiæ. Ad hæc, non modo audita in animū altius quam visa penetrant: sed vna hora fructū percipis vberrimum ex labore præceptoris multorum etiam dierum, & mensium, & annorum. Adde, quod minimo & oculorum & aliarum corporis partium valetudinis incommodo auditur præceptor.

Magna viſionis iactura & corporis reliqui ſedentarij leguntur libri, præſertim Græci, & his magis Hebræi, & quotquot aut apices, aut puncta aut minutos characteres habent, in quos ad plenum pernoſcendos ſpiritum viſorium, & violentius, & ſæpe diutius cogi oportet.

Frigoris propugnaculum.

SI autem vel legendo, vel audiendo, pedes, manus, vel partes aliæ frigeãt, aut etiam quod frequens eſt, totum corpus, hac ratione frigoris iniuriã propulſabis, imò potius fieri prohibebis: manicas, & alia corporis partiũ munimenta habe ſi potes denſa, præte minimè ampliora, vt citius & diutius ex te caleant. Pedes ſi puros habes ac ſolũ caligarum & calceorum, internum præcipuè, minus erũt frigoribus opportuni: nam terreum id excremẽtum, quod pedibus & eorum inuolucris multum hærere conſueuit, quantumuis calefeceris naturam priſtinam mox repetet. Pedes igitur ſæpe, vt ſingulis menſibus aqua calente laua, aut ſi ne id quidem datur, veſpere linteo ſicco & aſpero diligenter terge, & ſi libet manu: Intus autem habe ſoccos ex pan-

no telalaneo vere, hyeme panno laneo ſi potes, æſtate ex tela, ſæpe mutandos & lauandos, & per pantophella aut crepidas pedes à terra longius abſtine. Si ne ſic quidem frigus vincis, ſtude digitos intendere, flecte, & extende, & pedes moue, & ſi licet, inuicem allide aut ambula, ſi ne hac ratione quidem malum id declinare potes, ſolo caligarum inſperge puluiſculum tenuiſſimum ex foliis aut baccis, lauri, ex foliis ſaluiæ, roriſmarini, & ſimilibus bene ſiccatis. Si calceus eſt, ſarta térque quatérque cute, modo non interhiet, ferendus eſt: ſi rimoſus limum ducat, conſue vel obtura, ſi non corio idoneo, at quouis, vel etiam lineo aut laneo pãno. Si tibi alia ſunt attrita, multo exeſa & foraminulenta, panno cõſue, ſi non adeſt, corio, vel etiam pergámena, atque adeo papyro, qua materia tibiam totam caligæ modo circundare poſſis. Quum enim ea ſit denſa, nec frigus intro illabi, nec internum calorem foras exſpirare permittit. Qua ratione, & ventriculo frigido & partibus aliis non ſatis calentibus, vel papyrum ſed paulò craſſiorem, ne ſæpe mutanda ſit, qualis chartacea eſt impone, vel pergamenam

pergamenam quantumuis vilem ac veteratam. Pileolo eandem hac fine multi imponunt, & mulieres ſuo capitio precipuè è regione coronalis futuræ, qua ſcilicet frigus maximum frequẽter ſentiunt concreta eo loci, tanquam corporis totius in fumibulo, pituita.

Exercitatio.

VBi aut legendo, aut etiam audiendo feſſus eris, ſi nõdum frigus in totum abiit, omnium corporis partium confricatione, aut exercitatione alia, primum elemẽti, deinde etiam celeri, & interdum robuſta, nonnunquam etiam vehementi, reliquias non modo expelle, ſed etiam calorem natiuum auge, & partes ſolidas robora, partiúmque ſingularum excrementa, quæ in ipſis pigra ceſſant exturba: aluo & vrinis prius ſi potes redditis. calor enim partium labore quæſitus, & minimo conſtat, & nobis maxime familiaris eſt, ac diutiſſime durat, cum igneus calor tenuis, valens magno conſtet & mox vaneſcat: vt interim non addam ab eo noſtrum calorem, vt ab aëre æſtiuo, diſſipari. Cùm igitur tibi non ſit tam larga ſupellex, vt die toto tibi ſplendeat fo-

cus perennis, nec is adeo ſit expetendus (niſi ſis perfrigeratus vt ipſe egeas igni elemento ad frigiditatem ſummam mox euincendam) immo (vt dixi) corporis tui valetudini noxius, calorem motu omnium corporis partium quære, quem vt paulatim celeriorem, robuſtiorem, vehemẽtiorémve reddes, ita paulatim harum motus differentiarum vigorem remittas. Si in eo ſudabis, ſudorem terge, ſi tergere non datur, diutius clementiam laboris foue: vt paulatim ſudor in vaporem ſolutus corporis calore, vaneſcat, nec humidum tibi & perfrigerari aptũ induſium relinquat. Vbi iam ad te redieris ac æqualitati cuidam corpus reſtitutum erit, ita vt amplius inſigniter non caleat, ientabis, aut potius prãdebis, ſi habes quod edas: ne calor excitatus alimento ſufficienti deſtitutus langueſcat, aut ſanguinem vrat, aut corporis reliqui excrementa in ventriculum & partes ſingulas trahat, híſque meliorum penuria fruatur.

Cibi parandi facilitas.

TIbi autem, cibos & ſalubres, & paratu faciles, parúmque ſumptuoſos ita inſtrues. Panem habe, aut ſili-

gnitem, aut ſemidalitem, vel ſaltem his affinem, probe ſubactum, fermentatum modice, minime ſalſum, & eum teneri ac duri medium. Eo ex aqua cocto pulticulam tibi parabis: ſi pingui, vt lardo pauco, vel adipe porcino purgato, vel alio, vel etiam butyro, condire potes, fuerit palato iucundior.

Pulticulæ condiendæ ratio ex pane & aqua.

Triticum panis loco ex aqua coquere, tibi non ſuadeo. Potes tamen ipſum & hordeum purgatum, vel orizam vel auenam excorticatam ex aqua & aceto pauco cum oleo aut butyro, anetho, porro, coquere, vel milium vel panicũ. Aquæ loco aut potius cum aqua ipſa, lac vaccinum fuerit ſalubre coquendo pani, vel hordeo, aut cereuiſia ſi tibi eſt familiaris, aut carnium bonarũ ius ex olla carnulenta corrogatum, ſed aqua initio addita, ne ſalſius euadat coctione lõga, niſi nõdum ſalem id ius acceperat, quale eſſe conſueuit ex quo cœnæ carnes elixant collegiorum ſcholaſticorum coqui, ne his adeps ſale vitietur, & candelæ inde factæ implacatius crepitent. Condire ius tuum cæpa potes, aut allio, aut porro, niſi capitis metuis grauitatem, aut totius calorẽ, aut ab his abhorres. Inter coquen-

Ex frumentaceis.

Duris.

Ex lacte iure carnium aut cereuiſia.

dum hæc frumentacea, ſi noua aqua eſt ſufficienda, ſit calida, ne illa ægrius coquãtur, vt præcipit Galenus in libris alimentorum. Si frigus eſt vehemens puluere ſaluiæ, hyſſopi, ſatureiæ, roriſmarini, foliorum & baccarum lauri, aut ipſis virentibus, & ius & ſalſamentum condire poſſis. Si carnibus per facultates veſci potes, quãdo alię ſunt cariores, ſuilla ſit, & ea pauca, & ex porco non vetulo, nec admodum valenter aut diu ſalſo. Bubula ſi veſcendum erit, ea ſit recens & ex boue iuuene, nam ſalſa & vetula coctu cõtumacior, & ſanguinem gignit melancholicum magis. Potes eitam panis & hordei, vel orizę, & ſimilium frumentaceorum loco, ipſorũ farinam cribro denſo tenuiſſime cretã, ſacco canabino impingere cum ſale exiguo, & ſi voles pauco puluere modo dicto, ídque totum ex aqua percoquere, vento aut etiam ſole ſiccare, ne aceſcat aut corrumpatur: eius farinę cochlearia aliquot aquæ immiſſa coquantur, donec nonnihil craſſeſcat pulticula, cui pingue aliquid prædictum miſcere potes. Ex caſeo, pręſertim pingui & glutinoſo aquę incocto, ſunt qui pulticulam parant, ſed cum caſeus om-

Carniũ eſus.

Farinæ ſeruãdæ ratio ad vſũ pulticulæ.

Caſeo vſus.

nis, quicquid similiter crassum ac lentum, gignat calculum, ea pulte quãquam multũ & diu nutriente abstinebis, nisi caseus sit cõsuetudine tibi factus innocentior, & sępissime exploraris ab eo & similibus alimẽtis venas, in hepate, liene, renibus, exiles non obturari. Hęc de pulte multum nutritoria & paratu facili. Si autem ius appetis simplicius, cępa aquę incocta, & paucus sal etiam sine aliis latrãtem stomachum leniet, aut si calorẽ metuis, spinacia, beta, lactuca, portulaca. Possis ex aqua ac omphacio pauco, aut vino & sale & butyro pulticulam coquere, & in ea si friget cęlũ, satureiam, hyssopum, thymum, maioranam, roremmarinũ, saluiam adhec condire ius tuũ, &c.

Ius simplex.

Radices quoque esculentas, iuribus incoquere fuerit optimum, vt cęlo frigido pastinacam, daucũ, sisarum, carũ, arum, hipposelinum, raphanos: calido autem, naporum genus omne vescum, adiecto prędictarum radicum vel herbarũ pauco, vt flatulenti esse napi desinant: qua ratione etiam pisis, & fabis, eadem incoquimus, & castaneis. Ex quibus tribus, vti & lupinis dulcoratis, ciceribus pręcoctis, cicerculis, & alis plęrisque legu-

Radices Carotes priuees & sauuages, cheruis. Carui, vit de prestre. petrosel, macedonicum. Raues. Legumina.

minum generibus probe in cremorẽ coquendo tabeſcentibus, alimentum capere poſſis: etiam paulò frequentius prę-ſertim fabis & caſtaneis: hę enim fructuum ſolę galeno ſanguinẽ laudatum gignunt. Illę vi deterſoria & nutrimenti bonitate hordeo non cędunt. Compunctas igitur acubus, aqua ſi potes repentè macera nocte vna, poſtridie nõ ita multa coctione mox in cremorem plurimum diſſoluuntur, multum & diu nutrientem.

Cucumeris & poma.

Ex cucumeribus quoque, & cucurbitis & ſimilibus, pomis, item & pyris cũ aqua & pane coctis, adiecto ſale exiguo & butyro, non ingratum alimẽtum nec inſalubre effeceris, ſi per hyemẽ portio idonea pulueris tui miſceatur. Is tamen cibus & frequens & vſu largo, pręſertim hyeme, ſuccum crudum appellatum genuerit.

Piſces.

Ex piſcium quoque cyprinorũ, & noſtrarum alecum deſalitarum decocto ius paraueris: ſi autem ab alecum noſtrarum ſalſugine reliqua metuis, poſt coctionem à dorſo diuiſis butyro recenti inſulſo farci, adiecto vel aceti vel omphacij momento. Idem in ichthiocolla (moruam vulgus vocat) faciendum, & aliis, piſcibus ſalſis tibi cenſeo. Merlangi

vulgò appellati pisces, carne omniũ nostratium maximè leui & molli, & friabili prȩditi, quia insipidi sunt viles habentur: si tamen exenteratos sale pauco sarcias, & horis aliquot infumaris, deinde leuiter in craticula assaueris, cibum effeceris palato & ventriculo gratissimum, coctu facilem, & succi bonitate saxatilibus non cessurum. Oua recentia ex aqua cocta vt sint mollia & sorbilia, cum pane sumpta sunt optima: Eadem cum pane tribulata & ex butyro modice cocta, nõ contẽnenda. Castaneȩ assatȩ aut elixȩ, amygdalȩ, auellanȩ, pruna, vuȩ passȩ, ficus passȩ, vsui esse possunt, quibus prȩsertim diebus ichthyophagia imperatur. Opus pistorium, quia carius & insalubre, tibi fugiendum censeo, & multò magis fungorũ genus omne, quod hȩc omnia, succum etiam crudum vocatum, generare consueuerunt, præcipuè ventriculis parum valentibus. *Oua.* *Castanea.*

Potionis ratio.

POtus autem fuerit aut vinum imbecillum, nisi ventriculi imbecillitas generosius requirat: vini loco, immo præcipuè si carum est, cereuisia, aut biria tibi

aſſueto, aut ſaltem nõ auerſanti, nec eius potione ante offenſo, fuerit. Interdũ lac aquæ miſtum, aut aqua ex pane cocta, vel paſſis tum prunis, tum vuis, glycyrrhiza, hordeo, & ſimilibus. Quin & pruna paſſa confixa acu paſſim, & aqua macerata, poſtridie potionem tibi iucũdam effecerint, præcipuè ſi ſint dulcia, ſin minus vuis paſſis adiectis. Serum lactis & butyri, aëre calido bibatur, aut ptiſſana (cuius cochlear ore diu contentum, à ſiti omnium maximè & diutiſſimè vindicat, etiam ſi iter agas aut febricites) aut apomeli, aut oxycraton ſeu poſca, quæ eſt aqua tam pauco aceto diluta, vt citra moleſtiam bibi poſſit. Ius quoque carnium, aut quod vis aliud ex dictis, liquidum ſed refrigeratum, potionibus etiam præſtantiſſimis bonitate non cedit, præcipuè ſi carnium eſt bonarum. Hyeme verò, in magna vini pænuria, bibe meſue hydromeli, aut mellis vinum à Plinio celebratum, quod paratu eſt facillimum minimè ſumptuoſum, & vina etiam generoſa ſaporis gratia & caloris vehementia æquans, ſi rectè erit pararum: vt in Meſue docuimus. Pomatium, pyratium, ſorbatium, ceraſatium, cornatium, moratium,

lotatiũm vinum, & quod his eſt ſimile, vbi in doliis coctum erit vtendum permitto, præſertim vel aſſueto, vel nullam inde noxam ſentienti.

Secundæ menſæ.

IN menſam ſecundam, ſi tam laute viuere poſſis, pruna & vuæ aut paſſæ & crudæ, aut ex ptiſſana coctæ, poma item, aut pyra cocta, aut butyro poſt cõcoctionem imbuta & fœniculata, aut puluere tuo cõdita fuerint optima. Item prunorum, ceraſorum, perſicorum nuclei, cruſtum panis, panis toſtus pulueratus, fœniculatus, aut aniſatus, interdum caſei aliquid æſtate recentis, hyeme vetuſti, ſi es à calculi ſuſpicione ſecurus.

Colloquium ſodalitium.

INter epulas ſermo tibi ſit literatus, de re tamen quæ magnam ingenij contentionem non requirat, vt de lectis vel auditis à præceptore, non tamen ita multus, vt cibos mandi prohibeat.

Cibi & potionis quantitas.

CIbos ede bene coctos, teneros, præciſos, præmanſos, quantos ventricu-

lus tuus nulla omnino molestia percoquere possit. Potus parcior, nisi largiorem aluus astricta, aut causa alia exigat.

Calefaciendi corporis ratio.

IGnem verò excitabis in media bibliotheca, aut cubiculi parui area, & eum sublimem, vt eius sphæra tota fruaris, non quomodo publica hominum socordia hodie struit sub camino ad parietem apposito. Eius enim ignis non porcio quarta nobis est vsui, cum sphæræ etiam partem quartam nobis reliquam camini (vt vocant) tibiæ vitient, & intercipiāt. Concludes autem ingniculum testa figulina bene cocta, ne malè oleat, aut ferrea, sed ea vt dixi sublimi, à qua per emissarium fumus foras efferatur extra cubiculum. Ignis tui nutrimentum paratu facile & diuturnum, est carbo terræ, & corticū quibus coria densantur magmata seu panes (turbas vulgus vocat) sed vtrumque odore tetro displicet, ac halitu crasso & maligno suffocat, alimentáque his excocta vitiat. His ergo non vtēdum vti nec fimo putrente, nisi caloris causa, túncque vapor omnis diligenter longius deducatur.

Coquendi cibi ratio.

SEd neque carbones lignei vti nec ligna viridia in coquendis alimentis ſunt idonea, quod ea etiã, fumo graui implent, ac ingrata reddunt. Sint igitur hi ante ſemiuſti quam coquendum his alimentum tradideris, cúmque haud ita multo poſt defecturi videntur, alij ſi potes pariter in foco alio ſemiuſti ſubſtituantur, aut potius ignem perpetua lignis, ſi potes ſiccis, & nihil male olentibus. Minus illa nocere ſolent ſi ollæ tantum latus non etiam fundum perreptant.

Hypocauſti ratio.

OB id hypocauſto mediocri, ſed ſublimi, medium cubiculũ, ac idem exiguum calefac, impoſitis ſi libet carbonibus ligneis aut lignis ipſis, ſed foras effumantibus, ori vero eius ollam tuam adhibe multis communem, qui tecum ſumptum hunc, fecerint. Si vero hypocauſtis cubiculum caleat, parum veſtitus in eo verſare, ſi foras tibi exeundum veſte idonea corpus tuum à frigore defende, quòd in corpus calore rarefactũ promptè penetrat. Ne autem pectus, &

ventris partem ac genua quorundã moveri aëri aperta habe, sed diligenter occlusa frigente parte præcipuè.

Officium ab æpulis.

AB ępulis, gratias Deo vbi ritè habueris, manúsque & os laueris aqua pura, vel minimum vinata, dentes diligẽter expurga ramo rorismarini aut calamo, non acicula nec festuca, ne dentium radices, aut neruos, aut gingiuarum vasa conuulnerent. Omnium autem pręstantissimum tibi dentifricium fuerit herba hippuris, id est equi cauda sicca quod ea, quam lentiscus veteribus commendata dentes potentius tergeat, & astringendo magis etiam lentisco dictas partes omneis roboret. Post hæc ambula clementer, & cum docto congerrone aliquid meditare, leuiculum quidem, non tamen sordidum: spina interim non minus recta quam inter ępulas aut mensas ipsas. Ad horas vsque duas post cibos audi si potes: nec lege nec scribe horis duabus, aut tribus post ępulas, in literas (vt prius est præceptum) incumbe, rectus tamen & in luce tibi familiari. Postea corpus exerce, vt labor cibum præcedat ex Hippocratis præcepto.

Cœna.

Cœna.

COEnam, quomodo prādium, transiges, maiori tamen sobrietate. A cœna te vt à prandio geres, si quid aliquandiu post erit legendum, nec multa id contentione fiat, nec diu, sed potius diei totius rationem abs te exige, studiorúmque memoriam tibi refice.

Accubitus præparatio.

VBi corpus lecto ad spiritus animalis quietem, & instaurationem erit tradendum, si friget, ambulatione recalefiat, quæ si non sufficit, igniculum ex farragne excitato. Cuius beneficio si neque satis caleant pedes, caligarum tuarum parte calidissima (quale est quod fundum vocant) immissos lecto trade. Si nocturnum frigus metuis, infernos culcitræ angulos funiculo adductos committe (galeam facere vulgus id appellat) grauia quædam, si vis, strangula circumpone, & pro strangulo pannus aliquis canabinus farragine sicca, aut palea, aut fœno fartus, fuerit magno vsui. Indusia in id aliquot, vt interdiu sic noctu induisse, magnum est, aduersus frigoris iniuriam,

munimentum, vt pellitum quiduis, aut coriaceum, non in veste talari laxum, sed in angustis & strictis vestibus appressum corpori: vtque citius incalescas pedes etiam in nates reduces, in lectum inspi-ra, manus ventriculo aut cubitos carno-sos applica, cuba primùm in latus sinistrum, aut dextrum, nisi consuetudo aut aliud quid reclamet, & postquam Deo vnice te commẽdaris, somnum tranquillus imbis. Nocte si expergisceris, tussi, & exspue, quod inter epulas & ab epulis faciendum quoque tibi est, vt pulmo & cor excrementis vacet. Sub auroram, aut aliquandiu antequam tibi sit, aut legendum, aut surgẽdum, bis in septimana post multam corporis totius ex manu tua calente frictionem, sudasse, vel saltem maduisse fuerit saluberrimum etiam hyeme: nisi exercitatione diurna citatus sudor suffecerit, quam celerabis & augebis, si onere vestiũ vel alio grauatus ambules, aut aliter corpus moueas, præsertim celeriter quod per hanc celerem simul & robustam, hoc est vehementem exercitationẽ maior fit in articulis omnibus ossium & cartilaginũ attritus, caloris author: qui inde in ligamenta, ten-

dones muſculos, & per horum arterias & venas in cor & hepar, ac ex his in corpus vniuerſum diſtribuatur: quando cane peius & angue vitandum, tibi frigus, aut internum, pota aqua aut ſumptis fructibus crudis & externum corpore parum veſtito, aut frigenti aquę lapidi, terræ tradito.

Si vis incolumen, longuam quoque ducere vitam:
Muſarum myſte, hæc præcepta ſalubria totus
Obſerues, in cauto antē ſi morbida cauſa
Immineat, medicum mox conſule, eúmque peritum.

FINIS.

I. Philocœnus.

Corporis optatam, ſi vis retinere ſalutē,
Et tibi ſufficiens quærere vile penum.
Hic breuiter lectus monſtrabit vtrūque libellus,
Vim magnam exiguum mole volumen habens.

IACOBI SYLVII AMBIANI, PROFESSORIS Regij, Medici Parisiēsis, de parco ac duro victu libellus elegās.

PRAEFATIO.

HOminem ea lege natum esse hácque luce suauissima frui diuino numinis beneficio nemo nescit, vt quoad liceret & quantum cuiusque fortunæ conditio pateretur non suis tantum inseruiret commodis, sed & ad iuuandam tuendámque hominum societatem suas omnes cogitationes, omniáque studia cōferret: quo nomine ego infinitorũ pene pauperum (quorum alios domi delitescere præ pudore certo scimus, alios hostiatim victũ quæritare ac diuagari per hanc turbem cernimus) calamitatē miseratus, omnem adhibere operam decreui, vt qua arte, quóve consilio facili possim eorum mendicitatem grauissimam alioquin subleuem, illisque salubrem victus rationem (potissimum quod ad cibos, potus, & ad frigoris propulsandas iniurias attinet) præscribam, qua instructi atque admoniti suam posthac inopiam multo lenius ferant,

caueántque ne in morbos incidant, aut si inciderint quibus præsidiis se ab illis vindicent intelligant: vt tandem vitam minus laboriosam, ac diuturniorem salui ac incolumes poßint traducere.

Cibus.

POtissimus & maximè familiaris, ac consuetus pauperum cibus, est panis ex tritico similagine, hordeo, metello, & aliis huiuscemodi confectus: de quo vbi pauca dixerimus, de reliquis ciborum generibus verba faciemus. Et quoniā panis diuino supremi numinis beneficio omnium ciborum vilissimus existit, ex eo multa eduliorum genera salubria, palato grata, & parum sumptuosa in frequētem pauperum vsum parari possunt. Inter cætera, panis satis durus ac aliquandiu asseruatus, friatus ac velut in minutissima frustula comminutus, in aqua purissima, aut lacte vaccino optimo, aut iusculo pingui vt carnis, lardi, vel adipis suilli, aut birea, aut [illegible]dratio, aut pomatio coctus, optimum plurimíque nutrimenti edulium suppeditat, dummodo diutissimè & ad iustam spissitudinem coquatur, & inter coquendum si aqua sit opus as- *Panis.* *Insculæ.*

fundatur cocta & calida: id ſane multo vtilius palatóque iucundius futurum, ſi illud condiatur vel butyro aut oleo oliuarũ aut oleo nucis indito, aut ſeuo aliquo pingui iniecto, necnon inſperſo aliquo puluere aromatico: At ſpecierum ceu aromaticorum loco conficere poteris puluerem aliquem ſpeciatum ex roremarino, ſaluia, hyſſopo, ſatureia, thymo, maiorana, foliis & baccis lauri, capitibus eryngij omnibus ſeorſim ſiccatis diligentiſſimè ad ſolis æſtiui vmbram & in puluerẽ minutiſſimum redactis: Loco croci aut alterius huiuſcemodi aromatici pulueris, vſurpare potes grana aliquot nigellæ romanæ, aut vtriuſque cardamomi, aut cubebarum, aut aliquantulum terrę meritę quę apud pharmacopęos vilis eſt precij: cuiuſmodi puluere monſpeſſulani vtuntur.

Vice panis, macerabis per noctem integram, triticum, hordeum, auenam, piſa, fabas, caſeum veterem & pinguem, quę omnia tranſmittes ſimul per tamiſium aut ſetaceum, ac tandem lento igne in clibano concoques, vt inde fiat maſſa panis formam referens, è qua friata vti antea de pane friato dictum eſt, pulticu-

lam conficies condîtam puluere ſpeciato nuper deſcripto, in cibum ſalubrem tibi futuram.

Potes quoque poma ac pira minutim confecta ſub cineribus calidis lentè coquere & eadem detracta pelle vna cum pauco pane friato ac comminuto lento igne cõcoquere in formam placentę cuiuſdam.

Grualdum quoque, quod eſt auena leuiter piſta, plurimum valet ad inſpiſſandum iuſculum. *Grualdum.*

Longum foret recenſere quot iuſculorum formas parare ſit facile ex herbis, cucumere ſcilicet, cucurbita, anguriis, cępis, porris, napis, & aliis huiuſcemodi radicibus eſculentis, incoctis vna cum lardo, aut carne bouina, & cęteris huiuſmodi carnibus quę quoniam tibi minus familiares ac conſuetę ſunt ob precium: lardo, carne bouina omaſis ouium, veruecum, porcorum, boum veſci poteris, & ex illorum viſceribus potiſſimum iecoribus, renibus, pulmonibus, lienibus, cordibus, aſperis arteriis iuſcula hoc modo cõficere: Contere in mortario ligneo piſtillo ligneo partes ſupradictas adhuc crudas, eaſdem incoque in aqua fluuial

aut fontana puriſſima cum tantillo aceti & aliquantulo pulueris ſpeciati antè commerati: ſub finem coctionis adde panis friati portiunculam aliquam, aut aliquot reſegmenta cruſtacea panis.

Sãguis. Sanguis veruecis, vt & porci inſpiſſatus ac concretus, tandémque coctus & ſi velis in ſartagine frixus cum cæpis & aliquo ſeuo pingui aut butyro non omnino contemnendus cibus eſt. In eandem vſum poteris vſurpare ſanguinem bouis adhuc iuuenis (bouillũ vocat vulgus) maxime vero vituli, quorum vterque in ſucci bonitate ſecundas poſt ſanguinem porci partes obtinet.

Neque negligendus tibi eſt ſanguis auium ac volatilium, vt gallinarum, caponum, pullorum, gallinaceorum, & ſimilium: quin potius quilibet ſanguis reponendus aliquo vaſculo terreo & ſale conſpergẽdus ne corrumpatur, corrumpi alioquin facilis ſimulatque è venis propriiſque conceptaculis exiliit.

Priapi. Priapi boum, vitulorum, boum humilium, veruecum tempeſtiuè caſtratorum, minutiſſime inciſi, piſtillo contriti, deinde tam diu cocti vt inſculum ſpiſſum ac viſcoſum reddant plurimum nutriunt,

ſuccúmque in ventriculo procreant qui non facilè diſſipatur ac diſcutitur: ob id iſtud edulij genus vtile ac commodum eſt potiſſimum ruſticis hominibus & qui in opere ac negotio laborioſo vitam ducunt: ſi tantum laboris in iis conterendis impendere pigeat, eos per taleolas ſectos abſque vlla contritione coquendos curabis: Eodem modo pręparabis iecora, renes, teſticulos, lienes, corda, & huiuſmodi viſcera animalium in victum tibi familiarem.

Ventres, exta, omaſa pecorum vt veruecum, vitulorum, porcorum ſi diligenter coquantur non parum nutriunt: inteſtina quoque humilium boum, veruecum, boum, bene cocta nutriunt quidem plurimum, ſed difficulter admodum coquntur, ob id operariis, pugilibus, athletis ac ruſticis vtiliora, potiſſimum ſi decoquãtur addito tantillo aceti & inſperſo pauco puluere ſpeciato proximè deſcripto: adiectis quoque radicibus vrticæ ſi eorum decoctionem paulò tardiorem accelerare libeat. Exta autẽ eiuſcemodi non tam fœtent quam inteſtina porcorum hoc vel maximo argumento quod ſtercus veruecum ac boum minus male

Ventres, inteſtina Exta, omaſa.

oleat quam ſtercus porcorum : quæ tamen ſi paulo duriora extiterint, quod illis inter coquendum admiſcebitur, nempe acetum & puluis aromaticus, omnem iſtam duritiem emolliet, & iucundo quodam ſapore obliterabit.

Cerebella. Cerebella porcorum aliorúmque huiuſcemodi animalium cocta eo apparatu quo & inteſtina, vtilia operariis, pugilibus & his qui difficiles quóſque cibos cõcoqunt, non ſtomachis delicatioribus.

Medullæ. Oſſa crurum & ſpatularum maiorum animalium, potiſſimum boum confracta ac conquaſſata reddunt plurimam medullæ ac pinguedinis copiam, parãdis iuſculis vtiliſſimam & maxime idoneam.

Cartilagines. Cartilagines, oſſicula teneriuſcula, tendones, nerui eorundem animalium conciſa minutim, contrita & diligenter cocta, dentibúſque apprimè molita operariis ac ruſticis plurimum nutrimenti, ſed difficillimi ſuggerunt.

Glandulæ. Omnes glandulæ dummodo vitiatæ non ſint, laudabiles, potiſſimum vaccarum, ouium, aut caprarum lactantium: glandulæ ſuum nuper fœtarum maxime in precio erant apud antiquos : quemadmodum apud nos glandulæ intercordia-

les phagoæ dictæ.

Iecur porci ficubus ex arbore delapsis aut quouis modo maturis nutriti, suauissimum ac delicatissimum præbet nutrimentum. *Iecur porci.*

Testes pullorum prouectiorũ aut gallinaceorum nutritorum pane macerato in lacte, aut sero lactis, inter cibos delicatissimos habentur. non minus probantur testes auserum, cuniculorũ, ac leporum, cæterorúmque animalium quorũ carnes in escas quotidianas veniunt, dummodo iuuencula illa sint, nec adhuc nisi raro suas femellas inierint: matrices quoque femellarum quæ nondum aut nisi semel atque iterum fœtarunt, suauem ac cõcoctu facilem nutritionem exhibent. *Testes.* *Matrices.*

Caro vulpeculæ vuis vindemiarũ tempore nutritæ, carnosæ & corpulentæ non omnino contemnenda. *Caro vulpis.*

Auium multa genera præter eas quæ in escas quotidianas veniunt, quales sunt corniculæ, bubones, pici, milui, passeres, sturni, picę, carduelles & aliæ quamplurimæ iuuenculæ ac pingues edi possunt: quæ si duriusculæ fuerint aut nescio quid ingrati saporis redoleãt, queẽadmodũ colũbi nemorales, vulgò bizeti dicti, prius *Auium caro.*

in aqua de coquẽdæ, qua abiecta, iterum decoquendæ cum herbis aromaticis, aut cum caulibus albis.

Limaces escargots Limaces vinearij omnes, paulo post quam è terra egressi fuere suúmque fœtorem omnino deposuerunt, in aqua salita, aut in claro lixiuio cineris sarmentorum aut coryli decocti, purgati suis cœnosis viscidisque excrementis, deinde iterum decocti in aqua cum pauco aceto & herbis odoratis, addito butyro aut pinguedine aliquà, multùm ac diu nutriunt: aut si frigantur in sactagine cum butyro & pinguedine.

Lũbrici. Lumbrici quę è terra nullo fimo subacta ac connutrita prodeunt, diligentissimè ab omni sorditie depurgati, in aqua tepida multoties abluti, nec non in aqua cum satureia, hyssopo, saluia, maiorana, roremarino decocti, non edendi nisi extrema pene vrgeat necessitas, etsi non omnino praui sint nutrimenti.

Angues. Angues fluuiales ac nemorales exenteratę, liberatæ sua senecta, & quibus caput & cauda ad quatuor digitorum latitudinem abscissa fuerint, item multoties, lotæ ac diligentissime depurgatæ sua sorditie in aqua aut lixiuio supra-

dicto quibusdam elephanticum morbum metuentibus in deliciis haberi consueuerũt, idque multo securius quam viperæ. *Viperæ.*

Ranæ licet omnes cacochymæ, meliores habẽtur quæ in aquis fluuiorum aut fontium degunt quam quæ in lacubus aut staguis, quemadmodum & testudines: Pessimæ iudicantur quæ in fossis aquisque pacatis quietis, & vitiatis coaxant: Earum præparatio nota est omnibus: Excoriantur, altius corpus abscinditur, crura creseruantur quia carnosiora, depurgantur sedulo, multoties lauantur, tandem friguntur in sartagine cum butyro aut oleo addito pauco pane friato aut farina si libeat. *Ranæ.* *Testudines.*

Quod ad dies esui piscium dicatos attinet præter limaces vinearios ac ranas iam commemoratas, occurunt nobis pisces marini & fluuiales aliquot viliores, quales haleces, morutæ, sepiæ, merlangi.

Si haleces satis desalitæ non fuerint, coquendæ veniunt in aqua satis copiosa ad multam aquæ consumptionem, & inter coquendum parum butyri & cepæ addendum vt inde iusculum optimum *Halecese*

paretur: aut ſi libeat coquendæ in eo condimenti genere (vulgo dicto ſtuua) quod ex vino, aceto, ſale, aqua, butyro, omphacio vulgariter parari conſueuit: Quod ſi adhuc ſatis deſalitæ non fuerint, comedendæ erunt cum butyro recenti non ſalito, addito tantillo aceti aut omphacij. Si in craticula aſſes, ſimulátque aſſatæ fuerint, eas per dorſum findito, ac condito cum butyro non ſalito, addito ſi libeat tantillo omphacij aut aceti: Iſte præparãdi modus eas delicatiores, gratiores, magiſque ſalubres reddet, nec tantã ſitim excitabũt à paſtu.

Morutæ. Morutæ recentes ac candidæ multo meliores quam rufæ aut nigræ & fœtidæ. Hæ elotæ diligenter, deinde coctæ in aqua puriſſima cum pauco vino, butyro & herbis odoratis, accommodatiſſimum cibum exhibent operariis, ac iis quorum ventriculus vel natiua conſtitutione vel ob aſſuetum laborem atque exercitationem duriſſima quæque nullo negotio conficit.

Sepiæ. Sepiæ omnium generum & ex quibuſuis littoribus petitæ: Lardũ quoque quadrageſimale, eiuſdẽ ſunt generis, ſed ſepiæ propter fœtorem viſcidámque conſi-

ſtentiam diligentiſſime, abluendæ, coquendæ in aqua, deinde in ſartagine vna cum butyro, aut oleo & cæpis frigendæ: tandem puluere ſpeciato inſpergendæ.

Merlangi, omnium noſtratium piſciũ carne maxime leni molli & friabili, quia inſipidi ſunt viles habentur: Hos exenterabis relicto intus iecore, & iniecto pauco ſale in ventrem: deinde horis tribus aut quatuor in camino infumabis, poſtea leniter in craticula aſſabis: inde butyro recenti, aceto aut omphacio condies: Sic eos effeceris delicatiſſimos, ſalubres, ac ventriculo gratiſſimos. Quod ſi adhuc delicatiores expetis, appone eos ignitis carbonibus, à quibus remoue ſimulátque pellis rugas cõtrahere incipiet, qua detracta, aſſato leniter, & butyro illine. *Merlãgi.*

Oſtrea elota diligentiſſime, cocta in aqua cũ butyro recẽter ſalito, paſſulis, & prunis tenerrima fiunt palatoque ac ventriculo iucundiſſima. Quod ſi dulcedo tibi diſpliceat, adde tantillum aceti cum aliquot caryophillis integris. *Oſtrea.*

Sulmo ſalitus vbi optime deſalitus fuerit & coctus in aqua cum butyro recenti, paſſulis ac prunis damaſcenis ſucci bonitate ac gratia non cedit per- *Sulmo.*

nis etiam moguntinis.

Legumina. De leguminib⁹ qualia sunt pisa, fabæ, lenticulę: De fructibus qualia sunt poma, pira, tam mollia quam siccata, pruna, passulę, auellanę, amygdalę, nuces, ficus, non est opus multa proloqui: quod horum vsus satis familiaris sit vulgò in insculis, pulticulis, & cęteris condimentis.

Ex quatuor vnciis ficuum, & pauco pane simul optime coctis paratur edulium spissum optimum, delicatissimum & salubre.

Potus.

IAm dicendum de potu salubri, paratu facili, ac minime sumptuoso.

Vini loco quod carissimum esse solet pauperibus, vtendum birea, cereuisia, pomatio, pyratio, carisio, sorbatio, prunellino, cerasatio, cornatio, moratio, lotatio, vino secundario, hydromelitę aut vino mellis parato ex melle cocto cum aqua ad ignem primum, deinde soli ęstiuo ardentissimo per dies quadraginta in cado exposito aut admoto iuxta ignem tãtum, tamen valẽtiore facto addito pauco fermento: vtendũ etiã aqua cocta cũ pauco

melle,

melle, aut ſaccaro, vel paſſis, tum prunis tum vnis, glycyrhiza, hordeo, aut cum pauco aceto, aut cum melle & aceto ſimul anixtis: aut aqua cocta cum furfure valentiore reddita fermento pauco adiecto: aut aqua cocta cum pauco pane, aut cum roremarino, ſatureia, ſaluia thymo, maiorana: aut pipere, caryophyllis, nuce moſchata, zingimbere, & aliis huiuſcemodi aromaticis mixtis cũ aqua cruda aut cocta, aut birea, cydratio, piratio, maxime ſi tui ventriculi imbecillitas ac frigus id poſtulet: aut aqua cocta mixta cũ tartaro vini alicuius valẽtiſſimi ac generoſi: tartarum autem eſt fęx illa vini quę adhęret lateribus dolij vino depleti: Hoc artifitio Pauper omnia aquę crudę vitabit incommoda, ſuámque valetudinem ſartam tectam retinebit ac tuebitur aduerſus iniurias quaſcũque, quę corpori ſano plurimum negotij faceſſere cõſueuerunt ob vitium in victu paulo maiori aut prauo, aut intẽpeſtino.

Exercitium.

DE ſubeundo labore aut exercitio nulla lex hic pręſcribenda, ſed ineunda ac retinenda à conſuetudo quę

cuique familiaris ac propria, & quam vitę cuiusque fortunarúmque conditio postulat: vitabis interim omnes morborum febrium, aliorúmque symptomatum occasiones, si, dum a vehementi exercitio ac labore violento, toto corpore etiam ad sudorem vsque incalueris, aëri paulo frigidiori subito non te obiicias: nec potu aquę frigidissimæ, aut esu fructuum fugatium crudorum, aut alio quouis intemperantiæ genere refrigerium tam cito quæras, sed lentè ac paulatim sudorem exhauriri sinas, potissimum si ad cõsuetum laborem statim tibi sit redeundum: Quare in tanto calore ac sudore totius corporis ne vestes exue, eas auge potius nouis, nec te aëri frigido ex pone, aut super terram, herbaceum solium vel lapideum locúmque aliũ frigidũ sede aut recumbe: Si sitis vrgeat, os aqua frigidissima collue tantum, nec vlli potui gelido indulge donec sensim ac paulatim totum corpus tibi refrixerit: Hinc enim vestræ valetudinis potissima calamitas, hinc vitæ vestræ ante diem funestus exitus, non aliter quam videas equos cursu aut equitatu aut alio labore vehementiore plus æquo excalfactos si ad

aquas gelidiſſimas paulo citius ducantur, letali torminum cruciatu ſtatim præhendi, indéque ſæpius commori.

Vide igitur ne tam repentina ac ſubita mutatione à calido in frigidum, ab opere ad ocium, tuæ valetudini negotiũ plurimum faceſſas, vel etiam vim inferas. id ſi agas optime tibi tuæque valetudini conſultum putato.

Vitandæ iniuriæ frigoris.

FRigoris moleſtiſſimi iniurias propulſabis motu, alimentis calidis, omnibúſque externam cutim corporis excalfaciẽtibus: Motu quidẽ, ſi citiſſime validiſſime ac diutiſſime ſuſcepto labori ac operi te totum adhibeas, ſi partem parti vel cuipiam rei duriſſimæ, confrices, palpes, attrectes, concutias, & commoueas: Vt manus manibus, brachia brachiis aut toti ſpinæ, pedes pedibus. Alimentis vero potiſſimũ calidis actu vt vſu ſpecierũ, puluerũ aromaticorũ, pulueris aromatici ex herbis antea commemoratis confecti: hauſtu aquæ vitæ aliquoties in menſe niſi reclamet febris, aut partis alicuius in intimo corpore deliteſcentis intemperies calida repugnet: Quæ cutẽ extimam excalfaciũt ſunt frictiones mu-

tuæ manuum, aut agitationes durorum & calidorum corporum, vt ſi ferro, aut ligno excalfactis manus aut totum corpus diutiſſimè confrices.

Aër calidus ſolis, ignis, fimi, aut halitus animalium potiſſimum hominum etiam vim habet excalfaciendi: Qui tamen ab halitu hominum, fimi, & animalium expiratur nec tutus nec ſalubris eſſe poteſt ſi per os excipiatur.

Thermæ, vaporaria, hypocauſta in cubiculis aut ſecretiore domus parte, indumenta, tegumenta, ſtragula, lodices cutem noſtri corporis excalfaciunt & ne noſter natiuus calor impendio refrigeretur ab aëre gelido aut foras diſſipetur obſiſtunt: Quod ſi tegumentorum huiuſcemodi lodicum, ac ſtragulorum ex lana aut bombace confectorum non tibi ſuppetat copia, ea poteris ex panno cannabino, farragine ſicca, aut palea ſatis denſa, aut ſtorea aut tegete ſtramineo aut papyro, aut membrana pargamenea, aut fœno, aut glumate loco lanæ aut bombacis farto & interbaſtato contexere: & his totum corpus dormiendo ab omnibus frigoris iniuriis tueri.

Vitabis quantum poteris omnes ani-

mi perturbationes, mœrorem potiſſimũ, ac triſtitiam: Quibus ſi aliquando imperare nequeas præ doloris vehementia ob varios fortunæ caſus tam diu tibi moleſtiſſimos, vnicum ſolatium quære in deo, qui ſolus afflictæ menti poteſt mederi.

FINIS.

IACOBI SYLVII PROFESSORIS REGII, MEDICI Pariſienſis, cõſilium perutile aduerſus famem & victuum penuriam.

PRAEFATIO.

SI vt præclare monuit Cicero nõ ſolum nobis nati ſumus, ſed ortus noſtri partem parentes, partem amici, partem patria ſibi vendicant: nulláque re propius ad Deum accedere poſſumus, quàm ſi communem mortalium ſocietatem omni officiorum beneficiorúmque genere nobis deuinciamus:

mirabitur nemo (credo) si quantum ingenij ac industriæ mihi à supremo opifice omniúmque bonorum authore Deo concessum est, id totum vtilitati publicæ deuouere ac cõsecrare lubentißime studeam. His ergo beneuolentiæ ac beneficentiæ mihi consuetæ vestigiis insistere dum pergo, anno superiore multorum ex nostratibus mendicitatem pene incredibilem, calamitosámque pauperum scholasticorum (quales quamplurimos ista fouet Academia) vitam ac summam pene inopiam miseratus, vtrisque prophylacticen quandam methodum descripsi qua edocti se suámque vitam ac valetudinem aduersus quosuis morborum imminentes impetus tuerentur: Sed ecce malum malo accreuit, nobísque iam diu variis morborum ac penuriæ publicæ casibus iactatis, nouus subortus est dolor ex inaudita annonæ caritate quam diuturni bellorum tumultus per totam ferme Galliam his temporibus inuexerunt: ista communis calamitas me proculdubiò impulit vt facili aliquo ac perutili consilio nostratium pauperum dolores ac molestias lenirem, illísque remedia præscriberem quibus in tanta rerum angustia se solarentur & suam valetudinem sartam tectam retinerent: donec huic ærumnosæ penuriæ finem exi-

tumque faustum ac felicem diuini numinis benignitas adferat: nosque omni fecunditatis fertilitatisque genere toties sperato recreet ac pene exanimatos exuscitet: Quanquam nullũ meli⁹ nullũ iucũdius nullũ cõmodius magisque salutare dici, excogitari aut præscribi potest consilium, quam si tot rebus afflictis, tanta victuum angustia, Deo omnis consolationis authori pia vota faciamus, eiusque prouidentiam admiremur ac suspiciamus qui neminem nisi meritæ calamitatis flagello castigat.

Si quid ergo consilij in medium contulerim vnde conceptum iam diu dolorem lenire poßis: id non meæ industriæ sed diuinæ supremi numinis beneficentiæ acceptum deputato, è cuius ditißimo penu hæc deprompsi quæ tibi mœsto, penè iacenti ac omnium ferme rerum penuria, laboranti solamen ac leuamen non mediocre allatura spero: In quibus si nihil politum, nihil facũdum, nihil elegans, nihil denique quod Ciceronianam eloquentiam redoleat reperias, id meæ ignorantiæ non diuino numini ascribito, meque hominem esse perpetuoque futurum scito, id est, natum in tenebris, educatum in omnium rerum caligine, nisi sol ille exoriens suo lumine me illustrauerit, & in me docilitatis quosdam scintillas ac igniculos scientiæ accenderit: quales (mihi crede) recognosces quam-

plurimos in his quæ tibi mox ſcripturus ſum, maiores vero ac multo plures in noſtris maiorum vigiliarum operibus: interea quæſo diligenter expende quid ego conſilij tibi ſim daturus, illudque æqui ac boni conſule: quod ſi facias prodibunt in lucem propediem quædam ex noſtra tenui officina, ex quibus mirabiles eruditionis medicæ fructus comparare poteris.

Cauſſæ famis & ſitis.

SAnitas vitaque hominum quemadmodum & cæterorum animantium conſiſtit in duobus iuſta nimirum ac debita quantitate & qualitate triplicis ſubſtantiæ, ſolidæ, ſpirituoſæ, & humidæ: ex qua pars quælibet noſtri corporis ortum conformationemque nacta eſt: iuſta eſt & inter ſanitatis limites ſita quantitas, cum nulla ex illis tribus ſubſtantiis modum ſuæque naturæ conuenientem mẽſuram excedit, nec vlla ex parte ab illa deficit, ſed tanta eſt quãtam & natura cuiuſque poſtulat, & diuini numinis prouidentia præſcripſit. Qualitas ſpectatur in eo, cum nulla ex his tribus ſubſtantiis vel paulo calidior, aut frigidior, aut ſiccior, aut humidior, aut craſ-

ſior, aut tennior exiſtit, aut alterius huiuſcemodi qualitatis quocunque modo exuperantis vt odorum vt ſaporum eſt particeps: Subſtantia ſolida conſideratur velut in carne neruoſa portio, in oſſe quod durius eſt, in neruo fibra, aut ſtamen. Subſtãtia humida, eſt caro propria, humores & ſucci, tum primigenij, tum alimentarij, tum elementares in qualibet parte contenti, & ſi libeat, ſanguis ipſe: Spirituoſa, eſt vapor tenuis ex duabus prædictis ſubſtãtiis elatus vi caloris. natiui in hac triplici ſubſtãtia optime temperata reſidentis. Porro calor hic natiuus quantumuis temperatus extiterit, triplicem illam ſubſtantiam in ſui alimoniam ac vſum, noſtræque vitæ conſeruationem aſſidue depopulatur ac diſſipat: modò quidem amplius ac copioſius cum temperati limites exceſſit qualis cernitur in iuuenibus, bilioſis, in aëre feruentiſſimo, in exercitio vehementi, in febribus, aliiſque morbis calidis: modò vero minus, nimirum cum remiſſus admodum extiterit qualis ſpectatur in multis mulieribus cãdidis, in ſenibus, & cæteris huiuſcemodi naturis contrariis, potiſſimum ſi tres illæ ſubſtantiæ ob ſui tenuitatem & humidi-

tatem facile aut ob ſui denſitatem non admodum facile diſſipari poſſunt: Ab iſta triplicis ſubſtantiæ diſſipatione fames atque ſitis naſcuntur: cogimurque ad reſtauratioñe huiuſcemodi triplicis effluxus, quem natiuus noſter calor peperit, cibos ingerere, potu vti & ſpiritum ducere: vt cibis quicquid potiſſimum è ſubſtantia ſolida effluxit reſtauretur: potu, quicquid ex humida deperditum eſt reſtituatur: ſpiritu ceu auhelitu quicquid ex ſpirituoſa exhalauit rependatur: addidi potiſſimum, quoniam nullus tam ſimplex potus cibus aut ſpiritus eſt qui triplicis huiuſce ſubſtãtiæ non ſit particeps, ita vt potus & cibum & ſpiritum contineat. plus tamen humidæ quam ſolidæ aut ſpirituoſæ ſubſtantiæ. Quò fit vt ad tempus ſolo cibo, aut potu aut aëre viuere poſſimus quemadmodum mox docebimus: ſed quoniam ſpirituoſa quæ ineſt nobis ſubſtantia ob ſui tenuitatem aëream quam habet plurimam, ſubtilitatemque igneam aſſidue à noſtro calore diſſipatur, aſſidua quoque inſpiratione atque expiratione, pulſationeque perpetua arteriarum, potiſſimum quæ vicinæ ſunt cuti, reparatur: At inſolidam ſub-

ſtantiam quod ea denſa cõcreta & compacta ſit admodum non facile noſter calor poteſt vim ſuam exercere, ob id non tanta nobis neceſſitas cibi ſumendi impendet. Humida mediæ cuiuſdam naturæ eſt inter vtranque, quod ad eius effluxum reſtaurationẽque attinet: Quò autem craſſior aër extiterit, ſi modo poſſit facile digeri & in ſubſtantiam cerebri, pulmonum, & cordis conuerti necnon ſpiritus fouere, eo valentius calori depopulanti reſiſtet, nec tam frequenti inſpiratione opus erit, niſi alia cogat neceſſitas: Item quò cibus craſſior viſcidior, compactior aut magis glutinoſus, eò potentius calori depaſcenti repugnabit, ſi modo ſtomachus & hepar illum poſſint euincere: ob id tam frequenti cibo opus non erit. Idem cogitandum de Potu: Habes igitur cauſſas famis & ſitis (nam quod ad eam reſtaurationem attinet quæ aëris inſpiratione fit nullum adhuc illi nomen eſt inditum) & quomodò in vniuerſum cauſſæ huiuſcemodi ſint oppugnandæ: Nunc accipe propria ac peculiaria cuiuſque cauſſæ remedia.

Remedia generalia famis & ſitis.

CVm sitis & fames, vera quidē vtraque & non mendosa, nil sit aliud quā dissipatio ceu effluuiū quoddā perpetuū nostræ triplicis substantiæ à depascente nostro calore excitatū: vel potius deperditæ substantiæ restaurādę appetitus, fames quidem siccæ, sitis humidæ, præpedienda proculdubio huiuscemodi dissipatio, aut si omnino impediri nequeat, saltem ne tanta ac tam assidua fiat, obsistendum, aut si ne id quidem facile fieri possit, reparanda ea necessariò, potu, cibo, aëre inspirato: Dissipationem impediemus, si omnes poros ac meatus corporis occludamus, exceptis iis quæ excernendis superfluis corporis excrementis à natura sunt dicati, quales sunt meatus per quos fæces, vrinæ, & mucus expelluntur foras: per quos etiam inspiratio ducitur: Item si temperemus aut minuamus calorem natiuum quem effluuij istius authorem esse constat. Occludemus poros, si roboremus ventriculum, ne reuomat, sed citius potum cibumque digerat ac cōcoquat: Si astringamus intestina roborantibus, ne cibus cōcoctus in vētriculo tam cito elabatur & antequam hepar suxerit & ad se pellexerit omnem

ſuccum optimum in ſanguinem conuertendum ad totius corporis nutritionem: Si cutim totius corporis obſtruamus, ne per poros paulò patentiores tam facilis ac expedita fiat triplicis noſtræ ſubſtantiæ diſſipatio: Si occludamus vias excernendo ſemini deſtinatas, ne ſemen vna cum magna ſpirituum copia euacuetur: Si venas atque arterias contrahamus per quas aliquando apertas ſanguis effluit.

Temperabimus vero ac minuemus calorem diſſipantem, ſi vitentur omnia quę excalfaciunt, qualea ſunt longum ieiunium, in bilioſo corpore potiſſimum: vehemens exercitium in aëre calido, ira: frequens, longus, ac immodicus veneris vſus, viua potentia, ac generoſa, cibi aromatici, ſaliti aut quouis modo excalfacientes, velut ſaccharum, mel omnia dulcia in homine bilioſo. Aut ſi in feruentiſſima tempeſtate aëris refrigerium quocunque modo queramus, vel aſperſione aquæ gelidiſſimæ, vel expauſione per cubicula aut triclinia ſubterranea. herbarũ & ramorum refrigerãtium vt violarum, foliorum vitium, nempharis, ſalicũ, quercus & ſimiliũ. Aut ſi cibos potuſque ge-

lidiſſimos ingeramus: Aut ſi abſtineamus à ieiuniis, vigiliis, omni exercitio vti dictum eſt: nam qui non laborant nõ vſque adeo famelici ſunt quam qui in aſſiduo verſantur opere: Qui frigidi ſunt natura pituitoſiſque excrementis abundant non ſunt famelici, niſi quod frigus humoreſque frigidi tandem deprauatum appetitum excitant: ſed ij tantum concoquere nequeunt quantum ingerunt.

halitũ

Quæ animantia ſolo habitu viuunt.

NVnc vero doceam' quẽadmodũ homo & cętera animantia quãplurima ſi nõ ſemper, aliquo ſaltẽ ſpatio tẽporis viuere poſſunt ſolo aëre ſubſtantiaq; aërea, aut ſolo potu, aut ſolo cibo abſq; potu: Vt de primo primum dicam vrſi, glires, teſtudines, angues, ſerpentes, viperæ, & multa alia animãtia in ſuis deliteſcentes ſpeluncis viuunt abſque potu & cibo, ſolo auhelitu, ſine quo ne momento quidem temporis viuere poſſimus: multi apoplectici ac lethargici dies aliquot tranſegerunt abſque potu & cibo: multi carceribus incluſi, aut in foueas dati precipites, aut in nemoribus abſtruſis deliteſcentes, aliquo temporis ſpatio ſola inſpiratione aëris contenti vixerunt: Scribit

Plinius.7.Nat.hist cap.2. quoſdam populos aſtomos halitu tantum viuere & ſolo flagranti odore pomorum ſyluestrum quem naribus trahunt: Experimur quotidie quamplurimos reſurgere ac velut reuiuiſcere ſolo vapore panis, carnis elixę vel potius aſſæ, aquæ ſtillatitiæ roſarum, caryophillorum, nucis moſchatæ, & ſimilium, huiuſque vaporis ope ſyncopem etiam lethalem præſentem ſanari vel imminentem arceri: quod vapor is naturæ noſtræ familiaris ſpirituoſæ ~~ſubæ~~ ^substantiæ effluuium reſtaurat eademque opera alias plurimum reficit: contrà fœtidus, malignus ac venenatus vapor aut odor facile nos de medio tollit: Quo fit vt qui ex morbo vel alia ex cauſa debiles ſunt, multo promptius odore quam vlla re alia reſtaurentur: quin etiam ſi cui producenda ac protrahenda vita ſit qui nec cibo nec potu iuuari amplius poteſt, nullum præſentius remedium tibi ſuppetit, quam ſi illi pene examinato quidpiam odoratũ admoneas, naribus, aut Ori aut cuti extimæ corporis, quod inſpiratione & pulſatione arteriarum attractum ſpiritus vitales penitus collapſos reparet.

Quæ animalia ſolo potu viuunt.

ET quemadmodum vapor qui eſt humor ſubtilior ac tennior factus, vel potius optimo odori iunctus, ſolus, ſi modo familiaris fuerit, per multos dies vitam ſuſtentat: Ita & potus (quanquam multò abundantius) potiſſimum qui liquorem habet cuique familiarem ac aſſuetum, qualis eſt aqua, birea, Gutalla cereuiſia, bromica, ptiſana, hydromel, oximel, Apomel, cidratium, pyratium, potus horum ſecundarius, vinum omnis generis, eiuſque ſecundarium, lac, ſerum, aqua caſei, cremor lactis, ſanguis, & omne ſuccorum genus qui ex decoctis plantarum aut animantiũ eliciuntur, qualia ſunt inſcula carnium & herbarum, reſtaurantia ſtillatitia. Videmus multos ægrotos abſq; vllo cibo diutiſſime viuere & ſolo potu vel aquæ vel alterius huiuſcemodi liquoris recreari. Senes nihil aut parũ cibi ingerũt ſed ſolo potu contenti viuunt. fœtus vtero matris concluſus puriore ſanguinis materni portione viuit, editus in lucem duos, tres plures annos, etiam ſi velis per totum vitæ tempus victitat ſolo lacte quod ſanguis eſt dealbatus in mammis confectus.

Aquilæ vbi extremam ſenectam attigerunt,

gerunt, quia roſtrum ſuperius aduneum habent ita vt os amplius adaperire, ob idque prædam ſuam deuorare nequeāt, ſolum eius ſanguinē ſugunt, quo multos adhuc menſes aluntur ac viuunt.

Quæ animantia ſolo cibo viuunt.

CIbus vero ſolus in multò longius tēpus vitā prorogat ac producit (nam halitus, potus & cibus iuncta ſimul cauſſas potiſſimas longiſſimæ vitæ ſuggerūt) maximè vero ſi cuiuſdam humiditatis & odoris iucundiſſimi ſit particeps.

Videmus oues animaliaque huiuſmodi quæ paſcendo victum queritant nullo aut pauciſſimo vti potu, niſi vehemens vrgeat æſtus. Rapaces quoque ac venaticas aues non indulgere potui.

Obſeruamus plurimos multitudine humorum ſcatētes, potiſſimum Phlegmaticos, dies aliquot ſine vllo potu, cibos ingerere, imo vero aſſatum panem ceu biſcoctum comedere. Multi mortis ſupplicio damnati, ac carcere detēti vt ibi extremū diem peragerent, non alio cibo quam pane ſimplici vel etiam panis cruſtis vt citius vitam finirent abſque vllo potu, ex pœna illis indicta, victitarūt, & tamē cum

eo victus genere diutiſſime vitam pro-
traxerunt, quandiu nimirum ex pane illo
cruſtaceo viſcoſum quendam humorem
ad ſui humidi primigenij reſtaurationem
calor natiuus in illis attrahere potuit. Vt
ne addam quod omne hominum genus
imperante potius conſuetudine quam vl-
la naturæ neceſſitate cogente, potui in-
dulget, hoc vel maximo argumẽto, quod
quæ ex eius corpore prodeunt excremen-
ta fœtidiora ſentiantur quam quæ ex cæ-
teris animantibus.

Sylueſtris ac effera gens ſcotorũ crudis
carnibus veſcitur idque per longum tem-
pus abſque vllo potu.

Noſtrates viri heremitæ olim radicibus
ac herbis victitabant pauco ſolius aquæ
potu vel etiam nullo contenti.

Qui homines vixerunt abſque cibo & potu.

VIſi ſunt noſtro tempore nonnulli ho-
mines in Germania potiſſimum pi-
tuitoſi & melancholici ex natura qui mẽ-
ſes aliquot abſque vllo cibo ac potu vi-
xerũt: licet Hip. lib. de carnibus per heb-
domadam homini lethalẽ inediam aſſe-
rat: Plinius vero non vtique ſeptimo le-
thalem eſſe dicat, quum & vltra diem vn-
decimum plærique durauerint.

Audio nunc Auenioni eſſe hominem ſexagenarium, qui raró & per maxima interualla, quinque, ſex, decem & pluriũ dierum comedat.

Albertus lib. 7. de animalibus ſcribit fuiſſe fœminam quæ ſine cibo dies quandoque viginti tranſmiſerit ſæpe vero & triginta: virum quoque melancholicum ſe vidiſſe ait qui abſque cibo perſeuerarit ſeptem hebdomadas, alternis tantum diebus aquam exſorbentem.

Timonis Amita vt refert Achæneus quot annis in ſpelęa vrſarum more bimeſtre tempus abſque vllo alimento delituit ſemianinis vt ſola inſpiratione viueret, ac ægre dignoſceretur.

Viſa eſt in Hiſpania puella quæ comederet nihil ac hauſtu ſolum aquæ vitam confoueret & annum iam ageret ſecundum ac vigeſimum.

Viſa quoque in gallia Narbonẽſi puella, & altera in Germania quarum vtraque tres annos nullo præter aërem cibo potuque vitam ſalubriter traduxit.

Normana qædam per decem & octo dies nil comedit vt refert conciliator.

Sacrificus quidam Romæ vixit annos quadraginta ſola aëris inſpiratione vt

ſcribit Hermolaus barbarus.

Et ne in re tam manifeſta exemplorum multitudine ocium ac tempus conteram, de ſamis remediis iam agendum.

Vt odores ſoli nutriunt.

SI, vti ſupra demõſtratum eſt, Halitus, Cibus, Potus, vicem alterutrius ſupplent, vnunque ex illis tribus nutriendo corpori ſatis eſt, licet duo magis, & tria maxime nutriant, Sane ſi cogat neceſſitas, adſitque ciborum penuria, vapores odorati commodiſſimũ alimentũ ſuggerere poterunt, qualis ex aceto, vel potius ex vino exhalat optimus: Intingatur ergo linteum aliquod in vino, aut in aceto potiſſimum roſaceo vel ſambucino: aut lintei loco ſpõgia, quæ, vt aſſidue circunferri poſſit & preſens adferat remedium ſi quãdo ſit opus, includatur pixide cornea, aut plombea, aut ęnea, aut alterius metalli, nõ lignea: neque manu contineatur, ne lignũ quod poroſum eſt ebibat vinũ aut acetum, manus vero illud partim ebibat, partim ſuo calore exhalare ac euaporare ſinat. Idẽ pręſtare poteſt & citra vllũ ſumptum malum Aureum, citreum, aut cortex horum ſiue recens, ſiue ſiccus, ſaccharo ſicco aut humido cõditus, ſiue non cõ-

Odorata (margin, beside "gerere poterunt")

Odorata (margin, beside "tex horum")

ditus, Caryophillũ, nux moſchata, cinamomum, grana iuniperi, roſmarinus, ſalui, hiſſopus, ſatureia, roſæ, & omnia odorata tam noſtratia quam extera, aut ſola aut mixta & in formam pomi odoriferi redacta ea cautione ne pl⁹ æquò excalfaciãt. Confert quoque odorari panem recens coctum, carnem aſſam potiuſquam elixam: Verum quemadmodum odorata citiſſime nutriunt, ita inconſtans, fluxilis, minuſque diuturna eſt nutritio quę ab iis naſcitur: Itaque frequentiſſime ea ſunt iteranda & olfacienda.

Vt Potus ſolus nutriat.

QVòd ad Potum attinet, aqua fluuialis omnium promptiſſima facillima ac commodiſſima, qualis eſt aqua ſequanæ, Iſaræ, ligeris, Baronæ, & ſimiles, qua ſola ad aliquot dies ſalubriter potes viuere: nolim tamen vt eam magna copia haurias, ſed ſenſim, frequenter & pauca admodum quantitate: nimirum primis diebus cochleare vnũ altera quaque hora, Deinde vbi aſſueueris binis quibuſque horis duo aut tria cochlearia, & ne quid detrimenti tuus ventriculus capiat ex nimia aquæ frigiditate, præſtat eam *Aqua.*

aliquantulum excalfieri, aut coqui ad ignem aut ſolem æſtiuum, vel in vitro aut phiala inter manus tuas alioquin calidas aut tepidas: melior autem euadet ſi coquatur cum tartaro id eſt cruſtis adherētibus dolio vino depleto: retinebit enim colorem odorem ſaporem & vires vini ſecundarij: vel cum fece recenti vini alicuius generoſi: aut cū nucibus, vel amydalis aut aliis fructibus vel ſeminibus, de quibus mox mentio, contuſis aut contritis aut cum herbis eſcariis nimirum oxalide, ſpinaciis, lactucis, bugloſſo, borragine, portulaca, æſtiuo tempore eoque feruentiſſimo: Tempore vero hyberno cum ſaluia, roremarino, hyſſopo, ſatureia: aut huic aromatica ceu ſpeciata admiſcere: Quod ſi æſtiuo tempore ab eius vſu, plus æquo refrigeſcat ſtomachus, adde aliquantulum cinamomi, cariophyllorum, nucis moſchatæ, aut maioranæ, roriſmarini, ſaluiæ, ſatureiæ, aut hyſſopi viridis: nam ſiccus paulo amarior eſt: Porro cum ieiunas aut ſola aqua victitas caue ne corpus vehementi aliquo labore aut exercitio ſollicites aut torqueas: omnium vero minimè ſi ſolo vapore te nutrias. Quod ſi Potus multæ nutritionis extite-

rit, quale est lac, vinum crassum, birea, poteris aliquantulũ labori teipsum accingere. Iñscula ex herbis parata plus nutriunt quam aqua sola: Plus item iñscula ex piscibus: Plus iñscula ex carnibus, potissimum bouina aut porcina coctis integre aut ad dissolutionem ossium. Birea plus nutrit quam cydratiũ aut piratium: quæ quantò melior magisque medullosa ac crassioris substantiæ fuerit eo plus alimenti suppeditat: Apomel qui Potus est ex fæcibus ceu subsidentia & crassiore substantia mellis ac velut secundarium hydromel, minus nutrit quam hydromel quod ex purissima melle cum aqua purissima sufficienti paratur: quam etiam oxymel quod ex hydromelite fit addito tantillo aceti: quorum trium vnumquodque quãtò plus mellis aut sacchari (quod mellis species quædam est) accipiet, tanto plus nutriet.

Birea. *Apomel.* *Hydromel.* *Oxymel.*

Hydromel paratum ad solem vernum vel potius æstiuum quadraginta dierum spatio omnium optimum est, viresque saporem ac odorem vini corsici aut maluatici vetustate acquirit.

Hydomel.

Vinum secundarium ex cydratio, piratio & vino minus alimentosum est quã

veri ſucci & ex viuis piris, pomis expreſ-
Vina. ſi : inter vina, quod album eſt minus nu-
trit quã vinum rubellum, & rubellũ mi-
nus quàm purpureum: quò autem vinum
craſſius ac magis atrum fuerit eò plus
nutrit & diutius, potiſſimum quod naſci-
tur in regionibus calidis, vt in Vaſconia
aut Hiſpania, aut Narbonenſi Gallia.

Serũ la-ctis. Serum lactis minus alit quàm cremor,
& lactis cremor quàm lac, & lac minus
quàm caſeus à quo butyroſa ſubſtantia
ſecreta non eſt.

Sãguis. Sanguis nutrit quidem potentiſſimè
ſed quia facile, ídque non citra ſanitatis
diſcrimen, in ventriculo ſolet concreſce-
re quemadmodum & lac, eo ſi vti libeat,
illi admiſcendum ſalis aut mellis aut ſac-
cari tantillum, & recens effuſum ex ani-
malis vulneribus, vtpote porcelli, ver-
uecis, vituli, bouis humili, ſorbendum:
aut vbi concretum ac glaciatum fuerit
coquendum vel frigendum cum ali-
qua pinguedine : quemadmodum ex eo,
aromatico puluere cæpis & pinguedine
condito inteſtina farciri ſolent, quæ vul-
gò ſanguiculi aut buldones vocantur.

Bullo. Bullo qui eſt aqua cocta cum furfu-
re, incluſa frigida dolio cum pauco fer-

mento, parum admodum alit, plus tamen quàm ſimplex aqua, potiſſimum vbi huic facta eſt aſſuetudo: multis enim tormina excitat eáque vi detergente ac mordicante quam habet, citiſſime ex aluo deturbatur ac effluit.

Quoniam autem potus omnis generis vt & cætera omnia liquida maxime quæ pinguia, oleoſa atque vctuoſa ſunt imbecillitatis ac laxitatis noxam nõ mediocrem adferunt ventriculo & inteſtinis, ita vt humiditatem illam diutius perferre nequeant, his ſenſim ac paulatim aſſueſcendum, quemadmodum de vſu aquæ dictum eſt: eáque cautione ſi te in potu humorum ac liquidorum geras non mediocre famis tolerandæ ſolamen ac leuamen ſenties.

Et quia corporis animíq; labor ac exercitium paulò vehementius ieiunis nullíſque cibis vtentibus plurimũ detrimenti vitæ ac ſanitati pariunt, His ſomno & quieti indulgere plurimũ conducit, dummodo nõ ſequatur ſudor, ſi forſan in aëre calido aut ſtragulis pluribus tecti dormiant aut quieti ſe dedant. Verum ne ex ſomno ac quiete paulò diuturniore interim marceſcat, aut nimio ocio torpe- *Exercitium.*

ſcat vis ingenij, cerebrumque omnino hebes ſtupidum ac velut effœtum reddatur, vltra modum dormiendum non erit ſed mediocri, placido minuſque profundo ſomno, cerebri totiuſque corporis vires inedia pene collabentes recreare ac velut refocillare: nil enim æquè (inquit Poëta) vires reparat, feſſaque membra lenat quam ſomnus: vt ne addam quod per ſomnum curæ, cogitationes mœſtitiæ, omneſque animi perturbationes conſopiuntur.

Somnus.

Vt cibus ſolus nutrit.

Cibus omnium nutrimentorum in fouendo, augendo, ſuſtinendo, recreãdoque corpore primas ac potiſſimas partes ſibi vendicat, maxime vero panis ac carnium optimarum eſus: Herbæ enim parum admodum nec multum diu nutriunt, quod paulò humidiores ſint eaque humiditate præditæ quæ plurimum excrementoſa eſt, nilque aut parum ſubſtantiæ, noſtræ naturæ familiaris continet: fructus quoque omnes niſi deſiccati ſole aut vmbra aut quouis alio modo, nil aut paum alendo corpori ſuppeditant quemadmodũ pruna, pira, ficus, paſſulę,

Panis.

Herba.

Fructus

dactyli deſiccati in ſole aut clibano. Qui tamen ab exteris regionibus potiſſimum calidis ad nos aduehuntur ſiccati in ſole multo meliores exiſtunt: inter paſſulas, quæ damaſcenæ vocantur omnium optimæ habentur, poſt has quæ vocantur caſſinæ, quibus cabacinæ ſuccedunt.

Dactyli multum, glãdes coctæ plus, caſtaneę plurimũ & optimè omniũ nutriũt. *Dactyli Caſtaneæ.*

Pira magis quã poma, & dulcia aut aceto dulcia magis quam acetoſa. *Glandes*

Nuces minus quã caſtaneæ, nucuſcula magis quam nux: Pinei minus quam nuces: amygdalæ dulces æquè ac nuces. *Pira. Poma. Nuces.*

Caſeus ex lacte, ſecreto butyro, minus quam ex integro lacte confectus: omnium delicatiſſime & citiſſime nutrit qui ex lacte verno: diutius quidem ſed multo ingratius qui ex lacte Auguſti aut Septembris menſis: Omnium minimè qui ex lacte hyberno, niſi vacca optimis granis alatur quod in extrema victus penuria & ſumma rerum anguſtia fieri non poteſt. *Pinei. Caſeus.*

Idem de Butyro & ſanguine æſtimandum: porro tàm lac quàm ſanguis pecorũ admodũ iuuenũ min⁹ longũ ſed celerius alimentũ ſuppeditat, quam lac animaliũ

prouectiorum: ex ſenioribus vero ac iam vetulis nec optimæ nec multæ nutritionis eſt. Lac & id omne quod ex lacte paratur melius eſt muliebre quam cuiuſuis alterius animalis: vnde mulier in victus penuria ſeipſam proprio lacte lactare poterit, ſi illud è propriis mammis ſugat aut per tubulum in os alliciat, ne moretur in aëre vbi facillimè corrumpitur. Neque verò lactis aduſtio metuenda eſt mulieri ob tot circulationes & tam frequentes per corpus mulieris traiectiones, nam in mammis pituitoſum cùm fiat ibi refrigerari certum eſt. Poſt lac muliebre, lac vaccinum ſecundas bonitatis partes obtinet, maximè verò ſi è vacca nigra & ætatis mediæ ſugatur: ob id commodiſſimum futurum alimẽtum hac victus inopia: Ouinũ huic ſuccedit, deinde equinũ, poſtremo chamælinum: caprinum neque multũm neque diu nutrit: multò minus aſininum, ideo hæc ſæpius ſorbenda. Lac ſuis & ſi in vſum frequentem non veniat, propius tamen ad lac muliebre accedit in ſucci bonitate & multiplici nutritione quam vllum aliud lactis genus: hoc vel maximo argumento quod caro ſuilla inter cæteras vicinior ac proximior noſtræ

Lac muliebre.

Lac vaccinum.

Ouinũ.

Equinũ.

Caprinum.

Aſinĩũ.

Suillum.

existit, copiosiúsque alimentum suppeditat quam vllum aliud carnis genus quod ea viscosa sit substantiámque habeat nostræ carni persimilem: huic ergo sensim ac paulatim assuescere non abs re fuerit, nec ab eius vsu abhorrescere quod salubre ac necessarium est

Lac canis iuuenis & candidæ tolerabile nec contemnendum: quod citra vllam valetudinis iacturam alimento esse potest, dummodo canis cibariis liquidissimis ac multum refrigerantibus educata fuerit. *Lac caninum.*

Oua recentia sorbilita tremula, parum cocta, præcipue rufa optimum ac plurimum sanguinem generāt: nam candida phlegmatica sunt ac diutissimè alunt. Quæ vero nimium cocta sunt, dura, frixa, vt coctu magis cōtumacia ita multum ac diutissimè nutriunt: prȩterea oua quarumcūque auium quæ in mensas nostras veniunt, cibaria sunt non contemnenda qualia anserina, anatina, pauonina, struthiocamelina, testudinea, licet hæc duo postrema vt febrientibus magno malo esse, sic sanis febrem excitare putentur. *Oua.*

Ex herbarum genere lactuca om- *Herbæ.*

nium plurimum nutrit, his vicinæ ſcariola, endiuia, cichorum domeſticum, borrago: ſpinacia & oxalis parum nutriunt, portulaca paulo plus & diutius vt & bugloſſim ob ſucci viſcoſitatem: braſſica quoque plurimum nutrit, ſi primum eiuſdem iuſculũ quod laxatiuum eſt tollatur.

Vrticæ, mercurialis, beta, attriplex, maluæ etiam ſoluunt aluum, & fermè omnes herbæ frigidæ eſcariæ & in iuſculis vſurpari ſolitæ, quales quæ iam dictæ ſunt. Quare non abs re fuerit eas decoquere plus ſolitò vt ex his maior eliciatur nutritio poſteaquam ſubſtantia acris ac ſeroſa ab iis longa decoctione ſecreta fuerit.

Chærefolium ab odore ſuo aromatico vires magis roborat quam petroſelinum, quàm etiam herbæ odoratæ quæ finiſſimæ vulgò dicuntur, hæ enim plus nocent ſuo calore paulo vehementiore diſſipante noſtrã ſubſtantiam quam proſint, niſi forſan ventriculus nobis refrigeratus plus æquò fuerit aquæ vel aliorum eduliorum paulò frigidorum antea commemoratorum vſu immodico.

Naporum radix copioſiſſimum præbet alimentum, ſi modo non in ſolo hu-

mido ac paluſtri, ſed potius in ſicco ortum incrementúmque ſuſceperint: ſiſeres minus quidẽ nutritionis ſuggerunt ſed ſanguinem tenuiorem ac ſubtiliorem generant: carus & paſtinaca minus nutriunt, ſed diutius quod plurimum terrenæ ſubſtantiæ contineant. *Cheruis.*

Radix petroſelini eaſdem habet nutriendi vires quas & carus: Radices dauci, fœniculi & multarum aliarum herbarum ſimili odore præditarum iiſdem pollent alendi facultatibus.

Radix cardui vulgaris ſucci eſt delicatiſſimi: eius verò cardui qui eryngium & vulgò centum capita nominatur radix plurimũ habet in ſe aromaticis ſubſtãtiæ.

Radix ari decocta in aqua aut ſub cineribus feruentibus vt eius tollatur acrimonia ac mordacitas nutrit plurimum: allia, cæpe, aſphodeli, bulbi, porri decocti in aqua aut ſub cineribus calidis vt ſuam deponant acrimoniam multò ſalubriores ſuccíque melioris exiſtunt.

Grana ficuum, acini vuarum parum alunt ſi contuſa ac conquaſſata fuerint. *Semina.*

Semina prædictarum herbarum iiſdem pollent facultatibus, quibus & herbæ ſuæ.

Semina pirorum ac pomorum plurimum alimentum ſuppeditant.

Semina cucurbitæ, citrulorum, melonum, peponum, papaueris albi contuſa aut diligentiſſimè dentibus contrita refrigerando mediocriter nutriunt.

Nuclei prunorum, ceraſorum parum quidem, ſed ſatis diu & excalfaciendo nutriunt.

Cucurbitæ, cucumeres, citruli, melones, pepones decocti in aqua deinde frixi in ſartagine cum butyro aut pinguedine aliqua mediocriter alunt ídque citra vllam iacturã aut incommodũ valetudinis.

Cynaræ. Cynaræ ſeu articalli tum ſua medula tum foliis & trunco multo plus & melius nutriunt.

Omnes medullæ carduorum decoctæ non contemnendum ſuccũ exhibẽt, imo vero laudabiliorem quàm noui ac tenelli palmites arborum aut arbuſtorum: excepto lupulo: aſparages tamen recentes parum coctæ omnium maximè nutriunt.

Aſparages.

Legumina. *Piſa.* *Fabæ.* *Ciceres.* Piſa, fabæ, lenticulæ, ciceres, phaſeoli & ſimilia legumina mediocriter nutriunt & ſatis diu, ſed qui ab iis gignitur ſanguis laudabilis non eſt, ob ſiccitatẽ maximam quam habent natiuam, quæ temperanda

peranda ac corrigenda venit aqua, lacte, sero lactis, aqua lactis & cremore lactis. sed quando adhuc viridia sunt, citius alunt, sed minus diu.

Oriza potentissime nutrit quemadmodum & alica, sed crassiorem sanguinem gignit. *Oriza.*

Vicia minus quam triticum sarracenium appellatum, trilaterum, vtrunque tamen calidissimum sanguinem generat ac feruidissimum: quinetiam suo sapore ac vsu tantam capitis grauitatem excitat vt ebrietatem quendam inducere videatur, potissimum triticum sarracenicum: quare ex vsu fuerit addito hordeo & siligine illorum prauitatem emendare. *Vicia.*

Auenatum siue grualdum optime paratum, optimū est nec refrigerat vti hordeum mundatum. *Grualdum.*

Auena multo plus nutrit quàm vel milium vel panicum, sed tam laudabilē sanguinem non generat. *Auena.*

Hordeum satis quidem belle alit & sanguinem probum generat, sed eius nutritio tam constans, firma ac stabilis non est, quam ea quæ ab vsu siliginis manat, & tamen sanguinem crassum creat. *Hordeū.*

Purum triticum diutissime nutrit ob *Triticū.*

viſcoſam eam ſubſtantiam quam habet laudabiliorémque ac meliorem ſanguinem generat ob eam ſimilitudinem ac ſubſtantiæ familiaritatem quæ illi cum noſtro corpore intercedit: Ex tali tritico qui panis optimus omnium cõficitur canonicus ceu capitulinus vulgò dicitur: is quidem plurimum nutriẽs pauca quantitate quod puriore farina tritici purioris conſtet, & ſi plurimum negotij ventriculo adferat: minimè omnium nutrit æqua portione panis furfuraceus ceu panis canum: reliquæ panum differentiæ ex puro tritico confectæ quo candidiores ſunt propiúſque accedunt ad panis canonici bonitatem, eò plus nutriunt, & exigua quantitate: quò vero nigriores ac magis atri, & propius ad panem furfuraceum acceſſerint, minus nutriũt etiam magna quantitate. Qui mediæ ſunt naturæ, quales qui ex farina non depurgata neque depurata fiunt, mediocrem inter cæteros nutritionem exhibent: coctu autem admodum difficiles ſunt, azymi aut ſemazymi, ſiliginei, hordeacei: inſalubres tiphynus, orizaceus, fabaceus, miliaceus, panicaceus, caſtaneaceus atque cæteri huiuſcemodi panes, quibus tamẽ ob ino-

piam veſci erit vſu ídque citra noxam vllam vẽtriculo aut corpori illatam ſi aliquid tritici puri his admiſceatur.

Triticum turcicum appellatum proximè accedit ad triticum noſtrate: quemadmodum & triticum illud quod ſpicis craſſis, corpulentis quadratis barbatis & non barbatis exurgit: & triticũ illud quod nouem aut vndecim ſpicas gerit appellatum vulgò cẽtigranum: ſpelta item, olyra, zythum proximè accedunt ad triticum noſtrate purum: nam ex ſpelta & zytho melior & candidior panis conficitur quam ex noſtrate tritico: ex aliis, minus: notandum verò quod panis qui fit ex tritico prognato in ſolo petroſo, ſabuloſo aut loco alio ſicciore magis nutrit quàm qui ex tritico prognato in ſolo humido: item quòd panis durus ac aliquandiu aſſeruatus plus alit quàm recens: panis optimè fermentatus, & ſalitus minus contumacem ac diuturnam nutritionem parit quam non fermentatus. *Triticũ turcicũ.*

Quod ad dulciaria & placentas attinet qualia ſunt itria, liba, gaſtelli, turtæ, flaminicæ, gohieræ, ratones, talmoſines, turtellæ, quia omnia ventriculam appri- *Placẽtæ.*

mè grauant, neque tam citò percoquuntur, ideo plurimam quidem, sed cõtumacem nutritionem adferant hócque tantum vtilitatis habent quod pondus subiectis cibus adferunt, vt cydoniati vice aluum cõprimant. Crustæ & resegmenta crustacea panis nutriunt diutius quàm medulla, sed in coquendo laborem maiorem adferunt ventriculo.

Pisces. Pisces marini salubriores sunt & vt plurimum melius nutriunt quàm pisces fluuiales eiusdem aut similis speciei.

Alburni Gardones. Vendosiæ. Cyprini. Anguillæ. Testudines. Alburni citissimè nutriũt, sed non diutius: diutius verò gardones, vẽdosiæ: diutissimè trutæ & lucij pro dẽsitate suę substãtiæ: cyprini seu carpi mediocriter: diutissime anguillæ pro viscida sua substantia, cuius quidem ratione limaces omnis generis præcipuè escargotti vulgò dicti diutissimè etiam alunt, minus diu ranæ ipsæ. Testudines garricæ & nemorales ob carnis viscosam substantiam plurimũ probatæ, sic in præparatione apparatæ vt ablatis pedibus caudis ac capitibus pullos gallinaceos dixeris: aquaticis verò testudinibus non ita fauere solemus, quanquam ad veneris illecebras quidam etiam

his vti ſoleant. Cacochymæ ſunt teſtudines marinæ omnium ampliſſimæ.

Aloſa citiſſimè, ſed non diu nutrit.

Lampretæ tardiſſime & diutiſſime. ita dictæ à ſaxorum linctu, aiunt tamen cum ſerpentibus illis eſſe commercium: quæ maiores ac cordatæ ob carnis viſcoſum ſuccum minus quidem gratæ, ſed tamen plurimum nutriunt: puſillæ ſuauiores, ſed minus ſucculentæ. Hoc tantum vno extollendæ quod anguillis paulò magis ſolidæ ſint. Anchelli optimè deſaliti citiſſimè quidem nutriunt, ſed parum diu: his ſuccedūt ſparleni argētei coloris violam olentes piſces, poſt has merlangij ſiue merlani, deinde limandulæ ac flauij. *Lāpretæ.* *Anchelli.*

Rubelliones, grunoti, eſgluſij, merluſij, congri, lupi, canes, omnes duræ carnis ac coctionis ſunt ac proinde diutiſſimè nutriūt: his etiā adhuc diutius, ſulmo, raya, moruta: Sepia lardum quadrageſimale, thunnus, cœtæ magis nutriūt q̃ moruta. *Rubelliones.* *Grunoti.*

Haleces recentes citiſſimè nutriunt, ſed non diu: haleces ſaliti diutius, ſoreces adhuc diutius. Alaudæ & his ſimiles auiculæ in dumetis degentes citiſſimè nutriūt, ſed nō diu: turdus, ruſticula, ſturnus, diutius. Aues aquaticæ magna ex parte *Aues.*

difficilimè concoquntur ob id prauum ſanguinem ac ſuccum, ſed tamen contumacem procreant, quales ſunt anates noſtrates, ſarcellæ, halbranni, vannieri, gallinæ lacuſtres, fluuiales ac marinæ, mergi ſiue pliugeones, anſeres, cygni, butori, ardeæ ſiue herones, roſtrulæ grandiores, & qui curlitij neuſtriis oris appellãtur

Caro auium.

Ex quadrupedum animalium carnibus nulla laudabiliorem ſanguinem nulláque diuturniorem magíſque contumacem ſuccum procreat quàm porcina caro ob viſcidã ſuam ſubſtantiam & magnam ſimilitudinem ac familiaritatem quæ illi cum noſtra carne intercedit.

Caro porcina.

Veruecina caro ob humiditatem plurimam eámque non viſcoſam quam habet, citius nutrit ſed non tãdiu: caro arietina caſtrata præſertim francica ac biturigica coctu facillima. Sed neuſtrica, aruernica, Allobrogrica, minus ſunt ſuaues, fibríſque longioribus ac durioribus præditæ ſunt, ob id diutius nutriunt.

Hircus omnéque animal non caſtratum, & quod cum femellis ſuis frequentiſſimum habet cõmercium conſtat carne mordicante, acri, fœtente ac proinde peſſimi nutrimenti.

Animalia ſuos fœtus lactantia & alia quæ macra ſunt & ſeniora conſtant difficilis coctionis carne, ſed quæ plus ac diutius nutriat, quam caro iuniorum aut craſſorum aut non lactantium huiuſcemodi animalium.

Carnes omnes tum piſcium tum cæterorum animalium elixæ, multò citius alunt quam aſſæ, ſed non tam liberaliter neque tam diu, quod earum ſubſtantia ſucculenta abeat in iuſculum & in aërem diſſipetur aſſarum vero carniũ ſubſtantia tantum euaporetur: Ob id cibaria elixa biliosis, melancholicis ac gracilibus: præpinguibus ac pituitoſis aſſata conueniunt magis: Verum ne elixæ ac aſſæ carnes inter coquendum ſuæ ſubſtãtiæ iacturam faciant, præſtat dum elixantur carnes vaſi elixationi deſtinato operculi loco apponere ſtillatitij alãbici capitellum terreum aut plumbeum, & eo aqueum vaporem excipere qui tam tenuis & ſucculentæ ſubſtantiæ eſt vt totus abire poſſit in nutritionẽ: ob id nõ citra damnũ maximũ eius iactura fieri poteſt, potiſſimum in lautiſſimis ac ampliſſimis culinis: Dum verò aſſantur carnes, ex vſu fuerit, eas foliis vinaceis,

Carnes elixæ.

Carnes aſſæ.

Modus optimus elixationis & aſſationis carnium.

aut duobus vitreis densis & compactis in eam rem commode efformatis inuoluere, quibus assæ carni suus restituatur succus nec in vaporem abeat: aut in clibano assare carnes, illísque superponere capitellū in quod vapor recipiatur: aut quauis alia industria obsistere ne substantia carnis quæ optima ac subtilissima est exhalet, ac euaporetur.

Exhortatio ad Diuites.

EA est omnium nostri corporis partiū conspiratio, is consensus, ea demum affinitas vt si qua ex illis malè habeat, aut dolorem vel aliam quamuis molestiam patiatur, cæteræ in sympathiam ac consensum trahantur: Id licet sole clarius animaduertere, si quando vel detrimentū vel vulnus vel offensionem aliquā pars aliqua exceperit, ad quā videas singulas de suo aliquid transmittere, sanguinem nimirum, spiritus & calorem: & velut citissime accurere vt parti afflictæ quas possint suppetias adferant: Hæc si vera sint, quis nisi omnis humanitatis ac rationis expers non sibi persuadeat quādiu hac luce suauissima fruimur & tan-

quam perigrini in his terris verſamur, eam inter nos ſeruandam ac retinendam beneuolentiam ac amicitiam, vt ſi quando res tempúſque ac occaſio poſtulet mutuis nos iuuemus auxiliis, mutuáſque in rebus afflictis tradamus operas: quin potius omnem moueamus lapidem, ne quid detrimenti, damni, egeſtatis ac inopiæ (nobis audientibus ac videntibus) patiantur pauperes quos pater ille cœleſtis omnis pietatis author nobis tantæ curæ eſſe voluit: vos igitur vos inquam (optimi ac diuites viri) hortor & per deũ optimum maximum obſecro & obteſtor, vt pauperum tantopere vobis commendatorum curam agatis: memores eſtote vos homines eſſe in eandémque calamitatem vos poſſe incidere: Non permittite vt in luctu mœrore ac anguſtia rerum omniũ degant pauperes dum votorum omnium eſtis compotes, dum feliciſſimo omnium bonorum euentu vos beat fortuna, dum loculis locupletiſſimis fruimini, quos alioquin fluxiles caducos, ac tandem perituros ſcitis: Erogate ea pauperib⁹ quorum momentanea non perennis neque perpetua futura eſt veſtra poſſeſſio: Theſauros conquirite in cœlo non in his

terris? At nullus amplior ac ditior eſt theſaurus, quàm is qui charitate comparatur: non ſinite vt inſana ac inexplebilis habendi cupiditas, vel quæſtus neſcio cuius aucupium, vos tranſuerſos rapiat aut vllomodo auocet quò minus pauperes omni officij beneficiique genere proſequamini, centuplam mercedem pro leniuſculo munere in cœlo percépturi: Quòd ſi ea veſtros animos faſcinet auaritia, vt ne vel obolum quidem de veſtris loculis elargiri permittat, ſaltem id erogate quod referam, quod tantum abeſt vt veſtris loculis iacturam adferat, quin potius eoſdem augeat veſtrámque valetudinem firmiorem ac cõſtantiorem efficiat: Hoc nimirum eſt, vino generoſo ac potenti indulgetis, illud larga manu ſumitis, piſcibus, carnibus, panibus plurimã nutritionem corpori ſuggerentibus veſcimini: ſenſim ac paulatim quæſo de demenſo veſtro aliquid ſubducere aſſueſcite: diſcite veſtrũ aliquantulum defraudare geniũ, donec ad diętam victúmque mediocrẽ deducta res fuerit, vt tandẽ aliquid ex veſtris opiparis mẽſis reſeruetur quod cedat in pauperum alimoniam: Loco panis candi-

diſſimi paulo atriorem & parciore manu ſumite, tantũ tamen quantum ſufficere poſſit carnibus conſuetis comedendis: Hac parcimonia ſi vtamini, publicis expenſis conſuletis, & inde maior reditus pecuniæ, minórque ſumptus ad vos redibit. Quare panis pridie coctus ac aliquandiu aſſeruatus ſit vobis cibarius: hic parua quantitate vobis gratior ac ſalubrior futurus quam recens coctus, niſi alia obſtet ac impediat occaſio: Relinquite vero pauperibus, quæ illis conſuetæ ac familiares ſunt carnes, nec illis tam liberaliter veſcimini, vt maiori copia ſumptuque minori ac viliori plebeculæ ſuppetant: Plebs enim pondus æſtúmque diei tolerat, noctéſque ac dies ducit inſomnes quietis omnis ac ocij expertes, vt res veſtras procuret.

Hanc victus rationem ſi ſequamur ſummã hanc annonę caritatem quæ toti populo plurimũ grauis ac moleſta eſt leniorem reddemus, noſtræque valetudini ſobrio ac parco victu cõſulem⁹: Eſt enim intẽperans gula omniũ prope morborum mater etiã ſi ali⁹ ſit genitor: Ad id nos inuitat vernũ tẽpus quo ex hip. cõſilio inedia plurimũ cõducit præcauẽdis infinitis

pene morborũ agminibus, quorũ fomes in intimo delitescit corpore, is quidem hyberno tempore sensim ortus ac auctus tum ab aëris paulo frigidioris ac humidioris inclementia, tùm ab ingluuie quæ plurima existere solet eo tempore, id postulante ocio & compellente caloris intro coacti per antiperistasim vi facta maiore ab externo frigore: A quibus caussis magna humorum putridorum colluuies suboriri consueuit: Hortatur quoque nos æstas ad sobrium ac temperantẽ victum: Hac enim tempesta[illegible] si saluberrimis ac prudentissimis medicorum monitis vel potius præceptis sit obsequendum, plus bibendum & minus comedendum, cibariisque frigidioribus ac humidioribus non aliis vtendum, vtpote herbis, fructibus, acetariis, lacticiniis, non crassioribus, corpulentioribus, calidioribus &in quibus plurima subest succulenta nutritio.

Permittamus ergo fortunæ tenuioris hominibus & quibus res est angustissima domi vinorum crassorům, austerorum, fugiẽtium, atrorum, purpureorum, vsum, reseruemus nobis vina rubella, alba, tenuia, generosa, potentia, paleacia, faler-

na, belgensia, vasconica.

Plebs per nos victitet carnibus crassioribus ac vilioribus, nos vero vescamur delicatioribus ac tenerioribus non ad voluptatem, sed parciore manu sumptis quam fieri poterit.

Relinquamus populo secundarium, ciuicum medianū panem nō vsque adeo atrum ac nigrum simusque contenti pane minus candido.

Et quoniam potissima hominis (qui frater est & nostri similis) nobis cura debet incumbere ex lege ac mandato summi illius patris, ex nostris mancipiis ablegemus ac abigam⁹ equos, canes, aues, cæteraq; huiusmodi animantia, quę in fastū ac ambitionem, quam ad vllam commoditatem domi sæpius educamus: Hæc enim cum homine victitant & de eius demenso ac victu assueto plurimum detrahunt: Quod enim canibus & auibus potissimum venaticis in victū familiarē porrigitur, pauperibus alendis potest sufficere: Si tamen canes & aues tibi sint in deliciis, alium illis victum delige qui pauperum victui non obsit aut grauiorē sumptum adferat, sin minus canes & aues abige in aliud tempus paulo felicius.

Dettrahe quoque aut saltem minue auenam equis cuius loco herbas gramineas suggere, aut alias huiusmodi quæ homini in alimoniam cedere nõ possunt: cui auena, quemadmodum dictum est vt auenatum ceu grualdum salubre ac cõmodissimum alimentum esse consueuit.

Nolim hic theologum agere, ne sutor vltra crepidam, a theologis tamen audies nil gratius magisque acceptum munus deo à nobis offerri posse, quam si eius nomine miserrimam pauperum egestatem subleuenus: nil vero quod magis iratum infensum ac minus propitium reddat deum in nos quam si pauperes eósque omnes qui nostra ope indigent negligamus.

FINIS.

SYNOPSIS REMEDIORVM PARATV FACILIUM AD QUOSUIS MORBOS, THESAURUS PAUPERŨ VULGÒ INSCRIPTUS,

SYNOPSIS REMEDIO-
RVM PARATV FACI-
lium ad quoſuis morbos, The-
ſaurus pauperũ vulgò inſcri-
ptus, à Petro Hiſpano medico
præſtãtiſſimo primùm editus:
Nunc verò factus penè nouus,
& altera parte auctus à Ioan.
Liebaultio Pariſienſi medico.

PRAEFATIO.

N nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis, quæ omnia creauit, & quæ ſingula donauit virtutibus propriis, à qua omnis ſapientia data eſt ſapientibus, & ſcientia ſcientibus. Opus ſuper vires aggredior, ipſius adiutorio confidens, qui per nos operatur omnia opera noſtra, veluti per inſtrumẽtum: Et hoc Theſaurum inſcribam, pauperum perplacet, illi opus aſſiduans, qui pater Pauperum vocatur. In quo (ſi attentè legatur) omnium ferè infirmitatum inuenietur faciles efficatéſque medicinæ.

ſi illum habuerint cooperatorem Medicum, qui de terra creauit Medicinam. Conſulo autem, & hortor huius libri lectorem, ne ea quæ ſibi incognita forſan legerit, condemnet, & ne prius medendis corporibus applicet, quàm conſiderauerit morborum ſpeciem, & naturam patientis. Et ſtudeat diligenter ſcire naturas rerum & complexiones ac ſubſtantiam & quantum poterit virtutem occultam rerum. Cætero quin enim Medicus, quaſi cæcus præcipitaret infirmum & patientem cæcum in mortis foueam. Et ne datorem ſciētiæ Deum, ſcientia impugnet: caueat diligenter, ne ſeductus pretio aut amore fatuo alicui reuelet medicamen aliquod per quod aut menſtrua aut aborſus prouocentur, aut impregnatio auferatur. Dicta autem Philoſophorum, quorum tota materia in hoc opere eſt, ita quiſque accipiat, acſi ipſos autores è quibus deſcripta ſunt lege. Fideliter ſiquidē congregatis omnibus quæ à me potuerunt inueniri in libris antiquorum Philoſophorum, & modernorum experimentorum ſiluas diligenter iduestigans, ſtudio & labore aßiduo, vel propria verba, vel ſenſum genuinum ſub aliis facilioris intelligentiæ verbis doctorum hic recenſui, ita vt ſi præſentes illorum libros aliquis habuerit, haud alia in illis quàm hic inuenturus ſit. Characteres verò & de collo

ſuſpendenda,

ſuſpendenda, quorum interdum à Philoſophis fit mentio, nemo arbitretur ſuperſtitioſe tradita eſſe, ſed ideo quia immediatè operătur, vel magis, per ἀντιπάθειαν, ſi nunquam deponuntur, vel à ſimili, ſicut ſi aliquando dextrum dextro, vel ſiniſtrum ſiniſtro, vel maſculum maſculo opponatur. Eapropter in nomine Ieſu Chriſti ſupremi Medici. qui ſanat omnes prout vult infirmitates noſtras, quoniam ipſe eſt caput fidelium: ab infirmitatibus capitis exordiemur vſque ad pedes deſcendendo. Et primò de vitiis capillorum, qui nonnunquam auferuntur interdum corroduntur, vel in colore alterantur.

Caſus capillorum. *Cap. I.*

SI capilli cadant, fac lixiuium de puluere cineris fimi colũbini, quo abluatur caput.

Experimentator. folia quercus, & medium eiuſdem corticem coque in aqua, ac laua caput.

Idem auellanæ coctæ cum axungia vrſi capillos euulſos reſtituũt. Idem cinis paruarum ranarum combuſtarum alopecam citò ſanat. Idem inungatur locus cum melle crudo, & ſuperſpergatur cinis lacertæ viridis combuſtæ, & multi genera-

buntur pilli. Idem ſanguis teſtudinis inunctus multos procreabit capillos. Ex eodem. Pellem capitis vulpini cum labiis eius combure, ac puluerem aſperge, vbi volueris pilos naſci, inuncto prius loco oleo, in quo lacerta viridis amputato capite per diem fortiter bullierit.

Iſaac. decoctio radicis maluæ in aqua, capite inde loto, ſtatim furfures cadere facit. Ryranis. cinis fimi caprini cum oleo inunctus, multiplicat capillos.

Conorum cupreſſi & vnguium mulorũ cinis ex myrtino oleo illitus: vlmorum radicum mucago illita: humor defluens è medulla diſſectæ tiliæ: ladanum inunctum: ſylueſtris oliuæ oleum: Rhois foliorum decoctum ex lixiuio paratum: Viperæ ſenectæ cinis inſperſus: cæpa affricta

Macer. Petroſilinum tuſum cum ſanguine porci bulliat in vino albo, ac poſtea coletur per pannum ſuper aquam frigidam, & pinguedo, quæ ſupernatat, collecta commiſceatur cum vitello oui cocto, maſtice & cimino, hiſque inungatur locus, & citò pili renaſcentur.

Galen. de facult. Aqua decoctionis medij corticis vlmi, ſi caput ea ſæpius laue-

tur, idem efficaciter præstat. Idem ibidem. Absynthium tritum ac superligatum, breui sanat. Idem. Cinis vngulæ caprinæ cum pice compositus, alopeciæ medetur.

Galen. in dioscor. Euphorbium cum oleo appositum, mirabiliter valet. In eodem. Testudinem viuam super vites puluerisa cum ʒ. vnciis aluminis, ac tantundem medullæ ceruinæ cum vino coque, caluitiem inunge. Ibidem. Idem efficit cinis apum, cum oleo inunctus.

Secundum Auicen. Pilos nasci faciunt: oleum, in quo cantharides decoctæ sunt, inunctum desiccat cutem, iis postea appositis quæ sequuntur, vt oleum & cinis priapi asinini, & splenis eius, & ventris leporis, ladanum vstum: cinis abrotani vsti, capilli veneris, nuces combustæ, oleum raphani, baccarum lauri. Idem Auicen. Lacertæ virides & sanguisugæ conficiantur cum oleo ladanino, & inungatur locus, & certò renascuntur pili expertis.

Sixtus ad Octauiam. Caput lauetur cum vrina canis, & non fiet caluitium. Idem. Fiat lixiuium de cinere lignorum hæderæ decorticatæ, & lauetur caput,

& erunt capilli flaui..

Giraldus super viat. Panis hordei cum sale combustus, & cum axungia vrsi mixtus inunctúsque, vbicúnque nasci volueris, pilos facit.

Abrotoni cinis cum oleo veteri, aut lentiscino inunctus: oleum è collocynthide illitum: Vinum baccarum myrti illitum: Persici nucleum contusum: Abrotoni cinis cum oleo raphanino, aut sicyonio illitus.

Prohibitio ortus capillorum. Cap. 2.

VT capilli nunquam renascantur, euelle eos, & inunge locum cum sanguine vespertilionis, vel sanguine ranæ paruæ, vel oleo hyosyami.

Item. Accipe sanguinem vespertilionis, succum iusquiami, oua formicarum, papauer nigrum, vel loco eius (si haberi non possit) semen iusquiami, & ex his contritis fac massam cum sanguine vespertilionis, remedium enim est certissimum: vel sanguisugas de lacu tritas cum forti aceto pone desuper. Item. cinis stipitis caulis cum aceto mixtus, ortum capillorum tollit. Item. Succus cicutæ cum aqua diligenter mixtus, ponatur super

locum depilatum.
Limatura ferri decocta diligentiſſimè in aceto, & ex eo aceto locus faciendus parti: Vel recipe lachrymam ſeu gummi hederæ, auripigmentum, oua formicarum, & acetum: ana ac commixta, loco depilato impones, & nunquam pili naſcentur. Eodem modo lac canis inunctum nõ ſinet capillos naſci. Puluerem ranæ viridis combuſtæ inſperge aquæ, in qua velis lauare, & quidem omnes pili eorum, qui in ea lauabunt, decidẽt. Farina lupinorũ appoſita faciet eos cadere, & alios non permittet creſcere. Item, farina fabæ poſita in inguinibus puerorum. Sanguis itẽ teſtudinis efficaciter impedit ortũ pilorũ.

Dioſcor. Succus fumiterræ mixtus gũmi Arabico, & euulſis prius capillis, appoſitus, non permittit eos renaſci.

Liber de natur. rerum: Puluis oſſium cygni ſuper caput alicuius poſitus, ſtatim facit pilos cadere.

Prohibentia inſuper ortum pilorum hæc ſunt: Opium, mucilago pſilij, oleum in quo coquatur lacerta minor, ſanguis ranarum lacuſtrium, Teſtudinis aquaticæ & Veſpertilionis, terra chymolea, ceruſſa, plumbum, lythargyrium,

puluis ostrearum, puluis margaritarum, vermis qui de nocte lucet, & dicitur stella, si inungatur.

Decoratio capillorum. *Cap. 3.*

AD denigrandos capillos hæc conferunt: Folia cupressi, Gallæ non perforatæ, cortex arboris tremulæ, radix aut cortex nucis arboris, cortex palmæ, folia myrti decoquantur omnia simul in aqua pluuiali, deinde in suo decocto sinãtur madescere dies aliquot, tandem foue partem tepidè, addere poteris hederæ corimbos. succum acaciæ, corticem radicis ilignæ.

Succus corticis nucis iuglandis, lythargirum tritum, omnibus cum lixiuio mixtis capillos abluito.

Lixiuium è corticibus ficus, gallarum rubi, cupressi, quo abluantur capilli. Lixiuium in quo baccæ myrti, sumach saluia nuces cupressi, balanstia baccæ myrti, alumen rochæ, sal gemmæ decocta fuerint. Nuces iuglandes virides integræ, & minimè conquassatæ, ad libras duas, infundantur per tres dies & noctes in libris sex lixiuij facti ex cineribus corticis arboris tremulæ, & alumine

in aqua cisternę, in vase plumbeo aut stãneo super cineres calidos, addendo in fine aquæ vitæ & vini albi optimi cuiúsque quart. 1. Postremò coletur istud lixiuium per tamisium, & reponatur ad vsum.

Ad capillorum flauitiem.

FLores genistæ, tapsi barbati, stechades, & lupini crudi conquassati, radices rubiæ tinctorum, chelidoniæ, alkãnę gentianæ, cortex medianus sambuci, cortex citri, rasura buxi, rasura sandali citrini, cortex & lignum berberis, ligustri seu alkannæ folia, rasura ligni loti, sal nitri, palea auenæ omnia hæc lentè decoquantur in lixiuio sarmentorum vitis, è quo abluãtur capilli per plures dies cum spongia in eo lixiuio madefacta, & pectine eodem decocto imbuto: postea sinantur per se siccescere.

Pictauiẽses, xantonicæ, lemouices & petrocerenses mulieres solent abluere capillos decocto florum genistæ: aliæ infuso aut decocto rhei: aliæ in qua maduerit crocus aut ochra.

Ad crispandos capillos.

APhodeli radices deraso capiti affri-ctæ: castanearum echinorum cinis deraso capiti ex melle illitus.

Decoctio radicum althæ, seminis lini, seminis psyllii, qua capilli abluantur: vel decoctio farinę fœnugręci, hyosciami, lithargici auri, facta in lixiuio cineris sarmentorum: vel decoctio radicis filicis, foliorum betæ, gummi arabici, in aqua sufficienti, ad tertiæ partis consumptionem, qua abluantur, postea illinantur oleo myrtino. Radix ebuli teratur cum oleo, & indè caput vngatur, & cum foliis eiusdem superligetur caput.

Succus betæ, succus myrti cum oleo communi illitus.

Vnguentum ex cineribus nucleorum pini vstorum, & tritorum oleo myrtino exceptis, quo illinantur capilli.

Spuma salis, quæ bulliendo colligitur, myrrha trita mixta simul in formam vnguenti ad litum capillorum.

Vnguentum ex myrrha, gummo Arabico, oleo fœnugræci, oleo hyosciami, quo capilli illinantur.

Pustulæ & scabies capitis.
Cap. 4.

AD pustulas capitis sanandas, lauetur sępè caput cũ aceto, vel aqua, in qua chamomilla cocta sit: nihil enim est meliùs.

Macer. Nasturcium tritum cum axungia anseris apponatur, rascam sanat. Item folia violarum cum melle trita citò sanant. Item decoctio cicerum omnem scabiem capitis, sicut & cęterorum membrorum tollit. Item semen staphisagriæ bulliat in aqua, in qua distemperetur bona quantitas tartari electi, & cum hac aqua bis vel ter lauetur scabies.

Isaac. Radix ciclaminis coquatur in aqua & cum illa lauetur rasca: deinde inungatur oleo, in quo fuerit cyclamen coctũ efficaciter sanat. Itẽ aceto, in quo bullierit tartarum rascam prius mundatam inunge.

Dioscor. Lauetur impetigo cum aceto forti; postea aspergatur cinis corticis caprifici, absque dubio omnem scabiem & impetigines sordidas curat. Item folia quercus, & medium eius corticẽ in aqua coque, & caput laua. Collige ramos & folia ficus viridis, & tere fortiter cũ aqua, si noua sit rasca: si autem diuturna sit, cum aceto, tam diu, donec fiat instar

medullæ, & vnge. Viatic. Amygdalas amaras mundifica cum aqua calida & pista, vt vnguentum fiat, & rasum caput inunge. efficaciter valet.

Constant. Radices enulæ, & folia ramósque ficus, & amygdalas amaras fortiter tere cum oleo & aceto forti: hinc adde cinerem radicis caulis, & testarum alliorum, lythargyrium, argentum viuũ, cerussam, sal, atque his contritis & inuicem mixtis vtere, mundato prius loco cũ aceto vel vrina. Item. Gallam contusam accipe, & acetum, fel tauri, & amygdalas amaras, coque donec inspissentur, & his caput inunge. Item. farinam fœnugræci cum vino & nitro confice, & vnge. Item, Fimus asini siccus, & bouis, & porci, ac tartarus ante puluerisatus cum lana imponantur loco prius fricato cum vrina vel aceto ad sanguinis vsque effusionem.

Item, Lappa inuersa alligata ad idem, est efficax.

Cir. instans. radix cucumeris asinini cum aqua frigida multum mundificat. Item, ad scabiem prosunt folia raphani cum axungia veteri mixta. Item, scabiosa cum axungia trita, phlegma salsum, & ex hoc natas pustulas tollit.

Ad idem efficax valdè remedium, pix aualis reſoluatur per integram noctem n aceto forti, eique manè addantur nu- is oleum, auripigmentum, & carbones uercus, benè agitentur, adiiciatúrque liquantulum argenti viui, & caput ra- um & expurgatum inungatur.

Experimentator. Radix enulæ campa- am bulliat in aceto forti, & cum cola- ura caput lauetur, & radices non coctæ erantur cum axungia porci, addatúrque liquid de argento viuo & tartaro, & lo- us vngatur. Item abſynthium tritum, & apiti appoſitum citò prodeſt. Item, pul- is de formicario, cum oleo mixtus, & ad olem inunctus, ſcabiem & raſcam capi- is potenter curat. Item, Recipe tartarum ythargium, & cum aceto confice tota octe & die, ſuper ignem apponens de leo nucum, ac ſi benè confectum fuerit, olle & vnge. Item axungiam veterem, helidoniam, ſulphur ſimul tere, & lo- um prius depilatum inunge. optimum ſt.

P. Lu. Recipe aluminis vncias octo, ſa- is vncias duas, diſſoluantur cum aceto orti, & caput inungatur. Item elleborum lbum tritum cum axungia porci pone

ſuper totum caput.

Galen.in dioſcor. Hepar porci crudum capiti ſuperemplaſtretur 20. diebus, hinc lauetur cum aqua frigida, & ſanabitur.

Valent etiam ad ſcabiem hæc omnia: Therebynthina, reſina illita, lixiuium cinis iuniperi, vino paratum, oleæ ſyluestris oleum: Aqua in macreſcentiū quercuum cauitatibus reperta, Poma Adami per medium ſciſſa ſulphuris puluere aſperſa ſúbque calenti cinere calefacta, & ſcabioſis affricta membris. Nucū ioglādiū, oleum vetus, fœnigræci farina cum ſemine Naſturtij aceto excepta: aſphodeli radices ex aceto elixæ & illitę, ſcabioſę decoctum, & eius ſuccus in vnguē tis admixtus: xyridis ſuccus illitus: ſenæ, & florum lupulorum decoctum, vel dilutum, hauſtum frequenter: eupotorij vulgaris, & fumariæ è caprino ſero decoctum, potum ſępiſſimè: Eupotorij eiuſdem ſuccus cum aceto & ſale: ellebori nigri dilutum, ebibitum: E vino, ſulphure, ſale, oleo laurino, & axungia porcina fiat vnguentum, vel è therebinthina veneta benè lota in aqua fumiterræ, butyro loto etiam in eadem aqua, ſale ſucco limonum, vitellis ouorū, oleo roſato fiat

vnguentum. Ex ſucco chelidonii contuſi, & pauco ſale communi fiat litus: macma verò emplaſtretur parti. Poſt deraſum capillitium abluatur caput aceto acerrimo, aut vrina patientis ieiuno ſtomacho, poſtea inſpergatur puluere tartari.

Pediculi & lendes. Cap. 5.

LEndes occiduntur cum omnibus amaris mundificãtibus & conſumptiuis. ad pediculos & lendes limatura cornu cerui potui data cum vino, vnicè prodeſt: multò autem fortius operatur, ſi fiat inde vnguentum. Staphiſagria, nitrũ, auripigmentum cum oleo vel aceto confecta & iniũcta, pediculos enecant. Item ſtorax, coſtus & ſanguiſugæ ſimul incendantur, & ſanguini porcino admiſceãtur, & caput inungatur. Lẽdes, pediculi, vermes & cimices hiis occiduntur: Ex lupinis, nitro, fellibus, ſtaphideagria, parietaria, cicla, ſaponaria fiat decoctio ad lotionem capitis: Vnguentũ ex ſandaraca, veratro, ſtaphideagria, oleo & aceto paretur: Vnguentum ex oleo laurino, oleo ex ſemine raphani, pipere & croco.

Dioſcor. ſemen ſtaphiſagriæ, cum oleo

mixtum pediculos & lendes necat. Item argentum viuum extinctum, & staphisagria cum oleo & aceto confecta pediculos perimunt. Hic addo ego cum experimentatore, quod si filum ex eo inunctum tingatur, fugantur & moriuntur omnes in 6. horis. Argentum viuum extinctum, & cum butyro illitum: piper in puluerem tritum, & ex saliua illitum.

Girald. super viatico. Caput muriæ grossi combure, & cum adipe vrsi vel porci inunge. Item, staphisagria puluerisata & in panno ligata, & circa carnem portata, omnes pediculos ad se trahit, & moriuntur.

Capitis furfures. Cap. 5.

OLeum amygdalarum amararum, lupinifarina confricata, syluestris oleę oleum.

Vnguētum ex farina ciceris, farina fœnugræci, baurac. furfure, myrtillis, synapiti, aceto & pauco aquæ: illinatum caput derasum.

Cutis facici vitia omnia. Cap. 6.

Probibenda solis adustio in facie.

PVlpa melopeponis & auguriæ, aut mucagine seminis maluæ, altheæ sillij cydoniorũ malorũ, ex recẽti buty-ro facies illinatur, vel licuore foliorum ulmi, aut succo vuę pręmaturæ foueatur. *Ne facies à sole vratur*

Leporinus sanguis pro litu vsurpetur. decoctio radicis illiricæ & ellebori pro lotu: mucago seminis lini ad litũ: cicla-mini succus, & melia terra proliti. deco-ctum corticum amygdalarum amararũ pro fotu. Thus cũ lacte pro litu: vuæ im-maturæ, succusex lacte humano pro litu. *Facies vsta à sole.*

Vnguentum, fiat ex succis plantaginis & solatri, lithargyro auri & argenti, plũ-bo vsto, thutia præparata, oleo rosato & cera, addito pauco caphurę ad litum.

Ad faciei nitorem.

AQua stillatitia cochlearum terre-strium prodest pro litu. Item, aqua stillatitia è succo limonum & aqua stil-latitia ex phaseolis. ad idem est efficax hæc aqua stillatitia: recipe micam panis tritici, cucurbitam virentem sectam per taleolas, phaseolos albos, semina melo-peponũ, nucleos persicos, nucleos pineos *Nitor faciei.*

delibra[illegible] macerentur omnia ſimul in lacte caprino nocte vna, conterantur in mortario lapideo, addatur pullus columbinus, exenteratur diſſectus cum plumis in particulas, ex quibus fiat aqua ſtillatitia per alambicum. Item perfundatur facies decocto lupinorum, vel aqua ſtillatitia radicum [illegible], vel earum ſucco inſolato, & cum eiuſdem ari ſtillatitia aqua illinatur. Succus florum primulæ veris: vel dilutum florum verbaſci, & radicum poligonati per alambicum diſtillatum ad idem eſt efficax.

Ad puſtulas ſanguineas.

Puſtulæ ſanguineæ.

VNcia vna caphuræ cum pari ſulphuris portione trita, additis mirrhę thuriſque cuiuſque quaternis drachmis, & aquæ roſarum libra, in vitreo vaſe, per dies decem inſolata fiat vnguētum pro litu. fraxini aqua ſtillatitia. vinum è fragis illitum. Aqua ſtillatitia florum verbaſci, addito caphuræ momento. vſurpentur pro fotu.

Ad rugas faciei.

Rugæ faciei.

LItus frequens ex oleo mirrhæ ſuffitus eiuſdem, ex cādenti pa[illegible]la: aqua ſtillatitia conorum pineorum recentium

facies

facies fouenda. Pepones secti in particulas, radices ari & bryoniæ vnà cum succo limonum, & lacte caprillo distillata per alambicum vitreum in balneo mariæ, pro litu faciei. idem præstant: aqua stillatitia, vel succus insolatus radicum ari. Succus florum primulæ veris: aqua stillatitia florum verbasci, & radicum Poligonati, addito succo limonum pro fotu ac litu totius faciei.

Ad faciei maculas.

AQua stillatitia terebinthinæ venetæ, addito oleo è fece vini parato: aqua stillatitia succi limonum. oleum ex vitellis ouorum. oleum è tritico: auenæ farina in aceto decocta: fabacea farina eodem modo præparata: lupini decoctum pro litu ac fotu faciei, rapi syluestris semine, vel àqua stillatitia, lăpati acuti illinatur facies. Oua hirundinum decem, salis nitri semivncia, tartari albi vnciæ duę, trita & macerata in sufficienti quantitate aquarum stillatitiarum radicum oxilapati, & melopeponis præmaturi, deinde distillata per alambicum vitreum, tandem faciei litũ præstantissimum exhibent. Item sinapi *Faciei maculæ.*

aqua ſubactum. dracunculi radix contuſa, aqua ſtillatitia radicum ari, vel earum ſuccus. aqua ſtillatitia gentianę. Semen nigellę falſæ in farinam tritum, & melle addito, litum non minus efficacem præſtant. Boni Henrici ſuccus: cum aceto vinum quod è fragis elicitur. ſuccus florum primulæ veris, aqua ſtillatitia florum verbaſci cutem detergent, ſi illinantur, aut in fotum adhibeantur.

Ad ionthes & varos.

Ionthi vari. Cæpe ſuccus cũ ſale, apponatur aqua ſtillatitia radicum oxilapati, & altera modo commemorata. Decoctum centaurij maioris, ſcabioſæ ſuccus cum farina chryſocollæ & caphurę momento vſurpantur commodè ad iſtos effectus.

Ad lentigines & Næuos.

Lentigines, & Næui. CAſſia ex melle illinenda, ſanguis lepotinus calidus inungendus: tritici farina ex aceto mulſo. Raphanus cum lolij farina odmouenda. Therebinthina diſtillata, addito oleo ex fec

vini illinenda. Nux miriſtica, & eius oleum: Item oleum ex ouorum vitellis illinendum.

Auenæ farina in aceto decocta admouenda. fel muſtellæ ex melle & ari farina imponendum. Rapi ſylueſtris ſemen affricandum. hordei farina ex aceto & melle ſubacta, itémque fabacea farina in formam emplaſtri. Fœnugræci farina cum ſulphure & nitro apponenda, fotus quoque faciendus faciei ex decocto lupinorum, aqua ſtillatitia oxilapathi, & aqua modò commemorata. Emplaſtrum quoque eidem parandum ex melopeponum pulpa: ex dracunculi radice elixa, ac contuſa ex ari radice elixa. Fabacea farina defruto ſimul ſubacta: fouenda quoque facies aqua ſtillatitia gentianæ, ſucco aut decocto cẽtaurij minoris, ſucco mentæ græcæ. Illinenda etiam ex ſecuridacæ vtriuſque ſemine, & melle ſimul mixtis: item ſucco xiridis & aqua ſtillatitia florum verbaſci. perfundenda quoque lacte copioſo, ac plena manu mulcto ex ſcropha.

Ad cicatrices delendas.

cicatrices. FAcies tegenda cataplaſmate ex farina fabarum vnà cum adipe anſerino, aut illinenda ceruina vel oleo # medulla # mirrhæ, vel medulla bubula. addita caphura & chriſocolla ſimul tritis, aut erucæ ſemine trito cum felle bubulo: aut ſudore qui exhalat ab ouo, dum aſſatur.

Ad vitiligines.

Vitiligines. INungenda facies ſanguine leporino, aut cinere allij vnà cum melle aut ſucco gentianæ, aut oleo ex vitellis ouorum: aut ſucco radicis chameleonis nigri tritæ & expreſſæ.

Ad lichenas & Impetigines.

Impetigines. VEratrum nigrum ex aceto illinendum: vitis viniferæ gummi cum nitro illinendum, loco tamẽ prius perfricato: Sulphur ex therebinthina veneta inungendum: ſal ex oleo & aceto perfricandum: triticeus recens panis ex muria imponendus: Allij cinis

ex melle: ſinapi ex aceto allinendum: tithymali. lac illinendum: aqua maris per fotum adhibenda: Pix cum melle illinenda. Oleum ex ouorum vitellis inungendum: rapi ſylueſtris ſemen perfricandum: Saliua humana affricanda ieiuno ſtomacho: aqua ſtillatitia oxilaphati & aqua nuper commemorata ex oxilaphato diſtillata fouenda: Aſphodeli radix ex aceto decocta imponenda: Menthæ ac marrubij folia trita in aceto admouenda: ſcabioſæ maioris decoctum potandum quadraginta dierum ſpacio, & earundem radicum puluis quotidie drachmæ pondere ex ſero hauriendum: Ellebori nigri diluto vtendum ſæpius cũ decocto lupulorum & fumiterræ.

Ad papulas.

Fotus faciendus parti, vel ex vrina humana inueterata, vel ciclaminis ſucco: ea quoque illinenda ſtaphis agria, aut rubigine ferri, aut ſanguine draconis ceu cinnabrio. *Papulæ.*

Ad alphos.

Thapſiæ ſuccus cum melle illinendus: aut cucumeris ſylueſtris radix. *Alphij.*

pulucrisata commodè apponitur, aut cinis vitis syluestris illinitur: Item bryonia cum eruo & fœnugræco: melopeponum pulpa, aut cæpa cruda affricantur vtiliter: aut radix elixa, & cum fabacea farina defruto subacta admoueatur. Et multa alia, quæ ad maculas conferunt.

Ad Psoram.

Psora. STaphisagria trita ex oleo illinatur: aqua marina fotu adhibeatur: sal & semen bryoniæ affricetur: lupinorum decoctum affundatur.

Ad pruritum.

SVlphur ex nitro: sal ex oleo & aceto perfricatur: alumen cum aqua aspergitur: betha nigra in aqua decocta illinitur. Boni Henrici succus ex aceto illinitur. Sennæ decoctum cum sero lactis, aut decocto eupatorij vulgaris fumariæ, & florum lupulorum vsurpandum sæpè.

Ad clauos, callos, & verrucas.

CInis corticis salicis admisto aceto maceratus illinendus: ouillum fimũ ex aceto: nigella ex vetere vrina apponẽda loco prius sacrificato. Erugo admouenda: Vitis sarmentorum viridium incensorum emanans aqua illinenda: ranunculi radix trita admouenda: lacertæ caput concisum apponẽdum: saligni corticis cinis aceto maceratus imponendus: cicorium verrucatum apud Mathiolum in acetario deuorandũ: eiusdem semen. 3. diebus drachmæ pondere, ante nocturnum decubitum sumendum: chelidonij maioris succus illinendus: cantharides tritæ, addito aceto & fermento: item thus ex aceto & pice, succus thitimali, sal cum seuo vitulino illinendum. *Claui. Calli. verrucæ.*

Ad alarum tædia.

MIrrha cum liquido alumine trita: asphodeli radices cum hyosciamo feruefactæ, pice liquida exceptæ illimendæ: alumen ex vino affricandum, absynthium recens admouendum. *Alarũ tædia.*

Ad rimas labiorum ac manuum.

Rimæ labiorũ. ADeps anſerinus & gallinaceus illi-nendus, fagi folia admouenda, oleũ ex ouorum vitellis, pomata, oleum è tritico, oleum ſillatitium ſal[...]æ illinenda.

Dolor capitis ex frigore. Cap. 7.

PErſicorum nucleorum cremor ex aqua verbenacæ paratus, fronti temporibúſque illinendus: amygdalarum amararum lacteus cremor eodem modo paratus illinendus: cæpe ſquama feruẽti cinere toſta & calida in dolentis lateris aurem introducẽda, additis roſaceo laurino & ſuccida lana: hederæ folia 7, totidémque oſſium perſicorum nuclei à cortico delibrati ex oleo & aceto cocta, temporibus & fronti illinenda: graminis genus ſeptem intermodiis diſtinctum capiti accommodandum: rhodia radix recens contuſa ex amaraci aqua fronti & temporibus illinenda: verbenacæ aqua aut oleum capiti adhibendum: verbaſci aqua ſtillatitia fronti illinenda: fungi qui ad imam ſambuci ſedem oriuntur, in aqua roſacea macerati illinendi: Galanga, lauandula, moſchus ambarum zibetum naribus indenda.

Dolor capitis ex calore. *Cap. 8.*

MVſcus arboreus aut lapideus recens roſaceo imbutus fronti admouẽdus: betulæ aqua, quæ per ſe è perforato caudice fluxit, fronti admouenda: liguſtrinum oleum illinendum: roſæ, & præſertim purpureę auſtero vino incoctæ illinendæ, & in formam emplaſtri fronti admouendæ: pomorum acidorum ſuccus cum ſantalis adhibendus: cochlearum viuentium mucus fronti ex roſaceo illinendus: punicorum acidorum vinum in potu & fotu vſurpandum: anguium ſenecta aceto decocta fronti adhibenda: oui recentis vitellus, albúmque ex roſaceo, & roſacea aqua pro frontali: mica panis tritici amygdalino papauerinóque oleo imbuta fronti adalliganda: portulaca cõtuſa fronti imponenda: cucurbitæ & cucumeris recentis ramenta fronti adalliganda: lactucæ ſuccus cum roſaceo & aceto, imponendus: fabaria contuſa in aceto, admouenda: folia recentia nimpheæ capiti ſuperponenda: poligoni maioris ſuccus illinendus: folia recentia hyoſciami fronti admouenda: mucago ſeminis pſillij cum roſaceo illinenda, ſolani

hortensis succus fronti illinendus, folia recentia mandragoræ capiti superimponanda: sedi cuiuscunque succus aut herba ipsa contusa admouenda: momordicæ fructus amygdalino oleo insolatus contusus illinendus, oleum, in quo flores cucurbitæ insolati fuerint, illinendum.

Hemicronia. Cap. 9.

THuris & mirrhæ puluis oui albo exceptus temporibus illinēdus: mumia ex amaraci aqua naribus immittenda: sagapenum ex bethonicæ decocto hauriendum, cucumeris syluestris radix in aqua elixa tusa & oleo subacta cum absynthio admouenda: agaricus & colocynthis in potionibus sumenda: decoctum ligni gaiaci aut salsæ parillæ per dies 30. aut 40. vsurpandū: cienda quoque sternutamenta ex floribus ptarmicæ, radice ramunculi sicca, & in puluerem redacta, puluere radicis ellebori albi, semine synapi triti, pipere trito, radice ciclamini naribus admotis: expurgandum cerebrum succo brassicæ, iridis, amaraci, pyrattariæ, bethæ, chelidonij mai, ciclamini naribus infuso: ad eundem vsum masticanda ac continenda ore diu Cæpa,

piretrum, ſtaphiſagria, vua paſſa cum pipere, maſtice vua cum cera odorata: radix imperatoriæ, ſinapi, naſturcium, vtendum quoque frequenter decocto aut diluto ſenæ: nec non ſagapenum in catapotiis deuorandum.

Cerebrum imbecillum. *Cap.* 10.

Agallocum potandum: cubebę deuorandę, aqua ſtillatitia cinnamomi vſurpanda, muſcus zibetum odorandum, ambarum, caryophillorum puluis capiti inſpergendus, flores cariophilli ſaccharo conditi frequenter deuorandi, mentha græca, ſtechas, ſaluia, ſenna in capitis perfuſionibus addenda: roſmarinum, atque ſaccharum ex eius florib⁹ paratum in frequenti vſu eſſe debet: caryophillacę radix, rhodia radix olfacienda, vel quomodo libet vſurpāda.

Cerebrum catarroſum. *Cap.* 11

GVmmi iuniperi nares ſuffiendæ, & caput cōſpergendum, bytumen naphta ſuffiendum, ſantalum rubrum capiti inſpergendum, cariophili aromatici ſuffiendi, fumo naribus excepto: nigella Romana, vernix, roſæ ſiccæ, ſaluia, roſ-

marinum, mastic[illegible], carabe, thus, sandaraca vsurpata in suffitu, aut puluerata inspersa capiti.

Ebrietas ac crapula. Cap. 12.

PVnicorum aut baccarum myrthi succus hauriēdus: brassica postremo cibo sorbenda: absyntium ante cibos alios sumendum: acetum testiculis cum linteolis adhibendum: florum croci aqua stillatitia potanda: amygdalæ amarę sex ante potum deuorandę.

Vlcera manantia capitis. Cap. 13.

FOuendum totum caput vrina inueterata, fœnugræcum illi apponendum, malua ex vrina humana emplastranda, a[illegible] cinis ex melle inungēdus, acida muria inspergenda, bulbi cum cremato nitro adhibendi, hęderę helicis folia in pileum consuta capiti imponenda, centaurij minoris, aut menthæ succus illinendus.

Syriasis phlegmonosa capitis. Cap. 14.

CVcurbitæ aut peponis ramenta sincipiti apponenda, heliotropij folia fronti adm[illegible]uenda, vnguētum rosaceum, aut populinū, aut oxirodium, addito oleo

papauerino, aut nempharino fronti illinēdum, ſantala, omnia ex aceto roſaceo, oleo & caphuræ momento addito, inungenda.

Lethargus. *Cap.* 15.

LEthargus eſt oppreſſio cerebri cum obliuione & ſomno, vnde lethargus eſt vitium, quo compelluntur quaſi ægri ad falſum ſomnum & obliuionem : ideo dicitur lethargus.i.obliuionis captura.

Ad lethargum accipe rutam, ſi ſymbrium, & cum aceto fortiſſimo trita naribus applica.

Conſtant. Capilli proprij vſti conficiantur cum aceto & modico picis, & apponantur naribus. potenter enim excitāt lethargicos. Sic enim Macer quoque docet, nihil melius fumo capillorum vſtorum lethargicos excitare. Item ſanguis teſtudinis inunctus fronti patientis multum valet. Item pulmo porcinus capiti raſo applicatus mirè valet. Item fumus galbani cum cornu ceruino naribus immiſſus ſuper omnia confert. Item anacardinum in potu datum, propria eſt medicina huius morbi : Item oculos & cor philomelæ ſub ceruicali pone, inſomnes

hoc tenet ſuper eo iacentes, & qui ea biberit, nunquam dormiet. Item fel gruis tepefactum in vaſe plumbeo citò excitat lethargicum, ſi illius caput ex eo inungatur: fumigium factum de corio hædi lethargicos, ſicut etiam epilepticos, & mulieres ſuffocatas excitat. Item, Saturnia trita coctáque, & occipiti emplaſtrata, altè dormientes excitat: idem facit ſaluia & lauandula.

Regerius. Odor peucedani ſomnum tollit, nécnon peucedanum cum aceto & roſaceo inunctum.

Dioſcor. Semen ſinapis teratur cum aceto, & cum hoc fortiter fricentur plantæ pedum, & lethargicus excitabitur. Idem. Caput veſpertilionis abſciſſum, & in panno nigro ad dextrum brachium alligatum ſi quis habuerit, non dormiet, donec deponat illud. Idem quoque præſtat cor eius geſtatum.

Ego Hiſpan. Tota pellis leporina cum auribus & vnguibus comburatur, puluis iſte detur cum calida: perfectè ſiquidem lethargicos ſanat.

Aqua ſtillatitia cinnamomi pota, flores cariophilli ſaccharo conditi & deuorati. Saccharum ex floribus ſaluiæ paratum,

ſaccharũ ex floribus roriſmarini. Radix imperatoriȩ & fronti admota & ſumpta: oleum ex floribus & foliis hyſſopi illitũ.

Phrenitis. *Cap. 16.*

IN principio phrenitidis repercutiatur materia cum ſucco plantaginis & aceto, vel ſucco morellæ & ſimilibus, poſitis ſupra frontem & tempora, nunquam verò in vertice: ſed huic apponatur cera terebinthina cum lacte, ne tam citò effluant iſta repercutientia, vt tandem fumi poſſint exire: materiáque calida infrigidetur, & ſubtilis ingroſſetur, & ſomnus prouocetur.

Ego: Pòſt litum huiuſmodi reuellatur deorſum fumus cum clyſtere vel ſuppoſitorio, & cum leni frictione volarũ manuum, & plantarum pedum, non cum forti, quia ſpiritus ſic inflammarentur: in ſtatu ponantur euaporatitia ſuper caput, vt ſpongia infuſa in aqua decoctionis herbæ betonicæ nenupharis iuſquiami, &c. vel catulus fiſſus per medium ventrem, vel gallus, vel pulmo porci: similiter brachia fortiter ligentur ad dolorem vſque & crura, vel tibiæ. Item æger odoretur caphuram, iuſquiamum opiũ, cro-

cum optimum. Item oculi, nares & labia vnguantur cum myrrha aqua rosa excepta, & lacte papaueris, opio & iusquiamo decoctis inmulsa. Et statim quiescet.

Con. fiat vnguentum de peucedano costo, & oleo rosato, & vngatur caput, & statim dormiet. Item semen herbæ, quæ vulgò dicitur canela potui datum, confestim somnum prouocat (pro costo ponit experiment. castoreo.) Item. Recipe opij drach. 2. frumenti vncias tres, terantur cum melle & aceto, hísque omnes pulsus inungãtur, & quiescet. Itẽ opium, semen lactucæ, & iusquiami & saccharũ commixta, cum succo lactucæ emplastretur super frontem. Vel opium confice cũ oleo violarum, & fit suppositorium. Item papauer album, semen iusquiami albi distemperatum cum albumine oui & lacte mulieris, somnum leuiter inducit.

Cir instans. Aperias venam quæ est in medio frontis vt multum sanguinis effluat: dolórque cessabit, id expertissimum nobis est.

Heremus. Fronti apponatur vesperi sequens emplastrum Recipe. Opij thebaici drac. 1. iusquiami drac. 2. papaueris ni-

gri dra. 3. terantur & incorporentur cum populeone, distemperenturque cum lacte mulieris puellam nutrientis.

Exper. decoctum aut succus maluæ octo vnciarum pondere potui datus sommum prouocat. Item fel leporis cum vino bibitum tandiu dormire faciet hominem donec dederis illi acetum. Item. Recipiantur Mandragora, crocus, storax & opij pars aliqua, puluerisatáque aspergantur capiti patientis, Idem Gal. in pass. Item spongia in calido vino madefacta super mãmillam sinistram apponatur sæpius. Item, si fomentetur facies sæpius cum aqua decoctionis papau. inducitur somnus, aut æger moritur. Item. Cicuta bullita in aqua capiti ægrotãtis deraso apponatur, efficaciter materiam furoris extrahit, nec solùm subtiles, sed etiam viscosos humores elicit. Item folia iusquiami sub ceruicali posita, phreneticum dormire cogit: contra summam angustiam succus hæderæ naribus immittatur, & mẽta in aceto decocta capiti prius raso imponatur. Item, castoreum capiti inunctum, phrenesi laborantem quiescere facit.

Si velis aliquem profundè & altè

dormire. Rec. Opij, papaueris, iusquiami succi folior. Mandragoræ, hederæ arbor, sem. hederæ maturor. mororum, celsi, lactucæ, succi cicutæ, singul. ana vnciam vnam: Conterantur omnia in mortario, & in his ponatur spongia, vt succos imbibat, Deinde ad solem exsiccetur, siccaque naribus apponatur. Si excitare rursum velis, aliam spongiam in aceto forti madefactam naribus oppone.

Galen. in pass. calidus pulmo pecoris capiti alligatus, multum valet. Item, iusquiamum eoque in vino dulci, & cum hoc vnge labra, nares & statim cum magna admiratione dormiet. Item, inungatur frons cum oleo rosato & sanguisugæ venæ frontis apponantur mirabiliter siquidem hoc confert.

Giral. super Viat. Opium Mandragora & auri pigmētum an. capiti raso contrita superaspergantur.

Dolor capitis inueteratus. *Cap.* 17

AD dolorem capitis tollendum: Recipiatur succus hederæ albæ, id est terrestris, naribusque infundatur. Optime enim pugat caput, eiusque dolorem mitigat. Et nigræ hederæ succus im-

missus putredinem narium tollit.

Dy. Caputpurgium istud pretiosum esse fertur in omni causa: Mastix, Sinapi, Pyrethrũ, Nasturtium, Nigella, Staphisagria, Ellebor⁹ vterq;, Zinziber, Cinnamomũ, an. subtilissimè trita ponãtur in sacculo lineo paruo, quẽ patiẽs teneat in ore & masticet ieiunus per aliquã moram ac quandiu masticauerit, lauet os cum vino & melle calidis commixtis.

Gui. Contra Rheuma capitis ex frigida causa, Calamentha vel Serpyllum tritum torrefactum & calidum capiti appositum multum prodest.

Diosc. Suffumigatio vini decoctionis rorismarini tollit dolorem capitis.

Cir. Faba excorticata, cocta tritaque & emplastrata dolores capitis tollit. Item, hyssopus torrefactus & capiti appositus multum valet contra dolorem capitis ex Rheumate. Item, fimus columbinus, sinapi, mentastrum, & semen rutę cõtrita torrefactáque capiti applicentur, Rheuma enim frigidum multum siccant & antiquum dolorem tollunt. Item, miliũ sal, anethum sępè in sacculo adhibita multum consumunt rheuma: Item, puluis Cubebarum & masticis cum Lauda-

no, ſtorace, & olibano cõficiatur fiatque ponum quod ſæpè odoretur patiens: Et fiat ſuffumigium ſuper prunas in ingreſſu lecti. Item. Semen. dracontij geſtatum omnem tollit dolorem capitis.

Exper. Maſtix, macis, cubebæ maſticentur, & diu in ore teneantur.

Macer. ſuccus portulacæ fronti illitus caput optimè purgat. Item. Acedula trita cum oleo roſato, antiquo capitis dolori medetur.

Vertigo. **Cap. 18.**

MAcer. fomentetur caput cum aqua decoctionis trifolij, posteáque herba ipſa emplaſtretur temporibus ac fronti, & vertigo fugabitur. Item, corona verbenæ capitis impoſita omnem dolorem capitis extirpat: Idem, præſtat medulla panis piſtata cum ſucco coriandri. Item, ſuccus cæpæ naribus inditus attractúſque caput optimè euacuat. Item coque in aqua & oleo cucumerem aſininum & abſynthium, & tali decoctione lauetur caput.

Exper. Phlebotomia de vena frontis plures infirmitates capitis ſanat. Item,

pecten factus de dextro cornu Arietis, aufert dolorem capitis in dextra parte: de ſiniſtro, in ſiniſtra parte. Item, pellis arietina calida & recẽs capiti tota die ac nocte circumuoluta, eius doloribus medetur. Itẽ, ſemen pſylij eiúſque mucilago ſi frõti illinatur, ſtatim ſedat dolores: Item, ſuccus porri naribus inditus in introitu lecti plurimas capitis ægritudines aufert: Peucedanum ex aceto & roſaceo illitum & Galbanum olfactum. Item aqua ſtillatitia cinamomi: mumia ex aqua amaraci naribus immiſſa: cubebarum grana quinque quotidie ſumpta: ſaccharum ex ſaluiæ floribus paratum: ſaccharum è floribus roriſmarini: radix imperatoriæ pota aut ſumpta: conſerua florum caryophillorum. Sagapenum in potu ſumptum aut admotum: ſennæ decoctum vel dilutum potum. Amaracus tum pota tum illita: Gattaria potui data & admota. Itẽ. Succus arnogloſſæ & herba metipſa trita, & cum vrina patientis emplaſtrata, capitis lãguores celeriter, aufert. Eãdem habet efficaciã attriplex tritum & emplaſtri loco adhibitum.

Ego vidi quandam mulierem quæ longo temporis interuallo capitis dolore

affligeretur inunxisse temporas frontem cum Dia-[illegible]thæa, & ex templò sanitati restitutam fuisse.

Dolor frontis. Cap. 19.

BEtonica, agrimonia, pulegium, serpittum & origanum bulliant in aqua & inde caput lauetur: Licebit etiam ipsas herbas instar emplastri adhibere. Vel rutam cum sale tere & additto melle frontem illine. Item sola betonicę folia emplastrata mire frõtis & oculorum passiones placant.

Dioscor. Absinthium, ruta, hedera terrestris conficiantur cum albumine oui, melle, & emplastrẽtur. Item, Chelidonia prius trita & decocta, capiti, velut emplastrum imponatur.

Exper. frons & tempora inungantur oleo in quo flos anethi, vel semẽ eius decoctum sit: vel etiam pulegium. Item, balsamus auribus ad solẽ infundatur tribus vel quatuor vicibus: & æger sanabitur. Itẽ, succus hederę terrestris, oleo & aceto cõmixtus, cum lana vel bõbace apponatur. Item, succus hederę cũ vetusto lardo mixtus & inunctus mirè confert. Itẽ, Recipe tertiã partẽ succi hederæ terrestris,

olei partes tres, ſimul mixtas auribus infunde. Itē, Corona de arbore corno capiti imponatur. Item, viſcum naſcentem in arboribus tritum fronti alliga. humores enim extrahens dolorem tollit: Eodem modo mentham contritam fronti applica.

Vigilia. *Cap.* 20.

CONtra vigilias fiat ſuppoſitorium ex Opio & oleo violato.

Con. Opium, ſemen papaueris, mādragorū, ſemen iuſquiami, an. cum oleo violato confice, fiat vnguentum quo frons inungatur. Itē, ſi dolor capitis nimiū intēdatur: opium & caphura, an. cum oleo ſalicis reſoluatur, &c.

Raſ. oleū violatū cū lacte muliebri miſceatur: mirum hoc contra vigilias exiſtit. Item parum mixę tamarindorum detur: non enim babet parem efficaciam.

Galen in Dy. Cinis cornu cerui vſti cū oleo roſ. inunctus, ſuauē ſomnū inducit, adeoq; omnē capitis dolorē tollit. Succus chelidonię naribus infuſus, caput purgat. Semen ſinapis torrefactum ſi ſucelletur, antiquum dolorem capitis ſedat, cautè tamen hoc agendum, quia cutem vrit.

Dy. fumus radicis chelidoniæ decoctæ in vino per os receptus: vel ipſa decoctio ſæpè gargariſata caput purgat, & vuulam pendentem deſiccando releuat. Item caputpurgium factum cum oleo fiſticorũ, Hemicraneum tollit dolorem.

Cir. puluerem pyperis nigri, hellebori albi, euphorb. Caſtor. mixtum, naribus immitte (materia prius digeſta) cum ſuffitu decoctionis calamenthi, & ruthæ, aureum & expertum eſt caput purgans.

Aur. Radix cucumeris agreſtis vel cyclaminis trita cum abſynthio in oleo coquatur. fiat inunctio de oleo, & emplaſtrum de fæce, omnem hemicraneum dolorem tollit. Item. ſemen mandragoræ dolorem capitis qualemcunque tollit.

Ra. ad antiquium capitis dolorem non eſt commodior medela quàm ſit emplaſtrum de ſinapi: Ad idem ſolenne medicamentum hoc eſt. Recip. gummi rutæ agreſtis, cort. rad. capparis, ſquillæ, euphorbij, an. tere cum vino odorifero. Item, rec. aloen tritámque cum oleo roſ. & aceto diſtempera, ac inunge frontem.

Macer. Recipiat patiens tres pilulas ad modum fabæ factas ex aloë & ſucco caulis, & vix amplius à dolore capitis

vexabitur. Idem. Recipe cinerem radicum caulis, vrticæ maioris, & vitis albæ id eſt brioniæ. fiat lixiuium quo caput ſæpè lauetur. Certiſſimum eſt remedium contra dolorem (maxime hemicraneum) capitis. Lactuca in cibum ſumpta: papaueris erratici quinque ſexvè capita decocta & potui data: dilutum muſci arborei aut lapidei ex vino paratum, potum: Co[illegible] [illegible] potum idem præſtant.

Exp. ſuccus foliorum hederæ cum aceto & oleo mixtus illinatur.

Gal. in Dy. Idem faciunt folia hederæ terreſtris, trita & emplaſtrata fronti cum albumine oui: Idem quoque pręſtāt, perſicorum nucleorum cremor fronti & tēporibus illitus.

Itē, Salicis recentia folia in lotionibus addita. Amygdalæ dulces cum aqua roſ. illitæ: lactucæ ſuccus ex roſaceo fronti & temporibus illitus.

Epilepſia. *Cap.* 21.

CORnu cerui pulueriſatum & cum vino potum caducos ſanat. Item cor cerui cum aqua potum.

Dioſ. cerebrum vulpis infantibus ſæpè

datum, facit vt nunquam epilepsia corripiantur. Idem. Testiculi Apri vel verri, cum vino sumpti, caduco prosunt. Idem, Fel vrsi cum aqua calida sumptum idem præstat. Item, Testiculi vrsi comesti mirè prosunt: Lac equæ potum ad idem efficax: Liquor qui distillat à pulmone Arietis dum assatur datus, sanat. Testiculi Galli triti cum aqua calida potu assumpti caducos curant, si abstineant à vino 9. diebus. Puluis factus de castoreo, opopanaco, antimonio, sanguine draconis quocunque modo exhibitus, absque dubio prodest. Et ego (inquit author) antiquum epilepticum sic curatum vidi G. Pla.

Solum antimonium datum cum aqua pæoniæ vel cũ aqua cerasorum vel etiam cum solo Castoreo, idem facit. Oua corui sumpta valent. Polytrichon tritum potenter idem efficit.

Puluis osium hominis combustorum (maximè cranei quod inuenitur in terris multis suturis peruium & porrosum) datus, epilepticum sanat virum. Idem non porrosum, sed densum & compactum (quod creditur esse mulieris) curat mulierem, vt ait Auicen.

Experimentat. Lapis rubeus qui inuenitur in ventriculo pullorum hirundinis potus vtilis est. Item, puluis de lapide eiusmodi chelidonio factus. idem habet Plinius.

D. Et 9. Dum ęger est in accessione in principio aperiatur vena in aure, vt multus effluat sanguis, de quo detur patienti haustus vnus tepidus : & liberabitur.

Experiment. fimus Ciconiæ datus potui cum aqua, statim à morbo liberat. Cor Ciconię coctum in aqua æger comedat, & aquam illam bibat, multum enim valet. Aristolochiam quam diu portauerit patiens, epilepsia non infestabitur. Cingulum de corio lupi gestatum idem operatur.

Experimentat refert id quod ego quoque à viris expertis audiui, quod cor lupi comestum vel pars eius bibita, caducos sanet.

Viscum quercinum si bibatur certò curat hunc morbum. Cinis talpę combustæ in rudi olla bene sigillata : Puluis mustelę viuę combustę & hirundinis potu exhibitus : Sanguis mustelę in aceto seruatus & potui datus perfe-

ctè ſanat, Epilepticus bibet ſucci marrubij & mellis. an. cochlearia tria vna vice & liberabitur: Sanguis agni albi immaculati non leue remedium exiſtit. Puluis iecoris milui itidem ſummum dicitur medicamentum: Succus herbæ paralyſis per. 9. dies potatus efficax eſt. Et hoc (autor adiecit) dæmon mulieri cuidam ſignificauit, quam forma hominis veſtitus ſtuprare ſolebat. Si dederis medietatem vmbilici catheti vel: Ericij marini epileptico cum melle ſtatim alleuiabitur: Sic epar aſini ſylueſtris aſſatum & comeſtum, eundem effectum præſtat: coagulum leporis datum 30. diebus magnitudine orobi epilepſiam ſanat. Item ſanguis leporinus confectus cum ſpeciebus aromaticis, vel cum ſolo milio perfectè curat.

Di. Pentaphillon bibitum diebus 33. perfectè liberat. Item. Vermes qui inueniuntur in tuberoſitate quadam piloſa in bedegarda ter primo die, ter ſecundo, ter tertio cum aqua pæoniæ diſtemperatos exhibe patienti. Item ſanguis porci vel porcæ, qui vnicus vel vnica naſcitur in primo partu, epilepſiæ medetur. Item, blancha byzantia ſuffita vel pota: Cere-

brum cameli cum oleo rosaceo inunctū ante & retro, admirabile & expertum est. Item docent probati medici, quod mus assatus & comestus prosit.

Constant. Pili. canis omnino albi collo suspensi, efficaces sunt ad Epilepsiam.

Viat. herba quæ vulgò lingua passerina dicitur pota prodest.

Macer. puluis vngularum asini combustarum datus, maximo est adiumento: Item, quod si ceciderit æger confestim canem interfice, eiusque fel calidum Epileptico propina. Item succus coriandri potui datus non permittit humorem ad caput ascendere, maximumque caduco morbo adiutorium existit.

Gilbertus. Pyrethrum collo (præcipuè pueri) suspensum vel naribus appositum, sanat. Stercus cati masculi vel femellæ cum vino datum, valet. Lapis inuentus in capite cerui tritus, & cum vino datus prodest.

Gal. in dy. Pæonia ligata ad collum patientis, securum reddit à caduco quam diu portatur. Item, puluis de araneis in parietibus factus, cum stercore canis & acacia, datus cum aqua calida in accessione, statim liberat: Item, cor Hepar &

pulmones vulturis ad prunas exſiccentur vt pulueriſari queant & puluis detur cum oximelite: Et iecur vulturis ſolum cum ſanguine eiuſdem tritum: & poſt 9. dies bibitum prodeſt.

In thuſcia plurimi liberati fuerunt à quodam ruſtico ſolo odore rutæ agreſtis. Item, balſamitam tritam cum oleo, tepidè fronti appone.

Alexander. accipe ranam, & diſcinde eam per medium dorſi cum cultello, vt accipias iecur eius: idque folio caulis inuolutum combure in teſta noua probè lutata, puluerémque illum epileptico in potu exhibe: Et ſi vna vice non curatur, idem tentabis cum alia rana, & ſic vltrà donec ſanetur: Nec dubitabis de integra reſtitutione.

Aeſculapius caro leonis epilepticos ſanat. Item, armoniaci drachma vna cum melle data. Item, Si primo cadit, bibat ſuccum aquilegiæ.

Auicenna. Sanguis cygni cum vino potatus, tollit epilepſiam. Idem facit ſanguis cameli, & cerebrum cameli ſiccatum & ſumptum. Item, brionia pulueriſata, & cum cataputia data die mercurij Iouis & veneris, prodeſt: Si vta-

tur ſimul eger pane azimo, & aqua 13. diebus.

Roge. Quidam longo tempore epilepſia correptus, ac nullis vſus medicamentis, facta phlebotomia de ſaluatella ſtatim fuit curatus.

Kyrannis. Hirundines comeſtæ epilepſiam tollunt. Item, in morbo inueterato multum dicuntur conferre cauteria ſuper cerebrum.

Muſtellæ ventriculus farctus coriandro deuoratus: muſtellæ eiuſdem ſanguis potus.

Lapis in hirundinum pullorum primæ fœturæ ventriculo inuentus pro amuleto in cerui aluta ſuſpenſus.

Aſarina & eius decoctum potum: aqua ſtillatitia cinnamomi: lapis in felle bubulo inuentus tritus lentis quantitate & in errhinis additus.

Aqua ſtillatitia humani ſtercoris pota: flores caryophillorum ex aqua betonicæ aut amaraci decocto poti. Iidem, ſaccharo aſſeruati frequenter deuorati proſunt.

Imperatoriæ radix in potionibus addita: galangæ ſuccus ſeſcunciæ pondere potus: Conſerua roriſmarini: ſagapenum deuoratum, idem præſtant.

Quercini visci lignum in tenuissimum puluerem redactum & diebus quadraginta potum: Vnicetoxici radices tritæ, vna cum pæoniæ semine: aqua stillatitia cardui benedicti: filipendulæ radicis puluis cibis inspersus: Puluis seminis palmæ Christi drachmæ põdere ex vino potus: Eiusdem radicum decoctum diutius vino mistum, potum: Pæoniæ semina filo traiecta, & collo circumligata: aqua stillatitia hyperici florentis: corallum suspensum & potum.

Ellebori nigri dilutum potum: Antimonium præparatum ad aliquot grana sumptum: Agaricum & colocynthis in pilulis sumpta: Acetum squilinum sumptum frequenter.

Melancholia. *Cap.* 22.

Decoctum seminis ocimi, veratri nigri, Foliorum betonicæ & epithimi: succus pomorum dulcium, citriorum malorum: maluæ succus vnciarum sex pondere potus: Vnicetoxici radices tritæ cum ocimi semine, aut cum citrei mali cortice, aut cum margaritis haustæ: Melissa quocunque modo frequenter pota melancholicos iuuant.

Ellebori

Ellebori nigri dilutum: Acetum ſquillinum hauſtum: Syrupus ex polipodio: Antimonij grana aliquot hauſta: Argentum viuum præcipitatum octo granorũ pondere potum: Oleum è lapide gagate tum potum tum illitum iiſdem prodeſt.

Conuulſio. *Cap.* 23.

CAſtoreum inunctum &potum: Oleũ nucum inunctum: Oleum ex ſemine lini: oleum ex foliis & floribus hyſſopi: oleum ſaluiæ ſtillatitium: Euphorbium ex leucoij oleo: Vnguentũ è viſci inpyro naſcentis ſylueſtris foliis & recẽti capi pinguedine paratum: Oleũ liliorum alborum: Cannabis radix decocta deinde tuſa & illita: Oleum ex lapide gagate illitum: Balſami factitij liquores omnes.

Aqua ſtillatitia cinnamomi: Mumia tũ foris, tum intus aſſumpta: cyclaminus in potione, vel in clyſteri ſumptus, aut in errhinis: ſtechas, lauendula nardus, italica, pulegium, ſaluia, gattaria, amaracus, chamedris in balneis, fomentis & laconicis addita.

Aqua ſaluiæ ſtillatitia: radix imperatoriæ, radix pęoniæ tum ſumpta tum ad-

mota. Agaricus & colocynthis in pilulis vſurpata: Antimonij præparati tria aut quatuor grana. Omnia hæc conuulſos iuuant.

Stupor. *Cap.* 24.

Stupori proſunt. AQua ſtillatitia vulgaris cinnamomi nuclei pinei frequenter deuorati: pulegij, ſtechadis, imperatoriæ, roriſmarini, ſaluiæ, foliorum & florum hyſſopi amaraci, chamedrys, chamepytis decoctum in formam hydromelitis vſurpatũ.

Oleum ſinapinum: balſami factitij omnes liquores: Oleum ex floribus & foliis hyſſopi, oleum ſaluiæ ſiue factitium ſiue ſtillatitium: euphorbium ex leucoij oleo exterius illita.

Paralyſis. *Cap.* 25.

SAgapenum potum: cortex & ſemen capparis potus: rubiæ radix hauſta: vitis nigræ viticulæ primæ recentes coctæ comeſtæ: vinum ſcyllinum hauſtũ: Aſarinæ decoctum potum. aqua ſtillatitia cinnamomi vulgaris: farina radicis

Helenij pota; nuclei pinei frequenti deuorati: Caſtoreum cum mulſa potum: flores cariophylli ex betonicæ aut amaraci decocto poti: Saluię aqua ſtillatitia, aut ſuccus potus: ſaluiæ, radicis imperatorię, amaraci, ſennę, chamedrys, chamepitys, ſtechadis decoctum in formam hydromelitis: conditum ſeu conſerua ex floribus chamepitys ſumpta veſperi hora ſomni ad drachmas duas cum decocto radicis acori, & florum ſaluiæ: iridis radices conditæ deuoratæ: Conſerua acori: conſeruæ anthos, florum betonicæ, meliſſæ & ſaluiæ: conſerua anacardiorum. Aqua ſtillatitia hyperici florentis: Pilulæ ſequentes: ſume chamepitys, betonicæ, ſtæch. flor. roriſm. cuiuſque drachmam: Turpethi ſeſquidrachmam, agarici drachmas duas, colocyntidis ſemidrachmam, zingib. ſalis foſſilis cuiuſque grana decem: Rhab. ſeſquidrachmam, ſpicæ indicæ grana ſeptem, Pulueris hyeræ ſimpl. ſemiunciam, diacridij drachmam vnam: Excipiantur omnia ſucco chamepitys in mortario & in maſſam reducantur, è qua fiant pilulæ nouem pro drachma,

è quibus si sumantur tres quotidie vesperi hora somni, præsentaneum ferent remedium paralyticis.

Colocynthis ciclaminus clystere perfusa: Balsamum factitium: oleum sinapinum illitum. Oleum nucum cum calce lota: oleum ex foliis & floribus hyssopi: Oleum ex gagate inunctum.

Tremor. Cap. 26.

AQua stillatitia cinamomi vulgaris: nuclei pinei frequenter deuorati: decoctum radicis imperatoriæ. Omnia denique remedia quæ ad paralysim conferunt.

Neruorum ac inuncturarum dolor. Cap. 27.

ACcetum scyllinum potum: vinum de stechade: Vinum de thymo: nuclei pinei sæpius deuorati. Terebinthina resina, aut abiegna resina deuorata cum succo aut decocto Camepitis: conseruæ omnes dictæ in paralysi: nucis indicæ aut myristicæ oleum potum.

Oleum terebinthinæ, oleum nucis indicæ, aut myristicæ illitum: fabarum, caulium & siliquarum cinis cum vetere axungia illitus: Stechas pulegium, ama-

racus, aiuga in balneis, fomentis & laconicis: cortussæ herbæ flores in amygdalino oleo recenter presso & rosaceo completo pari pondere commisti diu insolati & illiti: aqua marina perfusa: Altheæ radix per se, vel decocta in vino aut in aqua mulsa emplastri modo imposita: lilij radix inassata melléque excepta & imposita.

Neruorum vulnera. *Cap.* 28.

GOlcheæ terrestres tusæ & impositæ: Terreni vermes tusi & impositi: Balsamum factitium: Oleum terebinthinæ venetæ, lariceæ, abiegnæ illitum: oleum nucum: Oleum stillatitium ceræ: cochlearum caro cum farinæ polline imposita: Oleum è terrenis vermibus addito præsertim factitio Balsamo, aut oleo terebinthina: Oleum hyperici: Oleum è fructu momordicæ illitum.

Contractio & durities neruorum. *Cap.* 29.

MVris montani pinguedo illita: taxi pinguedo inūcta: Oleum ex ouorum vitellis perunctum: Oleum ex semi-

ne lini : Medulla ceruina & vitulina: Adeps aſini : axungia humana.

Neruorum contuſiones. *Cap.* 30.

COchlearum terreſtrium caro cum farinæ polline impoſita.

Farina fabarum, cum oxymelite ſubacta.

Dracunculi radix cum melle & caprino fimo illita.

Oculorum paſsiones.

Cap. 31.

Oculorũ dolor.

OVi vitellus toſtus additis aqua roſarum & croco : lac muliebre & aqua roſarum in qua accenſum thus trigeſies extinctum fuerit oculis inſtillata : Cochleæ in nitido mortario tuſę vna cum ouo gallinaceo incocto ex ſuccida lana fronti alligata: Cyani ſuccus inſtillatus : conſolidæ regalis flores triti & ex aqua roſacea illiti : Solani hortenſis cum foliorum tum baccarum ſuccus illitus linteolis fronti adhibitus; Solani ha-

licacabi rubentes baccæ muſto dilutæ & impoſitæ: lentis paluſtris aqua ſtillatitia indita: lapis Achates inſpectus.

Dolorem oculorum ſedat:

Fœniculum, verbena, roſæ chelidonia ruta,
Ex his confice aquam, quæ lumina reddit acuta.
Allia, vina, venus, fumus, faba, lumen & ignis,
Iſta nocent oculis, ſed vigilare magis.

Experimen. Vitellum oui coctum in aqua, & cum aqua roſ. vel ol. roſ. mixtum appoſitumque. Idem, roſæ poſitæ in ſacculo & tepefactæ ac appoſitæ dolorem tollunt & tumorem oculorum. Item, ad dolorem, fortem accipe cinerem foliorum caulium & vitellum oui coctum & lac mulieris, & parum mellis, oculiſque impone. Item, decreſcēte luna extrahatur radix Corrigiolæ, & de collo ſuſpendatur, & non ſinet oculos infirmari. Vel ſuccus eiuſdem radicis oculis immittatur. Idem etiam maculas delet. Pulmo leporis citò tollit dolorem. Omne lac mitigat dolorem & maxime cum vitello oui, & ol. roſ. emplaſtratum. Betonica trita &

emplaſtrata, ſanat ictus oculorum. Albumen oui tepidum oculis inunctum dolentibus ſalutem reſtituit.

Aqua mirabilis ad omnem oculorum paſſionem: qua mira Medicus efficiet. Efficax etiam eſt ad lepram & cunctam corporis maculam iuuentutémque conſeruat. Et ſanè (vt compertum habeo) maculam deſtruens, oculos ante omnia pulchros reddit. Sed reliqua huius ſecreta reticēda: metuo ſiquidem ne reſciētes illa nimium ſuperbiant. Rec. limaturæ argenti æris, ferri, plumbi, chalybis auri, cadmiæ argēti & auri, ſtoracis, ſecūdū opes vel inopias patientum: ponantur in vrina pueri virginis die primo, 2. die in vino albo cal, 3. in ſucco fœniculi, 4. in albumine ouorum, 5 die in lacte mulieris puellam nutrientis, 6 in vino rubeo, 7. in lib. ſeptem album, ouorum, & hæc omnia ponantur in campana ad lentum ignem: & quod diſtillauerit reſerua in vaſe argenteo vel aureo vel vitreo.

Oculorū caligo. Oculi cornicis de collo ſuſpenſi ſanant omnes infirmitates oculorū: Caliginem oculorum fel perdicis impoſitum diſcutit. Idem efficit fel turturis, vt docet experiment. Item, ſuccus rutæ mixtus cum

melle deſpumato paulatim oculis inditus antiquam eorum caliginem tollit. Ad idem accipe ſuccum chelidoniæ, ſuccum fœnic. & ex iſtis ſuccis guttulas aliquot immitte oculo meridie & veſperi: Poſt deterſionē verò accipe lac mulieris maſculū lactātis, & inunge oculos. Itē, verbena cum albo oui trita, & appoſita prodeſt. Vel folia verbenæ cum vino & ſale trita, & poſita ſuper oculos die ac nocte, mirum habent effectum. Eodem modo ſuccus arnogloſſæ oculis immiſſus: vel herba ſuppoſita valet. Aloë trita cum albumine oui mirificè prodeſt.

Macer. Betonica vel eius radix bulliat in aqua, & inde oculi lauentur, Caliginē enim eorum & ſanguinem ad inferiorem partem deducendo curat. Item, frequens vſus caulis viridis abſtergit caliginem oculorum.

Lapidat. Succus acori clarificatus oculiſque impoſitus eos reſtituit.

Platear. Lac corticum ſalicis inunctum eos clarificat, molléſque nimium confortat.

P. L. V. Vinum decoctionis tormentillæ ſæpius bibitum ſine alio potu, & herba cocta ſingulis diebus emplaſtrata

ſuper oculos per tres aut 4. vel plures menſes, viſum reſtituit illis qui habent oculos claros & non vident. Item, Atramentum diſtemperetur cum albumine oui, & fortiter agitetur donec ſpumeſcat: hinc reponatur, & quod inde fluit in oculos pone ſingulis noctibus donec ſanentur. Item, corticem ſpinę viridis cum modico vino tere, illiuſque vini guttulam inſtilla: & intra tres dies liberabitur. Item, accipe aloës maſtiches, tragacanthi. an. Drachmas. 2. fricentur cum aqua tepida & aqua fœniculi: Efficax enim eſt remedium ad clarificandum viſum.

Experiment. Panem hordeaceum calidum, medium diſcindens, ei puluerem carui ſuper inſperge, atque ante oculos tene, ad viſum clarificandum.

Conſtant. cinis roſar combuſtarum immiſſus oculos exſiccando ſanat. Item adipes fluuiatilium piſcium liquati, atque cum oleo & melle mixti oculorũ claritati plurimũ conferũt; item aquæ oculorũ.

Eliam. Oculi cancrorum decollo ſuſpẽſi, optimè medentur Ophtalmiæ. Idem, facit puluis ſilliginis ſylueſtris.

Gord. ſuper viat. Oculi lupi portati

ophtalmiam ſanant.

Kyrannis. Fel galli cum ſucco chelidoniæ, & melle illitus oculis viſum perfectè acuit: Item, oculi auis pici portati viſum acuunt: Item, cinis Hirundinis magnæ cum melle immiſſus, caliginem oculorum dollit.

Ad viſum clarificandum, collyrium noſtrum: Succus radicis apij cum melle, & album Oui, an. miſceatur. his adde puluerem caphuræ & cimini, fricentur fortiter & per pannum colentur, ac deinde colatura oculis cum penna inſtilletur. Vel thymum ſæpius comede ad detergendam oculorum caliginem.

Conſt. Inunge oculos lippientes de ſucco ſatyrionis, quæ naſcitur in montibus, vel in pratis. Semen dracontij potum viſum acuit. *Lippitudo.*

Oculorum maculæ.

Hieracij ſuccus item ſarcocola aſinino lacte macerata inſtillata maculas & cicatrices oculorũ delent.

Maculas oculorum deterget album oui, & ſuccus parietariæ, ſi fortiter agitentur & ſpumentur, & vna gutta liquo-

ris remanentis in oculo ponatur. Succus abſynthij, lac mulieris, aquæ roſacea mixta ſi emplaſtrentur ſuper oculos dolorem mitigant, & maculam detergunt. Cinis limatiæ combuſtæ cum teſta ſuper maculam poſitus, tribus diebus illam auferre dicitur. Item zinziber fricetur ſuper cotem cum vino albo, & vinum illud oculo imponatur: Similiter ſuccns florum millefolij ac caprifolij tritus cum lacte mulieris, & colatus oculis immiſſus, maculam illorum delet.

Exper. Succus morſus gallinæ, maculã tollit, ſi purificetur. Succus centinodiæ ipſo die maculam tollit. Idem facit puluis vngulæ caballinę & hæderæ terreſtris appoſitus. Puluis factus de ſaccharo roſaceo & ſale gemmæ maculas diſſoluit.

G. in viat. Ceruſſa & tutia in aceto extincta, & ſacchari parum continuè terentur, & de hoc puluere ſuper maculam ponatur. Item radix fœniculi bulliat in aqua viol. cui imponatur peluis ænea, & aqua quæ ſuper peluim adhærebit, reſeruetur, eiuſque guttula in oculum immitatur. Item ceruſſa, ſarcocolla, tutia combuſta, ante terantur cum vrina

clara: & ſiccata denuò terantur de quo parùm in oculos ponatur.

Ad maculam ingentem curandam, radices chelidoniæ macerentur in aqua roſacea, & conſuantur in ſacculum lineum ſuſpenſum: & quod diſtillauerit, ſuper maculam oculi ponatur: Non tamen fiat hoc, niſi magna fuerit macula: quia aliàs oculus diſſolueretur.

Exper. caphuram cum ſucco fœniculi confectam colatamque ſuper maculam pone, præcipuè paruam: Oleum commune, purùm oculis immiſſum maculam ſtatim delet.

Auic. Succus endiuiæ ſylueſtris iniectus maculas oculorum curat. Item zizaniæ maſticatæ ſuccus expreſſus in oculis poſitus, maculas feſtinanter delet. Ceruſſa immiſſa, maculam curat, oculóſque clarificat. Idem facit caphura. Vinũ decoctionis rutæ vſque ad tertiam decoctæ, oculis iniectum, ab omni ſorde & ſanie oculorum eos liberat. Item mel ſublimatum per alembicum, miro modo clarificat & mundificat oculos. Con. cinis fimi humani iniectus, omnem maculam & tenebroſitatem oculorum curat.

Item medulæ piperis tritæ, & ſuc-

cus radicis fœniculi ſtentque illa infuſa in vaſæ æneo per triduum, & in oculos inſtillentur. Maculam in oculo delet lac papaueris albi, vel eius ſuccus. Cinis fimi columbini vſti confectus cum aceto exſiccetur, ac rurſum tritus diſtemperetur cum ſucco fœniculi vel morſus gallinæ, & ſuccus ille ſuper maculam ponatur. Summa medela.

Vnguentum pretioſum, quod cum pluma immiſſum maculas delet, & lachrimas exciccando viſum acuit. Rec. lap. calam. eumque accenſum extingue ter in aqua roſacea, & denuò accende, ac ter extingue in vrina pueri maſculi non poluti: Et tertiò illum ſimiliter in aqua roſacea tribus vicibus extingue: deinde eodem modo præpara Tutiam. hinc recipe lapidis calam. ſic præparati, drachm. 2. Tutiæ præparatæ drach. 6. Ligni aloës drach. 1. Roſ. drach. 2. Pulueriſata cribrentur per pannum ſericum duplicatum: poſtea macerentur in ſanguinis recentis porcelli vnius anni, vel minorennis lib. 2. aquę roſaceæ lib. 1. coquatur ſimul termè ad aquæ & ſanguinis conſumptionē, ſinãturque refrigeſcere, vt fiat vnguentũ.

Aqua mirabilis ad omnem maculam, & viſum confortandum: Recipe fœn. rutæ, eufraſ. beton. radic. acori, roſ. rub. capil. ven. Poligoniæ, centaurij maior. & minor hyperic. an. Trita ponantur in vino albo die primo, ſecundo die in vrina pueri virginis, poſtea diſtillentur per alembicum. aqua reſeruetur diligentiſſime ad vſum.

Alia aqua maculas pannumque curans, & oculos clarificando viſum acuẽs. Recipe ſem. fœnic. petroſ. apij, aniſi, ſileris montani, ſem. gallitrici vtriuſque, radic. chelidonij. acori. fol. fœnugræci, betonicæ, agrimo. euphrag. tormentillæ, rutæ, verbenæ, an. terantur omnia, & ponantur in vrina puerorum, ſecundo die in vino albo, tertio in lacte aſinæ, vel mulieris, quarto diſtilletur, & vſui reſeruetur, vt balſamus.

Puluis pretioſus maculam delens, ſanguinem & lachrymas ſtringens; recipe tutiæ drach 2. ſanguinis dracon. drach. 1. Sacch. drach. 1. Trita cribrẽtur ſubtiliſſimè, & de his parùm oculis immittatur cum aqua euphraſiæ & fœniculi. Experimentum ſecurum & ſine periculo certiſſimum.

Rubedo oculorum.

Rubor oculorũ. SAnguinem oculorum, & ruborem de quocunque humore fuerit, tollit absynthium recens tritum cum albo oui, & oculis impositum. Item caseus recens multoties in aqua lotus, & cum albo oui & aqua rosacea confectus, & oculo *Oculus sanguinolentus.* sanguinolento, vel calidis humoribus onerato impositus, multum confert.

Exper. Pulmo ouis calidus positus super oculum, citò sanguinem curat. Item, succus apij immittatur cum albumine oui. Item, verbena trita cum oui albo nocte superligata, sanguinem oculis effusum tollit. Sanguis columbinus iniectus oculo sanguinem restringit.

Con. in Plat. Ruta cum cimino trita, & cum vitello oui mixta mirabiliter absiergit oculum à sanguine coagulato. Simili modo ciminum torrefactum non tamen combustum terratur: & cum albo oui & mica panis mixtum super oculos ponatur. Petroselinum cum albo oui sanguinem tollit. Fel vulturis cum felle arietis mixtum, & oculis inditum, humores & sanguinem reprimit: Vel ambo cum stercore humano in vino mixta, & benè colata,

colata, ad clarificandum viſum proſunt. Item Aloë, apium & vitriolum album mixta cum lacte mulieris maſculum lactantis plurimum valent. Idem facit puluis carbonum ſalicis ſiccè immiſſus.

Oculi lachrimantes.

OCulorum lachrimas exciccant folia bethonicæ, & radices fœniculi, ſi elixentur, & de illa aqua oculi lauentur. Oculos item lachrimoſos & quaſi combuſtos citò ſanat pannus lineus tinctus in mucilagine Pſylij, & oculis impoſitus. Aqua decoctionis Serpilli, oculis ſępè lotis lachrimæ ſiccantur. Moſchus in puluerem tritus, & impoſitus: aqua florum liguſtri inſtillata: Tragacanthæ lachrima in colliriis addita: crocus illitus cum lacte humano: thus ex oui albo impoſitum, vel ex eiuſdem vitello: thuris aut picis fuligo impoſita vel illita: butyri fuligo illita: Amylum impoſitum: Aqua in qua Pſylium infuſum fuerit vna nocte interius vel exterius lachrimas cum ardore & pruritu ſtringit & ſanat. Idem facit ſuffumugatio cum aceto, in quo balauſtiæ, vel folia Quercus, vel Arnogloſſa in coꝺcta fuerit. Item, folia platani viridia

elixata cum vino, emplastrataque Rheuma & sanguinem oculorum restringunt. Tutia lauetur in aqua rosacea ad coloris vsque mutationem, & ponatur in oculo, fluxum lachrimarũ, sanguinem & ardorem tollit. Tutia super omnes medicinas, materiam ad oculos fluentem prohibens eos desiccando clarificat. Pompholix lota, Ebeni ramenta tenuissimè trita, Cornu ceruinum vstum lotum, plumbum elotum singula hæc aut simul iniecta. Sarcocolla infusa: Corallum, Hæmatites iniectus: pumex impositus: hyoscyami seminis cremor expressus infusus.

G. in viat. Vitellum oui confectum cum aqua rosacea, & farina hordei, lacteque mulieris, mitigando repercutit.

Platear. Faba decorticata vel masticata, cum albumine oui temperata, & temporibus emplastri instar imposita, humores ad oculos fluẽtes retrahit. Item, Gutta vrinæ patientis potenter lachrymas desiccat, Pumex in igne accensus, vt incalescat, & ter in vino extinctus, ac denique puluerisatus ponatur in oculis, quos ardor lachrymarum lædit. Item, ruta cum melle acetoque teratur, deinde coletur: de hac colatura paulũ in oculos

instilletur, multum stringit lachrimas.

Ego: sapphyrus & smaragdus si oculos lachrimosos sæpè tãgãt, illos ipsos curat.

Oculorum ardor.

ARdorem & punctionem, albumen oui agitatum ac despumatum in oculis positum, curat. Si ardorem patiantur oculi, lac caninum cum succo Corrigiolæ misce, & inunge.

Exper. Vua acerba cremetur in olla rudi, & puluis cribratus cum panno subtili oculis imponatur, ardorem & lachrimas tollit. Ad pruritum accipe succum vel folia apij, misce cum vino albo optimo, & repone per vnum diem: deinde inunge cum eo oculos. Aloë in succo multo fœniculi resoluatur in pelui ænea tribus diebus, posteà instilletur oculis prurientibus. optimum est.

Ad superfluã carnem, succum coriandri viridis distemperatum & colatum, in oculum mitte. *Caro superflua.*

Vlcus & fistula oculi.

VLcus seu fistulam anguli succus Plantaginis cum bombace oculis immissus, intra 9. sanat. Acacia empla- *Vlcus & fistula oculi.*

ſtrata tumoribus & vulneribus oculorum mirificè prodeſt.

Iſaac. Faba maſticata cum vino emplaſtrata oculis percuſſis medetur. Solatrum impoſitum ſanat fiſtulam oculi. Item, cinis cornu cerui in olla rudi combuſti, vlcus & læſionem oculi curat. Folia maluæ agreſtis maſticata cum modico ſale appoſita, fiſtulam mundificant, & carnem creſcere faciunt. Contra fiſtulam in angulo oculi fiat puluis de thure, aloë, ſarcocolla, ſanguine draconis, balauſt. antimon. flore æris, an. Et, ſi neceſſum fuerit, fiſtula prematur, vt tota putredo exeat, & deinde ad latus ſanum iaceat: ac paululum de prædicto puluere diſſoluatur cum ſucco arnogloſæ clarificato, & læſo oculi angulo imponatur ad ſolem, & ſic iaceat tribus vel quatuor horis.

Vua. Ad vuam ſanandam collyrium valentiſſimum R. antimonij, acaciæ, an. vnc. ʒ. cadmiæ drachm. I. Æris vſti loti drac. 2. ceruſſæ drachm. I. Myrrhæ drach. ʒ. caſtorei, opii, gummi arabici, amyli an. drachm. I. Temperentur cum aqua roſat. & albo oui, & iniice in oculum.

Albuginem oculorum vrina hominis *Albugo.*
(Experim. inquit) cum melle temperata delet. Item, ſuccus hederæ terreſtris in aure eiuſdem lateris, in quo fuerit albugo, immiſſus, capite vehementer reflexo manentem albuginem excludit.

Vngula oculi.

VNgulas oculorum curat ſuccus radicis lilii oculis immiſſus, vt docent. Conſtant. & experim. Item, ſanguis anguillæ viuæ in oculum inſtillatus: Similiter puluis nitri multùm combuſti: Item puluis liquiritiæ inſperſus: tragacanthæ lachryma lacte macerata, & illita: *S*æpiæ piſcis os tritum & impoſitum.

Telam oculorum ſuccus portulacæ agreſtis oculis iniectus, ſine dubio abigit. *Tela.*

Pannum, fel hircinum ductum cum ſucco rutæ ab oculo remouet, inquit kyrannis, & raſes probauit. Idem præſtat ſuccus papaueris rufi. *Pannus.*

Ordeolos in palpebris ſanat formica omnis decapitata & trita.

Palpebrarum affectus.

PAlpebrarum defluuium impedit lapis Armenius illitus.

Palpebrarum ſcabritiem ſanat omphacium impoſitum, aut fel perdicis vel gallinę albæ fel illitum.

Palpebrarũ ſcabiẽ deterget aloë, aut fici lac inunctum: tragacanthæ lachryma lacte macerata & illita: ſagapenum cum aceto ſuperpoſitum.

Palpebrarum inflammationes curat ouum gallinaceum crudum, admiſto roſaceo impoſitum: Solani halicacabi baccæ muſto dilutæ & impoſitæ: lentis paluſtris aqua ſtillatitia illita: aqua ſtillatitia Borrag. & bugloſſi vulgaris.

Albugo oculorum.

MYrrha: fel teſtudinis, perdicis: aquillæ, gallinæ albę & ſylueſtris capræ: vrina humana æneo vaſe decocta illita: lactucæ ſylueſtris lacteus ſuccus inſtillatus: Cæparum ſuccus perfuſus: loti domeſtici ſuccus cum melle illitus: moſchus impoſitus. Radix ebeni trita, & cum aqua inſtillata: Muſtellarum crematarum cinis oculis iniectus: Centaurij minoris ſuccus cum mellę illitus: Hieracij ſuccus iniectus: ſagapenum rutæ ſucco, & auium rapacium felle diutius maceratum, & in collyriis additũ: Sarcocolla in cratere vitreo, aſinino

lacte quinque diebus macerata: & deinceps instillata: Scabiosæ succus cũ Chrysocolla & Caphurę momento illitus: Antirrhinum fronti alligatum.

Nubeculæ Oculorum.

EBeni tenuissima ramenta vino optimo macerata, & in collyriis addita: Cinis hirundinum in collyriis: Fœniculi succus: vrina humana æneo vase decocta, instillata: fel perdicis, aquilæ, gallinæ albæ, syluestris capræ: succus cęparum inditus: Centaurij minoris succus impositus: loti domestici succus infusus: hirundinariæ maioris succus æneo vase cum melle decoctus, inunctus: Viperæ totius cum thure & succo fœniculi combustæ cinis per se inspersus, aut collyriis inditus: leporinum fel saccaro exceptum & illitum: Mustellarum fel cum succo fœniculi instillatum: stercoris humani stillaritia aqua indita: Cariophilli in tenuissimum puluerem triti & inditi: Chelidonij maioris succus cum lacte muliebri aut hieracij succus instillatus: Sagapenum succo rutæ & auium rapacium felle diutius maceratum & in collyriis additum: Sarcocolla in cratere vitreo asinino la-

ĉte diebus quinque macerata & inſtillata: Vinum è fragis inſtillatum: Geodes lapis, ſaphirus lapis impoſitus: Eufragia quouis modo intus ſumpta: Thyites lapis impoſitus.

Oculorum ictus vulnera, vlcera, eroſi anguli.

Ictus oculorum. OCulorum ictus ſanat lac humanũ cum thure iniectum: ſanguis palumbi, columbæ, turturis, perdicis illitus: hemathites lapis cum lacte iniectus.

Vulnera oculorũ. Oculorũ vlcera ſiccat fuligo thuris aut therebintinæ aut butyri illita: thuris cortex, myrrha, cornu ceruinũ vſtũ & lotum impoſita: Amylum litum: antimonium iniectum: lapides ſapphirus, galactites, ſamius cum lacte infuſi.

Eroſos oculorũ angulos ſiccat omphacium illitum: picis fuligo impoſita.

Ægylopes ſinus, oculi procidentes, & vuæ.

AD ſinus & ęgilopas iuuat mirthi decoctum infuſum: plãtago emplaſtri modo: ſolani hortulani conciſa folia impoſita: labruſcæ flos impoſitus: Cadmia illita, æris ſpuma indita.

Procidentes oculos ſanat fabarũ farina cũ roſis, ouorum albo & thure, emplaſtri modo impoſita: Rubi folia trita & impoſita: Sapphyrus lapis admotus.

Inflammationes oculorum.

COtoneorum malorũ flores emplaſtri modo: caſeus illitus: ſaccarũ infuſum: cucurbitæ ramenta impoſita: auricula muris cũ polẽta emplaſtri modo adhibita: Sædi maioris folia impoſita: Apiũ cum pane aut polenta admotum: Papaueri liquor cum toſto oui vitello & croco: Hyoſciami ſemẽ & folia cum farina polentauè impoſita: mandragoræ folia recẽtia cum polenta: Verbaſci aureum florem ferentis folia adhibita: lac muliebre vna cum aqua roſacea, in qua accenſum thus trigeſies extinctum, fuerit oculis inſtillatum: Caphura in colliriis: cochleę in nitido mortario tuſæ vnà cum ouo gallinaceo incocto, & ex lana ſuccida fronti alligata: Cyami ſuccus inſtillatus: hieracij ſuccus cum muliebri lacte inſtillatus: folia bethonicæ contrita & fronti ad alligata: conſolidæ regalis flores triti, & ex aqua roſacea illiti: vinum è fragis inditũ:

ſolani hortenſis, tum foliorum, tum baccarum ſuccus, illitis linteolis fronti ſuperpoſitus: ſolani halicacabi baccæ muſto dilutæ & impoſitæ: Lentis paluſtris aqua ſtillatitia infuſa: aqua ſtillatitia, bugloſſi & borraginis: lapis achates inſpectus.

Oculi luſcioſi, ſuffuſi et lippi.

LVſcioſi oculi iuuantur ſucco iecoris caprini & hircini, emanante dum aſſatur, & iniecto: Litu quoque ſanguinis palumbi, columbæ, turturis, perdicis.

Suffuſionem curat fel teſtudinis marinæ, perdicis, aquilæ, gallinæ albæ, capræ ſylueſtris: ſucco ceparum, ciclamini infuſo: ſagapeno impoſito: Hieracij ſucco inſtillato: Polio fronti alligato.

Lippitudo ſanatur ſucco portulacæ, plantaginis, ſedi maioris, hieracij infuſo: aqua roſacea inſtillata, in qua thus incenſum, trigeſies extinctum fuerit: Hematite trito cum lacte iniecto: ſucco baccarum criſpini cum Pompholige & aqua roſacea inſtillata: margaritis in collyrio: felle bubulo naribus indito: decocto fœnugræci fronti illito: geſtatione radicis rumicis ſylueſtris luna decreſcente

effossæ: Eufragia quo quomodo vsurpata: vsu frequenti vini eufragiati.

Oculorum caligo & hebetudo.

CAligo oculorum curatur decocto phu, ex vino albo: succo erucæ, succo emanante ex inciso cortice salicis florentis: succo brassicæ ex melle cocto: succo hieracij infuso in oculos: frequenti vsu per os vini ex helenio: Item, frequenti esu nucis myristicæ & asparagorum, itemque florum rorismarini recenter decerptorum, cum sale & pane deuoratorum quotidiè, toto tempore, quo planta floret: admotione ebeni triti & cum passo inditi: indito naribus lapide ex felle bubulo: Semine sclareæ in oculo delato: sagapeno, rutæ succo, & felle auium rapacium diutius macerato, & in collyriis addito: puluere cariophyllorum tenuissimè trito oculis insperso.

Hebetudo iuuatur anagallidis succo naribus excepto: succo rutæ syluestris, vnà cum vino: felle gallinaceo, & succo fœniculi, & cæteris remediis, quæ valent ad caliginem oculorum.

Aurium affectus. Cap. 32.

Aurium dolor.

SVccus foliorum cucumeris agreſtis dolorem aurium tollit. In cauſſa calida multùm valet lactuca emplaſtrata: Item, ſtupa cãnabis intincta in albo oui.

Auic. in cauſſa frigida oleum, in quo amygdalæ amaræ teruntur, oleum iuniperi, oleum decoctionis cæparum, aut raphani, omnia ac ſingula auribus patientibus conferunt. Item, ſuccum ſemperuiuæ coque in cæpa caua ſuper prunas, & ſuccũ deinde expreſſum auribus iniice, cepam imponendo in modum emplaſtri, multùm in vtraque cauſſa valet. Lumbrici triti, & appoſiti cum oleo roſaceo, maximo remedio exiſtunt: Eodem modo ſola aqua calida cum lacte muliebri efficax eſt. Fel caprinum, & lac muliebre temperata cum melle & modica myrrha ſumme proſunt. Item, ſuccus origani cum lacte muliebri auribus infuſus, dolorem tollit.

Con. ſuccus hederę mixtus cum oleo, auribúſque inſtillatus, vitiis eorum medetur: Item ſcarabæi, qui in ſtercoribus

animalium reperiuntur, cum oleo rosaceo triti, calefiant in cortice maligran. oleum deinde iniiciatur, & fæx emplastretur: Sic cepæ succus cum lacte mulieris iniectus auris dolorem remouet.

G. in dy. cepę cum oleo & cimino terantur ac fricentur, & tepidè apponantur, sedant enim dolores: Succus cucurbitæ auri instillatus mirè prędicta efficit: Item adeps vulpis auribus medetur, similiter adeps leoninus: Oleum confectum cum cinnamomo, summum remedium est ad sedandum dolores aurium.

Galen. in passion. Axungia anguillæ, cum succo sæpè & barbęiouis tepidè iniecta, ad idem valet.

Aescul. succus cancrorum fluuiat. efficacissimè prodest.

Deplorata aurium vitia axungia gliris animalis, si auribus iniiciatur, emendat, si Plinio creditur. Mus in vino tritus, & cum lardo bulliens, antiquos aurium dolores mirabiliter rurat.

Decoctum rosarum acidarum, ex vino austero: succus foliorum, & corticis salicis cum rosaceo in malicorio feruefactus: malorum aridorum punicorũ succus cum melle coctus: Opiũ cum amyg-

dalino, oleo, croco & myrrha: anguium ſenecta in vino decocta: millepedes conciſi, & cum roſaceo in malicorio calefacti: Vulpini pulmonis ſuccus: vermes terreni cum anſerino adipe elixi: Anſerinus, gallinaceus, vulpinus adeps: vrina tauri, aut apri cum myrrha cocta: betæ ſuccus: plantaginis, aut ramentorum cucurbitæ, aut vtriuſque dracunculi, aut ſynapi, aut hederæ & eius corymborum aut origani, aut menthę, aut meliloti, aut rutæ, aut pencedani, aut marrubij, aut foliorum cucumeris aſinini, aut cannabis domeſticæ, aut helxinæ ſucci, per ſe, aut mixti infuſi, ac inſtillati in aurem: aurium doloribus miraculoſe medentur.

Oleum irinum: oleum hyoſciaminum, cum caſtoreo, aut croco impoſitũ: Oleum è nucleis perſicorum: oleũ ſcorpionum: caſtoreum cum meconio infuſum: ſuccus baccharum ſambuci cum melle coctus, & inſtillatus: oleum ex colocynthide infuſum: maluæ ſuccus inſtillatus: ſonchi lacteus ſuccus è caule manans, & pręſertim in malicorio cum oleo coctus, inſtillatus: Ari ſemen tritum, vel baccarum ſuccus ex roſaceo impoſitus: Amaraci ſuccus inſtillatus, hęc omnia aut ſingula idem præſtant.

Inflammatio interna aurium.

SEſamum cum roſaceo impoſitum: Ouum gallinaceum crudum cum roſaceo: Oleum ex vitellis ouorum inditum: cucurbitæ ramentorum ſuccus ex roſaceo inſtillatus inflammationem aurium internam ſedant.

Timutus aurum.

SVccus baccarum lauri cum vino vetere & roſaceo: taurinum fel: mel cum ſale foſſili trito: porri ſuccus cum thure, aceto, lactéque: cæpè ſuccus: infuſa ſingula, aut mixta: Acetum calidum ſuffitum per traiectorium inſtrumẽtum.

Vapor lauri & nardi in vino decocti per infundibulum immiſſum: Cyclamini conciſę radices in roſaceo amygdalino, chamæmelino & vini modico calefactę auribus inſtillatæ, oleo prius immiſſo: Cyclamini contuſarum radicum, cum perſicorum, amararúmque amygdalarum nucleis, & deinde triduo aqua vitæ maceratarum expreſſus ſuccus, auribus infuſus: oleum è colocynthide inſtillatum: Hæc omnia aut ſingula tinnitum aurium curant.

Contusæ aut exulceratæ aures.

BVlbi cum polenta impositi: sulphur cum vino & melle illitum contusas aures sanant.

Exulceratas aures sanat suillum fel instillatum: Porrum non transplantatum cum terrenis vermibus in oleo decoctũ.

Surditas.

AVditum amissum, vt recuperes: cõiice lignũ fraxini viride in ignem, & liquorem inde manantem collige de summitate eius. Item, lumbricos terræ, oua formicarum, folia rutę simul trita in oleo coque, ac cola. Colaturæ seu olei illius guttã tepidam iniice in aurem, obturans simul illam cum bombace: similiter circa aurem exterius inunge.

Experim. Cępam concauam oleo, succo porri, absynthij, & lacte mulieris, simul mixtis, replens super prunas coque: hinc olei expressi guttulam vnam instilla in aurem, cum bombace eam obturans: ac rursus deinde aperiens, verte patientem ad aurem interiorem, & leniter munda. Optimum est: Item oleum oliu. succus porri, lac mulieris masculum lactan-

tis ponantur in ampulla vitreata tribus diebus ac noctibus operto orificio. mirè dicitur auditum restaurare.

Isaac. contra surditatem, ac dolores aurium succus bethonicæ tepide iniectus prodest, vel succus foliorum lauri surditatem & sonos extraneos aufert.

Macer. fumigium aceti calidi multùm aperiendo, ob sui subtilitatem, auditui confert.

Albertus: Vetustissima surditas curatur, si oua formicarum trita per linteum colentur, huicque colaturæ succus pæoniæ adiectus, auribus infundatur. Fel leporis cum axungia vulpis, & lardo liquefactum surditati confert: Veratrum nigrum immissum, & relictũ vsque in diem tertium: Brioniæ succus cum melle instillatus: flos æris conditus per fistulam flatu impulsus: Sulphur raptim per fistulam suffitum.

Oleum terebinth. venetæ, aut eius aqua stillatitia: Fraxini spuma è viridi ligno in igne posito emanans instillata: Raphani radicis succus vnà cum oleo dulcium & amygdalarum amararum, vino albo, & colocynthidis momento calefactus, & infusus. E cæpa excauata &

cymini puluere repleta, & sub feruenti cinere cocta expressus cremor instillatus: oleum ex colocynthide infusum.

Aures purulente.

VRina calida pueri auribus infusa: succus foliorum salicis infusus habetur pro extremo medicamento.

Albertus R. ellebor. alb. drach. 1. castor. drach. ʃ. nitri drach. ʃ. coquantur in vino optimo, ac deinde colẽtur, vinum illud colatum tepidè auribus infundatur Nec minus efficeret exterius inunctum vel emplastratum.

Myrti baccarũ succus instillatus: oleæ syluestris foliorum succus ex vino impulsus: fel taurinum cum caprillo, humanoue lacte instillatum: Asphodeli radicum succus per se, & additis thure, melle, vino & myrrha instillatus: Cæpe succus: polygoni succus: Omphacium cum melle: psilij succus: alumen, sanguinalis herbæ succo exceptum infusum: flos salis iniectus: Persici foliorum succus instillatus: Oleum è vitellis ouorum: bursæ pastoris succus inditus.

Succus corticis vel foliorum persici: Admoueatur auri pomum maturum ca-

lefactum ex parte inferiori, quæ adhæ-rem arbori, aliquantulum apertum, & manè inuenies ibi vermem, tantopere delectatur odore pomi: ſuccus abſyn-thij: ſuccus radicum cucumeris aſini-ni: oleum amygdalarum amararum: Vrina humana in malicorio decocta in-fuſa: capparis radicis ſuccus: calamintæ ſuccus inſtillatus: Oleum therebintinæ, aut eius aqua ſtillatitia infuſa: lac ficul-neum: ſuccus perſicarię: ſuccus centaurij minoris: ſuccus menthaſtri, ſuccus aut decoctum cannabis infuſum.

Lapilius vel granum in aurem.

SI lapillus, vel granum, vel aliud quid in aurem cadat, alius fortiter in eam inſpiret, & rurſum ſpiritum emiſſum at-trahat.

Conſtant. Si lapis vel granum in au-rem alicui ceciderit, remolitiam impo-nens iaceat ſuper aurem, & ſi declinaue-rit, exime cum vnco: ſin egredi nolit, clauſis naribus & ore prouoca ſternuta-tionem: vel ſummitatem baculi alicuius plani inunge therebintina aut viſco, & auri patientis immittens cum eo ex-trahe, quę inilla ſunt.

Parotides.

OEsipum impositum: caprarũ montanarum Fimus, vino vel aceto decoctus emplastratus: farina seminis lini, aut fabarum, aut fœnugræci, cum melle, emplastri modo admota: viscum cum pari resina ac cera commistum adhibitum. Galiopsis ex aceto admota: cimolia terra imposita.

Iridis radices recentes decoctæ tusæque, ex hordeacea farina illitæ: fœnugræci farina in hydromelite decocta, & cum axungia admota: Asphodeli, aut eryngij radix decocta emplastri modo adhibita. Hæc omnia aut singula sanant parotides.

Affectus narium. *Cap. 33.*

Sanguinis profluuium ex naribus aut vulneribus.

PRimùm cauendum, ne cingulum vel quid aliud corpus stringat: in manu tene herbam sanguinariam, vel ante oculos herbam pastoris, aut verbenæ: vtraque enim habet vim aspectu suo

ſanguinem ſiſtendi. Hæc autem fluori ſanguinis è naribus conferunt.

Sanguis fluens ipſemet combuſtus & pulueratus inſufflatus naribus, fortiſſimè ſanguinem ſiſtit & vulnera conſolidat: Thus pulueratum iniectum: cochleæ terreſtres cum ſuo putamine tritæ & impoſitæ : porri ſuccus cum thuris polline infuſus : Vtriuſque vrticæ folia cum ſucco impoſita : ferulæ medulla intromiſſa. Lyſimachia impoſita : Galiopſis flos impoſitus : Equiſeti ſuccus infuſus : chalcitis ſucco porri inſtillata.

Thus cum tela araneæ, oleo & oui vnius albo miſtum, cum licinio naribus introductum: Pannus in annoſis laricum caudicibus repertus intromiſſus : maſtiche cum thure, ſanguine draconis, leporinis pilis combuſtis oui albo excepta, frontique aplicita : Caphura cum vrticæ ſemine immiſſa, aut fronti ex ſedi aut plantaginis ſucco illita : Sandaracæ puluis ex oui albo fronti temporibuſque illitus : Suberis cortex ex aqua calida potus : ſuccus fimi aſinini recens expreſſus, ac naribus, ceu vulneri iniectus, fluxum ſanguinis & arteriæ omninò ſtringit. Liber de nat. rer. ſuccus ſtercoris porcini

expreſſus, in naribus ſanguinem ſiſtit.

Auic. fimus apri recens præcipuum eſt remedium ad fluxum è naribus: ſuccus rutæ fronti illitus fluxum ſiſtit, naribus inditus prouocat: Vel cinis factus de foliis & radicibus rutæ inſufflatus, mirè conſtringit. Lapidar.

Succus radicis violæ maſticatus, & ſæpè tranſglutitus, ſtatim vulneris fluxum prohibet. Succus morellæ hepati inungatur, ſi fluat à parte dextra: ſpleni autẽ, ſi à ſiniſtra: Item, ſi fluat à ſiniſtra nare, pone ventoſas ſuper ſplenem: ſi à dextra, ſuper hepar. Simili ratione, ſi mulier ſit, pone ſuper mamillas partis fluentis cum ſucco Morellæ.

Cardella vulgò dicta (vel roſtrum porci) trita, & ſuper vtramque mamillam poſita, ſanguinem vndecunque fluentem retinet. Eſt autem herba habens ſtipitem quadratum & cauum, & folia ſpinoſa aliquantulum, & mollia, & ſi conſtringatur, multùm lactis emittit.

Expert. puluis fabæ decorticatæ appoſitus, ſanguinem vbicũque ſtringit: Item medietas fabæ vulneri impoſita, conſolidando vulnus, ſanguinem eius retinet: Puluis factus de atramento, vulnerique

ſuppoſitus cum radice ſalicis, ſanguinem ſiſtit, & vulnera ſanat.

Puluis vſuræ cacabi, vel ſartaginis exterioris cum ſucco vrticæ confectus, & naribus inditus, ſanguinis fluxum impedit.

Cinis ranæ in olla probè combuſtæ omnem ſanguinis fluxum prohibet, venas ſimul & arterias conſolidat, & combuſtiones curat: Item, cinis plumarum gallinæ, vel cinis vrticæ inſufflatus. Item, radix vrticæ maſticata, vt deglutiri poſſit: & ſi hāc in ore tenueris, ſanguinem emittere non poteris.

Auicen. cinis filtri combuſti cum puluere thuris albi mixtus, eundem effectū habet. Item, gypſum combuſtum cum pilis leporis tritum, & cum albumine oui emplaſtratum, ſanguinem arteriæ retinet: Vel ſoli pili leporini triti, & mixti cum albo oui, atque impoſiti: Item, ſi infundantur pili leporini in aqua & aceto, atque immittantur naribus, mirabilem effectum producunt.

Sanguis turturis, perdicis, turdi & columbæ impoſitus, ſanguinem è vulneribus fluentem ſaluberrimè reprimit: Item, ſanguis vaccæ vulneri ſuppoſitus: Item,

argillam conficè cum aqua roſacea & aceto, & fiat emplaſtrum, quod toti fronti imponatur. Vel teſticulos cum argilla, aceto & albo oui mixtis inunge: Item, æger iaceat ſupinus & totus nudus, ac diſtilletur ſuper faciem eius aqua frigida cum aceto: certiſſimum enim eſt remedium: Lapides fracti, poſiti ſuper venas temporum, vt fortiter premantur, retinent ſanguinem: Millefolium bibitum, ſuffumigatum, vel immiſſum: Penthaphillum potu aſſumptum ceu illitum: Iaſpis lapis portatus & applicatus vulneri, idem efficiunt.

Di. vrina hominis cum cinere vitis emplaſtrata efficax eſt in ſiſtendo ſanguine.

Macer. folia enulæ trita impoſitáque, fluxum ſanguinis ſedant: Cortex medullæ caprifolij & raſura raphani imponantur: vel cępa aſſa ſimiliter imponatur: Lumbrici terreſtres triti cum thure albo, & oui albumine ſtatim proſunt.

Si vena rumpatur interius, bibat æger parùm de ſemine naſturcij.

Pilulæ ad idem. Recipe boli partem vnam, gummi arabici ſarracen. part. 2. Tragacanthi part. 3. miſce cum vino veteri, & fiant pilulæ, quæ aſſumantur: vel

lac caprinum cum tragacantho coque, & vtere illis vno die in modum electar Pili è ventre viui leporis euulsi, & vsti intromissi: Aqua stillatitia plantaginis, cum æquali acerrimi aceti portione, manuum volis, pedum plantis, & iecori applicata. Cæpè succus ex aceto per quam acerrimo infusus.

Mentæ florentis aqua stillatitia, balneo aquæ calentis distillata vnciarum quatuor ponderum pota: folia bethonicę cum salis momento contusa, naribus immissa: consolida minor & media. Sanicula, auricula vrsi, pilosella, millefolij sicci farina naribus indita. Exusta sambuci folia puluerata imposita: Gypsum tritũ oui albo exceptum, fronti illitum: Iaspis lapis suspensus, & in manu gestatus.

Polypum curant radix dracunculi mai. imposita: laserpitij liquor cum chalcantho aut rasili erugine illitus forcipe prius exciso polypo: flos æris inditus: sandaracha cum rosaceo immissa: Succus radicis ari: folia combusta ari. *Polypus.*

Vlceribus & carcinomatis conferunt succus hederæ aut dracunculi maioris infusus, sandaracha cum rosaceo iniecta. *Carcinoma vl cera.*

Distillationes sistunt melanthij semen

tritum, linteo inclusum & sæpè olfactum.

Nares obstructæ muco.

Sternutamenta facienda.

STernutamenta prouocanda cum semine ocymi, aut succo naribus infuso: Sinapi trito: radice ramunculi trita: floribus ptarmicæ olfactis: sturthij radice imposita: veratro albo trito iniecto: betæ succo, aut ciclaminis, aut maioranæ infuso.

Oris & linguæ affectus. Cap. 34.

Fœtor oris.

IRidis zedoariæ, aut acori, aut galangę radix mansa, aut in ore detenta: aqua stillaritia vulgaris cinnamomi pota: moschus, aut moschardina in ore detenta: caryophylli aut angelicæ radix mansa: aurum detentum in ore.

Vlcera erodentia oris.

RAdix, cyperi integra aut puluerisata in ore detenta: collutio oris ex vino decoctionis aspalathi: Succus liquiritiæ, aut origani, aut britannicæ in ore contentus: collutio oris ex decocto capparis, aut rubi, aut radicis quinquefolij, aut verbenacæ. Testiculus serapias, aut anthemis, aut tribulus, aut staphisagria, aut

flos labruſcæ, aut alumen cum melle, aut ſal cum polenta toſtum: ſingula impoſita.

Aqua quæ ex perforato betulæ caudice diſtillat, in ore contenta: collutio oris ex vino malorum punicorum cum aqua plantaginis, aut ex decocto radicum & baccarum pruni ſylueſtris, aut ex ſucco mororum, aut ex ſucco cyani mai. aut ex vino decoctionis floris ſalis, aut ex ſucco foliorum conſolidæ mediæ & minoris, aut ex ſucco ſaniculæ & auriculæ verſi, aut ex decocto virgæ aureæ, potentillę piloſellæ: Folia liguſtri, aut fagi, aut portulacæ, aut bellidis commauſa: Aurum, aut lapis achates, aut difriges, aut corallium ore contentum: Litus ex pauxillo olei calchanti.

Fœtidus anhelitus.

MYrrha, aut mala medica, aut reſina lentiſcina, aut aniſum mauſa: Bromus cum ſiccis roſis decocta & in ore contenta: Collutio oris ex decocto citri: Nux myriſtica, ſonchi folia, caryophylli, anethum: imperatoriæ radix, roſmarinus, ſingula commauſa.

Linguæ ſcabrities, inflammatio, paralyſis, impedita locutio, puſtulæ.

LInguæ ſcabriciei confert mucago ſeminis pſilij ac cydon. illita: ſolidaginis minoris decoctum: Phyllitidis aqua ſtillatitia: ſaccharum candum in ore detentum: Thamarindorum pulpa, aut cucumeris recentis ſegmina, aut anguriæ pulpa, linguæ admota ac impoſita.

Inflammationem ſedant decoctio herbæ trinitatis in vino auſtero: cucumeris recentis, vel anguriæ ſegmina, anguriæ pulpa, lentiſciniũ oleũ admotũ Paralyſin curant aqua ſtillatitia cinnamom iin ore detẽta, pyrethri & piperis longi decoctũ addita amaraci ſucco in ore detento: mumia tum pota, tum confricata: Sagapenũ: Pæoniæ ſeminis triginta grana à putamine repurgata contrita & ex vino pota.

Impeditam linguam expedit aqua ſtillatitia nardi Italicæ, aut lauandulæ: aqua ſtillatitia vulgaris cinnamomi tum pota, tum ore detenta.

Puſtulas linguæ ſanat vinum malorum punicorum ex melle roſaceo & aqua Plantaginis illitus: Bellidis folia commanſa.

Gutta rosacea. *Cap. 35.*

AD tollendam guttam roſaceam: inferiores nuclei pinearum coquantur cum aqua: & pinguedo ſupernatans lacti calido adiungatur, & hiſce gutta inungatur. Vel fiat ſtupa cum palea hordei & auenæ, foliis maluæ & abſynthij.

Item vtere hoc vnguento. Recipe farinam hordei, farinam fœnug. & boracem æquali pondere, pulueriſa: conficiantur cum ſucco cepæ & melle deſpumato, vt fiat vnguentum.

Contra guttam roſaceam inueteratam. Recipe caphuræ drach. 1. borac. drac. 2. farinæ cic. rub. drach. 4. miſc. cum ſucco cæpar. & melle rubro deſpumato.

Contra impetiginem faciei: Lacertam viridem viuam & vitem albam coque in oleo vſque ad tertiam: coletur & addatur cera alba, & denuo coletur, colatura illine: Item, radices lapatioli in aceto cõtritæ & fricatæ: Radix plantaginis cum aceto & ſale teratur, coletur & eo liquore expreſſo locus illinatur.

Cutem faciei conſeruat nitorémque reſtituit adeps leoninus cum oleo roſato mixtus.

Maculæ ac rugæ faciei tolluntur radice cucum, aſinini ſicca trita pulueriſata tenuiſſimè, miſta cum aqua, ſi cum ea per plures dies facies lauetur: mirus ſequetur effectus.

Item, fimus columbinus in aceto tritus & illitus: ſanguis quoque tauri illitus: hepar ouis recens & calidum admotum faciei, totam faciem probè coloratam reddit.

Linguæ diſtortio, motus impeditus, inflatio, loquelæ amiſsio.

SI lingua à frigore ſubito diſtorqueatur fiat gargariſmus ex decocto ſaluiæ, pyrethri, & rutæ in vino: aut decoctum ſynapi, cinnamomi & ſalis cõtineatur in ore: aut pilulæ iſtæ in ore & ſub lingua teneãtur, Recipe caſtor. pyrethri, rad. pæon. ana. cum theriaca fiãt pil. vel illinatur cum oleo benedicto, aut iunipe ri, aut caſtorei: vel cum arragone & martiato.

Si motus impeditur, admoue occipiti emplaſtrum ex caſtoreo, pyrethro, ſtercore columbino, pice, cera, & axungia vrſi. Si ſenſus habes, admoue occipiti idem

emplaſtrum ex caſtoreo quia ilhinc oritur morbus.

Si infletur, imponatur illi ſapphyrum electum. Si loquela amiſſa ſit, colluatur os aceto tepido decoctionis pulegij: contineatur ore puls confecta ex farina ſiliginis, aceto & ruta ſimul coctis: hoc enim mirabiliter loquelam reſtituit.

Dentium & ginguarum affectus. Cap. 36.

Dentium dolor.

IN vehementi dolore dentium inſtilla ſuccum hederæ terreſtris, in aurem partis dolentis, dolebit quidem parum, ſed omnis deinceps dolor ceſſabit, vt referunt experti, & Auicen. Item, acori ſuccus in aurem iniectus idem præſtat.

Contra fortem dolorem dentium, vinum in quo violæ coctæ fuerint in ore teneas. Expertum eſt. Vel granum vnum opij inter dentes tene, ſtupefaciendo mœrorem pellit. Vel opium cum vtello ſemicocto diſtemperatum appone.

Vt dentes nunquam doleant. Limatura cornu cerui in olla rudi cum aqua cocta, & in ore ſæpius retenta efficit.

D. vinum vel aqua decoctionis cucumeris aſinini lõgiſſimum dolorem arcet. Idem efficit ſuccus folior. Cucumer aſin. vel ſuccus beræ in aurem ex parte dolente inſtillatus, vt Gal. in paſſ. habet. Item, os dactylorum accenſum, ac inter dentes poſitum dolores aufert.

Si cortex radicis mori coquatur in ſucci botri vitis vſque ad medietatem, Illo autem ſi lauentur dentes nunquam dolebunt. Vel raſura radicis eius in vino decocta idem facit.

Item, dentes inunge ſucco cęparũ qualibet die, & nunquam dolebunt. Dolor dentium ceſſabit, Si os ſemel in menſe laueris cum vino decoctionis tithymali. Sal cum paſta confectum, & ad ignem combuſtum denti apponatur & perfectè eum ſanabit. Item, radix dictamni admota dolorem dentium tollit.

Item, herba quæ dicitur dens caninus appoſita denti affecto confert. id quod ſæpè expertus fui.

Eodem modo ſuccus aſphodeli in aurem inſtillatus aufert dolorem dentis in parte oppoſita.

Similiter folia ſaluiæ ſuper dentem affectum poſita, eum confortant ne à frigore

gore lædatur.

Platear. hyſſopus bulliat in aceto cum quo dens affectus fomentetur.

Item, radice raphani fricentur dentes, ac ginginæ & paſſionem non ſentient.

Di. dentes lauentur cum decoctione origani. vel ſtipes accenſus ſuper illos ponatur: Præ reliquis vniuerſis herbis dentibus confert. Item, acetum decoctionis colocyntidis diu retentum in ore ſummum exiſtit remedium: vel ſi in cortice eius coquatur.

Item, herbam ſcabioſam tritam dentibus impone. Vel, lactucas in oleo coctas tepidas appone. Simili modo fiat gargariſmus ex decoctione ſaluiæ, rutæ, pyrethri, hyſſopi, ellebori nigri, radicis cucum. aſin. radicis calamenthi, ac ſtipitis origani: & partem illius in aurem partis dolentis cum oleo immitte.

Quinque grana ſeminis hederæ coquãtur in teſta maligranati cum ol. roſato, & dextræ auri infundantur, ac ſubuenient denti ſiniſtro, & è conuerſo.

Decoctio foliorum tamariſci dentium dolori ſuccurrit. Item, puluis factus de dentibus canis & appoſitus. Item, accipiantur tres virgulæ corni arboris tene-

res adhuc ramulos habentis, & cum eis dens sæpius tangatur, & sanabitur. Idem, experimentum certum esse asserit. Constant. Si dentes fricentur cum radice ebuli à dolore non amplius vexantur. Idem efficit succus cichoreæ auri instillatus in parte opposita.

Item, succo millefolij cyphus plenus potatus, idem operatur. Cir. radix millefolij masticata ieiuno ore, dolorem sedat.

Radicem nucum intrinsecam cum allio tere, & succum expressum in aurem denti oppositam immitte. Acetum in quo radix hyosciami bulliit, dolorem pellit, si os cum eo abluatur.

Macer. succus nasturtij in aurem lateris dolentis immissus dentes sanat.

Radix quoque marrubij masticata ieiuno ore vel potata breui sanat. Radix maluæ denti adiuncta, vel radix pentaphylli, idem potest.

Radix senæ communis absque ferro effodiatur, & cum ea locus affectus tribus diebus tangatur: deinde rursum reponatur in locum, vnde eradicata fuit: ac dentes imposterum nunquam afficiētur.

Radix lepidij collo suspensa dentium

affectibus medetur: folia fragariæ masticata certò idem efficiunt. Item, lignum fraxini acutum accende, & dum ardet, impone denti cauo prius impleto theriaca, plurimum prodest.

Plinius. radix pilosellæ pistata dolorem dentium tollit. Item, vermis multipes Onyx dictus si acu pungatur, & cum acu dens æger tangatur, dolor remittit. Bellicanus in almagesto suo. Si dens affectus dente hominis mortui tangatur absque omni dubio liberabitur.

Collutio oris ex decocto foliorum tamaricis in aceto: aut ex decocto corticis mori, aut decocto senestæ anguium: aut decocto rumicis, aut rad. asparagi, aut allij tedæ & thuris, aut seminis capparis, vel corticis eiusdem: aut decocto in aceto spinæ albæ, aut absynthij, aut hyssopi, aut pyrethri, aut altheæ, aut apiastri, aut betonicæ, aut quinquefolij, aut radicis hyoscyami, aut radicis ephemeri, aut verbasci, aut cucumeris syluestris, aut colocynthidis: aut ex aceto acerrimo calido: aut ex decocto in aceto conorũ cupressi, vel myricæ, vel radicis plan. vel rad. irid. vel nardi Italicæ, vel lauandulæ, vel potentillæ, vel staphisagriæ.

Admouenda cauo dentis dolentis, nigella, cedria, ficulneum lac lana exceptũ, pastinacæ piscis aculeus in eius cauda prominens, iecur lacertę, radix ranũculi, panaces heracleum, succus peucedani, galbanum, serapinum, sory, iunuperi oleum, oleum saluiæ, oleum hyoscyami tepidum, puluis radicum bistortæ cum aluminis & pyrethri momento, radix angelicæ, puluis calthæ aridæ, lac tithimali caracię, dẽte prius cera munito ne lac in fauces incidat.

Indenda in aurem, aut narem contrariam oleum lumbricorum: succus radicum asphodeli: succus anagallidis: quinque acini corymborum hederæ cum rosaceo in malicorio feruefacti: calli equorum cruribus innati triti ac per aurem oleo infusi.

Indenda in aurem dolentis lateris succus calidus nasturtij, oleum castorei.

Colluendum os vino albo decoctionis baccarũ, iunuperi, pilularum cupressi, foliorum myrthi & aquæ vitæ momento, aut vino austero decoctionis radicis imperatoriæ, vel rorismarini.

Mandanda dentibus ac ore radix angelicæ, folia millefolij, radix iridis, semen

ſinapis, radix plantaginis, radix polemonij, clematis prima, leucacanthæ, radix capparis. Suffitus per infundibulum ſandaracæ receptus.

Sordidi dentes.

Cinis	Purpuræ Buccinę Mitulorum Conchulæ Coclearum terreſtrium Sepiæ piſcis Cornu ceruini Cruſtę panis	dentibus affricatus.
	Ariſtolochia rotunda Alcyonium quintum Pumex, lapis Arabicus, lapis ſamius.	dẽtibus affricata.

Plantaginis radicum decoctum in collutionibus: maluæ radix ſub cineribus decocta madida papyro circumuoluta deinde ſiccata & pro dentifricio vſurpata.

Cyclamini ſuccus cum melle illitus.

Dentium mobilitas torpor, vermes.

DEntes mobiles firmat decoctum lentiſci, balauſtiorum, ſylueſtris oleæ, ſory, foliorum viburni, pruni, meſpilorum, baccæ virgæ ſanguineæ, cornorum & ſorborum, virgæ aureæ, potentillæ, fragariæ in aceto aut vino auſtero ſingulorum aut mixtorum coctorũ.

Sylueſtris oleæ oleum, aut ſuccus baccarum criſpini ore contenta.

Alumen cum aceto & melle ſolutum & adhibitum.

Cammarorum lapilli contriti & puluerati, corallij puluis, leuiter affricetur: Item cinis dentium delphini.

Dentium torpori medetur portulaca commanducata.

Si granum vnum ſalis inuolueris tela aranea alba, & denti perforato aut cauo impoſueris eum firmabis: maſtix quoque commauſa idem efficit teſte Auic.

Vermes dentium fumus ſeminis hyoſcyami ſuper carbones poſiti per infundibulum receptus curat mirabiliter: Item, illine dentem medulla caballi: frica dentes ſæpè cum radice paſtinacæ, & dolor ſimul eorum tollitur.

Dentitio facilitanda.

LApis è capite limaciarum ſine teſtis existentium ademptus, & alligatus.

Lac canis, butyrum recens, cerebrum leporis elixum dentibus & gingiuis infricatum: illinere totum ceruicem, caput & maxillas oleo dulci, idque inſtillandum in aures.

Dens lupi, radix colocynthis ſylueſtris, iaſpis viridis omnia ſuſpenſa de collo aut geſtata.

Dentes carioſi frangendi.

SVccus chelidonij maioris, amurca olei cum omphacio decocta ad craſſitudinem mellis, Radix ranunculi, aut Chamæleonis nigri, aut aculeus piſcis, paſtinacæ cauo denti inditę.

Dentes frangit, & extrahit lac tithymali cum farina frumenti piſtatum, ac in foramine dentis poſitũ. Sic docet Girald. in viat. Vel confice lac tithymali cum puluere pyrethri & galbano.

Exper. caſſula facta ex gummate celſi, denti circumpoſita, dentem putridum ſine dolore extrahit, idem refert Iſaac de puluere aſperſo.

Conſt. dentem cauum reple gummi hederaceo & diſrumpetur Dentes quoque runpuntur, dolorque minuitur ſi impleatur ſtercore corui.

Di. Radix hyoſcyami nigri probè calefacta ſi applicetur denti dolenti & radicibus eius per ſe cito excidit. Cauendum tamen ne reliquos etiam tangat. quia aliàs omnes ſimul extraherentur: Idem,poteſt herba ſuper dentes fricata. Dens tactus cum lacte canino citius extrahitur.

Item,cerebrum perdicis denti cauo immiſſum, rumpit ipſum, & dolorem ſedat.

Radix aſparagi trita,& cum lana denti dolenti admota, eum ſine dolore extrahit.

Galen in paſſion. puluis coralli ponatur in foramen dentis, & eradicabitur. Summus quoque eſt in confortatione gingiuarum.

Platear. corpus ranę, vel pinguedo eius applicata,facilitat euulſionē dentiū.

Si de pice cedrina impleas dentem cauum,ipſum diſrumpi faciet,ac ſi aliquandiu in ore retinueris, omnem dolorem tollet.

Fiſſuræ labiorū.

Fiſſuras labiorum, maſtix cum albu-

mine oui crudi mollificata & apposita rursum coniungit.

Fluidæ, erosæ, ac putridæ gingiuæ.

GIngiuas firmat decoctio rosarum siccarum, gallarum, balaustiorum foliorum prunorum, pulegij siccati, rubi, staphisagriæ ex vino austero singillatim aut simul decoctorum.

Item, colymbadum muria in ore contenta: collutio ex lacte asinino, ex omphacio cum melle rosacco, ex aceto decoctionis rubiginis ferri, aut aluminis, aut salis.

Admotio salis tosti cum polenta, aut farina cyperi, aut pulueris lapidis alabastrites, aut lapidis smyris.

Erosas putridásque gingiuas desiccat aloë ex vino & melle: frustus tribuli vtriusq; ex melle impositus: labrusçę florũ combustorũ cinis cum melle illitus: chalcitis, alumen, pumex, ærugo trita & imposita: Caucamum impositum: cochlearum putaminum exustorum cinis: corallij puluis infrictus & illitus: Collutio oris ex decocto potentillę, fragariæ herbæ &

radicum: Vinum punicorum malorum ex melle roſaceo & aqua plantaginis.

Gutturis & gulæ affectus. Cap. 37.

Deſtillatio in gulam.

COllutio in formam gargariſmatis ex decocto papaueris, aut eiuſdem decocto cum melle in formam lohot: Acetum gargariſatum, aut verbenaca ex vino gargariſata, aut ex omphacio. Aut bdellium cum ſaluia ieiuna dilutum, & impoſitum: Tragacanthæ lachryma delincta.

Gargariſmata ex decocto baccarum creſpini, aut meſpilorum, aut baccarum pruni ſylueſtris, aut ex vino malorum punicorum acidorum.

Aſperitas faucium, & tracheæ arteriæ.

GArgariſmata ex ptiſ. hordei, ex ſucco ſinapis, ex decocto quinquefolij, ex lacte, ex decocto radicum & foliorum maluę, ex decocto ſolidaginis minoris in aceto & aqua roſarum, ex aqua ſtillatitia phyllitidis. Eclegmata ex myrrha linguæ ſubdita, ibique liquata:

ex ſucco liquiritiæ : ex tragacantha cum melle:ex liquore laſerpitij aqua diluto.

Sumpta pulpa caſſiæ ſolutiuæ , oleo amygdalino dulci,oleo ſeſamino:cochleę illotæ coctæ , tritæ , & ex paſſo ſumptæ: oui albumine crudo ſumpto : Attriplice cocto deuorato.

Inflammatio Gutturis.

GArgariſmata ex lacte,ex ſucco origani virentis,ex ſucco helxines,ex ſucco vtriuſque vrticæ , ex aceto, ex ſucco rubi mororum,ex decocto ficuũ ſiccarum, & ſucco baccarum criſpini , ex ſuccis vuę ſpinæ & rubi vulgaris , ex ſuccis lactucę & mali punici,ex vino auſtero decoctionis herbæ trinitatis ex decocto virgę aureæ,ex vino decoctionis malorũ punicorum,roſarum,aut plãtag.aqua, ex decocto chalcitis,aluminis, ſalis toſti.

Litus gulæ cinere crematarum hyrundinum & melle , ex oleo ranæ elixæ , ex aloë,vino aut melle,ex fructu tribuli cum melle : ex ſucco radicum ebuli circa gulam calido cum linteolis illito.

Columella prolapſa.

SI columella nimium laxetur aut procidat fiat exſiccatio cum gargariſmate ex decocto viburni ex aqua ſtilla-

titia phyllitidis, ex decocto virgæ aureæ, foliorum pruni ſylueſtris, conſolidę mai. aut mediæ, ſaniculæ, auriculæ vrſi, piloſellæ, potentillæ: ex vino malorum punicorum, & aqua plantag. ex balauſtiis, glandibus, & caphura in aqua & aceto decoctis: illinatur columella cum liquore laſerpitij admixto melle: Imponatur vuulæ cum ſpatula, puluis de pipere & acacię, aut flore æris.

Pix liquida calefacta vua cum thure & maſtice deraſo capillitio applicetur.

Lauri baccæ cum cumino, hyſſopo, origano, & euphorbio melle exceptę ſummo capiti calidę admoueantur.

Emplaſtrum ex pice, galbano, opopanace calidum admoueatur fontanellæ colli poſt occipitium portione vna, altera vertici capitis: Sic multum elenabitur vuula.

Exper. ouum benè probéque coctum cultello diuidatur: & pars altera euacuata calidiſſima vertici capitis apponatur. Vel totum ouum bene coctum remoto cortice preſſum, apponatur aliquantulum capitis.

Item, cinis radicis anethi vuulam inflatam deſiccando reſtaurat.

Gummi, ruta, ſemen ſinapis, thus, oppopan. Galban. Pix, ſimul calefacta adhibeantur eiuſmodi morbo chronico.

Similiter cauterium cum auro eſt optimum remedium.

Diamoron cum aceto & melle mixtum, calide gargarizatũ exiccat & phlegma conſumit. Nycolaus de diamorũ docet, quod omnes affectus vuulę & palati iuuet.

Cinis radicis caulis combuſtę, parti affectæ admotus deſiccando humores eam leuat.

Idem, certiſſimè præſtat radix caulis, quę euulſa terram non tetigerit, collo ſuſpenſa.

Item, hyſſopus coquatur in aceto, & fiat gargariſmus: maximè confert etiam flos hyſſopi puluerizatus, & cum digito vuulæ appoſitus.

Platear. ventoſa in raſo capite poſita vuulam ſurſum attrahit.

Ad vuulam alleuandam: Sal calidiſſimum in panno ligatum, ac fontanellæ colli appoſitum, mirè valet.

Angina.

SEcta primum vena cephalica, intus repercutientibus, floris euaporantibus ac discutientibus vtendum: Repercutientia sunt succus solatri, decoctio lentium, rosarum, acetum, ceu oxicratum, lac, succus origani virentis, succus helxine, vtriusque vrticæ succus, succus britannicæ, succus rubi, mororum, decoctum ficuum siccarum, omnium in formam gargarismatis vsurpatorum: Item, succus baccharū crespini, vuæ spinæ succus, mororum succus, decoctum virgæ aureę gargarizatum. Ranulæ sub lingua postea aperiendæ. eadémque opera hæc foris admouenda: Pix liquida: millepedę cum melle, cinis crematarum hyrundinum ex melle, fel taurinum cum melle subactum: fel testudinum illitum, cæpę succus: piper cum melle, Elaterium cū melle & vetere oleo, aut felle taurino: Sal ex melle & oleo: Cochleæ cum acu vulneratę succuscum penna illitus: Caninum stercus: Succus radicum ebuli circa gulam calidus cum linteolis illitus.

Succinum suffitum & eius fumus per infundibulum in os receptum.

Viperæ caput in linteolo colligatum collo ſuſpenſum: Caninum ſtercus fiſtula inſufflatum.

Emplaſtrũ ex ſtercore canis oſſa comedẽtis: Itẽ, emplaſtrũ ex ſtercore canis, hominis & felle taurino: vel Rec. ſtercus humanũ, fermentum, viſcum arboris, cinerem thuris combuſti, & axungiam cirogrillorum, fiat emplaſtrum admouendum toti collo, attrahit, maturat, & rumpit apoſtema. Vel ſtercus humanum ſiccum cum melle, confectum: Item, radix lilij & ficus terantur, addito fermento miſceantur cum lacte porci: & hoc cocto fiat gargariſmus, qui ſua proprietate apoſtema rumpit.

Lamices maximè quæ inueniuntur in arboribus emplaſtratæ ante omnia valẽt, ad maturandam & rumpendam ſquinantiam. Radix chelidoniæ trita bulliat in vino, de quo fiat gargariſmus, qui ſiccando iuuat caputque purgat.

A pluribus probatis & expertis audiui verbenam tritam, calidéque emplaſtratam ſæpiſſimè deſperatam ſquinantiam curare. Et experimẽtator atteſtatur: Verbenam, ſi ſuper tumores ligetur, illos aperire. Item, flos oculi bouini comeſtus

nullo tempore ſquinantiam naſci permittit.

Di. terra hirundinis emplaſtrata tumores faucium, & maxillarum diſſoluit.

Gargariſmus Auicennæ expertus: Recip. ſem. roſ. lib. 1. ſucci barbæ hircinæ drach. 4. decoquantur in melle vel aceto. Similiter galla cum ſale Armoniaco prodeſt.

Ad ſquinantiam periculoſam: Hirundines veteres in olla rudi comburantur, & puluis factus cum melle miſceatur, ac inde cum penna interius gula inungatur. Gal. in paſſ. inſtante periculo extrahe ſanguinem inter ſcapulas cum ventoſis, quia multum minuit materiam, & ad oppoſitum reuellit. In eodem tota gula exterius circundetur cum lana ſuccida infuſa in decocto hyſſopi, & oleo oliuarum.

Gir. in viat. in cauſſa frigida anguiæ: martiaton, Agrippa, dialthæa bulliant in vino forti, & ex eo illinatur collum: hoc enim maturat & diſcutit.

Item, filum ſericum quod intinctum ſanguini muris viperam ſtrangulauerit, plurimum valet. Scabioſa pota vel emplaſtrata auginam vel cõfirmatam curat.

Pectoris & pulmonis affectus. Cap. 38.
Tußis.

TVſſis materia magna ex parte deſcendit ex cerebro ad pectus, eaq; (vt plurimum) pituitoſa: Si catharrus deſcendat ad nares coriza, ſi ad fauces brāchus, ſi ad pectus tuſſis dicitur. *Tußis.*

Tuſſi hæc potiſſimum conferunt, caſſia fiſtula ſumpta cum decocto hyſſopi: oleum amygd. dulc. potum: catapotia decem. ex thuris drachma 1. agarici ſcripulis. 4. cum hyſſopi ſucco formata & ex iis vnum in lecti ingreſſu ſumptum. Decoctio radicis iridis, aut cardamomi, aut baccharum lauri, aut chamedrys, aut tuſſilaginis, aut hyſſopi, aut ficuum, radicum baccharis, marrubij, inuci, verbaſci, acori, radicis valerianæ, paſſularum, ſebeſten zizypharum.

Eclegmata ex melle & euula campana: ex myrrha, ſtirace, & bdellio: ex terebinthina & melle: ex ſemine lini cum melle & pipere, ex ſcilla cum melle in diuturna tuſſi: ex tragacantha cum melle: ex bryonia cū melle: ex reſina larigna: ex muria zizypharum, hordei, & mixorum decocto: ex porro cocto & melle:

ex capitibus papaueris perfectè decoctis, addito melle.

Sumpta myrrha ad quantitatem fabæ: pota mastiche : fructus cedri deuoratus: Paliuri semen potam : gummi amygd. amar. cũ vino diluto potum : nuces auellanæ cum aqua mulsa potæ : scordium potum, farinæ auenæ cremor sumptus: fabæ in cibis acceptæ : Raphanus elixus mãducatus præsertim in veteri tussi. dracunculi maioris radix tosta & elixa deuorata : Asphodeli radix pota : allium crudum & coctum, sumptum in vetere tussi. Galbanũ deglutitum in veteri tussi. Sulphur in ouo sumptũ, ficus siccæ deuoratę.

Nuclei pinei melle & saccharo excepti & deuorati: mumia ex zizypharum, hordei & mixorum decocto: Cupressini coni impari numero triti minutissimè & ex vino vetere hausti : Persici lachryma ex mulsa aut hordei decocto pota: Candi saccharum : melopeponum seminum cremor: Porum coctum ex melle: Cepa elixa, aut sub cineribus tosta ex saccharo & butyro deuorata : Ari radix cocta ex oleo amygdalino sumpta: lac potũ in quo ari radix fuerit incocta : Veronica mas in sua ipsius aqua stillatitia hau-

ſta: Conſolidæ regalis flores poti: Gummi ceraſi cum vino diluto hauſtum.

Suffitu calami aromatici, propoleos, ſulphuris, ſandarachæ cum reſina accepto vapore per fiſtulam vel infundibulum in os.

Sputum ſanguinis.

SCreantibus ſanguinem gummi perſicum mirabiliter cõfert, occultas quoque thoracis & pulmonis obſtructiones aperit, & viſcera expurgat: Item, ſuccus centinodiæ ceu linguæ paſſerinæ potus: ouum tepidum hauſtum: Cinis cornu ceruini lotus & potus cum tragacantha: Succus ſerpylli drachmarum duarum pondere cum aceto potus: fimum caprinum in vino aut aqua potum: Amylum potum.

Vnguentum ad idem, axungia gallinæ vel anatis, anſerum, porci, medulla bouis, butyrum recens, oleum violatum, an. ſimul liquefiant, hiſque cera alba, gummi arab. tragacanthum addantur, & vnguenti inſtar miſceantur. Sed primum ſtupa fiat ſuper pectus cum decoctione ebiſci, vt ſudet: deinde cum prædictis pectus inũgatur, ſuperimpoſita pelle vulpis.

Puluis quoque mororum ſiccorum, ſanguinem ſcreantibus vltimum remedium exiſtit.

Syrupus contra hæmoptecam paſſionem: quo nihil vtilius eſt, nihil melius, nihil denique teſte Gilberto efficacius. Rec. Hypocyſtidos, cimoleæ, boli armeni, acaciæ, coralli albi, & rub. ſang. drac. pul. aſari, muniæ, pſidiæ, gallar. balauſt. gum. arab. tragag. ſymphiti, corrigiolæ, ſem. arnogloſſę, decoctionis roris ſyriaci, ſumach, ſanguinariæ, an. drach. 8. Sacchari lib. 3. cum decoctioni plantaginis, fiat Syrupus, qui exhibeatur cum decoctione citoniorum, lenticularum, & meſpilorum. Prodeſt etiam hic ſyrupus aliis omnibus fluxionibus.

Farina triticea glutinis modo elixa ſanguinem reiicientibus ſingulare eſt remedium.

Item, radix ſerpentariæ cum melle ſumpta.

Si ruptura alicuius venæ ſanguis profluxerit, poſca frigida aſſiduè bibatur.

Item boli Arm. (quæ vulgo γύψος ϛρος Græcis dicitur: eſt enim terra rubra & glutinoſa) ex ęquo adiuncta amylo detur cum poſca frigida, aut cum ſucco

plantag. qui etiam cum poſca mixtus mirè ſanguinem ſtringit.

Idem facit ſuccus apij cum aqua. Item tragacanthum cum ſucco plantaginis ad vlcera pectoris.

Succus polygoni maris, ſaluię ſuccus cum melle: Corallum ſumptum: Hematites lapis: Samia terra: thus epotum, maſtiche, mumia, gummi iunuperi: Succini paſtilli poti: aqua liguſtri: ſuccus hauſtus baccharum criſpini: Saccharum roſatum: Hypociſtis pota: aqua ſtillatitia foliorum quercus: Glandes & gallæ potæ: cinis corticis ſuberis hauſtus: tenuior tunica caſtanearum puluerata hauſta: Perſici lachryma ex aqua plantag. aut portul. meſpili folia puluerata potui data: Virgæ ſanguineæ baccæ: corna, ſorba manducata: Cochleæ elixæ, & in cibo ſumptæ: ſuccus equiſeti, & ophiogloſſi: Rhabarbarum drachmæ pondere cum mumiæ momento hauſtum: Pulmonariæ ſuccus potus & herba ipſa quouis modo vſurpata: Succus millefolij aut ſicci farina ex aqua ſymphiti maioris aut plãtag. ſuccus piloſellæ, conſolidæ mediæ & minoris, Saniculæ, auriculæ vrſi, virgæ auaureæ, potentillæ, vel iſtæ herbæ quouis

modo vſurpatæ : vinum malorum punicorum ex aqua portulacæ, aut roſarum potum : Iaſpis lapis ſuſpenſus aut iecori admotus.

Deſtillationes, aſperitates plenitudines phlegmaticæ, omniaque pectoris incommoda.

DEſtillationes in pectus ſiſtunt irionis ſemẽ cum melle delinctum: Veronica mas, ſaluia, terra Armenia ex ſaccharo roſaceo delincta : Si antiquæ fuerint & periculoſæ raſo prius capiti emplaſtrum ex ſinapi & cera admoueatur, vt pauliſper exulceretur, & fluxus exſiccabitur : excipiatur fumus cum ſtupis canabinis de ladano & origano poſitis ſuper primas : vel ex decocto baccharum lauri, & vapor hic per nares ac aures excipiatur.

Aſperitatis pectoris leniuntur ſucco liquiritiæ in ore retento : Caſſia ſolutina hauſta: oleo amygdalino: radice cacaliæ in vino madefacta & delincta : Seſamino oleo : Perſici arboris lachryma ex mulſa, aut bechij aqua hauſta : Porro cocto ex melle delincto: tragacanthę lachryma.

Purgatur pectus terebinthina reſina

deuorata: decocto hyſſopi, ſaluiæ, agarici, ſennæ: ſcabioſa puluerata, aut eius ſucco cum melle lincto, aut decocto pluribus diebus hauſto.

Liberatur à cæteris incommodis: Porro cocto cum melle comeſto ſucco liquiritiæ, decocto thymi, thymbræ, decocto ſymphiti petrei in mulſo, ſucco radicis quinquefolij: decocto rad. iridis, veronicæ maris, liquiritię, paſſularum, terebinthina deuorata, radicibus iridis conditis eſitatis.

Phthiſis.

PVlmonarię ſuccus frequenter potus, aut herba ipſa quocunque modo vſurpata: Braſſica percocta frequenter deuorata, iuniperi baccæ hauſtæ: lauri baccæ tritæ cum melle & cum paſſo deuoratæ: ficus ſiccæ cum hyſſopo feruefactæ & potæ, porrum cum melle decoctum: Brācæ vrſinæ radices potæ, ſuccus expreſſus aut decoctum foliorum marrubij: myrrhis data in ſorbitione: Agaricus cum paſſo: Aſij lapidis, flos ex melle delinctus ſumptus: Terebinthina per ſe vel ex melle more eclegmatis deuorata: Piſtacia, pinei nuclei cum melle aut ſaccha-

ro comeſti: Cancri fluuiales elixi cum ſuo iure ſumpti: Ius eſculentum omnium adipum: lac humanum ex vbere ſuctum: Cochlæe nemorales à mucagine repurgatæ, & ex lacte bubulo decoctæ vna cum tuſſilagine in cibis ſumptæ. Ranæ ex capi aut gallinæ iure decoctæ deuoratæ: gallorum iuuenum teſtes in cibo vſurpati. Melopeponum ſeminum cremor hauſtus: Saluiæ, veronicę maris, radicis geranij primi frequens vſus. pillulæ è ſaluia frequenter vſurpatę: Rec. ſpicę Nardi, zinzi. ſing. drach. 2. ſeminis ſaluię aſſati triti & cribellati vnciam vnā, piperis longi vnciam vnam ſemis, cum ſucco ſaluię fiant pilulę: ſume drachmam vnam mane ieiunus, & veſperi totidem ſuperbibendo quidpiam aquæ puræ: Armenia terra, corallium, lapis hæmatites quouis modo ſumpta.

Suſpirioſi.

SVmenda frequenter per os decoctio ficuum ſiccarum, & hyſſopi: Vinum hyſſopites decoctio in hydromelite. hyd. radic. ariſtol. rot. radic. centaurij mai. pulegij, ſtęchados, vymi, ſquillę, ſatureiæ, radicis baccharis, marrubij, adianthi, radic. iridis, ſingulorum aut mixtorū. Deco-

ctio radicis & foliorum valerianæ cum passulis, & semine anisi : succus lacteus souchi : sinapi semen in cibo vel potione: succus saluiæ, radicis liquiritiæ, veronicæ maris : Hyssopi, menthastri, amaraci, radicis imperatoriæ, scabiosæ, medulla seminis carthami, semen vtriusque securidacæ, semen sinapis.

Eclegmata vsurpanda ex baccis lauri tritis cum melle vel passo : Ex oxymelite scyllitico : ex foliis anagyris cum melle: ex radice bryoniæ cum melle : ex resina terebīthina aut larigna: ex medulla cauliū brassicæ ex cremore amygdalino decocta & cum melle: ex porro cocto & cum melle: Ex radice ari decocta melléq; excepta: ex eadem radice cocta sub cineribus, & ex amygdalino oleo exhibita: pice ex melle lincta.

Item , vulpinus pulmo exiccatus potus aut sumptus in puluere cum sacc. cando. arm. terra delincta: Peuced. in ouo succus sumptus: sandarac. cum resina in catapotiis data : sulphur in ouo sumptū vel suffitū: radices iridis sacc. conditæ comestæ, cochleæ deuoratæ: aqua stillatitia cinnamomi : Balsami factitij liquores & oleū: conserua euulæ camp. oleum amygdal.

oleum cnicinum, oleũ de nucibus indicis: Cæpa elixa, aut ſub prunis toſta, & cum ſaccharo deuorata & butyri recentis momento: galbanum deglutitum: aqua ſtillatitia gentianæ: Sagapenum ex euulæ campanæ aut hyſſopi decocto hauſtum: aqua vitæ cum ſyrupo violaceo aliquãdo vſurpata: Elaterij, optima ſuſpirioſis eſt purgatio inquit dioſcor. Item, agaricus: ſennæ decoctũ, vel dilutum potum: caſſ. ſolutinę pulpa cum decocto hyſſopi.

In cibis ſint ficus ſiccæ, paſſulæ amygdalę, ius ſenum gallorum potum, pinei nuclei melle aut ſaccharo excepti: ius caulium rubrorum: cremor traſorum è carnium iure paratus: ſemen ſinapi cum ficubus ſiccis pinguibus confectum, & veſperi ſumptum: vel ficus ſiccę eodem ſemine repletę in vino claro decoctę, quod vinum ſingulis diebus veſperi ſumatur, & bibatur poſt eſum ficuum.

Pulmonis inflammatio. *Cap. 39.*

BEtonicę folia drachmarum duarum pondere in hydromelitis cyathis quatuor ſumpta: radix perſonatię cum pineis nucibus ſumpta: Vinum hyſſopites: Sulphur in ouo potum vel ſuffi-

tũ: Terebinthina deuorata: vlmi folia quę orientem ſpectant impari numero decerpta, & cum totidem piperis granis contrita ex vino cretico hauſta: Tragacãthę lachryma delincta: ſuccus liquiritię: folia veronicę maris in aqua ipſius ſtillatitia propinata: Botrys decoctũ pluribus diebus potum, aut herba ex decocto liquiritię hauſta: ſcabioſę farina pota aut recẽtis herbę ſuccus cum melle delinctus, & totius plãtæ decoctũ pluribus diebus potũ: pulmonaria quomodolibet vſurpata.

Larigna reſnia & terebẽthina in eclegmate delincta: pix liquida cũ melle mixta & deuorata.

Pinei nuclei melle aut ſaccharo excepti & deuorati: Amygdalę & eorum lactens cremor,

Pulmonis læſio.

PVlmo aliquando læditur ex fumo vel puluere, vel ex calore deſiccãte ſicut in febribus acutis accidit, & poſt multam ſitim: aliquãdo etiam ex clamore, vel ex catharro, aut ex vſu rerum ſalſarum, quę nimis exiccant: quandoque etiam ex nimio vſu acetoſorum, quę exaſperant.

Læſio quæ facta eſt ex fumo, puluere, calore, vel clamore, facile curatur, ſi in

introitu lecti dederis aquam frigidam, in qua cocta sit glycyrrhiza & similia, & simul sumat saccharum penidium, sicque per noctem quiescat, mane verò cùm surrexerit detur ei modicum panis, in eadem aqua madefactũ, id sitim extinguit. Hôc author. Idem facit aqua simplex.

Si à catharro, vel defluxione aliqua sit pulmo malè affectus, recurrendum est ad ea quæ in cap. de voce & tussi dicta sũt. Valent autem plurimum hoc in casu sequentes pilulæ:

Rec. Gummi Arab. tragacanthi ana drach. 2. olibani drach. dimidiam conficiantur cum melle.

Pleuritis.

IN pleuritide curanda prima intentio est: Phlebotomia oppositæ partis, quia in principio fluxus est ad oppositũ deriuandus. A confirmatione verò quando humor coniunctus & collectus est ex eadẽ parte fieri debet vt humor euacuetur.

Post primam phlebotomiam, vtendum est repercussiuis, vt membrum confortetur, & materia retrocedat. Verum si non fuerit ab initio facta venę sectio vtẽdum partim euaporantibus, partim maturan-

tibus, iisque post statum morbi fortioribus: inter quæ optima est vesica ænea (vel suilla) plena decoctionis chamom. meliloti, fœnugræci, & similium. Et vnicè tibi cauẽdum fuerit ne in principio adhibeas euaporantia, quia faceres maiorem attractionem, cùm eorum appositio operetur contra dolorem. Quippe omne euaporatiuũ, est simul attractiuum. Euitanda insuper fuerint vniuersa diuretica, quia humorem subtiliando, viásque aperiendo, fluxiones magis adaugent: & potius adhibenda ingrossatiua atque diuisiua, qualia sunt radix altheæ, ficus, liquiritia, amygdalæ, fœnugræcum, amylum, psylium, pultes hordei, & similia, vt capillus Veneris, semen endiuiæ, semen papaueris, albi calidis mixta.

Sirupus quem à fide digno quodã accepi, absque periculo esse & expertissimũ in pleuresi, quod humorem euacuando protinus illam sanat: Rec. Rad. scabiosæ tritæ lib. ʒ. corall. rub drach. 2. sacchari q. s. fiat sirupus in ptisana, cui incipiente coctione adde lib. 1. succi scabiosæ, & pulueris coralli. de quo patienti bonus haustus detur, confestim siquidem apostema ruptum, per sputum expelle. Hoc omnes

ille dilectos ſuos curauit.

Item, maſſa ficuum ſiccarum trita cum axungia vel oleo communi ſuperimplaſtretur: Hoc medicamẽto Ezechias curatus fuit ab Eſaia.

Vel fiat emplaſtrum de radice altheæ & farina ſeminis lini & fœnugręci, & butyro, id expertum eſſe ſępius cognoui.

Remedium aliud pleurit. & peripneum. ſpeciale. Succus berullę & naſturtij aquatici. ana. miſceantur cum axungia porci vetuſta liquefacta: hinc addatur farina ſeminis lini, fœnugręci, & tritici, ac ſimul incorporentur.

Emplaſtrum aliud. Recip. farinam fœnugręci, ſeminis lini, tritici & fermẽtum, & addito butyro panem confice, qui piſtatus inſtar emplaſtri calidus apponatur

Item, farina fœnugręci, & ſeminis lini bulliant in butyro & oleo violato, miſceantur cum malua diſſoluta in axũgia porcina recenti. ſimul calefacta emplaſtrentur ſępius reiterando.

P. lu. lana imbibatur in butyro & dialthęa, & inde locus ſępius inungatur.

Vel panis bene fermentatus conficiatur cum butyro, dialthęa, & oleo laurino, cuius partem ęger comedat, de reli-

qua fiat emplastrum super apostema antè & retrò

Rutam bibitam pleuritidi cõferre Macer asserit: Credo in principio verũ esse: si sumatur cum aqua liquiritię. Sic enim ferunt eam iuuare omnia vitia pectoris de crassis humoribus.

Rasura dentis apri, aut cinis priapi cerui ad drachmam vnam sumpta cum aqua cardui plurimum commendantur in pleuritide. Quæ per os sumpta pleuritidi conferunt, hæc sunt: semen pastinacę erraticę potum cum aqua scabiosę: Succus liquiritię, decoctum rad. iridis: oleũ sesaminũ, cnicinum, amygdalinũ: oleum de semine lini potum ad semilibram: aqua stillatitia cardui benedicti vna cum seminis eius semidrachma: Decoctum anthemidis, vel aqua stillatitia florum eiusdem, persici arboris lachryma ex mulsa pota: oleum è nucibus indicis. Sirupus violacens: terebinthina hausta: pomum dulce cineribus incoctum & liquiritia, succo amylo & saccaro conspersum deuoratum: Cremor lacteus amygdalarum cum multo saccaro.

Admota vero hęc sunt: suillus adeps, ex vino lotus & cum cinere & calce coctus

impoſitus : Sagapenum emplaſtri modo appoſitum : cochleę contuſę & loco dolenti admotæ: pix vnà cum ſulphure & cumino in formam emplaſtri.

Lateris dolores.

HIs cataplaſmata proſunt ex fimo caprillo cum cera, & oleo ſubactò, vel ex farina hordeacea vnà cum mellilotо & vaſculis papauerum ex mulſo elixa: vel cineribus caulium crematorum, ſuillo adipe exceptis: vel ex galbano.

Quæ verò per os sũmuntur vtiliter, ſunt ſuccus radicis gentianæ, vel decoctio radicis leucacanthæ, aut radicis aſphodeli, aut ariſtolochiæ rotundæ, aut radicis cẽtaurij mai. aut agallochi : vel myrrha fabæ pondere deuorata.

Vox impedita aut amiſſa.

Vox impedita. VOcem impeditam expediũt myrrha linguæ ſubdita donec liqueſcat: tragacantha ex melle in delinctu adhibita: vinum hyſſopites: decoctum radicis iridis potum : conſerua radicis eiuſdem : ſtirax delincta: laſer aqua dilutum & hauſtum: oleum amygdalinum , ſeſaninum , cnicinum : lachryma perſici arboris pota cum hydro-

hydromelite: malua cocta & in cibis apposita: vuæ passæ: liquiritiæ succus, porrum coctum cum melle: oleum è nucibus indicis.

Amissam vocem restituunt conserua rad. elenij: gummi Arabicum deuoratū: decoctio bechicorum mane & hora vespertina singulis diebus vsurpata: gummi hederæ dissolutum cum melle linguæ illitum: vinum in ore retentum in quo radices buglossi sunt elixæ: semuncia seminis ocymi triti cum vino modico: Item rutæ decoctio: interea admouendæ cucurbitulæ vertici: illinendæ vertebræ colli ex adipe gallinæ, suis, vernecis, sine sale: modicum olei vitrioli cum pauca aqua rosacea potum, vocem amissam restituere asserit Enonymus. *Vox amissa.*

Asthma. Cap. 40.

DIfficultas ista respirationis prouenit maximè ab obstructione bronchiorum pulmonis, crassis, ac viscidis sputis scatentium. Soluendæ ergo obstructiones illæ his quæ attenuant humores illos crassos, viásque anhelitus aperiunt. In quorum numero sunt, conserua radicis iridis, & euulæ campanæ frequenter co-

mestæ: ficus siccæ, semine sinapis trito repletæ, coctæ in vino vnà cum hyssopo: vinum hyssopites: frequēs ac creber vsus decoctionis valerianæ, liquiritiæ, seminis anisi, foliorum scabiosæ, tussillaginis marrubij, hyssopi, thymi, calamithæ, satureiæ, seseleos, mellyssophyli, adianthi, veronicæ maris, centaurij mai. seminis vtriusque securidacæ omnium aut quorundam in hydromelite decoctorum.

Easdem aut certè maiores vires obtinet assa fœtida sumpta vesperi ex ouo sorbili: puluis ossis sæpiæ cum aqua potus: cubebæ assumptæ: aquæ stillatitiæ vulgaris cinnamomi & gentianæ: caricæ duæ aut tres in aqua vitę macaratę, deuoratæ: sagapenum ex hellenij decocto potum: ammoniacum haustum cum oxymelite, vel deuoratum ex ouo sorbili ad scrupulum vnum: terebinthina: porrum coctum cum melle: vrina pueri impubis pota: cępa elixa, aut sub cineribus cocta addito melle & butyro: ari radix cocta sub cineribus & ex melle aut oleo amygdalino sumpta: cassiæ fistulæ pulpa cum hyssopi decocto: myrrha hausta: stirax deuorata.

Excreationes renitentes, & purulentæ.

AD renitentes excreationes conferũt coagulum ferè omne potum: sinapis & nasturcij semen in cibo aut potione exhibitum: ammoniacum, in eclegmate: semen lini aut eiusdẽ oleum: oximel. squilliticum: vinum hyssopites: decoctum radicis illiricæ, euulæ campanæ, pulmonariæ, tussilaginis, veronicæ maris, hyssopi, scabiosæ, saluiæ: pinei nuclei melle aut saccharo excepti & deuorati: terebinthinæ, resina in eclegmate vsurpata. *Sputare nitentia.*

Ad purulentas excreationes. Potio ex succo ocymi, & pauco croco: aqua stillatitia lentis palustris: vtriusque vrticæ semen cum melle delinctum: decoctũ pulmonariæ & tussilaginis: suffitus quoque excipiendus per os ex thure sandaracha, veruice, mastiche, zingibere. *Purulenta.*

Pulmonis abscessus, empyema, pectoris vulnera. Cap. 41.

PVlmonis abscessus iuuat decoctum tussilaginis & pulmonariæ: esus frequens pulmonis mustellæ: pulmo itẽ vulpin⁹ exsiccatus, redactus in puluerẽ & sumptus cũ saccharo rosato: decoct. sem. fœnug. sem. lini torrefacti, orobi, passularũ, dactylor. liquiritiæ, adiãthi sem. fœni- *Abscessus.*

Empyicis. culi dulcis. Empyícis cõfert succus pulmonariæ, & scabiosæ: puluis quoq; harum.

Vulnus aut vlcus pect. Ad pectoris vulnera aut vlcera: paranda decoctio in formam œnomelitis ex betonica, pyrola, arthemisia, petroselino, alchimilla, fragaria, equiseto agrimonia, caryophyllata, vinca peruinca, pumpinella, pilosella, virga aurea, radicibus symphiti maioris & rubię: Item radicibus bistortæ, & tormentillę, ex solidaginibus omnibus, sanicula, auricula vrsi, floribus amaranti purpurei, vuis passis, saluia, apio, serpillo, vrtica gręca, calendula, omnibus simul decoctis in vino albo & aqua. Vel absque vlla decoctione, omnes istę herbę depurgetur, abluantur, postea terantur diligentissimè in mortario marmoreo, deinde exprimantur per stamineum tamesium, expresso succo addatur libra vna albi vini generosi: hócq; vtendũ ad cochlearia tria bis in die mane & vesperi, longe à cibo & ante cibum tribus horis.

Cordis affectus. Cap. 42.

Dolor, tremor, palpitatio cordis.

Cordis dolor. DOlori cordis medẽtur aciculę pinus viridis contritę, & ex vino meraco

potę: ſuccus aut aqua ſtillatitia meliſſophylli & phyllitidis: aurũ tritũ & ebullitũ cum corallio & margaritis: aqua vulgò clareta dicta cõpoſita ex ęquis partibus aquæ vitæ & roſarum, in quibus diſſoluta ſint ſaccharum & cinnamomum.

Tremorem cordis ſanant aquæ ſtillatitiæ cinnamomi, meliſſophylli, phyllitidis: galanga è ſucco plantaginis pota: myrti baccæ ſumptæ quoquo modo: radix vincetoxici cum ſemine mali citrei ex aqua oxalidis pota: caryophyllata olfacta: pulſibus brachiorũ admoueatur malagma ex pane bis cocto, aſſo, macerato in acri aceto, & piſto: cordi vero apponatur mithridatum vnà cum conſerua bugloſſi: vel malagma ex pane infuſo in vino optimo additis pulueribus roſarum, maioranæ, nucis moſch. cariophyllorum. *Cordis tremor.*

Palpitationi cordis conferunt ſupradicta omnia maximè vero os de corde cerui pulueriſatum, ſumptum cum aqua roſarum, & vino: vel cor ſimiæ aſſum & ſiccatum ſumptum portione aliqua cũ mellicrato, vel cor bouis maceratum in vino albo deinde diſtillatum: laudatur etiam induſium rebus odoratis ſuffitum, & geſtatum: Itẽ, ſacculus plenus puluere odo- *Cordis palpitatio.*

rifero violetto dicto cordi admotus.

Syncope ceu deliquium animi. **Cap. 43.**

GAllina in vaſe vndiq; obturato coquatur ad duarũ partium aquæ cõſumptionẽ, adiectis confortãtibus, vt ſunt macer, ocymũ, anthos, & ſimilia: hinc fruſtatim diuiſa & adhuc fumãs naribus infirmi applicetur, ius autem potui detur. Ad omnẽ ſyncopis ſpeciem, electuariũ: recipe limaturam auri dr. 1. margarit. dr. 1 macis dr. 2 cube. ſpodij, raſuræ eboris, oſſis de corde cerui, ſerici combuſti, roſar. ocymi, anthis. an. dra. 2. coral. alb. & rub. garyoph. an. dr. 1. ſacchari lib. 1. muſci, ambræ. an. ſcrup. 1. fiat electuarium Poteſt etiam puluis inde fieri.

Si fuerit ſyncope ex ſudore vel calore nimio: ſacchar. rub. cum aqua frigida exhibe, aſperſum prius cũ aqua roſata. Hoc enim conferre ſæpius expertus fui.

Auic. lignũ aloës, muſcus, ambra, macer, ocymum maius, & ſimilia cor cõfortando, ſpiritúſq;, & calorẽ naturalẽ reparãdo, ſyncopi proſunt. Itẽ, margaritæ, raſura eboris, os de corde cerui, aurũ, argẽtũ, electrum naturale, & præcipuè corallus plurimum, ſpiritus & ſanguinem cor-

dis purificant calorémque alterant.

Præterea, theriaca electa, radix alphodeli florem cæruleum habentis, similiter diarhodon cum Musco, plirisarcot. diamargariton, lætitia Galeni, addito auro & argento puro mirè cor confortant: cõferunt etiam animi deliquio hæc omnia: aquæ stillatitiæ cinnamomi, phyllitidis, lauandulæ, melissę: radix angelicæ, imperatoriæ, flores caryophylli, quocũq; modo vsurpata: sandalum omne, zybethum, ocymum cum aceto, caryophylli, mentha, radices caryophyllatæ, vinum generosum, olfacta, naribus admota, aut etiã potentissimum vinum in faciem proiectum.

Cardiaca passio.

HVic affectui præter cætera quæ ad syncopen aliósq; cordis affectus valere dicta sunt, conferunt etiam hæc. Vinum in quo gagates lapis ignitus extinctus fuerit ebibitum: aqua stillatitia florum aurãtij, & limonum pota: citria mala, limonia mala, poma adami, pyra cocta deuorata, caryophylli in cibis vsurpati: decoctum radicis eryngij, buglossi, & melissæ: conserua rorismarini: zedoaria commausa. *Cardiaca.*

Mammarum affectus. *Cap.* 44.

Dolor mammarum

DOlor mammarum tollitur ſi caput illarum balſamo illinatur. Item, ſi vermes de nuce triti illis apponantur: ſi emplaſtrẽtur cum ſemine hyoſcyami cocto in vino ac trito: ſi foueantur ſpongia magna madefacta in vino decoctionis pentaphylli.

Macer. folia euulę & marrubij cũ axũgia emplaſtrata dolorem ac duritiem mammarum curat. idem facit mentha in formam emplaſtri admota. Cataplaſma quoque ex farina fabarum adiectis vitellis ouorum, & axungia.

Item, Thus cũ cymolea & ol. roſ. mixtũ dolentibus mammis ſingulare remedium eſt. Dioſc. fimus muris cum aqua illitus mammarum dolorem ſoluit.

Si doleant mammæ ob nimiam lactis plenitudinem repercute illud cum argilla & aceto, ſiue cum farina fabarum & albumine oui aut cũ lẽtib' in aqua coctis.

Mammarum inflammatio.

MAmmarum inflãmationem reprimunt cataplaſmata ex terra cimolea, thure & oleo roſ. additis malis cydoniis coctis: Item, ex nucibus iuglandibus

cum ruta, & exiguo melle tritis: Ex farinis hordei, fabarum coctis in oximelite: ex farina orizæ decocta ex oximelite: ex portulaca cõtusa: althea decocta: ex terra samia cum rosaceo: & aqua ex trifolio acetoso. Litus quoque ex vinaceis vuarũ: cũ sale: ex oleo hyoscyamino: ex ouo gallinaceo crudo & rosaceo: ex aqua lẽticulæ palustris: ex oleo de fructu momordicæ: ex vnguento de oleo in mortario plumb. & pistillo plumbeo diu agitato.

Durities mammarum.

Duras mammas emolliunt corrigiola tusa cũ butyro recẽti: erysimum: erui farina emplastri modo imposita, vel etiam farina fabarum, & crobi cocta in oximelite: Si tamẽ durities ista secuta fuerit ad inflãmationem quæ nullis repercutientibus reprimi potuerit: In augmento apponatur ouum cum oleo ros. hoc siquidem tumorem omnẽque duritiem aufert. Vel mica panis confecti cum succo apij.

Con. Fimus bouis & fœnugræcum cum oleo ros. & melle temperata apponantur.

In statu, potẽtissimum semen lini cum melle confectum valet: radix caulium, mentha, farina fabarum omnia simul, vel singula adhibita lac dissoluũt & stringũt.

Ad tumorem curandum: maluas tritas cum oleo communi calidas appone.

Item, faba frixa cataplasmatis instar adhibita idem probè efficit, prohibens simul ne lac ad mammillas adfluat.

Cir. mel, cera, fimus columbinus simul mixta, impositáque inflatas mãmillas, & dolentes curant. nec sinunt eas nimium augeri. Tumorem quoque illarũ puluis marathri cum axungia & mentha curat. Simili modo fimus caprinus cum aceto & farina hordei confectus, & appositus miro modo prodest. Marrubium album cũ axungia recenti tritum, calidéq; emplastratum, tumores aliósque dolores sedat.

Furfur tritici cum vino coctum, ac superemplastratum duritiẽ vberum curat.

Mammæ rigentes à partu, exulceratæ, rimæ papillarum.

Mãmæ rigentes. MAmmis rigentibus admoueatur cataplasma ex furfure tritici, & foliis rutæ simul decoctis: ex foliis baccharis emplastratis: ex cãcris crudis tritis: ex marrubio cum vetere axungia trito. *Papillæ vlcer.* Exulceratæ illinantur vnguẽto ex oleo rosaceo in mortario plumbeo, pistillo plũbeo diutius agitato, & inspargantur farina apparinæ.

Rimæ papillarum illinantur cortice interiore ſambuci albi cum adipe, & cera: oleo ex ouorũ luteis : pomata : apparinæ ſucco: amylo ſoluto in aqua roſarum.

Mammæ pendulæ & nimium creſcentes.

ISaac. Teſta ouorũ perdicis trita cum ceta & cadmia mixta fractas & quaſi cadentes mammas erigit: epimedium admotũ ac illitũ. Ne nimium creſcãt tegantur cataplaſmate ex cicuta cõtrita, foueãtur ſucco Cicutæ, aut aqua è nucibus pineis immaturis, deſtillata & cũ linteolis impoſita : vel aqua ſtillatitia alchimillæ ceu ſtellariæ: vel ſucco aut decocto earũdem herbarum, admiſtis hypociſtide, equiſeto, roſis & alumine. *Cicuta.*

Abſceſſus, vlcera, fiſtulæ mammarum.

ABſceſſibus mammarum confert cataplaſma ex inteſtinis terræ cũ polenta tritis, vel ex foliis lapathi cũ adipe porcino ſimul coctis. Vlceribus mãmarum, prodeſt ad ea detergenda vnguẽtum paratũ ex ſeptem luteis ouorũ, & mellis diſpumati lib. ſemis coctis ſimul in vini nigri lib. vna ſemis, lento igne cũ aſſidua agitatione ſpatulę: aut aliud vnguẽtũ ex melle roſato colato & terebinthina lota *Mamm. abſceſſus. Vlcera.*

cũ vino albo cuiuſque ſemũcia, & duabus vnciis olei roſacei ebullitis ſimul vnica ebullitione: Itẽ, puluis ad ea ducẽda ad cicatricẽ, ex cupreſſi conibus, caſſia lignea, gallis, cuiuſq; vnciis duabus, aloë & thure cuiuſq; vncia vna, & tribus vnciis lithargiri, qui puluis prius maceretur per tres dies in vino claro, deinde bulliat in eodẽ vino ad mellis craſſitiem.

Fiſtula. Fiſtulæ mammarum medetur vnguentum de aſſa fœtida: lotio ex vino in quo myrrha bullierit: vnguentum linamentis illitum, quod recipit ſarcocollæ & aloës cuiuſque drach. 3. cum melle.

Cancer & morbus pilaris, & Necroſis mammarum.

Mammi cancer. CAncrum mitigat ſuccus cancrorum fluuialium, piſtorum illitus per ſe, vel cum roſaceo: ſtercus caprinum cum melle: folia oliuæ trita cum melle: ſtercus hominis combuſtum, & inſperſum: Cinis de capite canis combuſto: folia braſſicæ cruda trita bis in die appoſita: Lamina plumbea admota: Pentaphyllum cum adipe ſuis piſtum: chærefolium cum melle tritum ſuperpoſitum: caricæ cum adipe recenti piſtæ: vnguentum Arabicum.

Si vlceratus fuerit cancer confert puluis ex antimonio, vel etiam aqua alumnosa, aut etiam sublimata.

Pilaris morbus. Pilari morbo, (qui à pilo in poculis hausto oritur, doloréq; excitat vehemẽtẽ qui nunquã sedatur donec pilus, vel pressus exeat sponte vel cum lacte exugatur) medetur cancer fluuialis aut marinus pistus & admotus: aut carnes muricum ceu conchyliorum illitæ.

Necrosis Ne corrumpuntur mammę admouendum malagma ex boli armenę drachmis duabus, caphurę granis quatuor cum aquato oui.

Thrombosis siue lactis grumescentia.

Lac concretum. FOueantur mammæ spongia imbuta oxicrato, aut succo apij: vel tegantur cataplasmate ex farina fabarũ & lentiũ, aut ex furfuribus coctis in aceto: vel emplastro ex ammoniaco, assa fœtida, cum cera: vel ex mentha aut apio recenti, vini fæce cum aceto. Consulit Diosc. Vt singulis diebus manè deuorentur cæræ albę grana decem

Lac inclusum euacuat axungia cirogrilli illita mammillis, aperiendo scilicet & soluendo.

Nimia lactis abundantia, aut eius defectus in mammis.

Lac abũdans. VT lac paulo exuperantius minuatur, secãda vena poplitis aut maleoli, ad diuersionẽ: admouẽdę cucurbitulæ inguinibus aut coxis: inedia sustinenda: mãmis admouẽda repellẽtia ex pulticula farinæ fabarum in aceto decoctæ: ex mentha, cicuta, vinca peruinca, plantagine solano, lapatho maiore, tritis simul aut seorsim: cucurbitæ folia recẽtia aut radix chelidoniæ decocta & cõtrita apponẽda papillis: eisdem ampullæ in aqua calfactæ appendendæ.

Lactis defectus. Vt lactis vbertas suggeratur, fricentur sæpe mãmæ, exugantur: Fotu calido ac humido foueantur: cucurbitulæ leues ad radices earum admoueantur vt tãdem ad eas lac attrahatur.

Interea indulgendum cibis ac potibus lactis copiam generantibus, qualia sunt ptisana hordeacea cum fœniculi semine cocta: viticis seminis, maluę, comarũ anethi, Nigellæ, anisi decoctũ potãdum: sonchi succus hauriendus: brioniæ succus cũ tritico coctus sumẽdus, sed cũ prudentia.

Cinis vngularũ asini aut vaccæ potãdus ex ptisana: cicerum decoctum. Brassica

cocta & longo pipere aſperſa, vnà cum iure deuoranda: radicis cardui benedicti puluis, addito fœniculi ſemine & lõgi piperis momẽto ex ptiſana hauriẽdus. Criſtallum in puluerẽ tenuiſſimũ potandum: galactites pro amuleto adalligandus.

Ventriculi affectus Cap. 45.

Ventriculi dolor, ardor, eroſio, inflammatio.

DOlor ceu morſus oris vẽtriculi curatur primũ aloë aut puluere hyeræ, aut maſtiche pota aut deuorata: deinde ſumpto pane in vino auſtero aut ſucco mali punici macerato: fotu ventriculi ex decocto abſynthij, menthæ, ciperi, origani, calamenthi, zinziberis: litu eiuſdem cum oleo laurino, nardino, maſtichino, nucis moſch. Ardor lenitur ſũpta pulpa caſſiæ ſolutinę, aëris frigidi admiſſione, vẽtilatione, faciei aſperſione ex ſpongia poſca frigida imbuta: ſumptione per os cremoris lactei ſeminis melopeponũ, baccarũ vuæ ſpinæ, criſpini, rubi vulgaris, aquæ ſtillatitiæ lenticulæ paluſtris: ſucci liquiritię, ſucci intyborũ: ſuccorũ aurengiorũ, limonũ, granatorũ, citriorũ: litibus inunctis ventriculo & dorſo. circa

Morſus vẽtriculi

Ardor v ntric.

vndecimam spinæ vertebram ex succis vmbilici veneris, granatorũ: ex soncho, aut portulaca, aut polygonio, aut solano hortẽsi, aut foliis vitis viniferæ, & capreolis, aut foliis labruscæ.

Erosio ventr. Erosio ventriculi sedatur oleo amygd. dulcium aut sesanino poto: pineis nucleis melle aut saccharo exceptis, & cum succo portulacæ haustis: Sycomori succo poto: lacte humano hausto: sonchi succo bibito. *Inflammatio ventr.* Ventriculi inflammatio temperatur succis limonum, granatorum citriorũ oxalidis minutæ, syrupo de papauere, de Nymphea, oxisacchara simpl. pulpa caß. fist. lentis palustris aqua stillatitia, & santalis sumptis.

Litus quoque ex portul. poligoni foliis, & capreolis, vitis viniferę, floribus consolidæ regalis, violæ purpureæ cum polẽta illitæ. Item, litu olei ros. vnguenti ros. olei Nympheæ, & de papauere.

Gulæ ceu Oesophagi affectus. Cap. 46.

GVla via est cibi & potus ad vẽtriculum, instrumentumque deglutionis: hęc, si vel imbecillitate, vel obstructione, vel resolutione, vel inflammatione, vel vlcere afficiatur impeditur deglutitio.

Hæc

Hac laborante cataplaſmata ſpinæ apponenda, ſiquidem ſpinæ gula ſuperiacet per collum & pectus vſque ad ventrem, porrecta, habetque conſenſum cum ſpinali medulla: ſumenda verò quæ craſſa, lenta, viſcoſa ſunt vel lentis permiſta, vt in tranſitu adhæreãt, quæ ſępiſſimè lambendo ſumuntur: ſi nil deglutiri poſſit admonenda ſtatim cucurbitula collo, ad ſecundam vertebram, hinc enim meatus fiet patentior.

In ore contineatur lac calybeatum pillulæ hypoglotides, elect. diatraganth. frigidi tabulati, vel ea quæ cauſſas euacuare poſſint.

Nauſea, & vomitio. Cap. 47.

AQua decoctionis apij & ozymi nauſeam & vomitum ſiſtit.

Arthemiſiæ radix, abſynthij & fœniculi folia ſimul trita & cum melle tepido potui data tollit ſtatim vomitum.

Maſtich. cum albumine oui & aceto cõfectus furculæ ventriculi impoſitus vomitum ſanat, & ventriculum roborat.

Plagulæ lineæ tres madefiant in aqua

menthæ, & expressæ iterum infundantur in albumine oui postea aspergatur puluis thuris & ponatur vnà super orificiũ stomachi, reliquæ duæ ad pulsus manuum alligentur, sedat singultum & vomitum: & est experimentum certum.

Cuminum bulliat in aceto, & acetũ bibatur, cuminum verò edatur. Mastiches, cumini, baccarum lauri æquales partes, succo lauri exceptæ, & cum stupa stomacho impositæ, mirabiliter singultũ & vomitum sedant, & stomachum roborant.

Thus & succus menthæ cum aceto bulliant, & super furculam pectoris imponãtur idem præstant. Absynthij succus cum melle vel saccharo coctus, & sumptus, ad idem valet. Succus malorum granatorum aut cydoniorum, aut berberis, aut myrti aut aqua stillat. Cinnamomi.

Interior follicul⁹ vẽtriculi gallinaceorũ siccus tritusque ac cum vino potus.

Poma austera cineribus incocta, deuorata. Cydoniorum pomorum vinũ, oleũ, caro, confectio, miua, eorũdem succus in quo efferbuerint corallium, rosarum semen, rhabarbarum, hypocistis, acacia: mespilorum siccorum puluis rosarum rubrarum succo exceptis, additis corallo,

caryophyllis & nuce myristica.

Caryophylli ex vino austero, aut malorũ cydoniorum succo epoti: Iidem cum mastiche, rhoe, corallis, & balaustiis ventriculo illiti: menthæ Græcæ succus tam potus quam illitus: rosmarinum in puluerẽ redactum cum pane deuoratum, aut meraco potum. Lapis iaspis viridis, vel pectẽ aut lamina ex ebore super os ventriculi gestatus.

Singultus, ructus acidus.

SVccus menthæ cũ vino sumptus, valet frigido singultui: cum succo verò malorum granatorum acidorũ, vel cum succo acetositatis citri, cholerico singultui confert. Menthæ succus cum succo malorum punicorum haustus: cuminum erraticũ aceto potũ: aqua stillatitia cinnamomi pota: mumia hausta ex cumini aut apij decocto: rhabarbarum ex vino haustum: aqua stillatitia phyllitidis pota. *Singultus.*

Castoreum adalligatum cito singultum soluit: annulum ex sinistra manu in longissimum dextræ digitum transferre, singultum statim compescit.

Coriandrũ cochleari mensura exhibitũ cohibet ructum acidum: Item, agaricus *Ructus acidus.*

drachmæ pondere potus: Tragoriganum potum: carui conditum ſumptum.

Lac aut ſanguis in ventre concretus.

Acetum ſimplex & ſcyllinum potum diſſoluit: ad idem, cera inſtar granorum milij ſumitur: Coagulum cum vino vel aqua potum, ſuccuſque ebuli potus perſanant: conſolidæ mediæ, aut auriculæ muris ſuccus epotus: aqua ſtillatitia radicis cyclaminis ſenis vnciis pota cum ſacchari vncia vna: ficulnei cineris lixiuium epotum.

Sanguiſugæ epotæ.

SAnguiſugis œſophago adhærentibus medentur acetum deglutitum, gargariſma ex aſſa & aceto: aliud, ex butyro cum aceto, ſuccus ebuli vel ſalicis potus: alliũ cõmauſum eas extrahit, vt ait Auic.

Aurum, aut æs, aut ferrum, aut acicula deglutita.

AD aurum, æs, ferrum deglutitum: maluæ, aut ſeminis lini ſuccus multus in potu exhibitus inteſtinorum obortam aſperitatem lenit & labi facit deglutitum. Item, ea quæ fortiter purgãt pharmaca.

Aciculam deuoratam & adhuc in œſophago oberrantem deturbat cruſtula panis deuorata aut ſorbitinucula ex iuſculo pingui cum pane ſecalino craſſius inciſo affatim hauſta: Quæ vbi ad ventriculum deturbata fuerit perſeuerandum erit in iuſculis illis pinguibus ſorbendis aut butyro multo: & corpus nullomodo hinc inde inflectendum, ne inæquali motu in inteſtinis alicubi infigatur acicula: ſed rectà moderatè inambulandum, quo cum excrementis procliuius ad inteſtina feratur.

Appetentia deiecta aut deprauata.

PIper comeſtum: acetum aut omphacium in obſoniis additum: vinum abſinthites potum: creſpini baccę, vua ſpina, ribes vulgaris, ſinapiſmũ: hæc omnia appetentiam deiectã reſtituunt: conſulit hipp. laborem ante cibum, aquæ potum, & vigilias.

Deprauatam appetentiam curant aloë aut hyera ſumpta, vinum abſynthites: aëtites in brachio adalligatus, aut ſapphyrus, hyacinthus, iaſpis, adamas geſtatus.

Fames canina.

GLirium pinguium caro aſſa deuorata: iuſcula pinguia: panis oleo inebriatus, aut muſto, vel vino dulci craſſo: vel ex hip. conſilio vini meri potio ieiuno ſtomacho: oryza cum multo lacte pręparata: Pulticula triticea: caudę, pedes & extremitates animalium.

Sitis inexplebilis.

SOmnus, ſilentium, auræ frigidę inſpiratio, potus vini dilutiſſimi potius quã aquæ puræ, acetum aqua plurima dilutũ: Creſpini baccæ, vua ſpina, ribes vulgaris, mala citria, limonia, aurãtia, pyra: melopeponum ſemium lacteus cremor, anguriæ pulpa, radix liquiritiæ & eius ſuccus, trifolium acetoſum, fraga matura deuorata, vinum granatorum ex aqua intybi aut decocto hordei potum: portulacæ folia linguæ ſubdita: cryſtallus, acates, alectorius, hyacynthus, auri aut argenti lamina ore detenta.

Coctio imbecilla.

IVuant coctionẽ vinũ abſynthite: piperi & zingiberis vſus: drachma vna ra-

dicis acori & cinnamomi ex vino absynthite: aqua stillatitia cinnamomi, caryophylli, nux moschata, citria condita, iuglandes conditę, pyrum vel cydonium cineribus tostū & deuoratum: Ladanum drachmæ pondere duabus horis à cœna deuoratum: Litus ex oleis de absynthio, de mētha, de mastiche, de cydoniis: fotus ex decocto absynthij, menthę, origani, maior salu. calamenthi, rosarum siccarum pulegij.

Cholera morbus.

QVæ efferuntur statim cohibenda non sunt imo si natura vomitu se expurgare contendat, iuuanda est potu aquæ egelidæ addito tantillo syrupi acetosi, aut aceti aut oxymellitis: Eadē ratione, si materia serosa aut biliosa, aut corrupta & maligna fuerit, quæ ad intestina repit, purgari debet clysmis mollibus, aut cathartico clement', qualia sunt rhab. aut mirobalani. Vbi materia maiori ex parte euacuata fuerit, quod in viginti quatuor horis plærunque euenit, ventriculum roborare licebit tum sumptis tum admotis. Assumuntur autem con-

ſerua roſarum, cydoniorum vinum, miua, confectio, myrobalani emblici: Galanga ex ſucco plantag. aqua ſtillatitia cinnamomi: muſci arboris dilutum in vino auſtero paratum, hauſtum: conſerua florum mali punici ex vino auſteriuſculo potum: meſpila, ſorba, pyra ſylueſtria, pruna ſylueſtria, nux myriſtica, mora immatura: Oryza prius torrefacta & in lacte in quo calculi extincti fuerint decocta in cibũ ſumpta: Caryophylli ex vino aut malorum cydoniorum ſucco hauſti: mentha ſicca cum amylo & aqua pota: roſmarini puluis cũ pane deuoratus aut ex mero hauſtus: vinum punicorũ epotum: Cochleæ duæ vnà cum teſtis tritæ & ouis gallinaceis totidem exceptæ ex vino paſſo & aqua prius calefactę potæ. anguium ſenecta roſaceo incocta & impoſita: Oleum cydon. maſtich. myrtinum illitum: Emplaſtrum de cruſta panis admotum.

Iecoris affectus. Cap. 48.

Iecoris obſtructio.

SI obſtructũ ſit hepar à frigida cauſſa ſumenda per os aqua ſtillatitia cinnamomi, decoctum rad. aſari, rubiæ tin-

ctorum, acori, gentianæ, eryngij, eupatorij, cicerum rub. & nigrorum, lupinorum, miliiſolis, cichorij totius, ciclamini radicis, radicis centaurij magni, veronicæ maris, radicis imperatoriæ, angelicæ, florum lupulorum, corticum frangulæ: Item, ſuccus rad. rubiæ tinctorum, aut gentianæ, aut iridis, aut ciclaminis, aut roſarum recentium, aut eryngij, aut centaurij minoris: Item, ſennæ decoctũ aut dilutum: Item, puluis lumbricorum terreſtrium in vino prius multoties lotorum deinde exſiccatorum: Admonendum hepati poſt litũ cũ oleo communi, butyro recenti, axungia anſeris, gallinæ & cirogrilli ſimul mixtis, emplaſtrum de cera, pice nauali & butyro, inſperſo prius puluere ex ſaluia ſicca, ſatureia, cinnamomo, ſemine milij ſolis, marathri, fimo caprino.

Si à cauſſa calida, ſumendum per os decoctum cichorij totius, endiuiæ, plantag. Oxalidis minutæ, acetoſæ, oxilapathi, ceterach, pimpinellæ, ſcolopendriæ, fumiterræ, radicum graminis, acetoſæ: & hepar illinendum oleis de abſynthio, violaceo aut vnguento ſandalino addito aceto.

Vtrique caussæ conueniunt puluis lumbricorum terrestrium supra commemoratus: Item, decoctum corticum frangulæ hoc modo paratum: sume corticem frangulæ arboris, eupatorium commune, absynthium ponticum, agrimoniam, cuscutam, lupulum: fœniculi, apij, & vtriusque intybi radices: & omnia hæc in aqua decoque, cuius decocti cinnamomo aromatisati sume vncias quatuor singulis matutinis.

Iecoris inflãmatio, dolor, durities refrigeratio.

AD iecoris inflammationem sumēda per os aqua cich. acetosæ: lacteus cremor seminis melopeponum, aut papaueris albi: succus granatorū, plantaginis: Cassia solutina cum iusculo refrigerante: Admouenda vero decoctum vel epithema ex aquis rosarum, endiuiæ, cichorij cum tantillo aceti & santalis: vel illinendum oleum de absynthio, violaceum, chamæmellinum.

Dolor. Dolor demulcetur litu ex oleo florum ireos, laurino, anethino, amygdalino: & decocto eupatorij vulgaris, aut eius succo hausto: vel decocto acori, aut semine peryclimeni poto.

Durities emollitur ammoniaco tũ ſumpto tum admoto, & his quę de eius ſcyrrho dicentur.

Refrigeratum hepar calfiet, rhab. trito & cum vuis paſſis deuorato, oxymellite acori poto, aqua ſtillatitia cinnamomi, caryophyllis ſumptis.

Morbus regius.

RHabarb. agaricus, aloë, ſena, ſumenda in potionibus: Item, decocta radicum iridis, aſari, Oxylap. cichorij, aſphodeli, centaurij magni & min. carduorum, eryngij, vnicetoxici: florum lupulorum corticum frangulæ, ſeminis milij ſolis, napi, cicerum rub. & nigrorum, chamedrys, chamepytis, chrythmi, fœniculi erratici, adianthi, ceterach, ſcolopendriæ, betonicę, cuſcutæ, piloſellæ.

Item, caſtoris anteriores dentes in poculo contenti, è quo vinum biberit ictericus: Terrenorũ lumbricorũ cinis ex abſynthij decocto potus: Erucæ ſylueſtris tria folia læua manu decerpta illicoque deuorata: Chelidonium maius in calceis ſubeundis pedibus geſtatum.

Raſura eboris, ſuccus Hępaticæ, crocus

Orientalis cuiuſque drachma vna, ſapo gallicus inſtar caſtaneæ includantur omnia ſimul in panno lineo, eaque tam diu agitentur donec vis eorum tota in aqua remanſerit: ægrotus inſcius bibat huius aquæ cochleare vnum ſingulis matut. Idem pręſtat crocus diſſolutus in aqua& potus: Arſenici granum vnum cum aqua ſumptum mire curat icerum: Commendatur à Galeno puluis ex aloë, myrrha & croco. Item radix anchuſa pulueratа ad duo cochlearia pota: Sulphur cum ouo ſumptum: fimus capræ ſylueſtris cum ſucco eupatorij potus per tres dies: Item, ſemen ſolatri vel puluis foliorum eius in vmbra ſiccatorum icericos per vrinam purgat: vrina patientis cum ſucco marrubij hauſta: Puluis cornu cerui combuſti potus: Halicacabi fructus comeſtus: ſuccus viſci albæ ſpinæ foliorum: flos carthami pulueratus & cum vino albo potus.

Iecoris ſcyrrhus.

CONſerua florum ſambuci ex ſero caprino ſumpta mane: Oxymel vel acetum ſcylliticum potum: decoctum

acori, centaurij min. & corticum radicum frangulæ: Item ea quæ ad eius obstructionem & morbum regium valere dicta sunt, & quæ dicentur ad Icerum nigrum. foris vero admouēda hepati emplastrum diachylon, ceratum œsipi aut filagrij, ammoniacum & galsanum in aceto sambucino dissoluta: vel emplastrum ex oleis de fisticis, nardino, de absynthio & cera confectum.

Cachexia ceu malus corporis habitus.

SVmenda frequenter decoctio radicis acori, corticis radicis tamarisci & fraxini, cichorij, absynthij ponti comarum, radicis imperatoriæ, eupatorij vulgaris, betonicæ, pilosellæ, florum sambuci, genistæ, baccharum alkekangi, ceterach: Item, aqua stillatitia cinnamomi: iecur leporinum arefactum & potioni infrictum: conserua comarum absynthij pontici cum multo saccharo parata: Puluis è chalibe pręparata, aut è scoria ferri itidem pręparata, vel è radicibus radicum capparorum, tamarisci, rubiæ maioris. nuce mosch. cinnamomo & caryophyllis, sumendus mane cum vino albo aqua cichorij diluto.

Hydrops.

HYdrops cuius caussa calida est curatur vitato vsu excalfacientium, immodico exercitio, & frequenti potu decoctionis endiuiæ: Confert quoque hîc emplastrum de vtraque plantag. aceto & farina hordei. Item, linimentum ex oleo rosac. santalis omnibus & semine plantag. Hoc quoque electuarium frequenter vsurpatum: Rec. santal. omnium an. drac. 2. cum semisse, spodij, rasuræ ebor. an. drac. 1. cum semisse seminis endiuiæ & portul. drachmæ semiss. cum sacch. dissol. in aqua end. fiat elect. hoc (nisi substantia hepatis omnino resoluta sit) haut dubie curat hydropen.

Ad hydropen cuius caussa frigida est, conferunt hæc: singulis matutinis sumatur cochlear vnum vrinæ capræ vel ouis nigræ cui incocta sit spica nardi. vel sanguis capræ pari mensura: vel succus rorastri & vitis albæ cum melle vel aqua decoctionis rorastris: vel decoctum cort. rad. sambuci aut cucumeris asinini, aut staphisagriæ: vel vrina propria vel vrina leporis: vel adeps delphini marini li-

quefactus cum vino: vel puluis magnetis cum lacte: vel ſinapi decoctum cum vino: vel decoctum aſari, aut cicerum rub. rad. ebuli, chamedrys, polij vtriuſque, ſeminis agni caſti, rad. cyperi, vitis ſyl-ueſtris, ſeminis fraxini, ſeminis napi, braſſicæ marinæ, radicis aſphodeli, radicis gentianæ & centaurij, radicis carduorum, eryngij, radicis imperatoriæ, radicis vnicetoxici, ſeminis ricini, corticum radicum frangulæ: Colocynthidis, potiſſimum vero in clytere, turpethi, elaterij, ſed his tribus non vtendum niſi pauca quantitate & maxima cum cautione.

Præter hæc ſuccus radicis iridis crudæ, radices iridis conditæ, pilulę ſiue electuarium de ſucco iridis quale hoc eſt: Rec. ſucci radicum iridis drachm. 3. Galangę, zedoarię. an. drachm. 2. cinnamomi, caryoph. an. ſeſquidrachmã braſſicæ marinę ſemunciã, cum melle ſuffic. fiat elect. cuius ſemuncia ſingulis matut. deuoranda: Item, puluis radicum cyperi & baccarum lauri cum vino albo ſumptus: Aqua ſtillatitia cinnamomi: Aqua ſtillatitia ſambuci aut ebuli radicum, cuiuſque ad tres vncias ſumpta mane per ſpaciũ dierũ triginta. Cõſerua abſynthij

pontici deuorata singulis matut. lixiuiũ ex vino albo & cinere iuniperino haustum: Semen fraxini, officula acinorum syluestris mali punici trita & cum vino epota: Aqua stillatitia humani stercoris: Cyclamini succus, aut bryonię, aut corticis sambuci, aut radicis ebuli, aut cucumeris asinini potus: sagapenũ, euphorbium, semen ricini ex lacte caprino maceratum potum.

Raphanus emplastri modo impositus vel bulbi cum melle & trito pipere: Hyssopum, ruta, semen sinapis, nasturtij, radix bryoniæ, cum nitro, & stercore bubulo & caprillo in formam emplastri imposita.

Arena è littoribus sole feruefacta capite tenus hydropici obruta.

Fluxus hepaticus.

AQua stillatitia foliorum tenellorum quercus pota.

Lupinum iecur siccum in puluerem redactum sumptum.

Rhabarbarum pulueratum cum conserua rosi. propinatum.

Syrupus aut iulep. aut decoctio stercoris

ris asini in aqua rosarum & plantag. præparata.

Lienis affectus. Cap. 49.

Lien inflammatus, obstructus, dolens, refrigeratus, induratus.

SEd lienis inflammationem, iuuat cassia frequenter deuorata: Succus baccarum crespini, è rosarum recẽ. lacteus cremor seminum melopeponum: decoctũ radicum fragariæ epotum: Conserua florum cichorij: radices cichorij conditæ: flores consolidę regalis poti.

Litus quoque ex oleis violato, rosato, cydoniorum, chamæmelino addito tantillo aceti.

Obstructo lieni confert rhab. agaricus, sena in infusione exhibita: Ammoniacum ad duos scriptulos singulis matutinis datum in formam pilularum: Electarium de limatura ferri aut chalybis pręparati cum puluere diacucurmæ: Opiata confecta ex duabus vnciis fructus tamarisci vncia vna cinnamomi, semuncia spicæ nardi cum oxymelite. Decoctũ radicum asari, cicerum rub. lupinorum, gentianæ, euulę cãp. centaurij min. eryn-

gij, veronicæ maris, radicis imperatoriæ, phyllitidis, eupatorij, vulgaris, florum lupul. radicum & foliorum fragariæ, cuscutæ, frangulæ, adianthi, ceterach.

Litus quoque ex oleis laurino, amygdalarum amararum, de capparibus, cnicino, sesamino: emplastra diachyli ireati, de mucilag. additis ammoniaco, bdellio & serapino.

Dolenti liene si credamus Arnaldo prodest prius dextrũ pedem quam sinistrum calceare caligas, aut calceum & prius sinistrum quam dextrum exuere: Prosunt quoque trochisci de capparibus frequenter sumpti: Item, litus ex oleo irino ex floribus iridis parato, oleo laurino, & liliorum alborum.

Refrigeratum lienem excalfaciunt oxymel acori: cubebæ, aqua stillatitia cinnamomi, radix imperatoriæ aut angelicæ deuorata, rosmarinus cum pane ingestus.

Litus ex oleo amygd. amararum, laurino, ex balsamo factitio.

Induratum lienem emolliunt terebinthina deuorata, decoctum myricæ, ciclamini, radicum capp. centaurij min. phyllitidis, ceterach, florum genistæ,

radicis euulæ campanæ: Oxymel è floribus genistæ paratum: Conserua florum genistæ: decoctum chamedrys, chamepitys & ceterach. Sycomori succus haustus.

Litus ex oleis amygd sesamino, liliorum alborum, emplastrum ex sterculo bubulo, caprillo, radice bryoniæ & raphani cocta sub cineribus additis ficubus, semine sinapis, nasturtij & agni casti.

Lienis tumor.

A Liene tumefacto lienosi ac splenici fiunt, tumet autem lien vt plurimum à scyrrho aut scyrrhum minante tumore cui lien maxime obnoxius est, tum ob carnis suę viscosam substantiam tum ob lentorem ac crassitiem excrementi melancholici cuius receptaculum est: Ergo vt lien de tumescere possit, expurgandus ac exonerandus ea humoris melancholici saburra qua plurimum oprimitur ac obstruitur.

In eam rem sumi commode possunt per os vinum decoctionis corticum fraxini, post cuius vsum satis longum illi-

natur lien vnguento de althea vel oleo laurino, cui super ponatur emplastrũ de fimo caprino pistato cum forti aceto, idq; sæpius fiat donec percuratus fuerit: Secanda vero prius saluatella interior.

Item, lingua ceruina cum vino pota per dies 30. lienem exsiccando extenuat: Et radix eius pulverata cum vino tenui per triduum in potu exhibitum decrescente luna mire valet: Item, vinum decoctionis corticum salicis duritiem splenis liquefacit, idem præstat (inquit Dioscor.) agrimonia in cibis, sicut pulegium etiam cum sale tritum ac appositum: Vel cortex salicis cum sola axũgia coctus admotus.

Decoctio iridis illyricæ, acori, myricę, seminis viticis, cyclamini, chamedrys, polij vtriusque, rad. capp. foliorum tenellorum hederę, rad. smyrnij, gentianæ, aristolochię rot. teuchrij, ceterach, radicis polemonij, rad. filicis, rad. enulę cãp. corticis rad. fraxini, phyllitidis, cuscutæ, vulgaris eupatorij, corticum rad. frangulæ.

Item, succus quarundam herbarum prædictarum cum aceto squillitico expressus aut cum vino: Vt enim tum decoctio tum succus vim maiorem pene-

trandi obtineat, debet vtrunque parari cum aceto aut cum vino albo aut tenui: Item, aqua vel vinum in quibus chalybs aut ferrum restinctum fuerit in potu: Terebinthina resina sæpe deuorata: corallium frequenter in aqua aut vino albo epotum: Cotis naxiæ delimata à ferro scobes ex aceto ebibita: Sagapenum aut ammoniacum epotum.

Admota vero non minimas hic vires obtinent qualia sunt cataplasmata ex radicibus acori, cyclamini, iridis, bryoniæ, gentianæ, aristol. rot. leucoij, euulæ cāp. asari, semine sinapis, nasturtij, agni casti, smyrnij, erucæ, bunij, periclymeni: foliorum rutæ, lauandulę, hederæ, pulegij, hyssopi, vrticę vtriusque, viticularum primarum vitis nigræ, menthæ græcæ: florum genistæ, chamamilæ, meliloti, summitatum anethi omnibus decoctis ad putrilaginem in aqua & aceto sambucino, deinde transmissis per setaceum, addendo sagapenum, ammoniacum, bdellium: Vel radix bryoniæ decoquatur ad putrilaginem sub cineribus & addita ficu fiat velut cataplasma: Vel radix oxylapati decoquatur in forti aceto eaque pista admouea-

tur: Idem ex foliis hederę poteris efficere.

Splen capræ ſi ligetur per diem vnum ſuper ſplenem infirmi, & altero die ad furnum vel ſolem ſuſpendatur, quantum ibi exiccabitur, tantum quoque ſplen patientis diminuetur.

Macer. decoctio corticis radicis ſambuci ad tertias pota per dies 30. nullum habet par remedium: Item, pulmo vulpis ſuper prunas exiccatus pulueriſetur, & potui detur: Sed ęger hoc remedio vtens amplius maſculos non generabit: Auicennas conſulit vt patiens propriam vrinam bibat, & ſpleni admoueatur emplaſtrum de fimo caprino cum puluere foliorum marrubij albi & rutæ, additis ammoniaco & bdellio ſolutis in vino & pauco aceto.

Gilber. ſtercus vaccæ ſiccum, braſſica, ouum, oleum opt. ſulphur miſceantur, fiat emplaſtrum, quod merito pro ſecreto habendum eſt.

Lienoſis proficit potus datus in calice è caudice tamariſci, vel hederæ, vel fraxini: Rec. fermenti ſoluti in aceto ſemunciam, ammon. bdel. caricarum. an. vnciam vnam, foliorum rutæ, fructus

tamarisci baurac. an. drachmam vnam fiat emplastrum, mirabile est in lienosis.

Lienosos infra triduum liberant hederæ nigræ tres taleolæ in linteo ligatæ filo, in amuleti modum appensæ: Lacerta viridis clauo appensa ante cubiculum in quo æger decumbit.

Intestinorum affectus. Cap. 50.

Colicus dolor.

QVoniam doloris colici caussa insidet in intestinis vt pote vel flatus, vel acris quispiam humor, aut vitrea quædam pituita tunicis intestinorum adhærens, ideo dolor hic clysteribus potissimum leniendus venit.

Clysteres ergo parentur ex decocto rutæ, seminibus carminatiuis, semine ricini, carthami, brassicæ, floribus verbasci, chamamil. melliloti, summitatibus anethi, colocynthide: in quo colato dissoluatur succus cyclamini, oleum ricinum, aut amygdalinum, aut cnicinum, aut laurinũ, aut oleum nucleorum

persicorũ, aut oleum nucum, aut de scorpionibus: Item, sagapenum, mithridatium, theriaca: oleum hederæ terrest.

Per os vero multa vtiliter possunt sumi, vt cochleæ terrestres cum suo putamine tusæ addita pauca myrrha ex vino potæ: Alauda auis tosta in cibis sumpta: suillus talus crematus ad albedinem vsque potus vbi flatus excruciet: Gallinæ fimum cum vino haustum: Galanga: cubebę: aqua stillatitia cinnamomi: Succinum ex tepenti aqua epotum: oleum nucleorum persicorum potum: Oleum amygdalinũ oleum in quo hederę terrestris folia diu ęstate insolata fuerint, potum cnicinum oleum: aqua in qua cerui genitale elotum fuerit epota: Cornua tenerrima ceruorum in taleolis conçisa, siccaque & in puluerem trita & cum pipere ac myrrha hausta: Lupinum fimum quod terram non attigerit ex vino albo vel aqua potum, & forinsecus ventri aligatum.

Brassicæ semen crassiuscule coutusum & in carnium iure feruefactũ, potumque vna cum ipso iure: Ius decoctæ brassicæ cum vetere gallo epotum: Radix imperatoria ex vino meraco epota: Trinitatis

herba pulueraта & hauſta : Ricini ſemen ex iure veteris galli decoctũ & hauſtum: momordicæ puluis hauſtus : Gagates lapis pulueratus drachmæ pondere diebus ſeptem epotus : Gallinę fimum cum aceto vel vino hauſtus : nonnulli felici ſucceſſu propinant pilulas tres de auratas ex grauis duobus præcipitati & ſcriptulo vuo diacymini ſtatim à leui cibo, aiuntque ſtatim morboſum humorem vomitu vel deiectione purgari : Item, rec. cymini pulucrati drachmas duas, ex vino ſumat : Rec. inteſtini lupi pulucrati drachmas duas, cornu cerui drac. vnam, fimi lupi ſemidrachmam croci ſemiſcriptulum fiat puluis : In deſperato dolore ſuccurrit album quod ineſt in fimo gallinaceo ex vino meraco potum : Salubriter datur pilula vna de cynogloſſo, vel tripherę magnæ cum opio: Membrana interſepiens nucis iuglandis nucleum puluerata, ex vino albo pota: Calcaneus brutorũ combuſtus : fimũ albũ lupi cũ ſaccharo ſumptum. Vmbilicus infantis præciſus & in annulo geſtatus ita vt carnem tangat: Corrigia ex pelle canis: Talus leporis ſuſpenſus vel ligatus ad ventrem : Corrigia de dorſo lupi cincta: ſedere ſuper corium

lupi & eo ſtringere ventrem confert.

Admota foris hic plurimum proſunt qualis eſt litus ex oleo rutæ, anethi, chamamillæ: Vēter anatis viuæ dolori appoſitus: Rana viua ventri adpoſita transfert ad ſe malum: Catuli lactantes admoti ventri trāsferunt in ſe malum & moriuntur ſi credamus Marcello: omaſa vel pellis veruecis aut ouis recens mactatę vētri admota: Item, ſacculi parati ex milio, furfure & ſale in ſartagine torrefactis: aut ex floribus chamamillę, meliloti, ſummitatibus anethi, & ſeminibus carminatiuis qui decocti in aqua & expreſſi admoueantur toti ventri.

Dolores inteſtinorum.

QVi dolor ſentitur in inteſtinis, aut in omnibus: aut in craſſis, maxime vero in colo inteſtino iſque colicus dicitur: aut in tenuibus prēcipuè in ileo iſque iliacus appellatur: De colici doloris remediis dictum eſt, dicendum de doloribus omnium inteſtinorum.

Is quidē iuuatur decocto radicum iridis illyricæ, acori, mei, cardamomi, agalloci, libanotidis, cētaurij mai. pæoniæ, dictamni, imperatorię, vincetoxici, foliorū

melissæ, maioranæ, rutæ, conizæ, summitatum anethi, florum chamamillæ, meliloti, seminum dauci, ferulæ, amnii, ligustici, cumini, seseleos, lini: eo quidem decocto vel sumpto per os vel infuso per clysterem: Sumi quoque in eam rē multa alia possunt, vt oleum oliuarum cum vino hyppocratico, aut amygdalarū dulcium, aut laurinum: vel peucedani succus in vino potus: aut piper cum tenellis foliis lauri: aut persici nuclei deuorati: aut cochlearum elixarum ius epotum: aut dictamnum album ex meraco potum: aut aqua stillatitia trinitatis herbæ: aut puluis momordicæ potui-data.

Foris admouenda nuces iuglādes cum suo putamine perustæ & vmbilico admotæ: milium cum sale & anthimidis floribus mistum & calidum cum sacculis adhibitum: Chelidonium maius vnà tum radice tusum, & oleo chamæmeli feruefactum & vmbilico admotum.

Voluulus ceu dolor iliacus.

HIc dolor tā vehemens est vt nisi prōptissime occurraturducat ad pręceps exitium: conandū ergo vt tum flatus tum stercora infrà trahātur per glādes, enemata, illit⁹, fomēta, per vesicas bubulas oleo

ſemiplenas: per irrigationes, & enchantiſmata ex calida cum oleo hybiſco, & rerum laxantium decoctione cataplaſmata, & per cucurbitulas inanes: & per potiones ex oleo de ſemine lini aut anethini: ad ileum iubet Hip. & eum ſecutus Amatus luſitanus folle immittere ventum per podicem, vt inteſtina obſtructa ampliora reddantur: mox detracto folle clyſterem iniicere, ac tandem in aqua calida ægrotantem deponere: nõnulli felici ſucceſſu grana duo præcipitati ſcriptulum vnum diacymini, grana quatuor philonij perſicę in formam pilularum propinarunt: alij clyſterem iniecerunt ex oleo ſolo de ſemine lini, aut de cherua: alij ex decocto catapuciæ in quo grana aliquot antimonij præparati miſcuerunt: alij toti ventri admouerũt cataplaſma laxatiuum ex fellib⁹ & cæteris huiuſcemodi catharticis quæ mox dicemus ad pigrã aluum.

Huc tamen repetere potes quæ de colico dolore dicta ſunt, præter quæ hæc addenda vulgaria quidem, ſed tamen vtiliſſima tum iliaco tum colico dolori.

Fimus putris (qui reperitur in ſtabulis iumentorum vbi plurimum mingũt) torrefactus cũ oleo ſimul frixo & appoſitus

ſtatim dolorem quemcunque ſedat.

Gal. ſtercus lupi præſertim recens cruribus aut pectini alligatum, cõfeſtim dolorem qualemcũque ſoluit, id quod multoties eſt probatum: ſi verò antiquum ſit, in vino veteri diſſoluatur. Item, os quod inuenitur in lupi ſtercore, potum vel ſuppoſitum cum pelle ceruina, vel lana ſuccida ouis à lupo interfectæ mirabile ad colicum dolorem, vel prædicta lana ſine ferro euellatur & à duabus gemellis ſororibus adhuc virginibus inde faſcia texatur, quam ſi circa vẽtrem ligaueris, dolor ventris ſurſum non aſcendet.

Pes lupi de collo ſuſpenſus. Item, puluis inteſtinorum lupi ſumptus: vel ſtercora lupi, canis, columbę nigrę. an. pulueriſentur, iiſque pix & axũgia liquefacta commiſceantur.

Gilbert. ſtercus columbinũ tritum coctúmque & emplaſtratum colicum dolorem tollit: Item, ſequens remedium quod plurimis profuiſſe multoties ſumus experti: fimus hominis, muris, columbæ, capræ, gallinę. Item, calx viua & lilium ſimul pulueréntur, & commixta cum ſucco cucumeris aſinini, & oleo ceu axungia calida emplaſtrentur. mouendo enim

ventrem optime conferent. vel fiat statim balneum in quo ponantur quælibet stercora quæ poterunt haberi. mire siquidem flatus discutiunt.

Vel theriaca magna detur cum vino calido in quo caryophylli dissoluti sint.

Gal. in passion. Caro gallinæ vel galli veteris cum multo sale bene coquatur & per totam noctem sic maceretur in iusculo: hauriatur calidum mane.

Iusculum galli decrepiti flagellati cocti cum polipodio, carthamo, sale summitatibus anethi, si mane sorbeatur prodest plurimum: vel Rec. semunciam diaphenici, philonij grana 6. fiat bolus.

Allium cum modico pane sumptum. Si humor acris sit & tenuis qui dolorem committit detur theriaca cum soporiferis tum in potu tum in clystero: vel dentur sola soporifera: vel indatur suppositorium de castoreo & opio instar lupini.

Dysenteria.

DYsenteria non difficultas intestinorum, sed potius detrimentum est, quod eorum vlcus sit: hoc autem vlcus quoniã ab acri fluxione sit tunicas intestinorũ vellicãte, ea sistenda est acris

fluxio priusquam vlceri possit vlla adferri medela: sistitur potissimũ rheo in aqua rosarum ac arnoglossę infuso: item, decocto corticum myrobal. citrinorũ assatorum, in quibus medicamentis non solum vis inest expurgandi humoris fluxionem cõmittentis, sed & roborãdi partem excipientẽ & desiccandi eandẽ exulceratam.

Vbi fluxio acris constiterit aut saltem non longe abest quin consistat, cogitandũ quam diligenter fieri poterit de detergendo, obtundendo, & astringendo intestino vlcerato: in eam rem commodissimè clysteres iniici poterunt ex lacte chalybeato cum aliquot vitellis ouorum addito etiam succo plantag. depurato, & mucagine seminis psyllij extracta in aqua rosarum aut plantag. vel ex decocto pulli in aqua cisternæ elixi cum tragacantha, addito adipe caprilli & succo hippuris: vel ex decocto inuolucri palmæ, foliorum rhois nucleorum siccatorum malorum punicorum, castanearum & glandium interioris & tenuioris tunicæ. seminis myrti, portulacæ, plantag. in quo dissoluatur succus millefolij, succus equiseti, succus rhois, thus, bolus armena, sanguis cerui,

Interea per os ſumenda quæ vim non mediocrem aſtringendi habeant, inter quæ laudatur plurimum puluis ex foliis balſaminæ cũ aqua plantag. ex cochleari è potus: acutæ ſpinæ fruct⁹ deuoratus: leporinus ſanguis frixus deuoratus: ceruinum cornu vſtum hauſtum ad duo cochlearia: ſanguis hirci capræ, cerui in ſartagine frixus & in cibo ſumptus: Armenium lutum vnà cum corallio, maſtiche, cornu cerui & hæmatite lapide epotum. maſtiche epota cum aqua aut ſucco plã-tag. ſuccini paſtilli hauſti: ſuccus vuarum creſpini potus: vua ſpina, ribes vulgaris: aquę ſtillatitię liguſtri florum, foliorum quercus, virgæ aureæ, aparinæ: punicum malum in furno toſtum tritúmque potui datum: conſerua florum malorum punicorum: myrteum condimentum: ceraſia auſtera ſaccharo condîta: cydoniorum malorum ſuccus in quo cõferbuerint corallium rub. ſemen roſarum rub. rhabarbarum, hypociſtis & acacia: mora immatura arida: cochleæ cum teſtis vſtæ admiſtis galla, omphacitide, & pipere albo & cibis inſperſæ, aut ex vino auſtero potæ leporina caro aſſa deuorata: leporinus ſanguis adhuc calens cum hordeacea fa-

rina

rina decoctus est deuoratus: leporinus fimus potus: cerui genitale ex vino austero sumptum: ouum gallinaceum in aceto coctum deuoratum: caninum stercus album ex lacte potũ in quo calculi igniti extincti fuerint: oryza in lacte cocta in quo calculi igniti extincti fuerint deuorata: putamen granorum milij oui vitello exceptum & probe decoctum sumptum: amylum in cibo vsurpatum: radices bistortæ, tormentillę, caryophyllatę in potionibus additæ: plantag. vtriusque semen ouo exceptum tegulísque inassatum deuoratum: tragacanthæ lachryma tosta & ex vino cydoniorum pota: conyzęm ediæ puluis drachmæ pondere quotidie sumptus ex vino austero: puluis florum palmę Christi ex aqua plãtag. aut in qua ferrum ignitum extinctum fuerit, hausta: puluis foliorum canabis oui vitello exceptus deuoratus.

Pyrola, pylosella, fragaria ex vino austero pota: vinum punicorum malorum ex aqua plantag. haustum.

Armenia terra: corallium rub. in pollinem tritum, cristallum tenuissime tritum, & ignigatum potui datum: amatus lusitanus probat pomum cydoniatum exca-

natum cera repletum coctum ſub cineribus & tandem deuoratum: Dioſcorides quoque laudat ceram ſumptam in ſorbitionibus, & Pandectarius propinat decem pilulas è pura cera douorandas.

Fotus ventri vtiles ſunt ex decocto roſarum tranſmarinarum, foliorum equiſeti, plantag. burſæ paſtoris, centinodiæ, roſarum: ſuffitus ad ſedem facti ex terebinthina, vel ex fimo pulli aſini, aut ex reſina pini, vel ex corticibus pinearum, vel ex acri aceto ſuper tegulam infuſo.

Conueniunt potiones ferro caudenti vel auro calefactæ: lac ſine ſero datur quibus venter acrium excrementorum demorſu infeſtatur. Serum autem abſumitur aut elixatione aut iniectis lapillis ignitis, aut ferreis orbiculis: aliud eſt lac ſchiſtum in quo ſegregatur ſerum à caſeo addendo mediam partem aquæ ad lac, & coquendo ad medias.

Smaragdus appenſus vel in ore retentus dyſenteriam ſanat, teſte Auenzoar, qui etiam propinare iubet ſmaragdi puluerati grana ſex cum aqua, octo vel decem horis ante cibum.

Diarrhœa.

HOc alui profluuium bonis aliquando fit ægri rebus dummodo non excedat, nec vim aliquam naturæ inferat: Sic enim celſus ſeptẽ dies aluum fluere bonum, dummodo inde nulla conſequatur virium imbecillitas: per iſtud etenim expurgatur è corpore quod illi moleſtum erat qualecumque illud fuerit ſiue humores vitioſi, ſiue excremẽtitij, ſiue naturalia excrementa, ſiue vermes aut aliud quidpiam ſimile.

Siſtendum ergo ſi qua inde noxa ſuboriatur corpori, & ita quidem ſiſtendum vt quemadmodum de dyſenteria dictum eſt, eius cauſſa expurgetur qualiſcunque ea fuerit ſiue per aluum, ſiue per vrinas, ſiue per vomitum.

Vbi conſtiterit, incumbendum partium excipientium robori per aſtringentia: in quorum genere præter ea quæ in dyſenteriæ curatione dicta ſunt, hæc non poſtremas partes ſibi vendicant, trociſci de ſpodio, trociſci de berberis, trociſci de balauſtiis: lac caprinum aut bubulum coctum ita vt ſemper agitetur donec ad tertias conſumatur: aut ſane tertia aut

quarta pars aquæ fontanæ aut celestis miſcenda eſt, & coqui debet ad medias, & hoc mo-do exhiberi.

In omni alui fluxu valet cydoniatum, ſi ante cibum ſumatur: lac omne in quo igniti calculi marini extincti fuerint: hordeacea farina cum myrti baccis, aut pyris ſylueſtribus, aut mallicorio: puls ex zea, auena, milio in cibum ſumpta: oryza torrefacta in lacte chalybeato cocta & in cibum ſumpta: arborei muſci dilutum in vino paratum, potũ: meſpila, ſorba, corna, pyra ſylueſtria deuorata: potentilla pota aut viridis in calceis nudis pedibus ſuppoſita: vinum granatorum acidorum: thus aut maſtiche pota: auellanarum putamina trita & ex vino auſtero pota: fragariæ folia, pulmonaria altera, lagopi folia, auellanarum putamina trita, & ex vino auſtero pota: lentis medulla: braſſica bis aut ter cocta: mora rubi: carnes perdicis, turdi, turturis, alaudæ, phaſidis, ſturnæ & coturnicis: puls ex ſimila aut amylo: conſerua de ribes, de berberis, roſarum ſiccarum, conſerua ſymphyti.

Lienteria.

LIenteria non tam ab inteſtinorum vicio quam ab imbecillitate ventriculi cibos ingeſtos nullo modo coquentis naſcitur: roborandus ergo præ cæteris ventriculus potiſſimum diluto muſci arborei ex vino parato, conſerua florum mali punici, nuce myriſtica, caryophyllis toſtis, rhabarbaro toſto ex vino auſtero aut plantag. ſucco hauſto, epoto coriandri ſemine ex aqua, myrteo condimento, putamine milij oui vitello excepto deinde inaſſato & deuorato, oryza torrefacta & in lacte decocta in quo igniti calculi extincti ſint: zingibere toſto, aqua ferrata aut cocta cum maſtiche, Armenia terra pota.

Cœliaca.

COEliacus affectus lienterico affinis, in hoc ab eo diſſidet quòd in lienteria talis cibus redditur qualis aſſumptus eſt ſine fœtore tamen, in cœliaca verò crudus quidem non tamen plane ſed qui iam rudimentum quoddam coctionis eſt adeptus, quíque in ventriculo iam morã aliquam traxit, nec tam citò è ventriculo

descendit, sed tamen cum fœtore aliquã-do elabitur.

Huic conferũt galanga ex succo plantag. pota, mora immatura, aqua stillatitia cinnamomi, musci arborei dilutum in vino austero paratum: cydoniorum vinum & miua: cydoniatum: conserua florum mali punici: thus potum: sorba, mespila: anguium senecta rosaceo incocta & admota ventriculo: caryophylli ex vino aut malorum cydoniorũ succo hausti: oryza prius torrefacta & in lacte in quo calculi extincti fuerint decocta in cibũ sumpta.

Myrobolani conditi: dormiendum super ventrem, sorbenda iuscula ex lente, palumbi in aceto biscocti, perdices, turtures, phasides, assa aut frixa.

Diuturna aluiprofluuia.

HIc obseruandum nequid exhibeatur calidum, sed frigidum: roboretur ventriculus ac intestina cum myrobal. torrefactis sumptis cum aqua ros. aut decocto sumach: sumach enim tantã habere vim dicitur ad restringendam aluum, vt si planta illa teneatur suspensa in aliquo conclaui aluum constringat: rhabarbaro etiam eadem vis inest sed ad-

mirabilis lacti quoq; in quo ſerũ caprinũ incoctum fuerit: Itẽ, ſtercus canis oſſa comedentis fortiter aluũ aſtringit, vehementer etiam theriaca potiſſimũ ſi recẽs fuerit: polenta de ſpelta idem præſtata. Aſſetur papauer rubrũ, oryza, amylũ terantur, coquãtur in lacte vaccino aut caprino, addita axungia liquefacta renũ capræ, fiet pulmẽtũ mirabile ad aſtringẽdũ.

Cucurbitula cum multo igne ventri admota miraculoſe intra horas quatuor aluum ſiſtit.

Comedatur panis de milio aut de ſpelta ſuperbibendo aquæ roſatum aut arnogl. aliquantulum: caules ter aut in tribus aquis cocti, deinde in alia aqua cum multa pinguedine capræ vel mutonis, & foliis hyperici cocti ac tãdem colati plurimum aſtringunt.

Cineres ter cocti in aceto ad conſumptionem vſque emplaſtrentur ante & retro: Item, Rec. maſtich. thuris, opij hypociſtidos, acaciæ an. his pulueratis adde vitellum oui fiat ſuppoſitorium inſtar digiti, & ſi vnum exiccatum fuerit, alterum indatur: adde ſi vis myrrham, albumen oui, & colophoniam.

Puluis ẽ colophonia, balauſt, acacia

ſuffitus per anum: Emplaſtrum ex bolo arm. hypociſtide, acacia cum albumine oui, adde ſi vis puluerem roſarum & ſeminis coriandri.

Radix eryngij per tres dies madeat in aceto acerrimo, poſtea plantis pedum alligetur. mirabile in hoc affectu: Pyra cocta in aqua vel aceto emplaſtrentur: mẽbrana interior ac tenuis caſtaneæ pulueretur & ſumatur cum vino auſtero rubro.

Gilb. Semen pſyllij torrefactum tritum, & potum cum ouo ſorbili: vel lauẽtur pedes in aqua pſyllij vel ſalicis in qua fimus columbinus diſſolutus ſit.

Mumia, ſanguis drac. thus, maſtich. claſſa ſimul combuſta hauriantur cum aqua foliorum quercus aut decocto corticum glandium.

Flos gypſi, niſi venenum eſſet, potus ſiſtit potentiſſime: filtrum liuidum in vino calido ſubmerſum ano admotum idem præſtat.

Gummi perſicum, ſtipes caulium ſub cineribus multum coctus & comeſtus: ſuccus conſolidæ mai. cum vino mixtus & ſuper tegulam coctus: coagulum omne eodem modo præparatum & cum ſucco plantang. hauſtum: placentulæ ceu laga-

na admixta terebēth. comesta, hæc enim infixam materiam ventriculo aut intestinis educunt secum vt crebro sum expertus: Hepat alicuius animalis coctum in aceto: puluis marmoris cum vitellis ouorum confectus & cum vino coctus: Puluis factus de ventre bouis in potu vel cibo datus miram vim habet constringendi: nec minorem febrifuga potui data: Sorba sicca pulucrata cum melle & albumine oui in formam placentæ decocta dentur ieiuno stomacho, vel cruda exhibeantur in clystere.

Gallina vetula impleatur hypocistide, sumach & similibus astring. assetur ac comedantur carnes: Lac coctum ac mixtum cum omphacio potum.

Si profluuium sit à bile prassina vel æruginosa, dentur per tabellas pulueres margaritarum, & coralli, corallus enim frænum est fluxus cuiusuis.

Vel Rec. balaust. gallæ, psidiæ, acaciæ, sumach, croci orient. myrtillum an. opij medietatē vnius, cum succo menthæ fiāt pilulæ lupinareis, sumatur vna aut duæ hora somni, adde si vis myrthi, gummi prunorū, storacis olibani & succum summitatum rubi aut plantag.

Amygdalæ decorticatæ cum melle aut butyro frixæ in sartagine ad nigredinem vsque: Panis confectus de prima farina post crepaturam: aqua cisternæ in qua cydonia cocta fuerint, aut radix tormentillæ, extrema remedia sunt.

Excipere fumum aceti acerrimi proiectum super ferruginem candentem.

Comedere placentulam frixam cum lardo & cera: pastillos quoque singulis matutinis deuorare confectos ex succo caulium tritorum probe expresso, caseo trito & in aqua cisternæ dissoluto ac etiã expresso, hepate porcino, vitellis ouorum prius coctorum, axungia mutonis, cera alba, ac tandem coctos in clibano: adde his si velis carnem cydoniorum & semen vel herbam hyperici: Similiter tryphera magna cum cępa exhibita confert.

Impleatur ampulla vitrea aqua ros. cui misceantur octo caryophylli cum mastiche, bulliant in cacabo aquæ feruentis: aqua hæc ad vlcus intestinorum vtilissima est: vel acedulam in aceto infusam probe inuolue stupis etiam in aceto tinctis coque super prunas, succum exprime, & pota: noui quendam qui hoc remedio omnes dysentericos curabat.

Tenesmus.

HIc affectus dysenteriæ similis est: cui conferunt potissimum fotus ex Tapso barbato, cortice mali granati, rosarum: glandes quoque ex adipe hirci: suffitus ano ex terebinthina super tegulam candentem proiecta: vel ex olibano, mastiche & sandaraca: vel ex decocto anisi & anethi: vel ex colophonia: glãs quoque ex olibani & ameos. an. drach. I. cum melle confectus: vel suffitus ex thure addita præsertim colophonia resina: vel ex puluere florum & seminum verbasci, florum anthemidis resigna larigna excepto.

Pigra aluus.

CErasia recentia, pruna, siliquæ, fici maturę in cibis sumpta: lac ficulneũ, ius chamarum piscium, ius betæ, bliti, maluæ, brassicæ, lentis decorticatæ, cauliculorum asparagi, cucurbitarum integrarum, cynoglossi, foliorũ helxines decoctorum leniter.

Cassia solut. manna ex iure, resina laricea, pruna damascena decocta, sennæ

decoctum aut eius vinum, vuæ passæ ante prandium.

Bryoniæ cauliculi recens cocti & in cibum sumpti, succus mercurialis, betæ albæ, hyeracij: Bellis recens in catapotiis deuorata vel ex iure decocta.

Nebulæ de farina frumenti & farina cataputiorum factæ atque comestæ.

Decoctum veteris galli admota quoque hîc plurima prosunt, vt litus orificij ani cum felle tauri, aloë, sale gemmæ & oleo.

Radix cyclamini trita vmbilica apposita, idem efficit eiusdem succus cum bõbace vel lana illitus: Item, colocynthis cum melle & felle tauri: Item radix maluæ coctæ & tritæ: vel radix ebuli seu succus medij cort. sambuci cum axungia porci & puluere stercoris eiusdẽ mixtus, pectinique appositus.

Glans de sapone duro illito butyro & insperso puluere sali gemmæ.

Puluis fructus cucumeris asinini, & radicis bryon. cum felle bouis illitus aut emplastratus: vel Rec. ellebori vtriusque, hermod. bryon. esulæ, colocynthidos, aloës. an. partes ęquales excipe cum axũgia porci & illine plantas pedum: Idem

medicamentum vomitum prouocat, si eo volæ manus illinantur.

Tege totum ventrem cum herba quæ dicitur Rorastrum & soluetur: vel lardum tritum misce cum atramento & admoue ventri: illinatur vmbilicus succo ellebori nigri apposito panno in oleo intincto aut ſucci loco puluere radicis eius excepto cum succo polypodij & succo cucumeris asinini: quod si velis prouocare vomitum ventriculum illine.

Mirum & expertiss. remedium: Os hominis mortui de brachio vel tibia vacuũ impleatur fimo illius quem purgare instituisti, illud fortiter obturetur cera, atque cum fune ligatum proiiciatur in aquam feruentem: & quamdiu illic fuerit, venter eius, cuius erat fimus, soluetur. Hoc autem amoto, rursum cessabit.

Vnicum granum salis inditum aluum mouet: emplastrum admotum vmbilico ex sauina decocta & trita cum axungia porci: vel,

Rec. succorum ebuli & mediani cort. sambuci, rad. cucum. asinini, ellebori vtriusque, succi tithymali an. ęquales partes coquantur cum butyro & oleo sub finem adde fel bouis, esulam & scam-

moneam, ceræ quantum ſuff. fiat vnguentum.

Vel ex feruellio Rec. ſucci lathyridis ſemilibram, ſucci eſulæ vncias quatuor, in quibus diſſ. radicis cyclamini vncias duas, ſcammonij ſemunciam, granorum ricini & lathyridis cuiuſque vnciam vnã ſemis, ſeminum fœniculi, rutæ & anethi, baccarum lauri cuiuſque vnciam vnam, trita omnia macerentur in ſuccis diem vnum: Poſtea adde axungiæ vncias octo ceræ vncias quatuor fiat linimentum: aut emplaſtrum addito gummi vel cera.

Lumbrici.

LVmbrici triplices ſunt teretes, aſcarides ac lati: teretes in ſuperioribus inteſtinis magis gignuntur iique longi ſunt ac rotundi: Aſcarides ſedem ac ortum habent in recto inteſtino ac ſphinctere extremo exigui ac tenues ſimulque teretes: lati gignũtur in cæco inteſtino vel in colli cellulis iique à ſeminis cucurbitæ aut cucumeris effigie cucurbitini ſiue cucumerini vulgo nominantur græcis ταινίαι· Horum omnium origo eſt

ex cruda, crassa, pituitosaque materia & putredini accommoda.

Omnes expellendi à corpore quia toto genere præter naturam, expelles si prius necaueris, necantur autem amaris: De catharticis optima sunt aloë, rhab. hyera picra, agaricus.

Lumbricos interimunt succus portulacæ, succus euulæ camp. succus crespini acinorum cum aqua graminis aut portul. succus limonij immaturi, succus menthæ græcæ, succus chamædrys, succus eupatorij, succus brassicę, succus aurangiorũ.

Decoctum absynthij marini, absynthij santonici, hyssopi, menthæ, calaminthę, thymi, thymbræ, rutæ, radicis iridis, cymarum lauri, betę candidæ, seminis brassicæ, seminis erucæ, radicis mori arboris, sisymbrij, secalæ vulgaris, centaurij minoris, dictami albi, seminis falsæ nigellę, radicum vnicetoxici, cardui benedicti, marrubij, florum hyperici, seminis lupuli, radicum tormentilllæ, bistortæ, foliorum cannabis, spiculorum alliorum, seminis pæoniæ, scordium.

Aquæ stillatitiæ gentianæ, portulacæ, è succo limoniorum, è floribus pruni syluestris, cardui benedicti.

Semen brassicæ, coriandri, erucæ, napi, falsi melanthij, lupuli, tritum & cum passo vel cum aqua aut succo aliquo ex prędictis : Item, semen apij.

Vinum absynthites potui datum: radix filicis fœminę drachmarũ trium pondere cum vino pota, sed qui sumunt debent pręgustare allium : Amygdalarum amararum oleum potum: iuniperi gũmi haustum: sebestena deuorata: oleum nucum Indicarum potum : cornu cerui ex melle haustum : conserua florum caryophylli florum aurengiorum, florum persici: aloë ex melle aut lacte sumpta: Muscus marinus drachmæ põdere haustus, & electarium ex ipsomet factum: argentum viuũ semiscriptuli pondere haustum : oleum è calchanto sex granorum pondere, ex vino potũ: Ptisana facta ex semine fœnug. & silligine pota : allium potui datum vel comestum.

Vt autem multo facilius lumbrici necentur patiens tribus aut quatuor matutinis bibat ieiuno ventriculo lac purum, quinto die allia in aceto trita super stomachũ ponat, sedeatque in lacte tepido, vel si id pręsto nõ sit in aqua mulsa: mox enim amaritudinem fugientes descendant,

dent, vt gustent dulcedinem lactis: Item, ciminum tritum sinapizetur super pannum oleo calido imbutum & positum super ventrem, eos exire cogit: Pilulæ factæ de galbano & penidiis simul tritis mirabilitur iuuant: cortex mali granati & radices fraxini coquātur in vino dulci aut dulcorato, vinumque illud vacuo ventriculo bibatur: lutum sigillatum & hypocystis cum vino multum cōferunt: acacia quoque & myrrha viridis pota.

Folia persici, hyssopi, absynthij, tanaceti, lupinorum, radix cruciatæ, semen melanthij falsi contusa cum felle bubulo & vmbilico ac toti ventri admota.

Apri vrina oleo in sua ipsius vesica commista, diuque in fumo suspensa, naribus & arteriis mannum & temporum illita.

Farina lupinorum, semen xantonicum, aloë, felle bubulo & aceto excepta & vmbilico tenus admota.

Oleum ex colocinthide cum felle bubulo vmbilico illitum, oleum scorpionum, oleum amygd. amararum, oleum nucleorum persicorum.

Rec. succi menthæ, crassulæ maioris, centaur. min. tanaceti, aceti fortis, fellis

bouini, oleum perſicorum, farinæ lupinorum, ſeminis apij .an. fiat vnguentum ad litum vmbilici.

Theriaca cum ſucco menthæ pellit lumbricos potentiſſime.

Inteſtinorum vulnera ac vlcera.

VVlneribus inteſtinorum conferunt fimus leporinus atque pili qui ſub ventre habentur ex melle decocti & fabæ quantitate frequenter deuorati.

Aqua ſtillatitia radicum cyclamini ſex vnciarum pondere hauſta, addito ſelectiſſ. ſacchari puluere: ophiogloſſum ex aqua equiſeti potum.

Terreſtris hederæ decoctum cum radicibus rubiæ mai. & dictami albi foliis beton. piloſellæ, pimpinellæ, ſanguiſorbæ, pentaphylli, biſtortæ, equiſeti virgæ aureæ, braſſicæ rubræ, tormentillæ omnibus in vino albo decoctis & addito melle ſub finem.

Decoctum conſolidæ mai. & mediæ, ſaniculæ, auriculæ vrſi, piloſellæ, pyrolæ.

Puluis momordicæ ſic:æ cochlearis menſura ex plantag. aut equiſeti decocto epotus,

Vlceribus inteſtinorum proſunt lac omne ignitis calculis calefactum, infuſum per clyſterem, ſapphyrus lapis potus: Decoctũ mox deſcriptum in vulneribus inteſtinorum tum potum tum iniectum.

Sedis affectus Cap. 51.

Hæmorrhoides.

HÆmorrhoidũ dolor ſedatur oleo de ſemine lini, oleo nucleorum perſicorum, oleo nucũ indicarum: oleo de momordica ex oleo amygdalino aut ſemine lini parato addita ad vnamquamq; librã olei, liquidæ vernicis vncia: vnguento confecto ex radice ſcrofulariæ effoſſa autumnali tempore, & repurgata, tuſa cũ recenti butyro, operculatoque fictili in loco vliginoſo repoſita, ibiq; relicta per dies quindecim, deinde lẽto igne butyro illo liquefacto & percolato aſſeruata.

Foliis recentibus plantag. tritis & illitis: porris foliis decoctis & impoſitis radice dracũculi cineribus calidis toſta & impoſita: fotu foliorũ hyoſcyami ex lacte decoctarũ, vel fotu verbaſci omnis generis: & litu ex populeo, oui vitello & opij tãtillo.

Aperiũtur hęmorrhoides cępa cõfricata

foliis ficulneis affrictis, radice cyclamini recenti affricta, aut eius succo ex lana imposito: catapotiis ex aloë non lota deuoratis.

Sistuntur fluentes hæmorrhoides gũmi iuniperi ex oleo rosaceo aut myrtino illito, foliis recentibus plantag. tritis & illitis: floribus verbasci vna cum oui vitellis & clematide prima & porri foliis illitis: suffitu foliorum verbasci ex molari lapide accenso: fotu vel balneo ex decocto plantag. verbasci, rosarum, malicorei, balaust. gallarum, sumach, sem. myrti, calycum glandium, in vino austero ac astringente & aqua chalybeata seu ferrata: emplastro ex gypso oui albumine diluto & bombace excepto. vel ex amylo, farina volatili, bolo armena, sang. drac. thure, sarcocolla, spodij, succino, gummi arabico vsto: vel suppositorio indito ex cerussa, hypocistide, acacia, plumbo vsto, & colophonia, additis quoque pilis leporis pulueratis.

Sanantur omnino hæmorrhoides decocto radicis ononidis, vel puluere bistortæ frequenter poto, vel per nouem dies vsu buccellæ huius: Rec. pulueris

radicum phylogmi ſiccatarum in furno, farinæ tritic. an. drachmas duas, cum vitello oui frigantur ſimul & frixa ſumatur: ad idem confert conſerua florum phlomi: eas etiam abigunt certo remedio, galbani puri drachmæ duæ ſumptæ ex aqua per tres dies: portulaca ad ſummum cocta impoſita: teſtudinis teſta ſuffita.

Gal. vng. exſiccans: Rec. mellis tres vncias, aceti vncias duas, vitrioli vſti drachmam vnam, tutiæ præparatæ, lithargyri, plumbi vſti an. drachmam vnam ſemis mel & acetum ſimul bulliant, quibus reliqua miſce in mortario plumbi & adline.

Sedis rimæ, vlcera, inflammationes.

SEdis rimis medentur gummi iuniperi cum roſacea aut myrteo illitum: cancrifluuiales triti & inſperſi: oleum ex ouorum vitellis inunctum: folia recentia plantag. trita & impoſita: vnguentum ex mortario & piſtilo plumbeo atque oleo paratum illitum: diphyryges in vnguento additum aut inſperſum. Amurca in vaſe cupreo ad mellis ſpiſſitudinem decocta illita: labri veneris

radix in vino decocta & ſubinde tuſa impoſita: leucoij flores cera excepti & emplaſtri modo adhibiti : plumbum elotum impoſitum.

Ad ſedis vlcera thus tritum cum lacte & linamento exceptum illitum : ſuccus punicorum acidorum cum melle decoctus illitus : aloë inſperſa : Succus conſolidæ mai. & mediæ, ſaniculæ, auriculæ vrſi, piloſellæ, verbaſci omnis generis: illitus : vnguentum ex oleo mortario & piſtillo plumbeo paratum : Diphryges.

Item, Rec. lithargyri & ceruſæ .an. drachmas quinque thuris drachmam vnam, aluminis ſciſſi ſcriptulum vnum croci obolos tres vini & roſacei quātum ſuff. fiat litus. Optimum eſt collyrium ex præcipitato cum aqua hordei, vel cum decocto plantag. cynogloſſ. vel ex eorum aquis ſtillatitiis infuſum : conferunt quoque hic ſuffitus exſiccantes ex vernice, thure, ſandaraca: ſedis inflammationes temperat ſuccus ſonchi illitus, plantag recentia folia trita & illita, verbaſci omnis generis: lens cū ſertula campana, roſis ſiccis cydonio malo, malicorio & roſaceo appoſita : radix ſymphiti

maior. cum foliis ſenecionis cataplaſmatis modo admota: fotus ſedis ex lacte decoctionis foliorum hyoſcyami.

Sedis procidentia.

SI anus prociderit reponatur ſuo loco, ſi nequeat reponi foueatur pars decocto pulegij, marrub. verbaſci, primulæ veris, foliorum cypreſſi, lentiſci, florum anthos, ſtechados, ſaluiæ in aqua & vino in quo imbuta ſpongia parti admoueatur: poſt fotum reponatur & ſedeat ſuper ſcamnum ex ligno nucis valde calidum quantum ferre poterit: vbi fuerit repoſita ſuo loco continenda erit ſuffitibus aſtringentibus potiuſquam fotibus: parabuntur ſuffitus ex nuce moſchata, cypero, galanga, floribus ſtech. anthos, cortice thuris, maſtich. vel ex ſola colophonia ſuper prunas proiecta: vel ex maſtiche, thure & ex pice vſta: vel ex floribus & ſeminibus verbaſci pulueratis reſina exceptis, additis anthemidis florum farina: Præter ſuffitus cataplaſmata commodè parti admoueri poterunt, ex plantag. foliis recentibus tritis, ex torpedine marina appoſita: vel ex vſnea, herniaria, ſaluia minuta,

rosis, tapsa barb. coctis in vino ad putrilag. deinde pistis & admotis: vel ex stercore lacerti, stercore columbino hyrundinum & caprino exceptis terebinth. & admotis supra os sacrum & coccygem.

Condyloma, thymus pensilis, tumor induratus, sedis.

Condyloma quia callosus tumor est eminens & rugosus, emollitione opus habet primum cum decocto florum chamamillæ, meliloti, foliorum mal. bismal. cynoglossæ, violariæ, summitatum anethi in aqua & vino albo, item litu ex oleo de semine lini: Deinde exsiccatione, insperso nimirum cinere chalcitidis vstæ, putaminum ouorum, & puluere lithargyri argenti, thuris, & sandaracæ: vel puluere resinæ siccæ pinus: vel puluere cadmiæ, cerusæ & thuris: vel vnguento ex oleo de semine lini & de vitellis ouorum agitatis diutissime simul in mortario plumbeo: vel vnguento ex oui vitello assato, croco & oleo rosaceo: vel ex plantaginis foliis recentibus tritis & illitis, itemque ex foliis verbasci.

Thymi pensiles domantur cinere palmitum cum aceto illito, vel cinere salicis combusti: Item, suffitibus prædictis, felle caprino, aut fimo ouillo ex aceto illito, foliis recentibus plantag. tritis & admotis: Quod si his remediis non compescuntur, per valenter exulcerantia aut saltem exedentia tollendi eruut, nimirum elaterio cum sale imposito, aut foliis ocymi cum atramento sutorio.

Tumores induratos emollit ac resoluit puluis gallarum, item, aqua emanans à castratione vitis illita, oleũ bombicium verum.

Renum affectus. Cap. 52.

Renum dolor, obstructio, vlcus.

RENum dolori medetur cassia solutiua cum puluere liquiritiæ: amygdalinũ oleum epotum: altheæ semẽ ebibitum: peucedani succus potus: vinum mellitites haustum: cardamomum ex vino potum: amomi decoctum haustum: tragacantha drachmæ pondere in passo dissoluta cũ adusto elotoque cornu cerui, & scissilis aluminis tãtillo potum: suc-

cus liquiritiæ cum paſſo potus: Symphitum petreum ex aqua potum: pæoniæ radix & anchuſæ decoctum epotum.

Obſtructioni renum confert vinum abſynthites & melitites epotum: decoctum radicis iridis hauſtum: aqua ſtillatitia cinnamomi: caſſia ſolutiua deuorata: terebinthina, laricea ve reſina vnciæ pondere ſumpta: aqua ſtillatitia Anonidis: cicerum decoctum: nuclei pinei deuorati: farina radicis dracunculi ex vuarum paſſarum cremore & maſtiches momento ſumpta: decoctum cardui benedicti hauſtum: radix eryngij, veronicæ maris, radicum fragariæ & foliorum decoctum: vinum è calcatis ſolani halycacabi baccis quatuor vnciarum pondere hauſtũ: oleum è chalcantho ex vino potum.

Vlcera renum detergenda primum eo pure quem in ſe continent caſſia fiſtula ſolutiua, ſero lactis vaccino, muccagine ſeminis altheæ cum iuſculo pulli, hydromelite cum radice altheæ & calcitrapæ parato: potu lactis cuiuſque potiſſimum vero aſinini: pineis nucleis ex ſaccharo aut melle deuoratis: ſtrobilis, fiſticis ſaccharo conditis: cremo-

te lacteo ſeminis portul. ſeminis papaueris albi, amygdalarum dulcium addito ſacch. albiſſ. Decocto aut aqua ſtillatitia cuiuſque equiſeti: decocto foliorum pẽtaphylli ſumpto cum aqua plantag. decocto radicis chynæ.

Calculus & Arenulæ.

SI ſuſpitio ſit calculi in renibus fiat cataplaſma renibus ex morſu gallinæ decocta ſtatim enim dolor augebitur & tum non erit dubitandum de calculo in renibus: ac proinde purgatio inſtituenda ex caſſia ſolutiua cum oleo amygd. dulc. recens extracto: vel cum manna vel cum drachmis tribus terebinthinæ & drachmis duabus bened. luxantis. purgato corpore propinanda diuretica ſimulque arenulas excutientia & lapides frangentia: qualia ſunt decocta nardi celtica, radicis anonidis, altheę, tribuli vtriuſque, radicis rubi, adianthi, radicis, iridis, rad. valerianæ, carpeſij, terreſtris muſci, ſeminis fraxini, cicerum rub. & nigrorum, veronicæ maris, dictamni albi, rad. filipendulæ, ſeminis hyperici, florum conſolidæ regalis foliorum & rad. ſaxifragiæ albæ, pimpi-

nellæ, ſaxifragiæ magnæ, radicum primulæ veris, foliorum, ramorum vinaceorum & ſeminis geniſtæ, rad. cyperi.

Item, gummi ceraſi ex vino hauſtum gummi amygdal. amararum ex paſſo ſumptum: vinum abſynthites aut melitites aſſidue potum: aqua ſtillatitia cinnamomi: Terreſtris muſci ex vino decoctum potum: Oleum cum pari portione vini maluatici calidum potum aut infuſum: bdellium in potu: Reſina larigna, terebinthina, abiegna deuorata: Os humani capitis hauſtum: ſemen fraxini ex vino vetere epotum: aqua defluens ex caudice perforato betulæ bibita: aqua ſtillatitia foliorum quercus: lachryma perſici cum ſucco raphani aut limonum: nuclei perſicorum, vel oleum ipſorum hauſtum: aqua ſtillatitia perſicorum nucleorū hoc modo parata: Sumito oſſium nucleorū perſicorū quinquaginta, oſſiū nucleorū ceraſorum cētum, florum ſambuci manipulū, vini cretici odorati libras tres, excipiantur hæc omnia nouo fictili & ſepeliātur in fimo diebus decem, deinde diſtillentur vitreis organis: huius aquę ſumātur vnciæ quatuor ante cibū matut. Succus limonū ex vino cretico hauſtus:

Officula meſpilorum cochlearis menſura ex vino albo pota: Cochleæ putamen caſu inuẽtum tritum potum: lapilli cammarorum ex vino albo hauſti: Putamen cancri fluuialis ex vino dulci: Cinis ſcorpionum ex vino datus: Leporis integri combuſti cinis in potu ſumptus: Leporini renes tum crudi tum coƈti deuorati: Calli qui equorum interna crudum parte innaſcuntur triti ex vino hauſti: aqua ſtillatitia humani ſtercoris: Iuſculum cicerum rub. & nigrorum: Ius braſſicæ: Radix hippolapathi trita ex vino ſumpta: Item, eius aqua ſtillatitia: Diƈtamnus albus ex vino meraco potus drachmarum duarum põdere: ſemen hyperici ex vino: Puluis poligoni minoris ex vino: vinum è calcatis halicacabi ſolani baccis potum vnciarum quatuor pondere: aqua ſtillatitia florum geniſtę, aut eorundem conſerua cum ſaccharo: Oleum è chalcanto ſcriptuli pondere ex vino potum: Puluis membranarũ ſtomachorum gallinę ſumptus cum vino albo: oleũ ſcorpionum illitum renibus. Item, ſanguis menſtrualis exiccatus, tritus & potus ante omnia lapidẽ frangit: medius ciathus arthemiſię ſingulis diebus hauſtus mire lapidẽ con-

terit. Cinis cicadarum cum decocto nardi celticæ & cinnamomi eadem die calculum conterit: Lapis humanus potus ieiune omnium est efficacissimus ad calculum comminuendum & expellendum cum vrina: Gummi pirorum sumptum cum vino: hydromel paratum ex rad. eryngij, cardui calcitrapę, cortice lauri & eius baccis, ammi, calculum atterit & expellit: Si sanguine vulpis illinantur renes aut pubes & inguina, lapis statim rumpitur hoc vel argumento quod lapillus in eum immissus continuo frangitur, idem potus lapidem atterit: Cinis ex lepore conbusto integro in olla vel ex duobus aut tribus leporibus iuuenibus adhuc viuis & in aceto submersis vt sic extinguantur & prædicto modo combustis: cinis stercoris, carnis & pilorum leporis: Kyr. hepar, pulmo, renes, priapus & intestina hyrci simul terātur & fiāt buldones ceu farcimina ex intestino illo grosso, coquātur & comedantur: tanta enim habēt vim vt vel gēma auri quem in digitis infirmus gestat post triū bolorum esum rūpatur & exiliat: Sanguis quoq; hircinus & anserinus mixti & lēto igne cocti ad eundē effectum sunt efficaces. adeoq; gēmas

& vitrũ mollificant vt ad libitũ discindi ac dissipari queant. Cyperi radices coctæ in oleo & cõtusę admotę renibus aut pectini vrinã prouocant: Decoctũ septem capitum alliorum per tres dies potum conterit lapidem : idem præstat decoctum rad. enulæ camp. in aqua & vino.

Experimentator optimus gal. Rec. vitellos integros ouorũ in aqua coctorũ conficiantur cum oleo muscellino & puluere lapidis iudaici, fiat empla. renibus aut pectini: Item, cimices (sicut sum pluries expertus) triti positi in meatu pudẽdi vrinã prouocãt: Sic lapis in capite limacię grossæ repertus, tritus, cum vino calido potui detur, per vrinam siquidem calculum expellit: sed si nimiũ fuerit durus ac magnus plures limaciæ accipiantur. & mirus videbitur effectus. Ad lapidem conterendum ac expellendum fiant rotulæ raphani decem vel plures, reponanturque in vino albo per noctem integram, mane vinum illud bibatur ieiuno stomacho: Idipsum potes repetere : Hoc expertum vel ipso argumento quod lapis aliquis in eo vino positus cito frangitur.

Ad idẽ puluis quo nullus est efficacior: Rec. caryoph. galangæ, cubebarum sicc.

milij ſolis, piperis, ſem. petroſ. lapidis ſpõ. & lapidis humani an. drach. 2. fiat puluis ſumendus in balneo cum decocto aliquo diuretico ex vino albo, in quo nimirum acorus radices cyperi, raph. & apij ſint coctæ: Secretum eſt, maxime etiam ſi patiens in balneo non mingat.

Alius puluis laudabilis: Rec. ſem. ſaxifrag. trifolij, cicadarum an. æquales partes, ſang. hirci tantundem, caryoph. ad pondus omnium, fiat puluis qui exhibeatur cum decocto in vino ſem. apij, millefolij, petroſ. & quinquefolij.

Alius puluis: Rec. ſanguinis ericij, cineris ſcorpionũ & cicadarum, ſpodij, nardi celticæ, ſang. & pilorum leporis, galangæ, zingib. milij ſolis an. partes æquales, fiat puluis qui detur in aurora cum decocto milij ſolis & ſaxifragiæ, quo ſumpto dormiendum aliquandiu.

Veſicæ affectus. *Cap. 53.*

Veſicæ ſcabies, vlcus, vulnus.

Scabies. AD veſicæ ſcabiem caſſia frequẽter deuorata cum puluere liquiritiæ: nuclei pinei deuorati ex melle aut ſaccharo: Amygdalinum aut ſeſaminum oleum hauſtum: Succus liquiritiæ.

Veſicæ

Vesicæ vlceri confert lac omne potum: *Vlcus.*
Cremor seminum quatuor frigid. mai. sem. pap. albi potus: nuclei pinei ex melle aut saccharo deuorati: mumia ex capillo lacte pota: semuncia amyli cum ouo & vuis passis feruefacta & à balneo sumpta: decoctum equiseti, aut aqua stillatitia cum herbę puluere pota: aqua stillatitia seri caprini pota: Puluis hippuris siccæ cum syrupo myrtino & mucagine psylij cum aqua liquir. potus: Pastilli alkekangi: aqua florum hyperici: aqua florũ fabarũ: aqua nenup. aqua plantaginis.

In vesicam iniiciendum lac vaccinum recens mulctum: vel aqua hordei aut agrimoniæ cum sacch. albissimo: vel cremor quatuor seminum frig. ex aqua solatri extractus in quo aliquid caphuræ ac opij dissoluendum si vehemẽs vrgeat dolor: dissolui quoque poterit aliquid pulueris boli Arm. aut sang. draconis post vlcus probe detersum. Vulneribus vesicę cõfert aqua aut succus equiseti potus, aut aqua stillatitia hederæ terrestris, aut pilosellæ, aut consolidæ maioris: Item, aqua illa de qua in pulmonum ac pectoris vlceribus ac vulneribus facta est mentio: Item, iulep. rosaceum, syrupus ros. sicca- *Vulnus.*

rum, ſyr. myrtinus cum aqua chalibeata: Item, aqua in qua lachryma tragacanthę decocta fuerit.

Iſchuria. *Cap.* 54.

ISchuria eſt vrinæ in totum ſuppreſſio, cuius cauſſa vel in veſica eſt vtpote imbecilla, tenſa ex lotij repletione, inflammata, ſtupefacta, affecta per conſenſum ſpinæ ictæ aut luxatæ: vel in meatu conſtricto, ſtipato, anguſto, ab humore craſſo, à lapide, à grumo, à pure, à caruncula, verruca, tumore præter naturam.

Remorantem vrinam cient hæc: Decoctũ acori, radicum mei, nardi celticæ, aſari, valerianæ ſiccæ, iunci odorati, radicis helenij, lentiſci, foliorum lauri, corticis populi albæ, radicum & foliorũ paliuri, inuolucri palmæ. Cicerum, erui, radicum lupinorum, cauliculorum raporum, radicis & ſem. raphani, ſeminis cucum. ſeminis erucæ vtriuſque, radicis Aſphodeli, porri domeſtici, calaminthæ, ſaluiæ, ſeminis crocodili, thymi, thymbræ, ſerpilli, radicis ſpinæ albæ, rad. ononidis, acanthi, radicis & ſeminis liguſtici, ſeminum paſtinacæ, cari, petroſ. fœniculi, nigellæ, lithoſpermi, hyperici, periclymeni, vnici marini, ſolani ſomniferi, ſpartij,

dauci, fraxini, porri, lupuli, comarum anethi, polij montani, arthemisiæ, anthemidis, radicis rubiæ, foliorum beton. saxifragiæ, rusci, cytisi, vmbilici veneris, radicis astragali, hyacinthi, fol. sabinę, radicis arundinis, sisymbrij aquatici, rad. gentianæ, foliorum veronicæ muris, hyssopi, pulegij, radicis imperatoriæ, filipendulæ, vincetoxici, florum consolidę regalis, saxifragię albæ & magnæ, foliorum fragariæ, pimpinellę, florũ genistæ. Item, cardamomũ ex vino potũ, terebinthi fructus deuoratus: ladanum ex veteri vino haustum, gummi cerasi, haustum; gummi amygdalæ amaræ: Erinaceus marin⁹ deuoratus: erinacei terrestris caro inuetetata ex aceto mulso pota: vermes terreni triti & cũ passo hausti: alliũ deuoratum: Capparis fruct⁹ 40. diebus potus: anagallidis succus potus: cœpa decocta in cibũ sũpta: vesicariæ siue halicabi rubẽtes acini folliculis inclusi deuorati, vitis albę cœliculi tenelli decocti & in cibum sumpti: Equiseti succus epotus: vinũ cydonites, hysopites, scillinũ, & absynthites potum: Hydromel: aqua stillatitia cinna. bdelliũ haustum: Iuniperinus cinis ex lixiuio & vino albo potus: fraxini semen potum.

Scorpionum exustorum cinis: Cochleę putamen casu repertum tritum & ex albo vino potum: Sepię oua in cibis sumpta: Cimices viui in penis foramen immissi: aqua in qua cerui genitale elotum fuerit hausta: lacteus cremor melopeponum: Planta pectinis veneris tota albo meraco & butyro calefacta & pubi imposita: aqua stillatitia radicum Ononidis quæ fit ex quatuor libris corticum radicum concissis & in vini cretici libris octo maceratis, deinde repositis in alambico vitreo in balneo Mariæ collocato vt inde eliciatur aqua. Oleum flammulæ illitum pubi aut clystere infusum: grana quæ sunt in radice saxifragiæ albæ contusa & ex vino albo sumpta: Trichomanes puluerata & ex vino albo meraco drachmæ pōdere pota: decoctum ex vino aut aqua stillatitia florum genistæ, conserua quoque eorundem: Oleum ex calcantho scriptuli pōdere potū ex vino: aqua agrimoniæ & sparagorum pota: succus millefolij cum aceto haustus. Item, syrupus factus ex succo verbenę: aqua stillatitia ex cæpa alba, sumenda ad vncias tres cū sac. Poligoni minoris puluis ex vino haustus: puluis resinæ pini ad drachmas duas cū ius-

vide de Eptantia ... fol. 191.

culo gallinæ aut galli hauſtus: Puluis teſtarum limacum drac. 2. cum ſucco granorum veſicariæ expreſſo potus: Suffitus ex locuſtis aut ex pilis capræ per meatum pudendi exceptus: aut ſuffitus pilorũ cerui: Emplaſtrum ex parietaria, ſenecione, & capite alliorum in vino coctis pectini admotum mirabile eſt: Allium piſtum glandi in pudendo admotum vrinam ſtatim mouet: Idem facit cochlea integra piſta, in linteo detrito glãdi collis admota: Rec. fol. parietariæ mercurialis, mal. alth. gram. florũ chama. melil. crithmi, ſaxifrag. decoque in hydrelæo pro fotu: & de macmate fiat emplaſtrum additis adipibus cuniculi, oleo ſcorp. croco, cinnamomo & caſſia lignea. Fimus bouis cum melle mixtus calefactus & pectini admotus: Item, ex cimicibus tritis cum oleo & axungia cuniculi illinatur virga & pecten, & balneum ingrediatur æger: Si patiens mingat ſuper vrticas maiores ſemina ferẽtes, tribus diebus vrticæ exiccabuntur & is à morbo liberabitur: Emplaſtretur ingnen ex axungia gallinæ, anſeris & cuniculi, ſemine milij ſolis, ſaxifrag. ſang. hirci: vel ex inciſa minutim radice recenti raphani in ſartagine frixa

cum vino meraco.

Puluis pilorum combuſtorum leporis hauſtus cum ouo ſorbili tepido aut cum ſucco, aut aqua raphani & vino albo: Puluis capreolorũ vitis albæ potus, aut puluis rad. verbenæ, aut puluis myrrhæ, aut radicis cucumeris cum vino dulci.

Dyſuria. *Cap* 55.

DYſuria eſt malum in quo vrina ægre ac difficulter admodum redditur: illa eaſdem cauſſas agnoſcit quas & vrinæ ſupreſſio ſed paulo leuiores, præter quas vlcus, inflammationem veſicæ acrimoniam vrinæ, & partium vicinarum veſicæ vtpote recti inteſtini & vteri in mulieribus vitium licet commemorare. Quæ omnes niſi remoueantur, vrinę difficultas tolli non poteſt.

Inter cætera quę illi medentur ſunt decoctum portul. rad. aſparagi, radicis ſeminis & foliorum crithmi, amaraci, radicum baccharis, radicis ſmyrnij, chamepitys, ſeminis paſtinacæ ſylueſtris, ammeos petroſ. trifolij bituminoſi, radicis polemonij, chamedryos, ſcordij, pęoniæ, altheæ, graminis, arctij, foliorũ adianthi, trichomanis, baccarum lauri, raphani ruſticani, raphani hortenſis, anonidis.

Præter hæc millepedæ ex vino potæ: cicadæ inaſſatæ manſæ:cornu cerui cinis elotus binis ligulis epotus:peucedani ſuccus epotus:phalaridis ſuccus ex aqua aut vino hauſtus : lotus ſylueſtris trita per ſe aut cum ſemine maluæ ex vino aut ex paſſo epota: galbanũ hauſtum :lapis hæmatites ex vino potus: lapis Iudaicus ciceris magnitudine ex aqua calida : lapis ſpongiæ ex vino hauſtus : caſſia ſolutiua cum diureticis deuorata : oleum amygd. dulcium potum,aut per penis meatum infuſum:terebenthina reſina deuorata:lauri baccæ cum furſure triticeo, baccis iuniperi & allio contritæ & vino ſuper calenti tegula inſperſæ & pubi ſuperpoſitæ: napi ſemen cochlearis menſura addita drachma vna ſeminis lini ex vino potum: radix domeſtici ac ſylueſtris raphani minutim conciſa vua cum petroſ. vulgaris radicibus ex oleo vel butyro & vino calefacta & pubi admota.

Succus raphani vtriuſque ad duas vncias potus cum vino cretico:aqua ſtillatitia radicum anonidis: lingua anſeris ebibita eſt mirabilis,vt aiunt : ſuccus eringij cum vino albo : ſuffitus locuſtarum exceptus per meatum pudendi:ſanguis vulpis

calidus ſuper renes, pectem & genitalia ſæpius illitus dyſuriam ſoluit.

Stranguria. *Cap.* 56.

STranguria eſt vrinæ ſtillicidium ceu vrinæ ſtillatim expreſſio.

Hoc eaſdem pene cauſſas quas & iſchuria agnoſcit, ſed paulo leuiores prꝙter quas vrinꝙ acrimoniam, vlcus, inflammationem, partiúmque vicinarum affectus licet adiungere.

Illa curatur decocto rad. acori, oluſatri, radicis foliorũ & baccarum ruſci, coniſæ foliorum & florum, aſpleni valerianæ, rad. eryngij, filipẽdulæ & œnanthes, rad. xyridis: decocto etiam cicerum rubrorũ hoc modo parato: ſumito cicerum rub. ſeſquilibram, macerentur in aquá lib. 10. per horas 24. deinde decoquito ad tertias: percolato decocto adde liquiritiæ raſæ vnciam vnam, maluæ totius, graminis, altheæ, agrimoniæ, cuſcutꝙ an. manip. vnum, ſebeſtena & zizyphas an. 10. ſeminis melopeponum delibrati vncias duas, baccarum halicacabi & ſolani hortenſis, & lithoſpermi an. ſemunciam, oſſium dactylorum contritarum drach. tres, ferueant hæc omnia ad tertias: hu-

ius decocti ſumũtur vnciæ quatuor quotidie mane : Item, ſemen ſiſymbrij, aut panaces heracleum ex vina potum : ſeſeli maſſilienſe potui datum: ſaxifraga decocta in vino : polygoni ſuccus: cæpe cum aſparagi radicibus decocta data potui: caſſia ſolutiua cum puluere liquir. ſumpta: nuclei pinei ſacch. aut melle excepti: ſebeſtena, zizypha: cochleæ cum ſuo putamine contritæ & ex paſſo ſeptem diebus continuis hauſtæ : teſticuli leporis in cibo ſumpti : ſuccus lacteus è caule ſonchi manans cyathi menſura : decoctum dentis leonis ex aceto potum : lacteus cremor ſeminum melopeponum additis paſtillis halicacabi, aut ſucco liquir. & mumiæ momento, & gummi arabici & tragacanthæ nonnihil : cremor ſeminum lactucæ & papaueris albi : lacteus cremor traſorum è iure carnium ſine ſale parato: cuminum ex vino dulci paratum: decoctum agrimoniæ ex vino albo cum ſaccharo: ſuccus baccarum ſolani halicacabi ex albi papaueris cremore aut melopeponum, aut cucurbitæ, aut cucumeris ſeminum hauſtus.

Diabete. Cap. 57.

DIabete est vrinæ profluuium, & passio talis qualis est circa aluum lienteria. cuius caussa est renum imbecilla retentrix facultas, meatuum vrinæ dilatatio nimia, vehemens frigus aut caliditas renum.

Vt sistatur istud profluuium roborantibus ac astringentibus tum sumptis tum admotis pugnandũ: sumantur ergo conserua cydon. consolidæ mai. Item, puluis coralli, boli arm. spodij, sang. drach. tragac. sumac. balaustiorum, acaciæ, hypocistidos, santali rub. Item, syrupus myrtinus, de papauere, succus vmbilici veneris, succus equiseti, succus oxalidis, succus granat. gummi arab. vtendum cibis assis potius quam elixis, lacte chalybeato, vino crasso diluto aqua chalibeata.

Illinendi renes ol. myrtill. cydon. mastich. vnguento comitissæ: emplastrandi emplastro ex farina ros. myrti, fabarum cum cera alba.

Ex thesauro pauperum: cinis capitis ouis aut tauri combusti sumptus per triduum cõtinuum cum aqua vel aceto hora somni luna decrescente: vel vesica pi-

ſcis fluuialis puluerata: vel veſica ſcrophę iunioris: vel veſica apri aſſata & comeſta: veſicam roborãdo ſiſtit vrinę profluuium: cerebrum leporis potui datum cum vino: Item, galbanum: eaſdem vires habet pulmo hœdi comeſtus vel emplaſtratus,

Veſicæ calculus. Cap. 58.

QVi in veſica calculus eſt, aut expellendus aut comminuendus venit, ſi neutrum fieri poſſit, ſectioni ſoli locus curationis relinquitur.

Calculus expellitur tum his remediis quæ de calculo renum dicta ſunt, tum ſequentibus: decocto radicum rumicis ex vino, ſeminis ſiſymbrij, ſeminis apij, ſeminis fœnic. erratici: cardamomi, aſplenij, graminis rad. radicũ ac baccarum ruſci, ericæ, radicũ primulæ veris, flor. geniſtæ.

Item, puluere ventriculi auis oſſifragi in potu hauſto: vrina apri potui data: ſagapeno poto: lachryma vitis viniferæ in caudice concreta ex vino hauſta: cardamomo cũ cortice radicis lauri ad drachmam vnã poto: bdellio poto: gummi ceraſi arboris bibito: lithoſpermo hauſto ex vino albo: puluere lapidis Iudaici & lapidis ſpongiæ ex aqua calida hauſto.

Item, liquoribus balſami factitij: potis aquæ betulæ quæ è perforato caudice deſtillauit: cinere ſcorpionum exuſtorum hauſto: cinere integri leporis: muriũ ſtercore: puluere lapidis in felle bubulo reperti: aqua ſtillatitia humani ſtercoris: puluere polygoni min. deuoratis: albicantibus granis radicibus ſaxifragiæ albę inhęrentibus contuſis: puluere ſaxifragiæ magnæ ex vino epoto: corallo vſto ebibito. Suffitus in eandem rem inſtitui poterit ex diureticis & calculi cõterendi vim habentibus qui excipiatur per meatum virgæ. Frangitur ac conteritur calculus tum proximis dictis, tum his remediis: iaſpide puluerato ſumpto ex vino albo: puluere vitri combuſti ex vino hauſto: aqua ſtillatitia è ſucco limonum: medulla agni pota aut deuorata: aqua è cępa alba extillata pota: puluere cicadarũ: puluere ſanguinis hircini & vulpis: puluere lapidum cãcrorũ: puluere lapidis lyncis.

Vrinæ incontinentia. *Cap. 59.*

HOc ſymptoma noctu dormientes excercet potiſſimum puellos & virgines. Huic ſiſtendo ac retinendo conferunt aqua è ſorbis pota quotidie: vel

aqua cõsolidæ mediæ ad vncias quatuor pro dosi: aqua stillatitia è malis punicis recentibus integris, contusis ad vncias quatuor in qua dissoluatur drachma vna pulueris membranæ carni castaneæ herentis: sacch. ros. semuncia sumpta in aurora & ante cœnam per horam: vel vncia vna pulueris glandium assatarum sumpta cum aqua in qua scoria ferri præparata, sit decocta: vel Rec. Baccarum myrti, glandium assatarum, mannæ thuris, cumini, cyperi an. vnciam vnam sumantur drach. 3. cum vino veteri vel cum vino in quo macerati sint calyces glandiũ, semen myrti, sumach & balaustia.

Item, mumia ex caprillo hausta lacte: vel echini terrestris combusti cinis cum agrimonia & interna membrana ventriculi gallinæ sumptus: radices bistortæ & tormentillæ pulueratæ ex aqua plantag. potæ: vide plura hac de re in nostro de morbis mulierum libro.

Vesicæ anflammatio.

PEstem & inguina fouenda oxirhodino: clyster refrigerans ac humectans iniiciendus ex sero lactis, succis cucurbitæ, solani, plantag. & albumine oui diu-

tiſſime agitato:in veſicā per catheterem iniiciendi ſucci lactucæ, violarum, ſolani cum ſero lactis:& toti imo ventri illinendum vnguentum roſaceum lotum in ſucco ſolani & plantag.

Vrinæ ardor. *Cap.* 60.

VRinæ ardor, eſt cùm inter meiēdum ſentitur dolor, qui multos morbos ſequitur vt lapidem veſicæ, vlcus eiuſdem & renum vel illarum partium inflammationem, vel, quod fit vt plurimum, inflammationem glandularum ceu adenum paraſtatum, vel illarum partium exulcerationem, vnde ob ſaniei acrimoniam dolor ſentitur in extremitate penis.

Hîc pulpa caſſiæ plurimum prodeſt, ſyrupi roſarum ſiccarum, de papauere, de menuph. euulſiones quatuor ſeminum frigid. maior. & minorū: cremor lacteus amygd. dulcium & hordei mundati cum ſemine papaueris albi:litus ex mucagine ſeminis pſylij extracta in aqua vel ſucco hyoſcyami addito opio vel tantillo caphuræ.

Cruenta mictio.

HÆc potissimum sequitur ad motum ac attritum calculi.

Huic conferunt dactylorum ossa cum crudo serico combusta intus sumpta: succus plantag. & millefolij potus addita philonij persica drachma: millefolij farina vnciæ pondere, cum drachma vna boli armenici ex lacte bubulo propinata: millefolij succus vnciæ pondere cum syrupo myrtino haustus: vel decoctum ex sumach rosis, myrto: vel lachryma tragacanthæ cum decocto balaustiorum rosarum & myrti: vel Rec. rob de vino, bulliat donec coaguletur, sume de eo libram vnam, misce cum farina siliginis, sumat quotidie mane ieiunus semunciam: litus & emplastra astringentia non sunt omittenda.

Virilium & pudendorum affectus. Cap. 61.

Penis vlcus.

VLcera quæ penem infestant vel interna sunt vel externa: vtrisq; eadẽ debetur curatio, nisi quod magis exsiccã-

tibus interna quã externa curari debeãt, quod partes pudendi internę humidiores ſint quàm externæ, & quod interna vlcera collyriis, externa fotibus aut litu curari debeant.

Vtriſque conferunt polygoni ſuccus in vino decoctus cum melle adhibitus: aloë illita & in puluerem redacta: alumen pulueratum inſperſum: flos ſalis inſperſus: fotus eorundem cum aqua marina in qua malicorium, aloë & alumen maduerint: cinis exuſtæ cucurbitæ inſperſus: cammarorum lapilli cum tartaro triti & aſperſi: puluis abrotani vſti inſperſus: fotus ex decocto floris ſalis: anethũ vſtum & aſperſum: ſolidaginis mediæ folia aut eorum ſuccus adhibitus: ſanicula, auricula vrſi, piloſella, potentilla, pulmonaria altera, tum in puluerem aſperſa, tum decocta pro fotu.

Si vlcus putridum ſit & iam ad phagædenas accedat, illinatur felle taurino ex melle, flore labruſcę trito cum melle, croco, myrrha & roſaceo, conſpergatúrque puluere piloſellæ, potentillæ, ſolidaginis minoris & mediæ, ſaniculæ & auriculæ vrſi exſiccatis.

Caruncula

Caruncula in meatu penis, & verruca in præputio aut glande enata. Cap. 62.

PEnis interioris vlcus vt plurimum diuturnum esse solet, quod per eam partem præter fluat vrina quæ sua acredine assidue vlcus vellicat ac auget: vnde in eo sæpe tuberculum carnosum ac velut fungosum subnascitur, quod caruncula vulgò dicitur.

Hæc nisi vehementer exsiccantibus ac velut erodentibus curari potest: quale est vnguẽtum ex tuthia ceu pompholige, cui alia multa erodendi vim habentia admiscent chirurgi.

In horum numero non postremas partes sibi vendicat radix anonis quæcunque modo præparata fuerit, siue in puluerem redacta, siue organis vitreis in aquã distillata: nam & sumpta per os & iniecta in penis meatum, siue puluerata, siue destillata carunculam istam absumit: cuius rei præter experientiam toties obseruatam hoc argumento vel maximo esse potest, quod inspersa callosas vlcerum quorumcũque margines erodat: quod etiam sumpta per os calculum in arenulas minutissimas redigat, carnosũmque rami-

Nota de aqua rad: Ononidis.

em absumat vbi in eius vsu per menses aliquot perseueratum fuerit: modum autem destillandæ illius aquæ vide supra capite de calculo renum, & capite de ischuria.

Sũprà fol. 164. B.

Verruca quæ in præputio aut glande penis subnascitur vel excisione indiget, vel erosione sui: erosio fit admoto aut inspersо cinere sauinæ, vel asphodeli, vel ochræ: vel lacte ficus syluestris, vel puluere mercurij, vel guttulis aliquot inspersis aquæ sublimatæ.

Testium inflammatio.

SEdato feruore inflammationis admouendum cataplasma testibus: ex semuncia farinæ radicis iridis, cinnamomi & anethi cuiusque drachmis duabus, & croci scriptulo: quod si nondum feruor extinctus fuerit illinenda pars succo aut oleo hyoscyamino: aut decocto hyoscyami in lacte. Item, apponendum cataplasma ex farina fœnugræci decocta in hydromelite: aut ex farina cicerum & fabarum, aut erui decocta in aqua: aut bellidis folia tusa & illita: aut cataplasma ex cicere, eruo, foliis & floribus senecionis, foliis & radice aspho-

deli, meliloto ſimul decoctis: aut illinenda pars aqua ſtillatitia lentis paluſtris: aut cimolia: aut vnguento ex mortario & piſtillo plumbeo cum roſaceo parato & illito.

Veneris impotentia. Cap. 61.

HÆc naſcitur potiſſimum à ſeminis inopia, aliquando etiam ab intemperie frigida teſticulorum.

Augent ſemen coriandrum potum: ſeſaminum oleum potum aut in cibis additum: nuclei pinei, piſtacia, nux indica, cephiliones cum pipere & ſale: gallinaceorum teſtes frequenter deuorati: oryza in lacte decocta addito croco & cinnamomo: cicera cibo data: phaſeoli lacte bubulo decocti, & longo pipere, galanga & ſaccharo inſperſi: rapum in lacte decoctum: napi ex pinguium carnium iure decocti & addito pipere deuorati: ſiſer decoctum & cum pipere ſumptum: aſparagi in cibo: ſemuncia caryophyllorum ex lacte epota: cynaræ echinus ex pipere deuoratus: ferulæ corculum ſub cineribus decoctum cum ſale & pipere deuoratum: vitis nigræ radix ſub cineribus feruentibus probe decocta & cum pipere

deuorata. Lac omne potum: bulbus decoctus manducatus: rapum decoctum in cibis: erucæ semen haustum: pastinacæ erraticæ radix deuorata: satyrij radix esitata, testiculi canis radix bibita vel manducata: gladioli superior radix ex vino sumpta.

Testiculos excalfaciunt asphodeli radix assumpta: erucæ semen: semen porri, nasturtij, vrticæ ex passo potum: scincorum renes drachmę pondere exhausti: allium cum coriandro tritum: sepia piscis cum nucibus & allio parato in cibis: galanga: semen fraxini cum pistaceis & nucibus pineis addito sacch. deuoratum: genitale cerui pulueratum & ex vino sumptum: caryophyllorum semuncia ex lacte pota: phaseoli in lacte bubulo decocti & pipere longo & galanga aspersi: mala insana elixa, deinde in butyro frixa & cum longo pipere deuorata: puluis pudendi tauri cum vino dulci haustus: zinziber conditum: esus passerum: esus granorum azelini ante cibum: puluis seminis lini cum sacch. in cibis sumptus.

Moschus ex oleo cicino penī illitus: zibetum eodem modo: oleum pistaciorum, vua cum oleo sinapino beniuino &

moſcho genitalibus illitum : oleum nucis myriſticæ illitum : fel apri illitum pudendum erigit : formicæ alatæ bullitæ in oleo ſeſamino & de lilio, mox colatæ, adde oleo colato euphorbij ſcriptulum vnum, ſeminis rutæ & piperis an. drach. vnam : ſeminis ſinapis ſemidrachmam ad litum genitalium: oleum pinearũ cum felle paſſerum & ſemine erucæ trito.

Radix ſatyrij in manu retenta : Lapis qui in tertio nodo ſcinci reperitur in cibo vel potu aſſumptus mirum in modum ad coitum excitat hoc vel certiſſimo iudicio quod ſi gallus eum aſſumat ſtatim gallinam inire cogatur.

Lapis in dextra maxilla ſalpicis inuentus geſtatus penem erigit: teſticuli vulpis ſicut & caudæ eius extremitas ſcroto alligati coitum & erectionem virgæ excitant : teſticuli cerui vel tauri à muliere geſtati excitant mulierem ad venerem: ſpongiæ ſuppoſitæ ad coitum pelliciunt: fel vrſi ſuper femur dextrum ligatum, vt fel taxonis ſuper femur ſiniſtrum continuam virgæ erectionem efficit.

Gilb. qui ſemper coire deſideret bibat drachmam vnam medullæ pardalionis.

Libido inexplebilis ad res venereas. Cap. 63.

SEminis copia minuenda, calórque immodicus genitalium temperãdus.

Vtrumque hæc præſtant, ſemen viticis, lactucæ, portul. anethi & comarum eius, folia ruthæ, herba languida, teſticuli canini, radix inferior gladioli, ſemen papaueris decocta.

Flores ſalicis aut populi comeſti pro certo extingũt libidinem vt ſæpe probatum eſt: radix inferior gladioli pota aufert vim generationis: verbena pota non ſinit erigere per dies ſeptem, atque hoc ſi experiri velis in gallo, da eam mixtam cum furfure gallo & non aſcendet ſuper gallinas: drachma vna ſeminis nympheæ aquaticæ data cum ſyrupo de papauere: vel ſuccus radicis nympheæ potus cum aqua reprimit venerem: ſemen cannabis largius ſumptum in cibum: vinum in quo mulus piſcis fuerit immerſus epotum: vnguentum ex opio, ſemine hyoſc. mandragora coctis in oleo illitum teſticulis: iidem ſæpe illiti cum ſucco morellæ, ſemperuiui & aceto: Item, cum oleo in quo diſſoluta ſit caphura: verbena portata

aut ſub ceruicali poſita nõ ſinit penem e-rigi: farina emplaſtrata inguinibus, pix cedria vncta, libidinem ſtringit: columbina herba geſtata in veſte coitum impedit: ſuccus hyoſcyami genitalibus illitus: viticis folia teſtibus admota: cicuta cum ſua coma trita & genitalibus emplaſtrata eſt potentiſſimum medicamentum. Caphura renibus & teſtibus illita: ſiſymbrij ſuccus teſtibus adhibitus. Lactucæ ſuccus cum caphuræ momento teſtibus illitus.

Seminis profluuium. *Cap. 64.*

INuita ſeminis excretio cole non extenſo citra venerem naſcitur ab imbecila retentrice vaſorum ſpermaticorum: aut eorundem conuulſione.

Huic conferunt drachma thuris cum aqua nympheæ pota: terebinthina veneta lota in aqua plantag. additis ſuccino vel aſpleno & caphuræ momento: ſemen baccarum roſarum & lanugo in vino auſtero pota: floſculi crocei roſarum capillíve hauſti: conſerua florum punicæ arboris ex vino auſtero ſumpta: ſuccus cichorij ebibitus, menthaſtri ſuccus potus & teſtib⁹ illitus: aurigo aſpleni drach-

mę pondere cũ ſemidrachma ſuccini albi ex ſucco portulacæ aut planta. epota: ſeſquidrachma lithoſpermi vtriuſque addita pari quantitate aſpleni, & ſcriptulis duobus ſuccini ex ſucco portulacæ duobus diebus hauſtum.

Millefolium cui candida ineſt vmbella vna cum floribus tuſum & cum ſua ipſius aqua ſtillatitia aut caprino lacte potum, vel cum corallio, ſuccino & eboris ſcobe propinatum: corallium epotũ. Rec. menthæ ſiccæ drach. tres ſem. viticis rad. iridis an. drach. vnam: ſem. ruthæ: ſem. lact. an. drachmas duas: ſacch. vnciam vnam ſumat cochleare vnum duabus horis ante cibum: nymphææ aut iridis illyricæ radix ex aceto pota: annulus cum topazio geſtatus: annulus itẽ ferreus, ex gladio vel enſæ quo aliquis fuerit occiſus.

Rec. Cineris inteſtinorum gallinæ vel pellicularum ſtomachi vnciam vnam, aniſi vncias duas, galangæ drach. duas: coral. rub. vſti & loti drach. vnam. ſem. agni caſti ſemidrach. ſacch. tertiam partem ponderis capiat cochleare vnum ante cœnam vel poſt non ſuperbibendo.

Pollutio nocturna. Cap. 65.

HIc ſeminis exitus per ſomnia ſemel contingens non habetur loco morbi, ſi tamen perſeueret, vel partium ſeminalium robur, aut materiæ copiam, aut vitium vtpote irritantem acrimoniam agnoſcit.

Venerem reprimit coitus cum vetula: coriandri aut pulegij frequens eſus: ſemen lactucæ aut viticis comeſtum: matronæ Athenienſium caſtitatem cuſtodiẽtes è foliis viticis cubitus ſibi ſternũt: puluis pudendi tauri rubri potus ex vino ad drach. vnam mulierum libidinẽ reprimit: item, ſuccus verbenæ potus: cõſeruæ nymphεæ vſus cũ ſyr. papau. venerẽ cohibet: puluis qui proximè deſcriptus eſt ſumptus ad dr. ex cochleari hora ſomni.

Illinantur genitalia ex ſanguine ricini bouis ſylueſtris: vel oleo hyoſcyami: vel vnguento roſaceo in mortario plumbeo piſtillo plũbeo: vel diphryge illito ex vnguento roſ. vel ſucco ſolatri & ſemperuiui cum aceto: vel oleo nenuph addita caphura. Lapis topazius, ſapphirus, amaragdus geſtatus: bardana quoque in pudendis geſtata venerem reprimit.

Vteri affectus. Cap. 66.

Vteri inflammatio.

SEdant inflammationem vteri, hyoſcyami oleum, oleum de momordica ſuccus ſonchi illita: decoctum ex ſemine & fol. vitic. ex nardo indico, iunco odorato, arthemiſia, meliloto, leucoio, parthenio, althea fotum: cataplaſma ex althea, farina fabarum, hordei, ſem. lini decoctis, piſtis ac paſſatis per ſeaceum.

Veteri inflatio.

INflato vtero confert cinnamomi aqua ſtillatitia: galanga: cubebæ: caſtoreum cum pipere albo & mellicrato epotū: radices Dictāni albi duarum drachmarum pondere ex meraco hauſtæ: imperatoriæ radix hauſta ex meraco: geranium & eius radix drachmæ pondere pota.

Item, litus ventris imi cum oleo laurino cnicino, nardino, ruthaceo, anethino, cum cerato ſtomachico gal. admoueantur imo ventri ſacculi ex milio & ſale in ſartagine torrefactis: Item, ſacculi pleni ſeminibus carminatiuis calefactis: ſiſymbrium in calenti tegula calefactū & odo-

rato meraco aſperſum vẽtríque applicatum: mentha græca in placentis addita, vt eius folia in oleo aut butyro frixa & tum deuorata, tum admota. Rec. Stercoris vaccæ librum vnam, cumini vncias duas, ſeminis apij, petroſ. an. drachmas tres, vini maluat. quantum ſuff. fiat cataplaſma.

Vteri dolor.

LAc tepidum iniiciatur in vterum per metrenchyta, aut ſuccus plantag. hyoſc. lactucæ: foris foueatur imus venter decocto ſeminis lini, foliorũ viol. mal. portul. anethi, verbenacæ rectæ.

Quod ſi dolor hic vteri accidat in puerperio vel paulò antè puerperium illæ iniectiones locum nullum habent, ſed ad ea confugiendum quæ facilitant partum, cuius aduentus cauſſa doloris exiſtit tum temporis: illinatur ergo imus venter vna cum ſinu pudoris oleo irino, amygdall. laurino, de ſcorpionibus, oleo lilior. alborum & de ſemine lini, imbuta in illis lana ſuccida: Itẽ, imo ventri admoueatur botrys recens in tegula calefacta & cretico vino aſperſa: vel botrys folia vna cũ parthenio & florib. anthemidis omnib. ſimul

cõcisis in oleo lilino in patella parum per coquantur, & deinde ex ouis gallinaceis excipiantur & simul misceantur, coquanturque quousque placentæ formam referant, & calida ventri superponantur, hoc cataplasma miraculo quodam puerperij cruciatus mitigat. Item, sisymbrium cum parthenio in calenti tegula calefactum & odorato meraco aspersum imponatur ventri: Item, chelidoniũ maius cum radice tusum & oleo chamamilæ feruefactum imo ventri admoueatur.

Bibatur horum cruciatuum tempore aqua stillatitia cinnamomi: nux myristica puluerata aut decocta ex rhodomelite & aqua vitæ hauriatur: Item, castoreum cum pipere albo ex mellicrato: Dictamni albi radices ex meraco vino: Imperatoria radix quouis modo sumatur: Decoctum radicum succisæ ex vino.

Vterus frigidus.

VTendum cubebis, aqua stillatitia cinnamomi, nuce myristica, radicib9 albi Dictãni ex vino meraco potis drach. duarum pondere, imperatoria radice ex vino pota, balsamo factitio aut eius li-

quoribus, oleo ſcorpionum in vini potione, potu menthæ græcæ.

Fotu partis cum decocto nardi Italicæ, lauendulæ radicum Dictamni albi, menthæ græcæ, nepethæ, caro, matricariæ.

Vterus induratus.

ILlinendus locus adipe anſerino, gallinaceo, vrina humana cum liguſtrino oleo feruefacta, oleo amygdalino, ſeſamino, medulla ceruina & vitulina, oleo liliorum, bdellio, ſtirace.

Fouendus decocto maluæ, panacis heraclei, foliorum ebuli & ſambuci, parthenij, fœnugræci, radicis lilij, foliorum agerati, florum lupuli.

Indẽdus peſſus ex ladano, panace heracleo, ex ſucco fœnugræci cum anſerino adipe, ex myrrha vna cum abſinthij & lupinorum cremore.

Vterus exulceratus.

ILlinendus oleo è momordica: vel potius iniectio in vterum facienda cum ſyphone ex oleo è momordica, ex decocto aſpalathi cum vino, ex lacte in quo igniti calculi extincti fuerint, ex ſucco

ſolidaginismedię,ſaniculę,auriculæ vrſi, piloſellæ,pyrolæ,potentillæ:fouēda quoque pars ſpōgia marina macerata in decocto malicorij,aloës & aluminis.

Procidens vterus.

REponendus loco ſuo qua arte fieri poterit, repoſitus ibi continendus cucurbitula admota,quiete,decubitu ſupino , coxis elatis , lumbis depreſſis & capite.

Iniectio facienda in vterum ex ſucco myrti , decocto gallarum, vtriuſque vrticæ , roſarum tranſmarinarum ſiccarum, hypociſtidos,acaciæ, malorum cotoneorum &c. aqua ſtillatitia nucum,ſine viridium conorum pineorū cum linteolis in ea madefactis admota.

Menſium ſuppreſſio. Cap. 67.

MEnſes prouocantur multis remediorum generibus decocto epoto aut adhibito in inſeſſibus ex radicibus iridis,eryngij,illiricæ, mei,acori , cyperi, aſari,enulæ camp. raphani vtriuſque , aſphodeli,centaurij mai. anemones , baccaris , liguſtici, ſeſelis maſſilienſis , libanotidis,pæoniæ, rubiæ mai. radicis ſupe.

rioris gladioli, dracunculi, gentianæ, imperatoriæ, vincetoxici, iunci odorati.

Ex foliis valerianæ, lauri, crithmi, cymarum allij, pulegij, origani, saluiæ, thymi, serpilli, chamedryos, polij vtriusque, arthemisiæ, myrrhis, anthemidis, adianthi, hyperici, vtriusque vrticæ, beton. sabinæ, hyssopi, eupatorij, arthemisiæ, matricariæ, cocti, saluiæ, rusci, calamenthi, satureiæ, ex seminibus viticis, lini, ammi, smyrnii, pastinacæ erraticæ, fœniculi, dauci, nigellæ, trifolij, leucoij, cicerum rubrorum, abrotoni, baccis iuniperi.

Item, hausto castoreo, lacte ficulneo, cæpe succo, cinnamomo, caprarum montanarum fimo, succo brassicæ, succo lacteo lactucæ syluestris, succo peucedani, Ammoniaco, sagapeno, succo scordij poto: vino scillino, absynthite, hyssopite hausto, viticulis vitis nigræ nouellis in cibum sumptis: decoctis in insculo ciborũ vel asparagorũ more: aqua stillatitia cinnamomi.

Pessis quoque ex lupinis, myrrha & succo rutæ: cochleis terrestribus cum suo operimento tusis & fœmineis locis admotis: cæpe succo pudendis illito

ciclamino ſubdito: Ruta ſubdita: Galbano ſuffito & impoſito: radice rubiæ ſuppoſita: Hyperico ſubdito: gladioli ſuperiori radice ſuppoſita: Elaterio in peſſo ſubdito: mandragoræ liquore ſemioboli pondere ſubdito: veratro nigro aut albo ſuppoſito: lupini decocto cum melle & myrrha impoſito: ariſtolochia longa fotu adhibita: Dictamno albo ſuppoſito: calamintha, centaurio maiore, radice imperatoriæ ſubditis: botry ſuffitu vſurpata peſſo ex oleo, nigella & diagredio quod inuoluatur in panno lineo forti: Emplaſtro ex ſponſa ſolis, morſu gallinæ, arthemiſia, ſatureia, farina nigellæ, amurca olei, radice lilij, maluæ, colocynthidos, meliſſæ, ſaluiæ, gallitrichi: fomento quoque ex decocto earundam herbarum.

Item, radicibus maluæ, aut lilij, aut rubiæ mai. aut ariſtolochiæ aſperſis puluere ſcammoniæ inditis.

Item, ſacculo pleno ſpiculis alij indito. Item ſuffitu galbani, caſtorei & blatthæ bizantiæ.

Menſium

Mensium profluuium. Cap. 68.

MEnſes vltra modum naturæ & cõſuetudinem fluentes multis remediorum generibus ſiſtuntur.

Decocto gallarum, cortice tenuiore glandium, ſeminis myrti, ligni loti, foliorum lentiſci, radicum rumicis, foliorum plantag. comarum porri, ramorum rubi, radicis ſpinæ arab. ſeminis papaueris nigri, foliorum equiſeti, ſeminis iunci marini, radicis & ſeminis nympheæ, foliorum polygoni, ſymphiti petrei, ſeminis limonij, ſeminis hyoſcyami, ſeminis mandragoræ, vinaceorum vuarum, meſpilorum, primorum ſylueſtrium, radicum biſtortæ & tormentillæ, ſaniculæ, auriculæ vrſi, fragariæ foliorum & radicũ, ſanguiſorbæ millefolij, pulmonariæ alteri⁹, floris amarãti.

Oxyacanthæ baccæ in potu vel cibo: ſemen rhois in potu: palmulæ non maturæ manducatæ: inuolucrum palmularum in potu: nuclei acinorum punicorum ſiccati in ſole, obſoniis inſperſi & concocti ſumpti: coagulum leporinum, hœdinum, agninum, ceruinum, vitulinum in potu: puluis cornu cerui vſti

potus cum aliquo liquore aſtringente: Succus barbæ hirci hauſtus: ſemẽ papau. nigri potum: ocimaſtrum potum ex vino: grana 12. pæon. ſeminis ex vino auſtero ſumpta : decoctum ſymphyti petræi ex vino potum : ſemen limonij acetabuli pondere hauſtum: Hęmatites lapis, oſtracites lapis, ſamia terra cum decocto florum punicæ ſylueſtris hauſti: vinum baccarum creſpini: Semen & lanugo baccarum roſarum ex vino auſtero potum: ſuberis cortex tritus & ex aqua calida hauſtus : conſerua florum mali punicę: myrteum condimentum: vinum & miua cydoniorum : Corrua ſaccharo condita ſępe eſitata : virgę ſanguineę baccę: flores panicularum milij indici ex vino rubro : flos ſolis cum radicibus contritus & ex aqua plantag. ſumptus : amaranti purpurei flos potus : corallium tam potum quam ſuſpenſum. Scobs dentis equi fluuialis pota : nuclei vinacei triti & cum ouo ſorbili hauſti mane: flores cucurbitæ & nucamenta iuglandis pulucrata ſumpta in ouo ſorbili ad drachmam vnam.

Si fœmina biberit granum vnum coriandri fluxus retinebitur vno die, ſi duo,

duobus, ſi tria tribus.

Millefolium tritum cum aqua decoctionis hypociſt. & balauſt potum.
Succus capitum porri vel foliorum eius in tantum efficax eſt, vt fluxium ex abortu plus fere iuſto retineat.

Cucurbitulę maiores mammis admotę, per horam integram: Raſis quoque iubet mammis ſacculos cineris ranę maioris plenos ſuſpendere.

Succus arnogloſſi potus non habet par remedium in hoc ſiſtendo fluxu.

Conculę de monte S. Iacobi vſtę potę cum aqua ſumach multum valent.

Semen vel radix nenupharis flores citrinos ferentis potum ſiſtunt potentiſſime.

Cinis ranę maioris in ſacculo portatus à muliere vbicunque voluerit, omnem ſanguinis fluxum cohibet: ſi velis hoc experiri puluerem illum de collo gallinę ſuſpende, poſt diem eam interfice, nil ſanguinis effluet.

Si fęx quę deſudat ex arbore quercu bibatur à muliere cum aqua pluuię ſiſtuntur menſtrua: idem facit aqua polygoni. Semen hyperici potum valentiſſimum in hoc affectu.

Iaſpis lapis aut corneolus geſtatus. cor ſalamandræ inter crura portatum.

Peſſus de fimo caprino cum ſucco ſanguinariæ vel arnogloſſæ : fotus de medio cortice quercus, plantag. virgæ paſt. Sanguinariæ & ſimilium.

Peſſus ex cinere cornu cerui vſti, acacia, hypociſt. mumia, bolo armena, maſtiche, gypſo, cedro, ſeuo caprino. an. q. ſ. cuius confectio extendatur ſuper renes & pectinem.

Peſſus ex ceruſa opio & ſemine hyoſcyami: Item, ex fimo ceu ſtercore aſini.

Fotus ex cinere glandium combuſtar. & cortice earundem : ſuccus ſolatri iniectus.

Peſſus ex thuris cortice, & glandium, ex acacia, foliis lentiſci, coagulo leporino, hœdino, agnino, ceruino : ex fimo caprarum montanarum ſiccato trito cum thure in lana ſuppoſita : ex cumino in aceto macerata ac trita ex ſucco lyſimachiæ, polygoni, ſolani: ex flore labruſcæ: ex rubigine ferri, ex chalcitide cum ſucco porri: ex fæce vini & ea quoque illita imo ventri ac pudendis : morochtho lapide in vellere indito : ex oleo hyoſcyami pubi, & lumbis illito & ſuppoſito: ex roſa-

ceo vnguento, mastiche gummi iuniperi: Leporino stercore supposito: ex succo pilosellæ, potentillæ saniculæ, fragariæ, earumque foliis subditis.

Flores albi ceu alba menstrua.
Cap. 69.

HÆc velut recrementa sunt deprauatæ sanguificationis, ob id ea reparanda ante vsum astringentiũ.

Hæc sistunt caphura cum succino & aqua nympheæ hausta: flosculi medij rosarum cum suis capitellis accepti pulueratì aut distillati: aqua stillatitia foliorum tenellorum quercus.

Interior membrana rubens castanearum cum eboris scobe, & nympheæ albæ stillatitia aqua epota.

Conserua florum punicæ arboris deuorata: ossa dactylorum puluerata & cum sanguinis drach. lachryma & aqua portulacæ pota: ossicula mali punici acidi cum thuris polline ex aqua stillatitia rosarum: auellanarum putamina ex vino austero hausta: puluis subtilissimus oboris maceratus in cremore seminis lactucæ in quo ferrum caudens extinctum fuerit, & ex eo potus.

Flores panicularum milij indici ex vino austero poti: ophioglossum ex aqua foliorum quercus potum: Rosmarinum quotidie idque diutius sumptum.

Aqua stillatitia Alchimillæ stellariæ appellatæ pota aut in vterum infusa aut eius decoctum insessibus vsurpatum: caryophyllatæ radices haustæ.

Farina potentillæ siccæ ex sua ipsius aqua stillatitia additis corallio & eboris scobe, epota: amaranti purpureus flos.

Millefolium recens contusum & suppositum pubique illitum vel cum corallio succino, & eboris ramentis ex sui ipsius aqua stillatitia epotum.

Malorum punicorum acidorum vinum potum: cymbalaria herba in acetariis deuorata.

Esus carduncelli cum nepeta loco acetarij ante pastum.

Ossa crurum capi, fauces lucij adustæ, ambra citrina, anthera, corallium vtrunque, rasura eboris, margaritarum electarum, semen myrti puluerata omnia & cum saccharo rasato tabulato puluerato sumpta ex cochleari mane pondere drachmæ vnius cum succo aut aqua portul.

Cinis putaminum oui, cornu cerui vsti, succini seminis anethi cuiusque drachmæ duæ puluerate, sumatur hic puluis ex chalibeata aqua.

Portulaca commanducata, balaustia, rubi semen & fructus, equisetum maxime sistit rubrum fluorem ex aqua aut vino potum: Albumen oui aqua rosacea concussum & ieiuno stomacho epotum cum pauco puluere mastiches.

Strangulatus vteri. *Cap.* 70.

STrangulatum vteri excitant suppressi menses, aut semen retentū: Hæc tollentur caussæ necesse est, priusquam strāgulatus vteri percurari possit.

Sedant eum hæc remedia, mei radices tritę, iuniperi baccæ deuoratæ: Plantaginis succus, semen panacis heraclei, radix & semen seselis massiliensis cum vino epota per se aut simul: Semē & folia trifolij, bituminosi hausta: Grana quindecim seminis nigri pæoniæ epota: Iuli iuglandium in puluerem contriti & ex vino albo poti: Castoriū semioboli pondere cū pari assa fœtida in catapotiis deuorata: Imperatoriæ radix puluerata sumpta ex vino:

ſagapenũ in pilulis deuoratũ: radix tuſſillaginis maioris duarũ drachmarum pondere ex mero pota: Puluis radicum aut foliorum hyppogloſſi cochlearis menſura ex vino vel iure hauſtus: vitis albę radix ex vino hauſta quo remedij genere mulierem quendam ſtrangulatui vteri obnoxiam aliquot dies vſam per curatam fuiſſe ſcimus hoc ſymptomate vehementi: ea autem radix debet aliquandiu in vino albo efferueſcere, & vinum in quo efferbuit ſumendum hora ſomni.

Puluis cryſtalli ex vino potus ſubito tollit vteri ſuffocationem: Idem pręſtat ſemen dauci piſtum & ex vino potum ad drachmam vnam: Item, Rec. galbani, aſſæ fœtidæ an. drach. vnam cum oxymelite fiant pilulæ, dantur ſalubriter duæ inſtante paroxciſmo.

Radix pæoniæ appenſa confert omnibus hyſtericis mulieribus.

Naribus fœtida & circa vterum odorata admouenda: Ergo naribus offerantur cimices lectuarij, ſinapi tritum, peucedanum, ſagapenum, gagates lapis aut eius oleum, aſſa fœtida, caſtoreum: vtero ac circa vterum vngues odorati ſuffiti: vrina cum liguſtrino oleo feruefacta

infundatur in vterum per metrenchyta: Ruta trita melle excepta pudendis & ſedi illinatur. Zibethum cauernulis vmbilici indatur. Alliariæ ſemen imponatur in formam peſſi: folia flores & ſemen antirrhini miſta cum roſaceo & melle vmbilico adhibeantur.

Sternutamenta quoque prouocanda ex puluere radicularum ellebori albi, & ex floribus ptarmicæ.

Titillandus vterus immiſſo obſtetricis digito, & naſcale indendum ex emollientibus & aperientibus cum rebus odoratis quibus vterus plurimum delectatur vt Rec. olei nardini & de lilio. an. vnciam vnam, in quibus diſſ. moſchi vel ambari grana tria fiat naſcale ſiue peſſus: Sola etiam folia mercurialis trita id præſtant & ea omnia topica quæ de mouendis menſibus dicta ſunt: Cucurbitulæ item admotæ internis femoribus & coxis, frictiones quoque earundem, euulſiones pilorum muliebrium partium.

Ergo ſi ſuffocationem matricis fœmina patiatur: folia Vrticæ trita ſuppoſitaque, illi ſubuenire queũt. Vel ſemen eius cum vino datum idem valet ventoſitatem iuxta curans.

Di. ad idem valet ſemen paſtinacæ potatũ : Itẽ, ſuffumigiũ Galbani cito ſanat.

Item, ol. amyg. amar. per clyſterem adhibitum ſiue peſſarizatum ſuffocationem & dolorem vteri curat.

Eodẽ morbo ſupponatur Euphorbium cum aliquo ol. ac teneantur nares eius, prouoceturque ſternutatio, & in potu exhibeãtur garyo. caſtoreum & aſſa fœtida.

Di. Leuiſticum, hyſſopus, abſynth. & folia felicis ſimul in aqua coquãtur, & fiat emplaſtrum ad vmbilico ab muliebria, antè & retrò. Et ſicut Rogerius inquit, filix vel abſynthium per ſe tritum & coctum, ad idem efficax eſt.

Bitumen Iudaicum, nobile eſt ad ſanandum matricis ſuffocationem.

Idem efficit ruta in oleo (licet etiam butyrum adiicere) cocta, ſi iniiciatur veluti peſſariũ : vel potiſſimum, ſi addita axungia gallinæ vel anſeris antè retroque apponatur.

Similiter, theriaca, garyoph. & allium diſſoluantur cum vino forti calido: vinumque illud potui detur. Mirè iuuat ſicut ſæpiſſimè probaui.

Vtile quoq; fuerit, ſi prouocetur vomitus: continuò nãq; mulier quietẽ ſentiet,

Gilbert.filtrum lineum coctum cum aqua & cineribus maxime ex caulium ſtipitibus, appoſitum : ventoſitatem matricis efficaciter curat.

Ego quoque experientia edoctus dico, quod ſi ventoſa maior, vel olla rudis cum multa ignea ſcarificatione inter vmbilicum & pudenda apponatur, dictum morbum optimè curari.

Auic. fiant fumigationes horribiles ad nares. Et ruta, aſſaque fœtida admoueãtur, inferius autem aromatica: ſic enim omnes conſulunt. Item, ſtercus anſeris & gallinæ bibitum cum vino optimo ſuffocationes ſubitas mirabiliter ſanat.

Contra ſyncopem ex ſuffocatione. Piper & ſal tritum in nares proiice, & ſyncope mox ceſſabit.

Cõ. Pulueriz. ſal gemmæ & nitrum, & cum aceto mixtò iniiciãtur cum bõbace.

Platear. ſuppoſitoriũ vel peſſariũ eiuſmodi fiat. Rec. calamenth. mentham regiam ſerpillum, muſcum, caſtoreũ, aſſam fœtidam, & rutam. Miſc. & nares quoque impleantur illis in profundo.

Valet ad præcantionem emplaſtrum ex galbano diſſoluto in aceto ſuper à lutam extenſo & ſuper vmbilico ageſtato.

Peruersio vteri. Cap. 71.

PEruersio matricis est declinatio ipsius ad aliam partem. I. Et fit vel ex paralysi, quando relaxantur nerui ipsius. Peruertitur autem quandoque in dextram partem, quandoque in sinistram: idque cognoscitur per dolorem partis affectæ ex compressione factum. Et interdum deorsum cadit absque tamen exitu: vnde dolor sentitur circa pectinem & renes. Interdum omnino exit, quod per indicia patientis manifestum fit. II. Nonnunquam fit ex humoribus in matrice contentis, vbi illis motis matrix præcipitatur. III. Quandoque ex retẽtione menstrui contingit IIII. Sæpe etiam ex difficultate partus accidit: vnde matrix aliquando cum ipso fœtu exit.

Si fiat ex paralysi, accidit vel ex frigida sessione super lapidem, vel ex frigido balneo, vel ex nimio potu aquæ frigidæ, quod percipitur ex eo quod matrix insensibiliter & sine dolore tunc procidit.

Si sit ex humore: fit ipsa vel ex calido vel ex frigido. Si e calido, cognosci potest ex ardore & punctura in profundo matricis, & quòd ab illa resoluitur fumo-

ſitas quædam totum corpus intemperatum reddens: & quod cholericum nonnihil expellitur.

Si ex frigido: animaduertitur idipſum per aggrauationem algoremque & pōderoſitatem, & quod reſoluitur quædam fumoſitas per ſpinam & alia membra, veluti in typo quartanę fieri aſſolet, & emittitur aliquid phlegmaticū ceu aquoſum.

Si ex Paralyſi proueniat: digeratur primò materia cum oxymelite vel cum Theodoricone vel Benedicta. Et fiat ſtupa illo die de calamētho, origano, lauandula, ſaluia, naſturtio, primula veris, conſol. maior. & ruta. Exeunti detur Mithridatū vel theriaca cū vinodecoctionis ſaluię. Sequenti die aperiatur Saphena interior: & fiat vnguētū ex ſucco lapatij acuti, oleo nucū & cera, impoſito ſimul puluere thuris, maſticis: quo inungatur ab vmbilico ad pudenda antè & retrò. Prædicto ſucco etiam admiſcetur Agrippa per ebullitionem: vt fiat inunctio, & ſupponatur ceratum vel diaceraſeos. Inungere quoque licet pectinem & renes cum melle calido: ſuper aſperſo puluere qui fit de thure, maſtice, cornu cerui combuſto, pice communi, vel colophonia, ſem.

Sinapis & nasturtij. Et cooperiatur cum pellicula.

Si fiat ex humore frigido, eadem cura est. Sin ex calido eueniat, digeratur materia cum oxymel. cum elect. de succo rosar. primo die: Et fiat balneum. Secundo die fiat phlebotomia de saphena: & adhibeantur inunctiones frigidæ, & eiusmodi elect. Sirupi, emplastra quæ dicta sunt in caliditate hepatis. Item, accipe mel & ol. rosat. an. & pul. cumini: simul coquantur: & in decoctione, lana succida vel filtrum rubrum intingatur, atque ponatur super regionem matricis: reposita tamen prius matrice in suum locum.

Si fiat ob difficultatem partus: reposito intus vtero manu obstetricis oleo inuncta, localia exhibeantur.

Si fiat ex retẽtione mensiũ: prouocẽtur illi (vt suprà dictum est) odorificis vel aromaticis quæ naribus apponãtur, & fœtidis muliebria fumigentur. Ex quibus speciale est illud. Mastix & colophonia ponãtur super carbones lẽtiscinos vel iuniperinos, vt matrix fumũ capiat, secundũ constant. Idem fiat de stercore bouino. Vel vẽtosæ absque scarificatione ponan-

tur. Vel olea ſuperius enarrata circa vmbilicum illiniantur.

Vuluæ conſtrictio & facilis conceptus. Cap. 72.

SI vulua ſit nimis aperta, vt collũ eius vacillet, vnde conceptio impeditur: poteris eam coarctare cum puluere aluminis, ſang. drac. & atramenti, cum forti aceto confecti: ſi intromiſſus aliquandiu retineatur.

Et ego didici experientia, lolium & thus ſuffumigatum mulieres ad conceptum diſponere.

Dioſcor. laudanum immiſſum, emplaſtratum & ſuffumigatum humidam nimis & frigidam matricem multum calefacit. Vnde dicitur: Caſtas odore ſuo imprægnare.

Cibus cardui vtero vtiliſſimus eſt. Nam ſæpe comeſtus facit vt maſculi cõcipiantur. Item, vrina Elephantis bibita, mirabilis eſt ad conceptionem: Item, ſemen paſtinacæ erraticæ.

Di. puluis teſticulorum verris mulieri poſt menſtruum exhibitus, conceptionem iuuat. Ad idem conducit vt mulier poſt menſium fluxionem lauet pudenda

cum vino puro rubeo: deinde suffumigetur cum vino decoctionis nepitæ: tandem supponat basilicon. maioranam ac mentham.

Exper. Theodoricon, Anacardinum & modicum scamoneę simul mixta per pessarium iniiciatur: & prima vel secunda nocte mulier proculdubio concipiet, si cum viro coierit.

Melissa quoque suffumigata multum confortat matricem ad conceptum.

Testa oui impleta drach. 1. colophoniæ: & masticis drach. 2. & calida vmbilico apposita matricem confortat, vt semen retineat.

Si mulier infœcunda manè bibat aquam decoctionis saluiæ eadem die ad concipiendum idonea & habilis efficitur. Et si imprægnata fuerit, dictum apozima rursum euomit, cum non possit illud retinere.

Item, vngantur membra mulieris iuxta atque viri cum succo Satyrionis, & interioribus mulieris aspergatur puluis. Et fit vt sterilis concipiat, actus intendatur & delectatio augeatur. Pretiosum & solenne remedium existit. Si mulier radicem comederit maiorem ac duram Satyrionis

rionis, concipiet maſculum: ſi minorem, fœminam. Vel fiat ſæpè fomentum cum decoctione rorifmarini.

Præterea odor buxi arboris efficax eſt ad generationem.

Galen. in Di. bibat mulier ſpumam quę eſt circa os leporis herbam aliquam rodentis: & concipiet. Item, poſt fluxum menſtrui mulier ſupponat ſibi ſacculum repletum nigella pulueriſata: qui tamen non diu retineatur. Vel leporinum coagulum cum butyro.

Puluis quo ſtringitur vterus (veluti virginis alicuius) quò facilius cõcipiat. Rec. olibanum, maſticem, colophoniam, myrrham, picem nigram, bolum, gallam, gypſum, cinerem cornu cerui, ariſtolochiam rotundã, ſingul an. fiat puluis qui immittatur. Item, aſphaltũ, fimus leporis, peucedanũ. an. Temperentur cum cera & fiãt trochiſci, de quibus fiat ſuffumigium per inferiora.

Auic. omne coagulum poſt mẽſtrua comeſtum aut ſuppoſitum, conceptionem promouet. Triphera magna cũ ſucco arte miſię & bõbace, peſſarizata multũ iuuat. Item, Mercurialis ſemen habẽs acutũ: ſi folia & ſemẽ eius terãtur: & cum illis vir-

ga virilis inungatur, fœminas facit concipere. Si verò mulier se inunxerit cum masculo minore semen rotundũ ac combinatũ ad modum testiculorum habente: masculos generabit. Similiter rasura eboris ad conceptum vtilis est. Item, alliũ siccum & humidum, tritum coquatur in ol. rosat vel sesamino adusque consumptionem olei, & cum lana subiiciatur. Remedium est potẽtissimum. Et oleum factum de lignis hederæ ab vmbilico ad muliebria sæpè & super renes inunctum, matricem confortat superfluamq; eius humiditatem consumit, vt idonea fiat ad concipiendum. Electuarium pręstans: quo si vtatur mulier, statim concipit. Rec. dacty. lib. 1. Pinearum, fisticor. an. lib. 1. Hyperici, dr. 2. Nucis moschatæ, cinnamomi, an. dr. 1. Gallar. dr. duas zinz. dr. 2. saccari, lib. semis Conficiantur simul cum melle.

Puluis haliabb. in regali disposit. Accipe consol. maior. Alumen, balaust. myrrham olibanũ, masticem, colophoniam, bolum, gallam, gypsum, cornu cerui incensum & atramenta. Terantur & puluerizentur vt fiat puluis in matricẽ iniiciendus. Succus saluiæ heminæ mensura additis salis modico quaternis diebus po-

tus: Imperatoriæ radix ex vino pota: Alchimillæ ceu ſtellariæ puluis ex vino aut iure quindecim aut viginti diebus continuis potus cochlearis mẽſura. Item, quod & macer docet. Rec. coagulum & fimum leporis, an. Miſce cum melle & peſſarij loco adhibeꝫ. dieb. ac totidẽ noctib. Et interea ſingulis diebus mulier de raſura eboris bibat. Et quãuis antè ſterilis fuerit. ceps tamen concipiet. Item, quando ſemina ambo conuenerint, ſtatim immittat ſibi mulier ſupina ſuccũ rutę cum bomdeinbace vel lana molli, & dormiat. Con. mulier vuluam leporis aſſatam comedat in balneo: & concipere poterit. Vel lapis qui reperitur in ventriculo ceu cerebro aquilę, detur in cibo ſiue potu: vel ſub dextro brachio viri aut mulieris ante coitum ligetur. Mulierem enim concipere facit.

Sic quoque lapis in vulua ceu ventriculo cerui repertus, ſi portetur vel aſſumatur à muliere, facit vt illa concipiat. Cerebrũ gruis mixtũ cum axũgia anſeris & leonis ſeruetur in vaſe aureo argenteove: Et illo deinceps, ſi vir velit coire, inungat ſuam virgam. Efficax enim eſt ad conceptionem. Vel teſticulus Muſtelæ dexter teratur cũ vnguento aliquo optimo quod

haberi potest, & cum lana pessarizetur: Quo facto, mulier cõcipere volẽs coëat. Et lac asinæ si vngatur super vmbilicum mulieris ante coitum, idem operatur.

Kyra. Vt mulier semen retineat & concipiat, sæpius vtatur granis Pœoniæ cum vino nigro, & emplastri loco adhibeat thus, masticem & myrrham.

Albertus lib. de plantis. fœnugræcum tritum cum adipe anatis confortat matricem ad concipiẽdum. Idem, muscus cum ol. rosat. dissolutus & immissus, efficacissimè præstat.

Gilb. mulier lauet tribus diebus, deinde coëat: ac citò impręgnabitur.

Oleum è momordica vteri osculo illitum ante veneris congressum. Oleum è lapide gagates inunctum.

Prohibitio abortus seu retentio fœtus. *Cap. 73.*

CAncrum fluuiatilem tritum cum vino ventrem ferentibus exhibe: & non abortient.

Gal. in dy. leporem pręgnantem per medium ventrem discinde, & coagulum quod reperies in vẽtriculo lepusculorum, grauidę mulieri assumendum porrige.

Auic. pessarium solenne sedans dolorem prægnantium. Recipe cerebri cerui vel vituli, hyssopi humidi, butyri vaccini & caprini, gummi, amygd. storac. alb. liquidi, & mellis. an. drach. 1.

Olei de spica, drach. duas. Terantur sicca, liquefiant humida & misceantur.

Coccum infectorium quotidie in ouo sorbili sumatur addito thure modico, aut mastiche. Dactyli frequẽtes cum infectorij croci puluere deuorentur: Item cydonia mala frequenter dentur: Saluia aut conserua saluiæ sumatur. Puluis radicum bistortæ vel tormentillę sorbeatur in ouo sorbili. Plini lapis Aëthites (qui inuenitur in nido Aquilę) portatus efficaciter iuuat grauidas ne abortiant. Iaspis lapis gestastus. Item, spolium Serpentis (inscia vterum ferente) datum, cum emollita panis mica, partum retinet ne ante tẽpus exeat.

Difficilis partus. *Cap.* 74.

CONtra partum difficilem plurimi docent, rasurã ossium dactylor. cum vino datam, miraculosa virtute præditam esse. Item, cortex lauri bibitus partum etiam mortuum excludit.

Di. petroselinum pistatũ immissumque in vuluam, fœtum mortuum expellit &

ſecũdinas : & hoc ipſo potui dato matrix mundificatur & fœtus quoque ab humoribus groſſis. Item, ſemen pæoniæ cum oleo teratur, & inungantur lumbi & pudenda mulieris: & abſque dolore pariet. Sic ſuffumigatio de cornibus & vnguibus caprarum potenter matricem ad partum commouet. Iſaac. Polypodium tritum & ſuper pedes parturientium, ſtatim eijcit fœtum mortuum vel viuum.

Exper. Si mulier bibat de cortice caſſię fiſtulæ ſtatim pariet. Eodem modo ſi detur capillus Veneris cum vino.

Item, ſi linantur muliebria cinere vngulæ aſininæ. Et hoc eſt vltimum remedium. Similiter potus aquæ decoctionis caſtorei optimum medicamentum eſt. Magnetes quoque in manu retẽtus partũ facilitat. Item, ſi alligetur cruri mulieris ſtorax Aphricana, dolorem ipſa non ſentiet. Crocus tritus & in formam nucis redactus, coxæque appenſus facilem reddit partum, ac ſecundinã expellit. Corallus eodem modo alligatus idem præſtat. Mulier lac alterius mulieris bibens facilè pariet.

Verbena trita atque cum aqua bibita: Artemiſia cocta & emplaſtrata ſuper vm-

bilicum,fœtum cum ſecundina educunt. Pimpinella trita & appoſita : Item, odor floris dracontij vel radix eius:ſiue ſeminum eius grana 30. bibita, partum facilè excludunt. Idem betonicæ,drac.tres,cum aqua mellis datæ præſtant, ab imminente periculo parturientem liberando.

Folia matriſyluæ ſuppoſita partū mox excludunt : ſed breui remouenda ne & matricem deiiciant.

Præterea folia iuniperi cū aqua & melle bibita fœtum mortuum, ſecūdinam & ſanguinem poſt partum citò eliciunt.

Penna vulturis,pedibus patientis ſubiecta,parem habet virtutem.

Cauendum ſedulo ne pira ſint in domo parturientis alicuius, quia partum prohibent,cum non ſinant vuluā facilè aperiri.

P.Lu. herba ſanguinaria ſicca vel viridis cum aqua trita & bibita , ſtatim ſine dolore eijcit fœtum mortuum

Herba dracontion, id eſt , ſerpentaria alligata inguinib' parturiētis,adeò partū facilitat , vt niſi breui remoueatur , ipſa etiam matrix ſequatur.

Rog. ſuccus porri cū aqua tepida bibitus, potenter operatur. Sic mentha cum aqua mellis aſſumpta partum facilitat.

Mac. ſuccus vel puluis diptami febricitāti cum aqua, non febricitanti cum vino datus, cōtinuò mortuum fœtum expellit.

Con. ſtercus equi cum aqua bibitum & ſuffumigatum, non modò fœtum, ſed matricem quoque ſæpè liberat.

Non minus efficit lac Caninum cum vino & melle bibitum. Item, cacumina hederæ trita cum oleo, & ſuppoſita, abortum citò expellunt.

Di. Radix cyclaminis coxæ alligata citius parere facit, adeò vt ſi mulier etiam ſuper hanc radicem tranſeat ante iuſtum tempus, aborciat. Item, herba vel flos violæ albę potui datus infantē mortuum extrahit, & viuum corrumpit, menſtrua poſtpartū prouocat, matriciſque inflationem curat. Galbanum acceptum mortuos fœtus in vtero excludit.

Si mulier poſt partum non poſſit purgari, recipiat boraginem, folia porri, & ſuccum radic. petroſ. cum ol. mixta: & ſtatim purgabitur.

Gilbert. myrrha in modum nucis minoris cum vino calido data, protinus fœtum, vel viuum, vel mortuum eiicit.

Saty. herba potata, vel inguini appoſita, eundem ſimiliter habet effectū. Iaſpis

quoque, optima pollet virtute eijciendi fœtum. Adhæc si vngulam muli portet, fœmina facilimè pariet. Item, si suffumigium fiat de vngula equi.

Haliab. nidus hirundinis distemperetur cum aqua, & coletur, bibaturque.

Sic radix vna tythimali ad renes ligata partum cito excludit, ita vt si diutius ibi maneat, viscera quoque exeant.

Fiat suffitus vtero ex cancris aridis, aut ex radicibus Dictamni albi cum pulegio. Lingua chamæleonis ad alligetur.

Radices Dictamni albi vna cum pulegio ad duas drachmas potentur cum vino meraco aut cum decocto Dictamni cretensis.

Aqua stillatitia liliorum alborum addito croco & cassia odorata bibatur: Drachmæ duæ lithospermi minoris seminis cũ lacte muliebri hauriantur. Puluis herbæ cardiacæ ex vino albo calido cochlearis mensura sumatur. Chrysocolla fossitia drachmæ pondere potetur, sed nõ nisi in summo vitæ discrimine. Deuoretur argẽtum viuum pondere semiscrupuli sed vrgente necessitate. Fiat velut pessus indendus in sinũ muliebre ex cortice raphani & Mercurialis foliis ad vn-

ciam vnam cuiusque, croci granis quatuor, drachma vna casiæ odoratæ & drachmis duabus succi sabinæ, omnibus simul in mortario contusis & tenuissimo linteo exceptis: Hoc enim remedium miraculo quodã ægre parturiẽtibus cõfert.

Fœtus mortuus educendus. Cap. 75.

SI suspitio sit vel potius certissima coniectura fœtum mortuum esse, his pugnandum erit remediis: Potandum galbanum cum myrrha ex vino: hauriendum decoctum radicis DIctamni, saluiæ, marrubij, tussilaginis, pulegij, cẽtaurij maioris & min. calaminthæ, botrys, chamepitys: Chrisocolla fossitia drachmę pondere ex succo sabinę potanda: Balsami liquores hauriẽdi: decoctum chamepitys ex aceto sorbendum, aut decoctum sabinæ & arthemisię: suffienda muliebria ex botri cocta.

Mola.

QVoniam mola cõceptus est inutilis, caro denique informis & ociosa in vtero ea expellẽda simulatque eius signa certissimam coniecturam molæ conceptę attulerint.

In quam rem præter ea quæ de partu

difficili & fœtu mortuo dicta sunt, hæc iuuabunt plurimũ molæ exclusionem.

Decoctũ ciceris, lupinorum cum myrrha & melle, dracunculi maioris, radicis gẽtianę, pulegij, dictamni, thymi, thymbræ, radicis baccharis, radicis panacis herculei, radicis pastinacæ erraticæ, radicis seselis massiliensis, clinopodij, chamedryos, scordij, arthemisiæ, conyzæ, radicis rubiæ, radicis anchusæ, myrrhis, foliorum heliotropij, seminis danci, seminis peryclymeni, radicis lauri Alexandrinæ, sabinæ, calaminthæ, radicis anthemidis.

Item, castorium duarum drac. pondere cum pulegio sumptum: lac primæ fœturæ canicula: fimum caprarum montanarum cum aliquo odoramento potum: fimum vulturis suffitum: Piper haustum: Scordij succus drachmæ põdere haustus: semen leucoij duarum drach. pondere ex vino potum: Semen peryclymeni pari pondere: Balsami omnes liquores hausti: chrysocollæ mineralis ex succo sabinæ drachmæ pondere pota.

Præterea œsypus in lana supposit⁹: fotus ex decocto lupinorũ cum myrrha & melle: Iniectio ex dracũ. mai. decocto, ex decocto arthemisiæ, ex deco.to calamin-

thæ: Cyclamini radix fœmori adalligata: gentianæ radix, aut centaurij min. aut radix Dictamni, vel baccharis, vel panacis heraclei, vel pastinacæ erraticæ, vel rubiæ mai. pessi more in vuluam indita: suffitus ex galbano & myrrha ex sulphure, ex foliis botryos: lapis iaspis, aut radix cyclamini fœmori adalligata: Aëthites lapis pro amuleto fœmori suspensus: Samius lapis appensus.

Vt mitiores sint dolores partus.

Cap. 75.

DEuorandæ alternis diebus baccæ iuniperi aut lauri in turturis ventre assatæ: aut baccæ septem lauri.

Cochleæ ante tempus pariendi, diebus aliquot comedendæ.

Malua cum radice ac foliis decocta ad putrilaginem ac lentorem quendam in formam iusculi sorbenda: eiusdem quoque succus potandus.

Farina cardiacę herbæ siccatæ cochlearis mensura ex vino albo potanda.

Fouenda muliebria decocto emolliente ac aperiente ex rad. dictami, gentianæ, rubiæ mai. foliis maluæ, bismaluæ parietarię, seminibus lini fœnugręci altheę: illinenda etiam oleis liliorum, amygd.

dulcium, butyro recenti, axungiis gallinæ, anatis, anseris: medullis cerui, vituli, asini.

Secundæ pellendæ. Cp.276.

HAuriendum decoctum pulegij, thymi, thymbræ, marrubij, stachij, arthemisiæ, adianthi, radicis baccharis & altheæ, menthastri, radicis Dictamni.

Hauriendum quoque castoreum ad duas drachmas cum decocto pulegij: semen apij, aut ciclaminis cum eodem decocto: sorbendum per aliquot dies continuos vinum dulce in quo radix circa quatuor librarum pondere contusa ac macerata fuerit per horas viginti quatuor: mirrha sumenda aut succus peucedani, aut chrysocome, aut smyrnij semen, aut semen bunij, aut nardus italica vel lauandula: aut aqua stillatitia cinnamomi, aut balsamũ factitium, aut aqua stillatitia liliorum alborum, aut ari semen ad duas drachmas, aut radix dictami, aut pęoniæ, aut fœniculum erraticum cum vino vel cum aliquo decocto.

Pessus indendus ex aristolochia, myrrha & pipere: aut ex radice rubiæ, aut radice bryoniæ, aut ex arthemisia recenti

cum myrrha & oleo irino trita.

Fotus faciendus ex decocto comarum allij, ex decocto arthemisiæ, dictami albi & pulegij.

Sternutamenta cienda, suffiendus vterus, propinanda ea sunt quæ valent ad expellendum aut educendum fœtum, naribus maleolētia, vtero beneolētia offerenda: fumus autem ex vngula asini licet fœtidus sit, tamen proprietate quadam vtero exceptus non solum secundinas, sed & partus emortuos expellit. Debet quoque parturiens animam comprimere, coercere & velut deorsum versus detrudere, excitari ad sternutationem, nares ad os comprimere.

Symptomata quæ suboriuntur circa & post partum. Cap. 77.

SI febris enixam corripiat, remediis febrilem calorem extinguentibus vtendum sublata prius caussa quæ febrem peperit, siue ea retentio mensium extiterit, siue lactis copia in mãmis collecta.

Si menses supprimantur ea cienda propriis remediis quę superius descripta sũt.

Si corpus, vel pedes aut venter à partu intumuerit clysteres carminãtes iniiciẽdi,

ſacculi partibus tumentibus admouendi, aut cataplaſmata carminantia.

Si menſes plus æquo fluxerint, potibus aſtringẽtibꝰ, vinculis dolorificis bracchiis cucurbitulis admotis ſub mammis, emplaſtris aſtringentibus admotis ventri & lumbis eſt incumbendum.

Vlcera vteri lenienda ex albo oui, lacte mulieris ſucco portulacæ inter ſe mixtis.

Si ſuo loco dimota fuerit anus, reponenda ab obſtetrice manu molli tepefacta cum vino aut butyro recenti illita: reſtituta ſuo loco, fouenda decocto tapſi barb. ſentinod. plantag. roſarum ſiccarum ne amplius excidat.

Si vterus nimio partus cruciatu foras prociderit reponendus quoque erit ſuo loco illis remediis quæ ſupra ad prolapſum vteri conferre diximus, ſuóque loco reſtitutus continendus globulo quodam cereo in formã pyri efformato aut ſubere cera cooperto in eandem pyri formam, indito in ſinum pudoris, illito prius aliquo oleo aſtringente ac roborante.

Si plus æquo intumeant mammæ ob lactis copiam, aut quod in illis concretum fuerit lac, repetenda ea erunt remedia quæ ſupra ad lactis copiam exone-

randam & ad lac concretum diſſoluendum attulimus.

Si violentus partus genitalia vicinúmque rectum inteſtinum, ita exulcerarit ac diſruperit vt vnicus amborũ factus fuerit meatus tum manu chirurgica opus erit, remediíſque partes diſruptas conſolidantibus.

Tormina ac dolores à partu. Cap. 79.

SI tormina vehementéſque dolores diſcruciarint ſumẽda cochlearia aliquot olei amygd. dulcium recens ſine igne exſtracti ex vino albo, aut cretico, aut hyppocratico, aut aqua ſtillatitia cinnamomi: vel hauriẽdus puluis diacymini ex vino albo tepido: vel ſemiſcrupulus tripheræ magnæ cum opio cũ iuſculo capi vel gallinæ: venter quoque totus illinendus oleo omph. iaſmino, nucum, ſambucino: frigenda quoque oua integra cum oleo nucum & in formam cataplaſmatis toti ventri admouenda.

Itẽ, vrina cum liguſtrino oleo feruefacta imponenda: ſiſymbrium cum parthenio in caudenti tegula calefactum & odorato meraco aſperſum vẽtri imponendum: Item, chelidonium maius cum radice-

dice tuſum & oleo chamæmelino feruefactum imo ventri admouendum: illinēdus totus venter oleo liliorum & oleo de ſemine lini cum lana ſuccida: botrys recens n tegula calefacta & cretico vino aſperſa ventri appllicanda: vel eadem botrys vna cũ parthenio & floribus anthemidis conciſa ſimul in oleo liliorum alborum in patella parũper cocta, & deinde ex ouis gallinaceis excepta coctáque donec totum formam placentæ referat, calida ventri ſuperponenda.

Item, vitelli ouorũ bene cocti in aqua, ſi febris adſit, ſin minus in vino, & triti cũ axũgia, ſucco artemiſiæ & cimino emplaſtrentur. Experimentum certum eſt.

Si febricitat, cæpa coquatur in aqua, hinc cum oleo communi & vitellis ouorum trita emplaſtretur.

Radix altheæ & ebuli in vino vel aqua bulliat, & fortiter cum oleo teratur, calidáque ceu emplaſtrum apponatur.

Item, radix aloës cocta, & cum axungia trita, calida emplaſtretur.

Similiter baccæ lauri pulueriſatæ coquantur & ſupponantur: ſuperflua ſiquidem matricis conſumendo, dolorem eius curant.

Ad dolorem matricis, quando fit ferox propter subitam sui euacuationem. Succus vuarum sambuci extractus cum farina & ouis distemperetur, & inde cũ sanguine placentæ fiant, quæ comedantur: & iuxta bibat vinum calidum decoctionis cumini.

Si stranguriam à partu patiatur suffumigium fiat de mentastro, nepita & pulegio, vel fomentatio ex decoctione iuniperi, pulicariæ, mentastri, folior. lauri, pulegij & absynthij.

Arthritis siue gutta. 79.

AD omnẽ guttam pretiosum vnguentum. Accipe limaces trium generum in mense Maio, in frixorio fac ex illis vnguentum. Electum & expertum.

Expertum in omni guttæ causa, nulla etiam præmissa purgatione, vngatur locus cum succo cæparum & sinapisetur etiam cum puluere piperis nigri, ligata desuper spongia in vino decoctionis cumini & calamenthi infusa. Consumit atque extrahit humores nociuos.

Guttam quoque sanat emplastrum de succo radicis ebuli tritæ addita axungia porci, suppositum.

Macer. Semen ſinapis, mica panis, ficus ſiccæ, mel & acetum, q.v. mixta ſimul appoſitáque guttam ſanant.

Item, Recipe fimi bouis bene expreſſi, olei, ceræ & ſucci baſilici, an. lib. I. ouor. crudor. q.ſ. miſcentur & emplaſtrentur.

Kyr. Vrticam quæ inuenitur in locis calidis & ſiccis coque in lixiuio facto de cinerib. vitis. Et cũ illo gutta fomẽtetur.

Omnem guttam citò tollit: balneum factum de decoctione pſillij. Ex experimentum illud probaui in præpingui vetula. Et radix cucum. aſin. cum polline trita emplaſtratáque omnẽ caleoſam duritiem tollit.

Contra omnem guttam & arthritidem vnguentum probatiſſimum. Caro vulpis in optimo vino coquatur, donec ab oſſibus ſeparetur, hinc fortiter in vino puro ad ſpiſſitudinẽ vnguẽti teratur, cum quo cera rub. puluis caſtorei, bdelij, maſticis, baccæ lauri, aliquãtulum euforbij & parum muſci incorporentur.

Ad omnem guttam aliud vnguentum Gilberti. Radix brioniæ groſſa, euacuata repleatur ſucco ebuli, iuæ artheticæ, calamenthi, item thure & myrrha ad duas partes cauitatis, reliqua parte vacua re-

licta: additis pyrethro, radice gentianæ, hermodactylis & oleo vetustissimo. Quo facto probè cum armilla pasta sigilletur, & sub prunis diu coquatur. Hinc teratur, succúsque omnis exprimatur, cum quo pars affecta inungatur.

Aliud vnguentum eiusdem efficax. Accipe catulum præpinguem excoriatum, deinde recipe succũ radicis cucum. asin. rutam viridem, iuam, parietariam, fructus hederæ recentes, baccas iuniperi, euphorbium, castoreum, axungiam vulturis & anseris, adipem vulpin. & vrsinũ. Hísque omnibus simul commixtis, catulus dictus repleatur, leuitérque in veru assetur. Tandem ex pinguedine effluente, & addita cera, fiat vnguentum.

Item, carnes ipsius catuli coque in vino, adiiciens illis rutam, betonicam, fœniculum, saluiam & agrimoniam. Tritis expressisque admisce medullam cerui, ac parum thuris, & coque in modum vnguenti quod adhibeatur.

Arthriticis & guttosis confert sequens vnguentum. Rec. Elaterij lb. semis, bulliat in vini lb. similiter semis adusque vini consumptionem, hinc adiiciens euforbij pulucrizati vncias duas, probè com-

misce, vt fiat vnguentum, quod sciaticis quoque expedit.

Gal. Ad idem, apozema de iua arthetica, cortice ebuli & sambuci cum vino conficiatur, & addito multo sale membrũ inde balneetur, & certò liberabitur. Item, armoniacũ vel oppopanax cum cũ melle emplastratũ, salutare remediũ est.

Ad arthritidem & omnes dolores mitigãdos Rec. herbæ catholicæ.i. lanceolæ, q.v. ceræ opt. ol. oliu. an. lb. 3. Stent in infusione 3. dieb. deinde bulliant ad consumptionem aquæ, donec solũ oleum appareat. Hinc ter colentur per linteolũ, & herba abiecta, oleũ duntaxat reseruetur.

Guttam antiquam & desperatam sanat aqua in aqua formicæ cum suis ouis coctæ fuerint.

Guttam siue arthritidem antiquã tollit cardamus, qui & agaricus dicitur. Itẽ, asphaltum cum sale & nitro cataplasmatis loco appositum, dictos morbos curat. Item, mustelam in oleo ad dissolutionem vsque coque, & cũ oleo illo admixta cera inunge artheticam

Ad guttam frigidam vnguentum opt. Carnes cati pinguis, axungia anseris & vulpis, medulla cornu cerui, hedera, sal-

uia, ruta, cera virginea, thus, vitelli ouorum frixorum vel aſſorum, & limaciæ aliquot: ponantur omnia in olla inferiu perforata, ſuperius ſigillata cum paſta: quæ parte inferiore reponatur in terra, in ſuperiore autem circundetur igne copioſo. Et deſtillabit vnguentum.

Ad eandem frig. & hum. Rec. axungiã veterẽ, & album. ouorum diu ſimul agitata, furfures, radix lapat. acuti & rubri, argentum viuum, commiſceãtur ſine igne, & in corio aliquo apponantur manè & ſerò: Quæ ſi remouebuntur, locus multùm pruriet. Idipſum ſi ſequenti die rurſum fiat, aqua effluet in magna quantitate, & æger liberabitur.

Gilb. Ad idem cæpe, alumen, ſal, euforbium, ol. laurinum mixta apponantur. Medicamentum hoc probatum eſt.

Vel baccæ lauri, folia rutæ, origanum & pulegium, ſapóque vetus, fricentur, calidáque ſuper guttam cum ſtupa ponantur: loco prius inuncto cum melle.

Guttoſis ſimiliter de frig. cauſa. Carnes vulpis comeſtæ multùm proſunt. Itẽ, fomentatio aliquoties facta cum decoctione pellis aſininæ cõbuſtæ, in vino, ſi cauſa ſit frigida, in aqua, ſi calida ſit.

Item, ſal toſtum, farinam frumenti cribratam, mel & vinum rub. coque ad ſpiſſitudinem & guttæ ſuperimpone.

Ad dolorem iuncturarum emplaſtrum probatiſs. Recip. Cerę mellitę, vnc. vnam. Amyli de ordeo facti cum aqua roſar. & cũ aqua iuæ arthiticæ. an. vnc. ſem. mixta in mortario probè piſtẽtur cum album. oui. Et fiat emplaſtrum quod apponatur.

Item, coquantur veſpertiliones numero ſex in aqua pluuiali, hinc colentur: & additis ol. roſ. ac fruſtulis ſalicis, denuò coquantur ad conſumptionem olei. Medicina eſt virtute quadam occulta plurimum valens in vtraque cauſa. Hoc tamẽ obſeruato, vt in cauſa calida, frigida quędam addantur: in cauſa frigida contra.

Sextus ad octa. iuncturarum dolorem caſeus antiquus cum ol. aut aqua pedum porci ſalitorũ emplaſtratus loco detẽtus, ceu maximum adiumentum extrahit.

Sanguis menſtrualis ſeroſus ac albicãs cum axungia bouina piſtetur, & bulliat tritaque emplaſtrentur ſuper podagram & artheticam.

Potio mirè valens artheticis & podagricis. Rec. hermodact. vnc. tres, cumini. vnc. 8. zinz. vnc. totidẽ, miſcẽtur. De quo

singulis vicibus vnciæ duæ exhibeantur.

Electuarium Amatoris Regis ad dolorem iuncturarum & podagram ex phlegmate viscoso, quo destruitur motus: valẽs simul ad debilitatem neruorum ex repletione, item ad omnes superfluitates pituitosas in mulieribus Recip. radicis lilij cœlestis, aur. 20. Galbani, aureos sex. ammon. aur 4. & drach. duas, ellebori, aur. sex. aristolochiæ long. aur. quinque, rotundæ, aur. 20. liquiritiæ, aur. 10. turbith. aur. 6. stœchad. sature. centaur. min. an. aur. 8 mei, aur. 6 phu, nasturt. calamẽthi, an. aur. 4. radic. agrim. aur. 1. eupat. aureos 16. sucurgeni, aur. 38. Xylobals. carpobal. an. aur. octo Nugar. aur. 30. olibani, aur. 2. chamæpyt. aur. 16. chamęd. aur. 2. asari, granor. iunip. spartij, hyssopi, an. aur. 6. cumini agrestis, maioranæ, scyllæ assatæ, an. aur. 8. serapini, aloë succot. an. aur. 5. costi, gentianæ, an. aur. 3 origani, aur. 12. Omnia conficiantur cum melle, & reponantur in hordei cumulo per septem menses. Et si vsus postulat, detur in quantitate auellanæ cum aqua decoctionis satur. & duarum aristolochiarum.

Podagra. Cap. 80.

IN vtraque cauſa podagræ ante omnia ventris laxitas confert.

Obſeruandum autem ſi cauſa ſit rheumatica, nullo modo exhibenda eſſe ſubtiliantia, quia materia ſubtilis facta plus fluit. Si autem groſſa & ſtabilis ſit, tum demum ſubtiliantibus vti licet.

Et pro certò habendum, remedia inutilia eſſe, niſi materia ſit purgata cum valido medicamẽto, vel niſi præceſſerit competens materiæ euacuatio. Purgetur itaque humor calidus cũ electuario de ſucco roſa vel oxymelite acuto. Neq; quid quam melius reperi pilulis competentibus, quæ in viatico deſcribuntur & in ſerapione. Cautè tamen, & paulatim materiæ purgetur, ne virtus importuno motu deſtruatur, quoniam multa in iſtis pilulis reperiuntur, quæ cum magna violentia attrahunt, vt ſunt euforb. Hermodact. colocynht, turbith ſcamonea, quę omnia veluti venenoſa habentur: ideoq́; incautè exhibita ſyncopen inducunt.

Podagra ſi ſit de cauſa calida. Recip. ſuccum ſolatri, plantaginem, farinam ſiliginis, acetum & ol. roſ. ac fiat emplaſtrũ.

Vel fieri poteſt emplaſtrum de fimo bouis & aſini decocto cum axungia vulturis & aceto.

Similiter ſuccus radicis ſalicis cum ol. inunctus mirè prodeſt podagræ calidæ. Item, radix cicutæ in paſtam coquatur, quæ ſuper podagricam poſita, certiſſimũ remedium eſt.

Podagrã antiquiſſimã curat ſtercus ciconiæ cum axungia porci mixtum. Item, ſcordium cum axũgia, aceto ruta temperatum. Similiter radix elaterij cum aceto cocta plurimùm valet.

Ad podagrã Gilberti inuentũ mirabile & pluries expertũ. Accipe de terra formicarum lympida drach. 4. farinæ hordei, drach. 1. roſ. farinæ fabar. an. drach. ſem. pulucrizentur: hinc maluam & mandragoram in tribus lib. aquæ ad medietatem vſque coctam & colatam, cum prædictis in mortario pulucrizatis cõfice, admiſcẽs ſimul cerã albam & vitellos ouor. 2. Omnia probè piſtẽtur, nec opus habueris alio emplaſtro, nec vlla alia medicina.

Folia populi viridia trita atque appoſita genua inflata curant, & pulegiũ cum polenta podagricis appoſitum medetur.

Item, radix altheæ cum axungia vetere

porci podagram intra triduum ſanat.

Podagram quoque curat pellis vulpina pedi circumuoluta, ita vt cutim ægri pars pellis interior tangat. Idem facit oleum vulpis ſeu decoctio eius.

Di. aqua decoctionis rapæ fomentata dolorem podagricum ſua proprietate mitigat.

Vel, ſi velis, accipe ranam (neque ſole neque luna lucente) & abſciſſos pedes eius poſteriores liga in pelle ceruina, dextrum dextro, ſiniſtrũ ſiniſtro pedi podagr. apponẽs. Et podagra hauddubie ſanabitur.

Item, folia arnogloſſæ cum axũgia recenti emplaſtrata optimè valent ad eundem morbum. Vel ſemina eius duntaxat dicto modo adhibita, idem faciunt.

Betonica quoque trita & emplaſtrata, optimè conducit.

Podagricus eodem die ſurgit, ſi tapſum barbatum folia minuta habentem, & in vino coctum ſuper emplaſtret.

Item, accipe catulum pinguẽ excoriatũ: qui abiectis oſſibus fortiter tritus ponatur in vẽtre anſeris præpinguis, additis butyri ſalſi, lib ſemis, piperis, ſinapis, euforbij, diagridij, pirethri, rutæ, abſinthij, allij, lardi vel axungiæ vrſi, an. drac. 1. ce-

ræ. vnc. 2. aſſetur, & quod deſtillauerit, reſeruetur. Item, cinerem caulium confice cum recẽti axũgia porci: & cum illo inũge podagricum, ac tertia die ſanabitur.

Contra immoderatum podagræ dolorem, opij. drach. vna puluerizetur cum croco vitellis ouorum & ol. roſat. Mitigat enim hoc, & repercutit materiam.

Itẽ, formicę & oua earum, cum terra ſimul, & ſale, terantur, addita vetere axungia porcina: pannóque interpoſito imponantur.

Eadem ratione medulla cornu cerui trita bulliat in vino & oleo tota die: Et ſi ſiccata ſit, denuò addatur ol. & vinum. Tandem coletur, & colaturæ inungatur, pelle aliqua ſuperimpoſita.

Roger. Viſcus arboris coquatur in aqua, & in illa membrum dolẽs balneetur. Item, cinis thuris combuſti, cum album. oui confectus, & ſuper locum emplaſtratus, attrahendo per cutim humores nociuos plurimùm valet.

Præterea fimus capræ vel ibicis, quæ vulgò gamos dicitur, cum axungia mixtus podagram curat. Et cum aceto bibitus, ſciaticis quoque ſingulare præſidium exiſtit.

Item, ſanguis leporis calidus inunctus ſuper pedes podagricos perfectè illos curat. Vel, mica panis tritici cocta in ſucco ſolatri, vel ſemperuiuæ tepide emplaſtretur.

Et ego audiui certum eſſe hoc medicamentum: Cineres vitium antiquarum, & teſtæ alliorum bulliant in aqua, vt fiat lixiuium, cum quo affectus fomentetur addito vino decoctionis rutæ. Vel fiat cauterium ſub genu. Et hæc eſt vltima cura.

Trochiſci in eodem affectu educentes choleram & phlegma abſque labore, & ſtomachum confortãtes. Rec. ſcam. drac. 1. Zinz. ſcrupul. 2. turbith. alb. gum. drac. 1. roſ. rub. drach. 1. ſpicæ nardi, drach. ſemis. confice cum ſucco citoniorum, vel ſirupo roſat. Et fiant trochiſci decem: quorum ſingulis vicib. æger debilis vnum, fortis duos bibat. Nec terrearis quod in paſſionibus iuncturarum patiens aliquãdo vna hora, aliquãdo tardius reualeſcit.

Iſchias. Cap. 81.

AD Iſchiaden, Recipe ſauinæ, chamæd. an. drach. 2 myrrhæ piper nig folior. hederæ . an. drach. totidem. Den=

tur de illis drach. duę cum vino decoctionis quercus. Item, calamentum recens tritum & suppositum, exiccando humiditates sciaticam de profundo trahit.

Sic radix capparis bibita sciaticis mirificè prodest, coxæ dolores amputando. Easdem vires habet cinis mugilis piscis.

Iisdem maximum præsidiū est radix & herba peucedani in oleo cocta.

Isaac. costus emplastratus super sciaticam illam ipsam curat, extrahendo scilicet omnem humiditatem.

Idem efficit agarici, drach. 1. accepta.

Macer. Radix enulæ trita appositáque sciaticam tollit. Sicut etiam succus arnoglossæ bibitus, feliciter idē præstat. Item, herba nasturtij cum farina & aceto mixta, & super locum affectum posit multùm valet.

Item, coxa montonis calida apposita, efficacissima existit.

Antidotus sciaticis maximè salutaris. Recipe piperis, drach. 2. folior. hederæ. & rutæ, an. drach. sex, chamędr. drach. 3. misceantur & exhibeantur cum vino. Tantę efficaciæ esse dicitur hoc remedium, vt si mercedē cupias, protinus illa sit postulanda, quandoquidem eam propter breuissi-

mam curam alioquin non acciperes.

Vnguentum quod maximæ dignitatis esse Constantinus censet cum sciaticam etiam vetustissimam curet. Cornu cerui vnũ minutim incisum ponatur in cacabo vini pleno, ac bulliat ad vini cõsumptionem addito semperuiuo, deinde abiecto cornu, medulla quæ remanet intus manib. fricetur. Postea Rec. ol. laurini, sambucini, an. drach. 4. masticis, thuris, an. dra sem. nitri salis. euforbij, an. dra. quat. aloës, drac. 2. sarcocollæ, tereb. an. dra. 3. succi rutæ, lb. sem. ceræ, q. s. miscentur, & medullæ dictæ addantur, vt fiat vnguentum.

Itẽ, accipe absynth. radic. ebuli, furfur tritici, stercus caprinũ, & sal: multũ bulliant in aceto adusque illius consumpt. hinc trita, calidè apponantur.

Lolium in aqua & melle coquatur: postea balneetur membrum in aqua, & lolium emplastretur. Multùm enim ad sciaticum dolorem prodest.

Sciaticam curat fel capræ cum pluma in oleo trita suppositũ. Item, succus tussilaginis bulliat in axungia porci modico cerę admixto, & inũgatur herba in vino cocta. Lythargiriũ quoq; diu tritũ cũ vri-

na mulæ,cera & oleo: inunctumque eodem die ægrum è lecto ſurgere facit.

Si dolor fuerit intolerabilis, piloſella in vino cocta ſuperemplaſtretur.

Sciaticos omninò deſperatos, ſtercus Leporis cum vino calido diſtemperatum liberat.

Idem præſtat adeps marturellæ inunctus. Item, pinguedo piſcium multùm iuuat. Item, fomentatio facta cum vino decoctionis iuniperi. Item, corticis populi arboris, drach. 1. bibita, Sciaticis medetur.

Si dolor ſit cum tumore. Rec. farinæ fabarum drach. 4. vitellos ouorum quinque miſceantur & emplaſtrentur.

Folia fabę cocta in aqua cum axũgia porci multum mitigant. Similiter radix violæ cocta in aceto & emplaſtrata prodeſt. Item, adipis leonin. lib. 1. ceræ, lib. 2. ol. lentiſcini, drach 4. ſimul liquefactæ omnem dolorem penitus extirpant.

Ramex ſiue Crepatura.
Cap. 82.

FOlia cicutæ torrefacta, trita atque emplaſtrata, omnem crepaturam, 9 vel 15. diebus ſanant.

Epatica

Epatica trita & cum vino bibita singulis diebus citò sanat. Pili leporis confecti cum melle in modum pilularum, ac dati vehementer herniam cõsolidant. vel stercus leporis cum melle mixtum ad formã fabarum, & sæpe exhibitum, idem facit.

Caput capræ cum pilis coquatur, & vel comedatur vel bibatur. Omnia enim interiora rursum consolidat.

Si velis citò & securè sanare, patiens sẽper stet in lecto cruribus eleuatis, neq vẽter cadat super crepaturam, aliâs parum omnia valebunt, & tum emplastrum fiat de aloë, atramento, blaca, album. oui, & sang. humano.

Emplastrũ de vermib. terrestrib. ad locum affectum 9. diebus ponatur: & simul transglutiat patiens pilulas de pilis leporinis confectas, ac citò sanabitur.

Cir. eodem modo galbanum & poma cypressi totidem diebus crepaturæ imponãtur, donec curetur & prędictæ quoque pilulæ exhibeantur.

Cõstant. Kyrannus refert succum foliorum bryoniæ cũ vino albo per 19. dies exhibitum, rupturam & ossa fracta consolidare. Et idem plurimi alij laudant.

Folia porri trita & cum sale vulnerib.

eiuſmodi impoſita mirè illa conglutinãt. Simile quid folia quercus faciunt.

Item, herba quæ vulgò viola agreſtis dicitur, ob florum ſimilitudinẽ à plurimis conſolida minor, item herba trinitatis, in medio maculã albã habens, inuenitur in locis opacis & montibus. Illa in potu vel in cibo aſſumpta ab hernioſo, perfectè eũ 9. diebus curat, id quod ſæpiſſimè expertus fui. Poteſt ex eadem quoque herba emplaſtrum fieri.

Vel fiat balneum de ipſa herba, & foliis quercus, item porri foliis & vtraque conſolida. Item, folia perſici ſicca puluerisatáque, recentia & adhuc dum cruenta vulnera protinus coniungit.

Balauſtiæ emplaſtratæ, item maſtix & milleſolium omnem crepaturam conſolidant. Id quod & ſuccus cochleæ terreſtris efficere potis eſt. Similiter folia caudæ equinæ inciſionẽ inteſtinorum & alia vulnera ſtatim curat. Terra quoque de fornace vitreorum addita cera & pice, emplaſtrata, vulnera vel diuturna curat.

In ruptura infantiũ. Sanguis teſtudinis & vrina cũ decoctione eius, mirabilẽ habent virtutẽ. Et ſi parum de fæce vrinæ & ſanguine eius ponatur in inguine infãtis,

mirus effectus sequetur. Emplastrũ valẽs in crepatura puerorũ. Rec aluminis, aur. 15. Gallæ, aur. 4. trita conficiantur cũ vino ad spissitudinem vsque, & ponantur super locũ affectũ imposita spongia in aceto vel aqua madefacta. Vel glutinũ de coriis super pannum illinatur, & loco rupto imponatur: si deciderit, aliud fiat.

Auic. herba dicta sigillum S. Mariæ emplastrata multum in hoc affectu confert.

Di. sanguis hœdi sumptus intestina rupta mirè rursum sanat. Betonica recens trita atque superemplastrata omniũ optima existit.

Item, pro mea experientia: Calx viua, fuligo, album oui cõfecta in vase vitreo: valent in hoc morbo.

De generatione febrium. *Cap.* 83.

QVæritur, quid sit febris, & vnde generetur: & quare aliæ febres continuæ, alię interpolatæ existũt: Item, qua de causa vna breuiorem alia longiorem habeat interpolationem: de his hęc sequentia probè obseruãda sunt; alia enim omnia circa febres plana & euidentia sunt.

Anno plurimũ calido existente incenduntur in corde calor naturalis & spiritus virtutũ vehicula: illísque lęsis lædũtur ac

inflammantur simul humores & omnia membra eorúmque operationes. Et hoc est febris principium.

Proinde tenendum est fumum illum generari aliquando ex sola intemperie caloris vt in ephemera, in spiritibus, aliquãdo ex caliditate & siccitate in rore, cambio, & in membris solidis vt in ethica. Interdum verò generatur fumus ille ex humore inordinato, propter excessum videlicet vel quantitatis vel qualitatis: Quã inordinationem natura corrigere nequit ob humoris inobedientiam, ideo quoque dimittit eum velut inimicum. Et humor colligitur in loco aliquo sibi simili: vbi indigestus & neutiquam coctus progignit corruptionem quæ propriè dicitur putrefactio. Hinc ex illa putredine oritur calor igneus, & cum hoc procedit vapor igneus putridus dissimilis planè naturali, qui inflammando inficit membra atque vitiat: quæ vitia attrahuntur per motum diastoles, cum aëre frigido subintrante corpus per poros. Vbi læsus calor naturalis ac spiritus, concurrunt ad cor ipsum cum fumo illo venenoso: & inde à corde nimirũ inflammatus calor & spiritus expulsi velut infesti reliqua omnia mẽbra & humores

incendunt: & magis magiſque inflãmant.

De cauſa continuationis & interpolationis febrium. Cap. 84.

CAuſa autem interpolationis & cõtinuationis ex hoc eſt, quòd materia intra venas putrefacta continuè inflãmat calorẽ naturalẽ & ſpiritus: & quoniã maior fit materiæ læſio in continuis quàm in intermittẽtibus, ideò maior etiã æſtuatio ſentitur in illis, & copioſior vrinæ effuſio. Materia autẽ extra venas putreſacta non continuè, ſed per interualla affligit: quo tẽpore interpolationis colligitur in loco putrefactionis materia, quæ dicitur facere paroxyſmũ. Et idcirco quandiu durauerit materiæ illius reſolutio, tã diu quoque durabit acceſſio: & quãto interuallo tẽporis materia paulatim de toto corpore deſcẽdens ad locũ putredinis ibidẽ colligitur, tanto etiam à læſione naturalium humor. abſtinet qui non læduntur niſi ab re aliqua, quæ totaliter illis aduerſatur.

De cauſa longioris vel breuioris interpolationis. Cap. 85.

CAuſa verò longioris breuiorìſve interpolationis febrium: principaliter

desumi potest ex materiæ quantitate. Sãguis continuè affligit, quia maior huius copia in corpore est quàm reliquorũ humorũ: post eũ plus phlegmatis adest, ideò citius cõgregatur ad locũ putrefactionis: excitatur siquidẽ, & liquescit eius viscositas, attenuata à calore extraneo: & naturali se expedire attentante, minuere verò illius quantitatem. Hinc minus choleræ adest, ideóque tardius colligitur ad locũ prædictum. Melancholia denique ob minimã sui quantitatem, tardissimè omniũ humorum mouetur & infestat. Sed hæc omnia plenius & absolutè magis haberi possũt ex Isaaco, & ex Theorica Cõstantini de febribus, Item ex quarto Auicennæ.

De causa longi vel breuis paroxysmi. Cap. 86.

CAusa item paroxysmi longi aut breuis est ex quãtitate vel qualitate materiæ putrefactæ. Quæ si sit multa & crassa longum reddit paroxysmum: si pauca & subtilis breuem: si mediocris, medium. Pręterea calida humida, citius resoluitur, quia nihil admodum resolutioni resistit. calida sicca tardius: quoniam siccitas repugnat resolutioni: frigida & humida ad-

huc tardius, eò quòd frigiditas velut activa qualitas, coagulat humiditatem, quæ passiua existit. Tandẽ frigida atq; sicca, licet sit pauca, tardissimè tamẽ dissoluitur, quia vtraque qualitas & duritia materiæ cooperantur.

De necessitate consequentiæ paroxysmorum. Cap. 87.

SEd quæ necessitas sit consequẽtiæ paroxysmorum non memini me legere: Pro meo tamen (si quod est) iudicio hæc causa necessaria est.

Natura perpetuò appetit optimũ subiecti sui statum, vnde semper conatur purũ ab impuro separare. Eapropter nititur ante primam accessionem cõtinuè materiam indispositã inordinatamq; cõsumere, Quod cùm non possit, faciẽs id quod valet, priorem partẽ à cæteris humoribus seiungit, ac transmittit ad aliquem locũ, quocũque scilicet potest. Qui humor ad locũ sibi similẽ perueniẽs, in eóque putrescẽs febrim progenerat, cuius fumus per vniuersum corp' effusus corruptione sua atque putredine inficit omnes humores, maximè illos quos natura regere nequit, adeoq; ad similẽ putredinem disponit. Et hæc necessariò recipit formã illã & facit

secũdũ paroxysmũ, & terti⁹ deinde quartũ, & ille vltimũ, donec vel putredo disponẽs vel humor suscipiẽs deficiat. Quicunque igitur febrim sanare auet, quãtitatẽ superfluã minuere eum oportet, ardorẽ discretè infrigidare, qualitatem humorũ alterare, id est crassum subtiliare, subtilẽ ingrossare, putredinẽque auferre: qua ablata febris quoque tollitur, virtutẽ deniq; cõseruare. Propter primũ euacuatio qualiscunq; requiritur: propter secundũ frigida & humida exhibeãtur: propter tertiũ diuretica & incrassantia dẽtur: Ad quartũ conueniũt venenũ consumentia, qualia sunt pimpinella, tormentilla, gentiana, atque motum auferentia, vt opium, & alia huiuscemodi. His itaque generalibus præmissis, deinceps de singularum febrium curatione dicemus.

Febris ephemera. Cap. 88.

IN febri ephemera, ira, & omnia quæ cor inflãmare valent, item, vniuersa calida & grossa vitentur.

Si inflãmetur spiritus animalis: in principio somnus leuis procuretur, & æger odoretur Camphorã cum aqua rosat. mixtam, & rosas, & violas, & similia.

Quod si spiritus vitalis incendatur, vtere infrigidantibus & cor ipsum cõfortantibus, vt sunt margaritæ, sandali, rasura eboris: & inunge simul regionẽ cordis cũ ol. rosat. vel nenuphar. superimponẽndo emplastrum de farina cum aceto temperata.

Si spiritus naturalis æstuet, exhibenda fuerint electuaria similiter infrigidentia, vt sunt sacch. rosat. violæ, & sandali: item, rosæ, & id genus alia super epar emplastrentur.

Si ephemera procreetur ex frigiditate, euita phlebotomiã, maximè si sit cũ rheumate, rosat. Nouellã cum sacch. rosat. vel viol. mixtam assumens, & odorans basilicon, alia odorifera calida contemne.

In causa rheumatica fugiendæ quoque sunt fomentationes.

In causa calida sine fluxione conferunt fomenta frigida, & eiusmodi vnguenta: maximè si fuerit ex nimio labore, coitu, ira vel æstu aëris & similibus. Vngantur volæ manuum & plantæ pedum cum ol. rosat. viol. lacte mulieris. Spina verò dorsi, frons ac tempora inungantur cum ol. ros. populeõ, & lacte mul. fœminã nutriẽtis cibus & potus sit facilis digestionis

& frigidus.

Si ſit ex nimio labore vel nimia inanitione: nutriri æger debet cū reſumptiuis. Sudores item prouocari debent, quia maximè ſunt vtiles. Sudoriferum autē eiuſmodi fiat. Folia ſalicis, violę, roſæ & ſimilia bulliant in aqua, & linteum ingens in ea madefiat, cum quo patiens probè cooperiatur vt ſudet. Poſt ſudorē lauētur pedes, tibiæ, & brachia in eadē decoctione.

Contra febrim ephemeram fiat ſirupus de roſis, ſandalis, & floribus nenupharis.

Item, Succus viridis cucum. cum ol. roſ. mixtus pulſibus admotus, & ſuper cor illinitus omnem febrilem calorē mitigat.

Platearius habuit quendam febricitātem viribus deficiētem, quem iuſſit lauare in balneo aquæ in qua cicon. oua fuerint reſoluta. Quod cùm faceret æger, rurſum confortatus abijt.

Febris ethica. Cap. 89.

Ethica febris dicitur habitudinalis ab ἔθος quod eſt conſuetudo in quam venire illa conſueuit.

Fit autem Ethica ex principali vitio ſolidorum membrorum.

Eius tres ſunt ſpecies, ſecundum triplicē humiditatem in fontibus contentam.

Si enim calor in mēbris accensus primæ humiditatis maiorem partem cōsumat, fit prima species Ethicæ, si secundæ, secūda, si tertiæ, tertia.

Signa febris huius partim communia, partim specialia sunt.

Communia sunt continuus calor in volis manuum, & pedum, modò lentus, modò acutus, vrinæ oleaginosa.

Specialia primæ partis Calor continu⁹ maior est ante prādium, quàm post illud, vrina oleosa in superficie, sine resolutionibus. In secunda specie calor acutior est, quàm in prima post prandium scilicet vrina similis cum minutis tamen resolutionibus furfureis.

In tertia specie calor maior quàm in reliquis est: & maior quidē à prandio quàm ante, sed propter eius intentionem haud benè discerni potest, quando maior vel minor fit, vrina in colore & substantia oleo assimilatur cum multis resolutionibus grossis, quæ à Theophilo crinoides appellantur. Cutis eleuata cum sit arida & sicca per se non residet nisi manibus comprimatur. Et hæc vltima species incurabilis est: secunda vix curatur, prima verò absque difficultate.

Obſeruandum denique Ethicam vel cum rheumate fieri, vel ſine illo, ſi cum illo fiat, oritur Tuſſis, & vuæ titillatio, multa ſputi mucilaginoſi emiſſio. Si abſit rheuma, econtra fit.

Præterea huiuſmodi febris aliquando exacerbatur, aliquãdo minus vehemẽter affligit. Ad hæc nonnunquã ſimplex eſt, nonnunquam coniuncta eſt aliis.

Quãtum ad modum curationis, imprimis diȩta eſt obſeruanda. Exhiberi poteſt pullus cum brodio vel cum farre coctus, & dari poſſunt extrema porcorum, niſi calor ſit nimis intenſus: Item, farina hordei, lac amygdalarum, amillum, penidiȩ, oua: Et (niſi multum febricitẽt) olea mixta de borragine, malua, atriplices, ſpinachia cum lacte amygdal. vel cum lacte recenti: Piſces ſaxatiles, & in aquis ſalſis degentes: Vinum album vel ſubcitrinum temperatum cum aqua hordei vel aqua decoctionis gummi Arabici, liquiritiæ & ſucci eiuſdem, quæ aqua ſemel in hebdomada aſſumatur: Lac caprinum in quo lapides fluuiatiles ſunt extincti. Aegro animo, & ſtomacho inanito, manè vtatur patiens tragacantho cum diapenidio & cum triaſandali: Vel vtatur hoc Sirupo,

Rec gummi Arabici, tragacanthi, liquiritiæ & ſucci eiuſdem, ſem. maluç, citonior. æquales partes. Buliant in aqua, colaturę addatur ſaccarum. Et fiat ſirupus perfectè decoquendus quia aliâs corrumperetur. Aſſumatur cum aqua hordei & cum aqua prædicta decoctionis tragacanthi. Valet etiam Ethicis ex nimio coitu conſumptis, Item, piſtacia, nuclei pinei, amygdalatũ,

Febris continua & nimius eius feruor.
Cap. 90.

AD nimium feruorem febris cõtinuæ mitigãdum, folia caulium coquantur cum cicere veteri, & terantur cum ol. roſat. emplaſtrẽturque ſuper ſtomachum. Idem fieri poteſt cum foliis ſalicis, maurellæ, & aliis.

Pro certo curioſus quidam experimentator mihi retulit: Pimpinellã cum aqua calida reſolutam bibitamque, febrem cõtinuam tollere, & ventrem in illa conſtipatum ſoluere. Item, baccarum creſpini ſuccus cum iulep. violaceo potus: Vuæ ſpinæ, ribes vulgaris: Ceraſa acetoſa: cremor lacteus ſeminum melopeponum cucumerum, cucurbitarum. Anguriæ

pulpa deuorata ardorem febris ardentis extingunt.

Auic. ſirupus nenuphar. vehemẽter extinguit febrim continuam acutam.

Sin febris non ſit admodum acuta, potui detur vinum cum aqua mulſa mixtũ. Infrigidat enim multum, & aperiens oppillationes materiam per vrinas educit, vireſque ſimul confortat.

In vehementi autem febre vinum euitandum. Sed ſi nimium appetat vinum, panis calidus in illo ponatur, & abſque expreſſione coletur, ac vinum iſtud propinetur. Similiter ſi carnes ſeriò deſideret, exhibe illi colaturam Gallinæ cum agreſta decoctæ, quæ efficatior erit, ſi ſimul cum ea terantur quatuor ſemina frigida. Item, fiant paſtilli multum caſeati additis amygdalis tritis cum ſemin. frigi. mundatis & medulla cucurbitæ.

Item, portulaca trita & emplaſtrata ſuper ſtomachum & hypochondria plus omnibus febris huius calorem extinguit.

Dioſcor. ad febrim continuam & aliam quamuis curandam: Oleum roſ acetum, album. oui, an. commiſce fortiter agitando, & cum illis inunge totum corpus præter plantas pedis & volas manuum &

verticem capitis, ac ipse sanabitur.

Item, potentilla plantis pedum ac volis manuum admoueatur.

Quotidiana febris. Cap. 91.

SI citò velis curare quotidianam. Rec. betonicæ, vnc. 2. plantag. vnc. 1. Exhibeantur cum aqua calida ante accessionem.

Macer. Idem facit Apium cum aqua tepida bibitum.

Sirupus ad idem. Rec. radic. apij, petrosel. fœniculi, filipendulæ, folior. beton. capill. vener. scolopendriæ, medij corticis sambuci an. M 1. fiat decoctio addendo sub finem. Agar. vnc. vnam, polypodij, vnc. 2. epithymi, vnc. 1. in colatura diss. Mellis q. s. valde efficax sirupus est.

Item, micam panis & fel capræ æquo pondere confice cum ouo molliter assato & oleo laurino vel cypressino, & panno inducto super stomachum ventremque pone. Vtile enim hoc esse ego metipse diuturna experientia didici. Vel fiat vomit⁹ de elaterio & thapsia, & modico cinnamomo cum decoctione radicis cucu. agrestis, raphani atque aceto.

Itē, accipe radic. & semina raphani, sem.

Atriplicis, Rad. ebuli, aceti & mellis q. ſ. coquantur & bibantur 2. horis ante acceſſionem. Item, ſemen ſinapis comeſtum ante acceſſionem, aufert febres diuturnas ac quotidianas. Confert plurimum rhei dilutum frequenter vſurpatum: Item, agaricus. Item, aqua ſtillatitia gentianæ vel eryngij quæ è tenellis foliis paratur.

In quotidiana de phlegmate acetoſo. Digeratur materia cum oxymel. ſimplici & oxyſacch. an. vel cum ſirup. de cich. compoſit. Digeſta purgetur cum hoc remedio. Rec. foliorum ſenæ, thymi, epithymi polypodij, an. vnc. 1. tamar. & myrabol. chebul. vnc. 2. fiat decoctio. Ad lib. 1. in colatura diſſ. ſacch. quantum ſuff. fiat apozema pro quatuor docibus ſumẽdis quatuor matut. Macer. abrotanum tritum & cum aqua temperatum ac bibitum mirificè prodeſt. Emplaſtrum poſt vniuerſalem purgationem arteriis vtriuſque brachij applicandũ. Rec. folior. Vrticæ maior. ſolatri, ſemperuiui, an. M. 1. telę aranear. drach. 2. ſalis q. ſ. Terantur omnia ſimul & fiat emplaſtrum.

Conſtantinus in ſua practica aſſerit ſe multos quotidiana affectos liberaſſe cũ medio cortice ſambuci in aqua calida

dato,

dato, vel cum cortice nucis: Item, cum 9. granis catapuciæ vel pæoniæ: quæ tamen posteriora laboriosis hominibus exhibenda sunt.

Ad eundem morbum, nouem radices ebuli ad modum digiti discinde, & tritas cum cereuisia vel vino albo ante accessionem ægro porrige: sed caue ne assumptis iis dormiat. Vel tres guttulæ lactis mulieris masculum nutrientis assumantur cum aqua ipso nesciente.

Vel iecur leporis tritum potui detur in aqua fœniculi.

Item, sanguis asini cum vino potatus, continuas febres curat, si singulis vicibus tres guttulæ bibantur.

Item, cor salamandræ viridis collo gestatum febrim dictã protinus extinguit.

Febris tertiana vera. *Cap. 92.*

PRincipio materia digesta fac phlebotomiam in 4. vel 5. die ante accessionem, si virtus permiserit, signaque digestionis præcesserint. Sola enim eiusmodi sanguinis missione morbum hunc curatum fuisse, expertus sum.

Si tertiana fuerit vera, da patienti ſuccum capitis monachi ante horam acceſſionis ter vel quater:& febris remittet.

Item, digeſta prius materia fiat emplaſtrum ſuper pulſus brachiorum de vrtica minore creſcente in locis calidis & ſiccis, trita cum multo ſale in 6. die acceſſionis. Id conferre mea ipſius & aliorum multorum experientia obſeruaui.

Radix raphani trita cum farina ſiligi- nis & emplaſtri inſtar ſuper vmbilicum poſita. donec torſio aliqua ceu dolor ſentiatur. Probatum remedium eſt contra omnem tertianam.

Adhæc tria folia pimpinellæ in aqua cardui benedicti potui data ante acceſſionem, vel in ipſa acceſſione, ſiue ſi placet etiam poſt, optimè conducunt. Idem præſtat ſuccus pimpinellæ vel cichoreæ: Item, ſuccus apij ceu corrigiolæ, quilibet ſigillatim cum vino ante acceſſionē ſumptus, febrim tertianam penitus extirpat.

Vel farina ſiliginis, ſuccus verbenæ, barba Iouis, vrtica Græca, & ſuccus Plantaginis ſimul conficiantur cum 4. oui fiat emplaſtrum ventri imponendum.

Exper. ſuccus Arnogloſſæ ſolus ante cceſſionē datus, non mediocrem effica-

ciam habet. Nec minus efficiũt tres radices illius integræ tritę, ac cum aqua & vino ęquis partibus pota.

Di. tria grana coriandri in ouo sorbili assumãtur post tertiũ vel quartum paroxysmum (ipso ægro ignorante) ante solis exortum. Item, succus vuę acerbę nouem diebus manè exhibeatur.

Tria folia verbenæ & tres eius radices in aqua resolutæ, sidentur ante accessionem, sanitatem restituunt.

Item, verbenacæ supinę tertius à terra geniculus cũ adiacentibus foliis haustus.

Hypericum ex vino potum. Portulacæ succus haustus.

Sic totidem folia herbæ trifolij ceu millefolij: vel tria grana eius bibita cum aqua, ad idem conducunt.

Tela araneæ alba emplastris iuncta, & fronti tẽporibusque emplastrata prodest. Vel tela eiusmodi cum ipsa aranea trita, & ad collum suspensa, tertianam de cholera sanat. Vermes terreni cum anserino adipe decocti & illiti. Itẽ, oculi cornicum de collo suspensi optimè conducunt.

Similiter succus tapsi barbati naribus patientis iniectus ante accessionem, tàm simplicem quàm duplicem tertianam

curat. Idem facit centinodium (aliis lingua pafſerina) ſi emplaſtretur ad carpum.

Tertianam puerorum puluis Chryſtalli nutrici exhibitus perfectè curat. Item, liquor diſtillans à pulmone Arietis tertianam & morbos renum in iis natos curat.

Item, allium corpori humano alligatum tollit tertianam & quotidianam, trahendo materiam ad exteriora & membra principalia corroborando.

Morſus gallinæ, herba ſcilicet parua & rotunda, ſi ſuccus eius in nares copiosè inſtilletur, dictam febrim optimè ſanat.

Item, ad tollendum calorem tertianę, accipe ſuccum agrimoniæ, & cum melle confice, vt illinas tempora.

Experimentum probatiſſimum ad eandē febrim. Barba Iouis in vino forti madefiat, deinde teratur, ſuccuſque exprimatur, in quo drachmæ duæ Rhabarbari infundantur, quæ ſingulis diebus bibantur. Item, præſtāt radix Aſari ex vino decoctū addito melle, maci & cinnamomo potu: Roſarum ſuccus & dilutum epotū. Aqua ſtillatitia gentianæ: decoctum centaurij minoris aut chamedryos aliquot diebus potū. Sirupus contra tert. de chol. rubra. Rec. ceterach, polytrichi, adianthi,

capill.ven.viol.roſtri porc hepat.ſing.an. M.2.flor.nenuph.pug.1ſem.frig.Lactucę, portul.pug.1.papau.alb. an.drac. 2. ſpodij,drach.ſem.vini malor, granat. vnc. 1. ſacchari,lib.2. fiat ſirupus & clarificetur.

Alius ſirup. Item, alia decoctio contra tert. tàm ſimpl. quàm dupl. Recip. ſucci end.ſcariolæ, roſtri porc plantag. ſcolopend an. vnc.1. ſem. vini malor. granat. lb.1.ſacch. quantum ſuff. fiat ſirupus, de quo manè cochlear.5.dentur.

Item, vt purgentur humores cholerici, primò digeratur materia cum oxyſacchara, vel cum ſirupo acetoſo, deinde purgetur cum elect. de ſucco roſar laxat. drach. 2.additis diagred.g.4. Aliud cholagogon in tertianis. Rec. Caſſiæ fiſt.vn. 1. tamarind. vnc. ſem. fiat bolus addito ſaccharo conferunt. Rhab.& agaricus in potu ſumpta. Caninum ſtercus album in acceſſitone cochlearis menſura ex vino potum : Lapis iuuentus in capite limacis ſuſpenſus: Iaſpis lapis geſtatus.

Febris quartana. *Cap. 93.*

DIgeſta primum materia & præcedéte purgatione detur ante acceſſio-

nem modicum de oleo iuniperi. Vel aperiatur vena paulo ante accessionē, vt sanguis in parua quantitatę fluat, idque sæpius reiteretur. Imprimis autem aperiatur Saluatella sinistræ manus, die quæ Luna prima dicitur, & vltima morbus haudquaquam affliget.

Carnes vrsi comestæ quartanam curāt. Idem facit vinum fortissimum, in quo fuerit cocta agrimonia.

Item, cimices lectularij ponantur in foramine fabę alicuius, & transglutiātur, plurimum siquidem conferunt.

Succus vngulæ caballinæ 9. dieb. bibitus, quartanam tollit. Item, succus arthemisiæ oleo communi mixtus, si per triduum tepidus propinetur.

Vitis alba trita pulsibus temporum, & brachiorum emplastrata.

Succus plantag. cum aqua tepida & melle, an. bibitus 2. horis ante accessionem quartanam aufert. Item, quatuor radices eius tritę, & ex aqua bibitæ.

Radices asparagi multum buliant in qua & 7. dieb. bibantur & quidem post vsum frequentis balnei.

Item, postquam ieiunauerit æger totā diem, vigilaueritque per integrā noctem,

manè comedat perdicem aſſatam, quæ tota nocte ſub dio fuerit, & bibat vinum forte ac purum, nihil aliud die illo aſſumens. Item, ſanguis aſini recens inunctus ſuper ſpinam dorſi, quartanæ vtiliſſimus eſt. Idem præſtat vinū album decoctionis radicum gentianæ. Item, tormentilla aliquoties bibita.

Vel tria fruſtra ariſtolochiæ rotūdæ, & fimus gallinæ terantur, & cum vino albo diſtemperentur: colatura potui detur ante acceſſionem.

Tria vel quatuor folia verbenę, & quatuor eius radices cum vino coctæ, ſi bibātur, quartanam curant.

Item, plantæ pedum ac volæ manuum, item frons & ſpina dorſi inungantur oleo ſcorpionum communi: vel inungatur patiens cum axungia vulturis albi cum oleo mixta. Nepeta ante acceſſionem cum vino copiosè bibita, totam materiam reſoluit in vapores & typum aufert.

Dioſc. Semen atriplicis tritum cum vino calido, potuíq; datū, optimè conducit.

Præterea ſuccus pulicarię cum pul. myrabol. indorum detur ad pondus denarij vnius in diebus interpolatis interdiu, tēpore autem acceſſionis quatuor horis

ante diem. Item, coſtus cum oleo tritus & ante acceſſionem inunctus, quartanæ rigorem periodicum tollens, illi plurimùm reſiſtit.

Radix virgæ paſtoris inuoluta, & de collo ſuſpenſa, vel brachio alligata penitus quartanam curat.

Centaurea puluerizata, & cum vino ſumpta, probatiſſimum eſt remedium in quartana.

Item, betonicæ drach. tres cum melle ac vino ſumptæ plurimum faciunt.

Et decoctio hellebori nigri ante omnia valet ad tollēdam antiquam quartanam.

G. ſuper Viat. Stercus hominis ſiccum datum cũ melle vel vino, acceſſum quartanæ prohibet.

Item, piperis grana nouem cum aqua calida, ſi aſſumantur, multùm valent ad auferendum quartanas & alias febres periodicas.

Auic. Cancer marinus eadem virtute pollet. Sicut & chamomil. bibita, vel ſuccus chamom. cum oleo mixtus, & ſuper ſpinam pulſúſque febricitantis inunctus.

Ad idem ſuccus parietariæ minutim tritæ bibatur.

Plantaginis radices integræ quatuor

cum vini cyathis quatuor & pari aqua potentur.

Hypericum ex vino hauriatur. Grana quatuor ſeminis heliotropij hora vna ante acceſſionem potentur.

Vel bibatur etiam in hora ſuſpecta vinum in quo rutæ ſylueſtris M. 9. cocti fuerint.

Item, ſi quartanarius vngatur oleo decoctionis ranæ viridis, breui euadet. Et cor ranæ alligatum frigora febris minuit. Similiter epar delphini piſcis potatum vel guſtatum. Item, cor leonis circuitus quartanæ anteuertunt.

Ad idem cranei human. drach. vna bibatur ante acceſſionem, & magna pars cranei integra teneatur ſub aſcella ſiniſtra iuxta cordis ſitum.

Item, vinum decoctionis ſaluiæ ramorum quinquefolij, roſmarini & lauandulæ mirè valet.

Item, rhaponticum feb. quartanis & aliis periodicis ſingulare remedium eſt. Sicut radix quoque cucum. aſin. potui data.

Aliud opt. caudam, pedes, nares & aures muris abſcindens, in panno illa ſimul ligata collo ſuſpende, omnem enim typum & rigorem antiquum huius febris

occulta ratione curat. Idem facit filum cum acu per os muris immiſſum, & per poſteriora extractum, collóque circumligatum.

Adhæc oculi coturnicis collo portati omnem quartanam ſanant.

Et ante omnia alia confert membrana nucis interior, quæ cõtinetur iuxta membranã nuclei, ſi teratur bulliátq; in vino, vinúmque illud clarificatum bibatur ante acceſſionem.

Verbenacæ ſupinæ quartus à terra geniculus vna cum adiacentibus foliis hauriatur.

Ad tollendam quartanam. Recip. Gallinam vnius anni, deplumatam imple foliis petroſelini & baſiliconis, & ouo vno integro, ablato cortice, & ſale q. ſ. Et in paſta teſta inuoluatur: de qua patienti pars vna exhibeatur vno die, alia pars alio die, quidem diebus interpol. Competit quoque idem feb. tertianæ & quotidianæ, vrinam enim prouocans, materiam digerens, febrim aufert.

Vel, Rec. Caponem, cúmque repletũ polypodio, florib. & fol. borag. & ſena, coque in aqua. Ius illud optimè purgat humores crudos & choleram aduſtam.

Efficacius autem fuerit, si addatur pulegium regale.

Alliud, Rec. Assæ fœtidæ, folior rutæ, piper. longi, an. drach. semis, conficiantur cum melle ad formam castaneæ, & duabus horis ante accessionem dentur.

Macer. Ad idem Recip. Helleb. vtriusque, an. scrup. 1. lapid. lazuli, calamin. & lapidis armē. an. drach 1. polypod. drach. 1. sem. florum borag. vnc. 1 sang. hircini exiccati, drach. 2. fiat puluis qui 2. horis ante accessionem detur.

Constant. Recip. Agarici, myrrhæ, an. semidrachmam, dētur vna hora ante accessionem febris cum decoctione saluiæ: hoc enim remedio plurimi curati fuêre.

Emplastrum contra eandē. Vrticæ cum sale tritæ ponātur super pulsus manuum, & ad plantas pedum ligentur, in hora accessionis quando calor febrilis intensus est. Et in eadem hora talis potus fiat. Saluiæ extremitates decocantur in vino, in quo deinde theriaca dissoluatur. Et vinū illud bibatur.

Decoctio in quartana ad euacuandam choleram nigram adustam. Recip. Calamenthi, origani, pulegij, ruthæ, buglossæ, boraginis, linguæ ceruinæ, corticis radic.

tamarisci, fraxini, chamæd. thymi, epithymi, senæ, an. betonicæ, manip. sem. arthemisiæ, agrimon. radicum graminis & sparagi, an. M. 1. simul bulliant in vino albo addito melle: bibantur manè & vesperi ante cœnam.

Cõtra quart. de cholera adusta in æstate. Recip. Endiuiæ, scariolæ, ling. ceruinæ, ceterach, polytrichi, adianthi, capil. Ven. violariæ, M. 1. florũ borag. R. 3. quatuor sem. frig. an. vnc. 1. prunor. 10. thymi, epithymi, an. vnc. 4. senæ, vnc. sem. sacchari, lb. 2. fiat sirupus qui clarificetur.

Præter hæc remedia ista ad quartanam curandam mirum in modum conferunt.

Decoctum azari ex vino albo addito melle, maci & cinnamomi.

Aqua stillatitia gentianæ, aut eryngij, quæ è tenellis foliis paratur.

Drachma vna myrrhæ ex vino critico aut hippocratico calido pota hora vna ante accessionem, sed ægros subindè in lecto sudare oportet, & potionem in tribus accessionibus repetere.

Drachma vna radicis imperatoriæ aut angelicæ sumpta ex vino meraco hora vna ante accessionem.

Cardui benedicti decoctum aut aqua

ſtillatiria, aut herba ipſa in puluerẽ ſumpta. Radices palmæ Chriſti multis potibus vſurpatæ.

Succus radicis verbaſci fœminæ pondere drachmarum duarum ex vino cretico hauſtus ipſa hora acceſſionis.

Flammula & eius aqua epota: myrrha vna cum theriaca in pilulas conformata ſumpta frequentiſſimè duabus horis ante acceſſionem.

Elebori nigri dilutum hauſtum: vermiculi qui in dipſaci echino internis partibus concluſi reperiuntur in aluta collo brachióve adalligati.

Conſulit Amatus Luſitanus vt die paroxyſmi quatuor horis ante aduentum paroxyſmi ſumatur purgãs medicamentum, quod eo tempore humor ſit in motu ac proinde facilior ad eductionem.

Multi quoque fœlici ſucceſſu experti ſunt ſectionem venæ è brachio eo ipſo die quo febrilis paroxyſmus debet inuadere, nec tantum eo ipſo die, ſed ea ipſa inuaſionis hora, quod tamen faciendum non ſuadeo niſi in corpore robuſto viribúſque admodum conſtantibus.

Vinum album in quo ſub dio per totam noctem folia ſaluiæ maduerint epotum

plurimum confert: vt vult Rondeletius.

Bertrucius: tria grana myrrhæ ſubtiliſs. pulueratæ cum tribus vnciis vini albi. veteris amari ſumpta paulò ante paroxyſmum cõtinue vſque ad tres paroxyſmos, febrem illico tollunt vel abbreuiant vel alleniant euidenter, quia myrrha ex proprietate ſubtiliat, prouocat, deoppilat & putredinem prohibet.

Item, vinum decoctionis abſynthij colatum, & cum melle aut ſaccharo dulcoratum & potum ieiuno ſtomacho: ſimiliter & aqua decoctionis pyrethri & gentianæ dulcorata ſicut prius. Item, Rec. Pyrethri, gentianæ, chamedryos an. ſemunciam, mellis albi libram ſemis, cap. ſemidrachmam quouis die ieiuno ſtomacho cum duabus vnciis decoctionis hyſſopi & ruthæ: hoc enim breui tempore melancholiam interficit.

Vſus piperis in condimentis & iuſculis quartanam inueteratam ſanat: theriaca poſt ſigna coctionis danda eſt, aliquando etiam ante ſigna coctionis in initio acceſſionis, ſed non niſi robuſtis.

Quum frigore quartanarius torqueri cœperit, cyathum aquæ ſtillatitiæ roſarum ebibat quo multa & климdbilioſa euomet,

& ſanus euadet.

Contra quartanę ingens frigus ex Galeni præcepto oportet grana quinque vel ſex piperis integra deglutire frigoris tempore cum pauco vino generoſo.

Rec. Aquæ vitæ diſtillatæ quantum ſuff. infunde in ea medullæ panis albi quantum volueris, deinde diſtilla, huius aquę ſume ſemũciã in qua macerẽtur per horas 24. pulueris caryophyllorum duæ drach. permitte craſſum ſubſidere, ſorbeto quod clarum fuerit hora vna ante acceſſionem.

Nonnulli fœlici ſucceſſu propinant drachmam pulueris radicis aſari crudi cũ vino albo vel theriaca ſemihora ante paroxyſmum, ſumpto prius iuſculo pingui vt humectato ventriculo facilius erumpat vomitus.

Alij vtuntur ſtibio præparato ad grana quatuor: alij quinque aut ſex guttulis olei vitrioli cum aqua abſcynth. nonnulla admouentur fœliciter. Rec. folia ſambuci, ſaluiæ, pedis columbini, ruthæ an. ſemimanipulum calthæ tertiam partem vnius manipuli, ſalis & vini parum, omnia ſimul trita admoueantur carpis ante acceſſionem, & remoueantur quoties vi-

debitur. Item, aranea lacerto appensa: aut tela araneæ albæ in corio ligata & collo vel super adiutorium appensa: aut nucis putaminibus exempti nuclei loco, aranea viua includatur, eáque colligata suspẽdatur in collo, ac dies nouem relinquatur, inde in ignem coniiciatur cum horum verborum additione, In nomine Patris, & filij, & spiritus sancti. Vvierus.

Amuleta. Lapilli albi & nigri in ventre hirundinum inuenti, linteo inuoluti, & ad collum suspensi, vtiles sunt ad quartanam, authore Marcello.

Grilli collo suspensi: oculi vrsi aut dẽs leonis brachio sinistro alligatus.

Scarabeus vterque cornutus & pilulatius, alligatus: canis nigri dens longissimus: lacertæ oculus: setæ ex cauda camelli contortæ, & sinistro brachio ligatæ.

Heliotropij magni semina quatuor grana suspensa quartanam finiunt: limacius lapis suspensus.

Batrachium pulsibus adalligatum ante accessionem, quartanę insultum arcet: oleum scorpionum spinę dorsi, plantis, volis manuum, frõti, temporibus illitum ante accessiones, curat febrem quartanam, continuam & tertianam, si Rosario credimus:

credimus:

credimus: addi poterit aliquantulum vini cretici.

Diuturnæ febres. *Cap. 94.*

IVs galli ſenis Dioſcoridis modo paratum & vt præcedenti capite dictum eſt.

Agaricus frequenter in decocto vſurpatus. Frequens vſus hydromelitis vinoſi, maximè vero ſi adſit magna ventriculi imbecillitas.

Rhabarbari infuſum aut dilutum ſæpiſſime ſumptum.

Aqua ſtillatitia gentianæ: decoctum eupatorij, foliorum & folliculorum lupulorum, rad. aſari frequenter hauſtum.

Decerpe flores chamamillę abſq; foliis, tunde in mortario, & ex ſuo ipſius oleo diſſolue, & cum eodem paſtillos conformato: ſi ex his paſtillis ſuo ipſius oleo diſſolutis febrientes à vertice capitis vſque ad pedes illinas móxque ſtragulis, vt ſudent, integas, quaſcũque febres ſanabis, ſi modo ſudor copioſus fluxerit.

Ellebori nigri decoctum aut infuſum: grana aliquot antimonij deuorata ſanãt iſtas febres.

Hepialas febres.

HYoſcyami trici, vel quatuor folia recentia cum vino pota ſanant hepialas. Item, decoctum acori, fœniculi, aſparagi, eupatorij, agarici ſumptum frequenter.

Cauſus.

VSus frequens ſucci baccarum creſpini, vuæ ſpinæ in iuſculis, ribes vulgaris, ceraſiorum acidorum: cremoris lactei, ſeminum melopeponum cucumeris, cucurbitæ: pulpæ auguriæ. Item, potentilla planti pedum & volis manuum admota cauſi feruorem temperant.

Circuitus febrium.

ARcent paroxyſmum hæc, ſi paulò antè ſumantur.

Sinapi in cibis, ſmyrnij ſemen, aut piper in potu, decoctũ rutæ, ſagapenũ deuoratum aut hauſtũ, chamamilla in clyſtere, ſuccus polygoni potus: folia quinquefolij ex dulci aqua aut diluto vino cum exiguo pipere pota.

Rigores febrium.

RIgores febrium hæc arcent aut ſaltem mitigant ſi ſumãtur paulò antè acceſſionem.

Piper hauſtum, ariſtolochia rotunda pota, chalaminthæ decoctum potum, aut ſmyrnij ſemen & radix ex mulſo hauſtũ. Laſer cũ pipere & thure ex vino potum.

Item, abrotonum ex oleo illitum muſtellæ ſanguis, cinis vnguis aſini ex oleo maceratus illitus.

Compoſitæ febres. Cap. 95.

FRequens vſus infuſi rhei, agarici & foliorum ſennæ.

Aqua ſtillatitia radicis gentianæ: ſemen ocymi cum ſemine portulacæ ex vino hauſtum.

Auicennas has pilulas commendat ad hemitritæum, Rec. aloës maſtich. cort. myrobal. citrin. rhei, ſucci eupatorij, ſucci abſynth. roſ. rub. an. partes æquales, croci partem mediam, fiant pilulæ cum aqua end. & doſis ſit ad ſequidrachmam.

Smaragdus collo ſuſpenſus ſanat hemitritæum, teſte Alberto.

Item, corallium & crocum incluſa ſimul in fellis corio & collo ſuſpenſa, teſte Sereno. Item, vox Abracadabra in eam formam deſcripta ac depicta, quam recenſet Agrippa tertio lib. de Occulta philoſophia: ſic enim Samonicus.

Inſcribis chartæ quod dicitur Abracadabra
His lino nexis collum redimire memento.

Præcautio peſtis ac peſtilentis febris.

Cap. 96.

AD peſtis præcautionem hæc valent, Mirrhis bis vel ter qualibet die ex vino pota: decoctum radicis & foliorum valerianæ, aut menthæ, aut Dictamni albi, aut tormentillæ & biſtortæ, aut cardui bened. aut ſcordij, aut ſcabioſæ, aut ſanguiſorbæ, hauſtum.

Succus baccarum criſpini, aut vuæ ſpinæ, aut ribes vulgaris, aut mali citrei, aut aurantiorum acidorum.

Mirrha & caphura in formam catapotiorum hauſta.

Aqua ſtillatitia foliorum quercus: aqua ſtillatitia florum limonij & aurãtij: aqua ſtillatitia ſucci limoniorum: aqua ſtillatitia lentis paluſtris: vinum malorum punicorum ex oxalidis, aut intybi, aut borraginis aqua epota.

Cyanus herba & eius flores, ſcordij, galanga ſcabioſa quouis modo vſurpata.

Armenia terra ex oxalidis aqua pota.

Curatio pestis ac pestilentis febris. Cap. 97.

SI quis peste correptus fuerit his vtatur remediis.

Semine pomi citrij puluerato & ex succo oxalidis poto.

Osse cordis cerui frequenter cum aqua cardui sumpto.

Succo radicis scorzoneræ & eadem radice puluerata sumpta cum aqua stillatitia cardui.

Cremore expresso ex cæpa excauata, theriaca & succo citrij repleta, sub cineribus calentibus cocta, hausto simulatque suspicio fuerit veneni pestilentis.

Caryophyllis deuoratis & conserua ex eorũdem floribus. Succo ex tota caryophyllorum planta vna cum floribus expresso & hausto. Aceto ex floribus caryophyllorum parato manibus & arteriis illito vbi prius insolatum fuerit.

Zedoaria commausa vel in potione sumpta. Radice succisæ viridis ac recentis ex vino epota.

Radicibus cruciatæ vtriusque quouis modo vsurpatis.

Aristolochia longa, radice dictãni albi,

radice imperatoriæ, radice vincetoxici, radice tussilaginis mai. radice pimpinellæ, radice angelicæ, singulis harum aut inter se mixtis quibusdam, sumptis cum theriaca aut cum suis ipsarum aquis ad ciendũ sudorẽ, aut ex vino meraco potis.

Succo galegæ siue rutæ caprariæ, addita theriaca pondere trium vnciarum epoto. Conserua florum rorismarini.

Chamedry à ieiunis quotidie in acetariis sumpta.

Scordio quomodolibet vsurpato. Aqua stillatitia sanguisorbæ : succo aut aqua stillatitia veronicæ maioris ad vncias duas vna cum drachma vna theriacæ ex vino meraco pota.

Calaminthæ aut scordij decocto sumpto. Armenia terra in antidotis addita.

Argento viuo præcipitato ex saccharo aut conserua rosarum deuorato.

Oleo è calchanto scriptuli pondere sumpto citato subinde sudore.

Ambaro sumpto cum aliquo puluisculo cordiali vt ossis de corde cerui.

Centaurio minore pisto & poto ex vino meraco. Oleo ex floribus persicorum, aut oleo de scorpionibus pulsibus brachiorum illito.

Cataplasmate cordi imposito ex theriaca, caphura, oleo de nenuph. succo citrij & limonum. ℞adice pimpinellæ collo suspensa: carbunculo rubino, granato, hyacintho, sapphyro, agate gestatis.

Anthrax. *Cap.* 98.

OBseruandum primò, si galbanum super partem affectam positum in loco illo remaneat eique adhæreat, patientem euasurum: sin minus contrà futurum.

Aduertẽdum porrò de Anthrace quod si appareat ex signis certis aliquid de materia anthracis esse in venis mẽbro apostematico vicinis, ita vt venæ videantur plenæ & virides, tangẽdam tunc esse venam illam membro propinquam. Hoc enim si fit, materia ad venas maiores posteriores non retrogreditur, sed potius transit ipsa ad membrum infirmum.

Vt vulgaris sic vera opinio est: si circa diaphragma, punctura & sudor frigidus sentiatur, mortem in ipso (quod aiũt) esse limine, maximè si in remotis partib. fuerit anthrax. Itẽ, si è regione cordis sit: etiam lethale est. Tertiò, si diuersi coloris fuerit, subitóque subsederit. Quartò, si quã-

do primum apparet, protinus ab homine, ſcalpendo rūpitur, haud eſt ſine periculo.

Proinde obſeruat. particularibus conſentiētibus in ipſa parte affecta fiat phlebotomia, atque ſi ſit in partibus ſuperioribus, Cephalica: ſi in mediis, Mediana: ſi in inferioribus, Baſilica ſecetur: & quidē ſemper ſecundum eandem partem. Quod ſi verò particularibus minus conuenientibus, haud poſſit fieri pblebotomia: reficiatur æger pane azymo & aqua. Porrò in nullo apoſtemate venenoſo, materia repercutienda eſt: ſed potius circa locum frigidis ei ſubueniendum, vt ol. roſato, viol. ſucco ſolatri, aceto, malor. granat. ſucco plantaginis & ſimilibus.

Gilbert. Apium, oryza, pes columbinus multùm valent: ſi contra anthracem in oppoſito vel remoto emplaſtrentur. Attrahunt enim materiam venenoſam.

Item, ſapphirus ſi teneatur contra anthracem. Ruta, nuces & mel ſimul trita & emplaſtrata, apoſtema melancholicū ſiue phlegmaticum mirè diſſoluunt.

Iſaac. Nuces cum ſuis corticibus tritæ, & ſuper vmbilicum poſitæ, apoſtemata omnia in corpore intrinſec⁹ fixa deſtruūt.

Nucleus nucis magnæ tritus cum fo-

ſiis rutæ & emplaſtratus manè ſeróque: haud dubie apoſtema quantumcunque durum rumpit.

Item, cardobenedictus, ſenecio & limaces piſtentur ſimul & emplaſtrentur ſuper apoſtema, ídque tum vel maturabitur vel reſoluetur.

Exper. Radix conſolidæ minoris trita inter duos lapides rumpit anthracem ac dolorem eius mitigat.

Dy. Corſanda alio nomine cauda equina minor (quæ ſtipitem habet ſubmiſſum vel ſubrufum) trita ac ſuperligata miro modo anthracem delet.

Gilbert. Mora terreſtria bene matura cum melle & pane contrita apoſtema anthracis mirificè rumpunt.

Fermentum & herba naſturtij commixta, atque in emplaſtrũ formata, eundem affectum citò ſanant. Item, linaria trita ac ſuperpoſita rumpit anthracem ac curat. Vel pimpinella ac linaria ſimul. Et emplaſtrum factum de ſtercore pauonis & impoſitum, fideliter curat.

Sic ſcabioſa potui cum vino data vel comeſta, apoſtemata interiora ad exteriora educit, ac inſenſibili euacuatione ſoluit. Ad idem, Accipe radicem lilij,

ſuccum apij, vitellos ouorum crudor. ol. zinz. farinam frumenti, an. ad libitum, fiat vnguentum.

Et ſecundum Auic. nux grandior, frumentũ, caules decocti, cæpæ decoctæ, fimus columbinus, ſing. an. terantur, & fiat emplaſtrum.

Emplaſtrum maturans & attenuans apoſtema crudum & indigeſtum. Recip. ſucci ſambuci, ſucci caulis & rutæ, an. mellis, butyri, an. vnc. vna, farinæ ſiliginis q. ſ. fiat emplaſtrum.

Aliud Pariſiis probatum. Bibat patiens perforatam, deinde ex farina frumenti, ſucco apij & melle, fiat emplaſtrum.

Morſus venenoſorum. Cap. 99.

PImpinella decoquatur, ac mane detur cum vino in quo ponatur puluis ſequens. Recip. Gentianam, chamæd. ariſtolochiam longam, puluerizentur: & omnia hoc remedio venena fugãtur. Creber item vſus cæparum crudarum & porrorum multùm proſunt forâs venena eiiciendo.

Serap. Cerebrum gallinæ ſiue cor eius aſſumptum vel appoſitum, præ omni-

bus efficax eſt. Sputum quoque proprium abundè contra morſus venenoſos valet.

Vngulæ bouinæ elixæ & cum ſinapi comeſtæ omni veneno reſiſtunt, vt haud alia opus ſit medicina. Omnem punctu-ram venenoſam ſtercus capræ cum mel-le temperatum & ſuppoſitum mirè curat.

Ventriculus ciconiæ. Item, vitellus oui cum ſale toſto mixtus, ac bis vel ter ſuppoſitus in die, venenis multùm ad-uerſatur.

Di. Radix cyclaminis emplaſtrata ſaluberrimè ſubuenit morſui venenoſo.

Radix aſphodelorum omne venenum protinus extrahit: ac mane ſumpta ab omni cibo venenoſo præſeruat, adeò vt qui eam mane comederit, diem lætum traducat.

Iſaac. Semen plantaginis cum vino ſumptũ omnes morſus venenoſos ſanat.

Præterea teſta oui cum ſucco agrimo-niæ potui data, ſtatim per os promptiſſi-mè venenum qualecunque educit, mira facilitate omnes morſus curans.

Apes & muſcæ ſi tritæ atque in mel-le & vino coctæ ſuperligentúr, venenum attrahunt.

Allium tritum & adusque rupturam appositum. Diptamus tritus & emplastratus vel bibitus: Item, serpillum potatum vel emplastratum efficaces medicinę ad dictum morbum existunt.

Cir. caro mulæ sylvestris salitæ vna est de fortiorib medicinis contra venena.

Auic. Baccar. lauri, terrę sigillatæ, ireos, an. æquales partes, cõfice cum oleo & da potui, cum impetu venenum extrahit.

Succus buglossæ clarificatus omnem venenum è corpore pellit.

Diosc. succus vel ipsa herba, vel radix siue puluis tormentillæ potatus continuò venenum quodcunque discedere cogit.

Item, cyathus fiat de orichalco: huic enim in mensa posito si appropinquauerit venenum statim incipit ipse diuersos recipere colores per lineas multas distinctos. Et sic omne venenum deprehẽditur.

Idem, in electro naturali contingere isidorus, & alius quidam haud vulgaris rerum naturalium perscrutator edocent: idque obseruari per stridorem. In aspectu siquidẽ vel attactu veneni stridet ipsum, & varios iuxtà colores adsciscit.

Haly. Galbanũ mirabiliter venenis resistit. Macer. Idem præstat coagulum

apri, itẽ ſanguis agni tritus, ſiccus & potatus à venenis præſeruat.

Proinde ſi quis prægustauerit allium, & biberit ſanguinem galli calidũ cũ vino, immunis ac liber erit ab omni veneni noxa. Hypericon tritũ & emplaſtratum ſubitò ſuper morſum ſerpẽtis, à parte cordis aliquantulum remota à morſu, nunquam permittit venenum ſurſum aſcendere

Agrimonia potata cum vino contra morſum ſerpẽtis, canis & hominis rabioſi optima eſt.

Item, grana iuniperi morſum ſerpentis curant, & contra venenum valent adeò, vt non habeant ſibi ſimile.

Variolæ. *Cap.* 100.

VItentur fomentationes: item repercutientia & laxatiua omnia, carnes porcinæ: nec in parte inferiori adhibeantur infrigidantia ne coaguletur ſanguis. Circa oculos tamẽ vtere repercuſſiuis ne exeãt per oculum, circa gulam gargariſmis repercutientibus.

Variolas ſi quis ſanare velit, eum oportet prius curare, vt omnes citò exeant. Id vt fiat, ſequẽti vtere remedio. Rec. Ficuũ ſiccarũ, farinæ Lentiũ mũdatarũ, an. dra.

10. lactis, tragacanti, an. dra. 5. coquantur in ln lib. 5. vini ad remanent. vnc. 4. colētur. Et de illo vnc. 1. bibatur ante cibū, & in hora ipsa sōni donec omnes exierint.

Constantin. integrum corpus inuoluatur in aqua decoctionis lentium calida vel linguę canis: hoc experimento materia statim exterius trahitur.

Si fuerint rubeæ inuoluantur in pannis rubeis. Vitrum mixtum cum terebinthina omnem saniem attrahit. Item, de foliis basiliconis imple locum vlceris, & citò replebitur.

Fistulæ præcipuè cancrosæ. Cap. 101.

AD fistulam occidēdam, lac tithymali misceatur cum axungia recenti porcina liquefacta: simul modicum bulliant vt incorporentur, hinc illis addatur puluis myrrhæ.

Exp. Vinum decoctionis anabullæ immissum perfectè curat.

Item, potentilla 30. diebus bibita, fistulis medetur.

Similiter succus pedis columbini exterius fistulæ iniiciatur, vel etiam intrinsecus potu assumatur.

Serpillum tritum cum sale & superem-

plastratum ad idem efficax est.

Item, stercus hominis vstũ addito puluere piperis, præ omnibus aliis ad fistulã cancrosam confert.

Vel recipe succum pedis columb. calẽdulam, millefolium, primulam veris (quæ pilosa est, terræ adhærens, florémque habens album, in medio rubeum) consolidam minorẽ que nascitur in pratis ac dicitur propriè prunella, chelidoniũ, & violariam. Omnia simul puluerisentur, vel si placet, succus ex illis exprimatur, & patienti exhibeatur.

Con. cinis de capite canis factus fistulam sanat.

Si fistula sit ingẽs, stercus caprinũ cum melle tepido apponatur, hoc omnem dolorem tumorémque soluit, putredinem remouens, vitiatósque neruos expurgãs.

Item, tria capita herbæ quæ dicitur filius ante patrem continuè potata vel portata fistulam curat.

Decoctio mirabilis & pluries tum à me ipso tũ ab aliis experta, quæ fistulam vbicunque locorum corporis interficit, & ossa corrupta expellit. Recip. radicem & folia vel semina sinapis & summitates lapatij acuti, folia tormentillæ, radicem

altheæ maioris, pimpinellam, folia caulis rub. ſing. an. tanaceti, q. ſ. Omnia coquantur in vino: cui poſtea percolato addatur mel in ſufficienti quantit. vt potio dilucida fiat: quæ per calamum argẽteum fiſtulæ immittatur, ſuperimpoſitis ſemper foliis cauliũ rub. Ad idem arnogloſſa tuſa atque immiſſa prodeſt.

Di. ſanguis teſtudinis marinæ inũctus. Item, vt kyrannus docuit, Betonica trita emplaſtratáque: Item, ſuccus pentaphylli fiſtulam omnem curat. Vel ad idem reple teſtam oui atramento & vitreolo, & fimo humano, comburantur ſimul. vt fiat puluis, qui fiſtulæ inſpergatur.

Auripigmentũ, ſulphur viuũ, calix viua, & ſapo ſimul incorporata imponantur, citò mortificant fiſtulam cancroſam.

Item, ſuccus pimpinellæ ſi immittatur ipſáque herba ſuperligetur ſummum remedium eſt.

Puluis quo melius remedium mihi nequaquam eſt cognitũ. Semina milij, ſtercus gallinarum, an. comburantur in olla benè obturata.

Deinde tritis illis, adde ſalis partẽ tertiam, & fell. terræ quantum volueris, fiat puluis qui intromittatur fiſtulis ſuperimpoſita

poſita

posita theca de radice aristolochiæ.

Cir. potio mirę & incredibilis efficacię, quæ exhibi a vulnerato (dummodò non prorsus lethalis sit fistula) 13. diebus, omnem immunditiem à fistula abstergẽs, optimè illam curat. Recipe caul. rub fœnicul. Petroselin. Abrotanum, tanacetum, fragar. folia rubeæ maior. herbam rob. plantag. apium, fol. cãnabis, artus muris. Coquãtur simul in vino albo, puro, & addito melle fiat potus, cum (quo postquam æger biberit) vlcus quoque lauetur.

Alia potio ad fistulam. Rec garyophyl. pimpinellæ, valeriã. pilosellę, herb. roberti, tanaceti, an. coquantur in vino albo & bibantur.

Puluis probatus Recipe agrimoniæ, vnc. 1. piper, arnogloss. tartari viridis, an. vnc. totidem. Fiat puluis qui mundificato vulneri inspergatur.

Galenus in Dyoscori. puluis marmoris (qui aliâs sal petræ dicitur) itidem fistulã cancrosam occîdit.

Item, Rec. piper, allium, ficus siccas, radices petrosel. simul terantur & fiat emplastrum.

Ad idem, caput gruis & eius ventriculũ cum omnib. cõtentis exicca & fac pul-

nerem: ille inspersus non modò cancrum, verùm & alia vlcera dira curat.

Item, radicem lapatij, rufum semẽ habẽtis in fistulam immitte singulis diebus, donec non amplius aqua putrida seu nitrosa effluat. Tunc enim mortuam esse fistulam scito.

Ad eandem curandam thus mascul. cũ vino veteri mixtum conducit. Item, pilulæ factæ de pul. aristolochiæ rotundæ, quantum scilicet tres digiti capiunt, mirum in modum conferunt educendo materiam per secessum.

Caryophyllata sæpè cum vino bibita & fistulæ emplastrata, absolutè eam curant. Idem facit polium montanum cum carduo benedicto & vino bibitũ. Item, agrimonia, ac fimus colũbinus cum lacte caprino bibitus omnem fistulam sanant.

Ad cancrum prodest: Succus tapsi barbati cum melle coctus despumatúsque ad succi ferè consumptionem hinc addito pul. de psidiis & myrabol cãcro impositus. Item, succus stercoris vaccini in iure vel vino iniiciatur, & fimus superemplastretur.

Fermentum infundatur in forti lixiuio per noctem, & postea apponatur: de pro-

fundo siquidem putredinem extrahit.

Lepra. Cap. 102.

AD curandam lepram confirmatam, Accipe serpentem de monte aliquo sicco, & protin⁹ capite eius & cauda amputatis, ita vt sanguis omnis effluat, mundifica eum, interiora exenterando: hinc coquatur in vino, & caro comedatur, vini autem semuncia singulis diebus bibatur, tantisper dum ęger intumescat & caro eius turbetur, cutísque excoriari incipiat. Tandem ipse in stupa positus, cum oleo in quo vipera fuit cocta, vngatur & corpus eius totum renouabitur.

Auic. Serpens niger decollatus sepeliatur, donec vermibus repleatur, hinc exiccetur, & de hoc dra.1. cum sirupo melleo singulis diebus leproso exhibeatur.

Item, frumentum infundatur in aqua decoctionis serpentis: & frumento illo vescantur gallinæ, & aquam illam iuxtà bibentes, ac decident earũ plumę: Deplumatæ autem ipsæ coquantur, & à leproso comedantur, qui aquam decoctionis quoque earum bibat, item manus, barbam, ac integram faciem suam inde lauet.

Item, ſerpēs ponatur in dolio vini optimi pleno & bene obturato: donec illud ſit putrefactum: Et de vino deinceps illo leproſus bibat.

Scabies. Cap. 103.

Remedium quod vna die ſcabiē curare valet. Rec. picis liquidæ, vnc. 3. ſulphur viui, nitri, thuris, an. vnc. 1. olei quod ſufficit. Terendo cōficiantur & vſui reſeruentur.

Exper. cortex bedagar tritus cum aceto & ſuper appoſitus omnino tollit ſcabiem & morphæam.

Item, ellebor. alb. leuiſticum & fœniculum bulliant in vino, cum quo impetigines ac ſerpigines lauentur.

Vnguentum prætioſum & expertū cōtra ſcabiem. Rec. argenti viui, drac. 2. euforbij, vnc. 1. Staphiſagriæ, ſemuncia: lythargyr. vnc. 3. axung. lib. ſem. fiat vnguētum, quo patiens inungatur ad ſolem vel ignem poſt nonam, à parte cubitorū poſteriorū ad tres inferiores vſque digitos, donec videatur tibi phlegma viride ad euomitum velle, vel ad inflaturam frontis aſcēdere: tunc enim deſiſtendum: ſin minus per integrū diem: & deinde ſemente-

tur ſtomachus cum aqua decoctionis roriſmarini & ſaluiæ. Poſt triduum, fiat balneum cum aqua decoctionis enulæ & lapatij, & ſuper loca vncta ponatur pannus lineus crudus, ne videlicet vnguentũ tangat reliquas partes corporis. Hoc remedio plurimi, qui leproſi videbãtur reſtituti fuêre.

Ad malignã & inueteratã ſcabiẽ remediũ probatiſſ. Rec. ſulphuris, ellebor. alb. argent. viui, cumini, an. drach. 2. ſtaphiſagriꝫ drac. ſem. incorporẽtur cũ vn. 6 axũgiꝫ porcinæ vetuſtiſſimæ. Itẽ, ſucci ſummitat. raphani, vnc. 6. aceti, ol. an. vnc. 3. aloë admixta cõficiãtur in modũ vnguẽti. Emplaſtrum factũ de alliis diutiſſimè tritis cum axung. porc. omnem ſcabiem curat in tribus appoſitionibus.

Item, gallus, qui poſt tridui ieiuniũ comederit bufonẽ, interfectus coquatur in vino optimo. Et vino illo colato, addito prius melle crudo, æger ſingulis diebus vtatur. Gilbert. aqua de qua mortu⁹ fuit ablutus, ſcabiem malignam virtute acquiſititia ſanat, ſi cum illa caput lauetur.

P. Lu. Idem folia lilij trita ac emplaſtrata præſtant.

Item, vitriolum citrinum cum aceto

temperatum exiccetur, ídque tertio fiat: hinc torreatur pulueriseturque Puluis ille appositus est efficacissimus.

Si capilli radic.porro, torrefacto emplastrentur super glãdulas, vnde scabies maligna oritur: apposito prius vnguento sequenti, Rec succum folior.porri, oleum, & cerã, misce & inunge. scabies sanabitur. Pãnus quoque lineus in seuo liquefacto infusus suppositúsque pustulas tibiarum, aliásque optimè curat, sicut aliquoties expert⁹ fui. Aliud ad pustulas tibiarũ, coque cepam, anethum; & percolatis hisce super ignem adde colophoniã, thus, myrrham, mastichem, lytargyrium, velut emplastrum appone. Item, medulla panis fermentati trita ac distemperata cum melle & vino, bulliat probéque misceatur. Et in illo decocto infundatur pãnus postea apponendus.

Sanguinis missio de vena quæ est inter maiorẽ articulũ pedis & partis patientis, scabiẽ & pustulas illius partis remouet.

Exper. ficus siccæ præpingues cum flore æris tritæ & appositæ intentissimis doloribus tibiarum subuenit.

Radix lapatij cum axungia porci cocta

tritæque & Mercurius viuus cū saliua & cineribus extinctus misceantur & inungantur.

Aliud. Recipe, staphisagriam, sulphur viuum, litharGyrium. Puluerizentur vt fiat vnguentum, quo inungaris, deinde aliquoties laua: hinc rursum inunctus secundo laua, donec curatus sis.

Ad idem, zinz. ruta, rubus, solatrum, radix lilij domestici terantur cum albū. ouor. & aceto, an. deinde colentur, atque colatura inungatur.

Flores tithymali cum aceto coque & addito oleo inunge: Lepram, scabiem, & omnem pruritum sanat.

Vnguentum quo si vngantur volę manuum ac pedum plantæ, certo scabies omnis aufertur. Recip. ol. laur. vnc. 3. thuris alb vnc. 2. ceræ puræ, vnc. 2. Mercurij cum sputo mortificati, vn. 1 axung. porc. vnc. 5. salis marini benè triti, vnc. 8. succi plantag. & fumi terræ, an. ad libitum. Misc. & fiat vnguentum.

Item, serpens cum sale assatus in olla obturata cremetur, vt fiat puluis qui detur contra desperatam scabiem.

Scrophulæ & glandulæ. *Cap.* 104.

AD ſcrophulas & ſtrumas auferendas. Recipe lolium, ſulphur viuum, ſem. lini fimum columb. & in vino decoque ac ſuppone.

Item, fimus columb. ſulphur, ſemen lini & nigella, trita coquantur cum vino puro & emplaſtrentur.

Aliud : Pix & axungia porci liquefiant, & addito ſulphure viuo & furfure frumenti, fiat emplaſtrum, quod ſcrophulis colli & gutturis ſupponatur.

Radix lapatij cocta cum vino & cataplaſmatis loco adhibita ſcrophulas diſſoluit.

Eadem radix collo ligata ſcrophulas naſci non permittit.

Radix brioniæ cum axung. & fimo columb. mixta ad idem efficax eſt.

Radix cucum. aſin. cum polenta, trita & emplaſtrata omnem duritiem tollit.

Ouum benè coctum piſtetur cum lacte anabulæ, & potui detur per triduum manè & ſerò.

Gilbert. Recipe fimi columb. caprin. bouin. lytarg. cineris radic. caulis, ſem. raphani, armon. galbani, amygd. amar.

an. conficiantur omnia cum pice & modico oleo antiquo vel axung. antiqua, ſcropulas citò diſſoluit, maximè ſi præceſſerit purgatio cum turbith.

Eiuſdem virtutis eſt ſemen ſinapis tritum cum axung. antiqua piſtatum & emplaſtratum.

Similiter plantago trita & ſuppoſita cum ſale ſcrophulas diſſoluit.

Item, farina fabar. cum ſucco coriandri emplaſtretur. Eadem quoque farina cum album. Oui & oleo veteri emplaſtrata prodeſt.

Item, ſuccus herbæ S. Mariæ & agrimoniæ mixtus cum vino rubr. omni die detur à principio Martij vel Auguſti donec ſanetur.

Vel aſſumat patiens per 9. dies decreſcente Luna ſuccum agrimoniæ & ſerum lactis vacuo ventriculo. Sæpius probatum fuit.

Puluis piperis nigri aſſatus cum pice dura confectus infantium ſcrophulas ſanat. Idem efficit ficus matura cocta emplaſtrataque Item, liquiritia tuſa eodem modo adhibita.

Dy. cum mulier quædam à S. Dominico (vt fertur in illius vita) peteret vt

mederetur ſcrophulis, quibus ipſa infe-
cta erat: quęſiuit ille ex muliere vtrum nouiſſet æs viride, lapatium, pyrethrum, ſuccum porri, & illa hoc annuente, iuſſit vt cum ſucco porri reliqua conficeret, & cum bombace apponeret. Idque cum mulier faceret, denuò reſtituta fuit.

Dioſc lamina plumbi ſtrictè ligata ſuper glandulas, illas ipſas delet.

Ad idem, cinis plumarum de alis columbæ & hyoſcyami aduſti, confectus cum pane, & appoſitus, ſcrophulas colli reſoluit, & abſque ferro conſumit.

Aliud. Rec. ſuccum lilij agreſtis, euforb. pulueriżatum: miſc. & fiant pilulæ nu. 6. quæ manè aſſumantur: idque fiat per 30. dies.

Vel Rec. radicem & ſem. lilij tere cum aceto & addens fimum columb. fac emplaſtrum. Item, fel teſtudinis ſiue marinæ ſiue ſylueſtris: Item, ſanguis muſtelæ: Itē, raphanus, ſcrophulas diſcutiunt.

Et folia perſici cum ſale trita atque impoſita optimè conferunt. Similiter oleum in quo viua lacerta fuerit decocta, præſtantiſſimum eſt. Ad glandulas etiam tollendas ſulphur & furfur frumenti mixta cum terebinthina emplaſtrentur.

Ad idem confert ſemen lentiſci cum vino ſubtili datum.

Item, calx viua cum oleo vel axungia porci temperata.

Verrucæ & porri. Cap. 105.

AD tollendum verrucas : pedes gallinarum ſuper prunas calefiant donec coriũ, ceu cutis inde ſeparetur: & cum hoc corio calido verrucę fricẽtur.

Exper. cortex ſalicis combuſtus & cũ aceto temperatus, appoſituſque verrucas & porros curat : Idem efficit ſuccus folior. ſalicis inunctus.

Et agrimonia cum forti aceto & ſale trita emplaſtrataque.

Item, portulaca fricata verrucas ſua proprietate eradicare poteſt.

Auic. incide vitem viniferam in parte ſubtiliori, & aquam effluentem in potu exhibe, vel verrucis ſuperline.

Item, ſtercus Aquilæ circum ligatum vel inunctum iiſdem viribus pollet.

Item, euforb. bdellium bulliant in oleo laur. & applicentur.

Gilbert. auripigmentum cum aceto mixtum ſuppoſitumque optimè cõducit.

Gilbertus & Constant. singulas verrucas tange cum singulis ciceribus, deinde inuolue ciceres omnes in panno & post tergum proijce. Idipsum Serapio in mensium calendis faciendum esse præcipit.

Prçterea gummi hederç easdem aufert. sicuti & succus tithymali appositus, abscissa tamen prius verruca.

Verrucæ eradicentur cum calce extincta, vlcus deinde curetur cum oleo liliaceo.

Ambusta. Cap. 106.

AD curandam combustionem ignis vel aquæ calidæ pili leporis minutim incisi atque superaspersi plurimùm prosunt.

Con. Si ambusta sint ab igne, radicem filicis combure, & cum album. oui appone.

Item, oleum nucis & ceram æqualiter misce ac inunge.

Vel calcẽ viuam nouies in aqua ablue, & vltimæ aquæ residentiam misce cum oleo communi, fortiter agitando.

Ad idem, atramentum surorium cum aqua & oleo cõmuni pistetur & inũgatur.

Diosco. radix lilij cocta super prunas, & cum ol. rosato resoluta admodum efficax est in cicatrizanda ambustione ignis.

Pellis muris recens imponatur ambustioni donec sanetur.

Item, fimus columbinus comburatur in panno lineo, & mixtus cum oleo rosat. apponatur.

Macer. Recip. succi liliorum, partes 5. aceti, part. 1. & mixtis inuicem vtere.

Exper. cinis cucurb. siccæ aspersus optimè sanat ambusta. Idem facit cinis corticis vlmi.

Et pro certo idem autor tradidit, quòd si recenti adhuc combustioni vitellus oui crudi superlinatur, illam protinus sanari.

Item, albumen oui crudi, & oleum oliuarum tandiu simul agitentur, donec fiat vnguentum quod illinatur.

Item, membrum ambustum ponatur in vino tepido, ne in profundum combustio radices agat. Vel stercus bouinum tepidè supponatur.

Ad idem, oleum quoque de vitellis ouorum præstans est.

Item, cinis de testa testudinis siccæ. Item, folia platani viridia trita & emplastrata conferunt.

Similiter porrum elixatum appositumque est optimum.

Et folia altheæ in oleo cocta & emplastrata, ambustiones sanant.

Ignis sacer. Cap. 107.

AD ignem sacrũ euacuatis primum adustis humoribus: Oua cruda illinas imponens simul folium bletæ: & sanitatem velocem miraberis.

Con. cornu capræ vstum teratur cum aceto & scylla, & inungatur.

Item, alsita aut fimus columbinus oleo solutus, & cum panno in illis madefacto appositus: expertissimum & fortissimum remedium est.

Sal cum oleo tritum appositumque, ignem sacrum extinguit.

Chymolea illita eundem affectum citò sanat. Idem affectus in principio statim cum sapone sarracenico inungatur.

Ad idem conuenit puluis pilorum leporis vstorum.

Infixa corpori extrahenda. Cap. 108.

LIgnũ, spinam & cætera infixa abrotanum cum axungia tritum extrahit.

Item, fimus anſeris ſuppoſitus, lignum & ferrum infixum eijcit.

Alex. ſuccus quoque bletæ & Dictamni cum dicto fimo confectus, idẽ præſtat.

Item, ariſtolochia trita & ſuper appoſita: Item, ſemen rutæ.

Gilber. cinis hirundinis vſtæ cum aceto temperatus, qualiacũque infixa extrahit.

Idem efficit polypodium tritum cum axungiæ porcina.

Et gladioli radix tuſa ſuppoſitáque. Sicut helebori quoque radix.

P. Lu. frondes papauer. agreſt. & ficus immaturæ emplaſtratę, oſſa fracta extrahunt. Iſaaci teſtimonio betonica. D. Radix peucedani, id eſt, fœniculi ſylueſtris, oſſa contuſa excludit.

Diſcor. cinis vermium terreſtrium cum melle crudo ſuppoſitus vulneri, oſſa minuta expellit.

Item, allium elixatum tritumque & cum pice adhibitum, omnia, quæ in vulnere aliquo continentur, educit.

Similem virtutem obtinet ſpolium ſerpentis cum axungia leporina tritum.
Radix enulæ cum pingued. cyrogrilli & melle temperata, ſagittam, ſpinam, & ſimilia expellit. Id quod & lolium tritum

& pistatum efficacissimè potest.

Con. cinis lumbricorum tritus, & cum melle coctus & adhibitus, ossa fracta extrahit.

Macer. Si os capitis fractum fuerit, protinus patienti in potu exhibe violas cum vino tritas: & si dextra pars sit læsa, violam contritam liga super plantam pedis sinistri, sin sinistra, sub dextri: Et eodem die os exiliet.

Potiones percussorum. Cap. 109.

AD potionem pro percussis. Rec. beton. agrimon. folior. fragar. asari, violar. linguæ bouis, ambrosiæ, Quinquineruiæ, pentaphylli, hyperici, pimpinel maior. singulor. an. M 1. trita coquantur in lb. 3. vini & mellis q. s. colentur & additis centum gran. piperis, bibantur. Quantò frequentius æger hoc potu vtetur, tantò celerius restituetur. Deinde. Recip. succum apij, album. oui, pul. thuris & farinam frumenti. Conficiantur & vnguenti instar apponantur.

Alia potio laudabilis. Accipe agrimoniam, beton. saluiam, plantag. folia hederæ, herbam venti. pistentur & conficiantur pro potu.

Alia.

Alia. Recip. piloſellæ, betonic. ſanæmundæ, an. M. 1. rubeæ maioris ad quãtit. omnium, fiat puluis cum vino albo decoquendus: de quo æger ter in die bibat, quantum oui teſta capere queat.

Ebrietas fugienda.

PAlladius. pulmonem ouis ante cibum aſſume, & quantumcunque poſtea biberis, non ſenties ebrietatem.

Item, aſſume cinerem hirundinum combuſtarum, & in æternum non eris ebrioſus.

Vini correctio.

SI vinum ſit turbidum, & velis illud clarificare, puluerem gypſi ſubtilem in dolium immitte, deorſum ſiquidem in fundum tendens ſecum trahit omnem fœculentam materiam.

Idem fit, ſi albumina ouorum cum melle multum agitata in vino poſueris.

Item, radix filicis immiſſa in dolio, non patitur vinum aceſcere.

Exper. cinerem vitis albæ in vino rubeo pone, & fiet album.

Et econtra, cineres vitis rubeæ vinum album faciunt rubrum.

Item, folia vel radices altheæ vinum molle reddunt austerum.

Malleficiæ tollendæ & Demones fugandi.

HYpericon si in domo suspendatur, fugantur eo maleficia & dæmones: vnde etiam fuga dæmonũ dicitur.

Magnes lapis gestatus, tollit discordiam inter coniuges.

Vulturis cor portatum, fugat omnia dæmonia à proprietate, & omnes feras, & facit gratiosum omnibus hominibus, & abundantem diuitiis.

Pica auis assata vel elixa, & comesta, velocem sanitatem ægrotis reddit, & maleficia, etiam in iis qui à creatione fascinati sunt, soluit.

Item, fiat suffumigium cum dente hominis mortui trito.

Itẽ, si sub ceruicali, vel sub limine ostij per quod dæmonium ingreditur, supponatur calamus, vel auellana, in quo sit argentum viuum inclusum, maleficium soluitur.

Sanguis nigri canis, omnibus parietibus domus, in qua est maleficium, illitus,

tollit ipſum. Idem facit ſcylla integra in limine domus ſuſpenſa.

Si quis ad aliquam, vel aliquem, nimis amandum, maleficiatus fuerit, tum ſtercus recens illius quem, vel quam, diligit, ponatur manè in ocrea vel in calceo dextro amantis, & calceet ſe, & quamprimum fœtorem ſentiet, maleficium ſoluetur.

Artemiſia ſuper limine domus ſuſpenſa, facit vt nullum maleficium domui illi noceat.

Antirrhinon herba ſuper limine oſtij ſuſpenſa, protegit ab omnibus maleficiis.

Bryoniæ radicem ſi tecum geſtaueris, omnia maleficia abs te effugient.

Coniuges ſemper concordes erunt, ſi vir cornicis maſculæ cor, & vxor cornicis fœminæ cor, ſecum geſtauerint.

Eryngij radicem qui ſecum portat, nũquam dæmonum inſidias experietur.

Eadem radix, ſi ſub veſtibus dæmoniaci ponatur, tum dæmon confitebitur quis & vnde ſit, & fugiet.

Vpupam viuam ſeca, & cor eius adhuc palpitans deglutias, tum omnia ſecreta & futura in mentibus hominum ſcies.

EPILOGVS OPERIS.

NVNC itaque ad finem labore nostro perducto, ore te Domine IESV CHRISTE, qui vera salus es omnium, qui mihi seruo tuo operandi scribendique voluntatem, & perficiendi facultatem, ad tui honorem, & hominum maximè pauperum vtilitatē, dedisti, vt hunc libellum à maleuolorum iniuria protegas, & eos qui salutis remedia fideliter & cum iudicio in eo quærent, clementer conserues, qui cum Patre & Spiritu sancto viuis & regnas per omnia secula seculorū. Amen.

FINIS THESAVRI PAVPERVM.

IACOBI SYLVII MEDICAE REI APVD PArisios interpretis Regij Libellus de Peste & Febre pestillẽti.

Quid pestis, pestillens febris & earum caussæ.

PESTIS, est morbus communis vulgariũ perniciosissimus, ab aëris substantię corruptione è sublimi cœlitusque demissa: cum febre cõtinua carbunculo conspicuo vel latente, tumoribus axillarum, inguinum, auriũ phlyctenis aliisque horrẽdis symptomatibus, qui potissimam partem hominum quos corripuerit, trucidat.

Febris pestilens est incendium quod præcedit aut consequitur illos tumores qui pestis sunt certissimi characteres: ita vt hoc discrimen inter pestem & pestilentem febrem statuere liceat, quod pestis re vera ac proprie sint bubones ac carbunculi cæterique huiuscemodi tumores à venenata aëris corrupti pernicie prodeũtes ac erumpẽtes extra corpus aut delite-

ſcentes in corpore: febris vero peſtilens eſt calor ille præter naturã qui præcedit, aut ſubſequitur tumores illos pernicioſos: non autem, quemadmodum nonnullis viſum eſt, peſtis, eſt aeris venenata qualitas ceu corruptio, peſtilens vero febris, morbus qui ad eã aeris venenatam qualitatem ſequitur: cum aeris venenata qualitus cauſſa morbi peſtilentis non peſtis ſit: Peſtis peſtilentiſque febris cauſſæ duę, vna aeris corrupti ac inquinati venenata qualitas: altera humorum in corpore contentorum putredo aut ſane ad putredinem promptitudo: quarum altertutra ſeorſim ac ſola, licet paulò tardius, ambę tamen ſimul iunctę & citiſſime & potentiſſimè peſtẽ peſtilentemque febrem poſſunt committere: Quare vtrique cauſſæ occurendũ, vt ab huiuſcemodi pernicioſis ac calamitoſis morbis noſtrã valetudinem ſartam tectã tueamur.

Aëris correctio.

IMpuritas aeris expugnãda ac abigẽda venit luculento igne ex lignis odoratis accẽſo: aſperſis per ſolium cubiculi foliis ac floribus beneuolentibus roriſmarini, maioranę, thymi, ſatureię, hyſſopi, ſaluiæ,

lauri,iuniperi,geniſtæ, calẽdulæ,coſti, origani, calamẽthi,polij, menthæ ac ſimiliũ: ſuffitibus aromatũ ſelectiſſimorũ,in quibus vis ſit confirmandorũ ac roborãdorũ ſpirituum vitaliũ, animalium & naturalium, qualia ſunt cinnamomũ, cortices limonũ,citriorum,aurẽgiorũ: Caryophylli,nux moſcata,cyperus, grana iuniperi, baccæ lauri, radix valerianæ, myrthus, ſtyrax,ladanũ, lignum aloes,& huiuſce.generis,ex quibus in puluerẽ paulò craſſiorem redactis parentur ſuffitus: in tenuiorem,fiant Aniculæ cypriæ, trochiſci lupinares:In tenuiſſimũ,conformẽtur poma odorata: Renouandus quoque ſæpiſſime aer cubiculi apertiseiuſdem feneſtris aquilonem ſpectantibus:Expurgandus habitationis locus rebus omnib⁹ fœtẽtibus,putidis,aut fœtere promptiſſimis: Exhaurienda frequentiſſime ſentiua domus,ac cloaca:Non relinquenda pro foribus domus lociſque vicinis animalium qualiũcumq; demortua corpora,non etiã ibi ſinẽdæ aquę quieſcere,ſtare,dormitare,lutoſę ac cœnoſæ fieri,multomin⁹ ſordes domus,vicorum cœnum,vrbiũq; publicas ſentiuas paſſim putredinem cõtrahere permittendum, potiſſimum verſus.

meridiem, & cum aër aut ventus aliquis calidus ac humidus spirat: Quod si horum omnium tibi non suppetat facultas: nec per tenuitatem fortunæ, aut loci iam diu tibi familiaris ac domestici incōmoditatem, hac arte aëris pestilentis perniciem ac putredinem emendare possis, natiuum ac vernaculum solum mutabis: venenat⁹ enim ac inquinatus aër, si quid aliud, potentissimas vires obtinet ad excitendos huiuscemodi morbos pestilentes: Huius igitur contagionem quam citissime vitabis, longissime ab eo recedes, & ad eum quam tarde ac sero poteris, redibis: Hoc habe ad prioris caussæ præcautionem.

Putredinis humorum præcautio.

VT humores tui corporis ab omni putredine vindices, cibariis optimis, pane cādidissimo ex puro ac nitido tritico confecto, probe fermentato, exacte pertrito, salis aliquid recipiente: piscibus recentibus aut certè non vsque adeo inueteratis, non vitiatis, non fœtidis, aut putredini ac fœtori obnoxiis vtitor.

Vino generoso tenero, leni, non aspero, non secundario, non præliganeo, nō tortiuo, non fæcato, non pergulano, non de-

fruto, non mixto, non turbulento, non fugiente, non muſcido, non vappa.

Oleribus in ſabuloſo ſolo, Orienti ſoli obiecto, mediocriter riguo, ac bene excul to, nō paluſtri, aquatico, limoſo fimo plurimo pinguefacto, nō in æſtuariis immũdas ciuitatis aquas excipientibus, ſuccreſcentibus: Carnibus non ſalitis & muria cõditis, nō multũ ſpeciatis aut fumo exic catis, non paſta ad diutiorẽ conſeruationẽ occluſis, non porro, cępis, ſinapi conditis, non porcinis, hircinis, vaccinis, ceruinis, leporinis, ſed potius gallinaceis, veruecinis, perdicinis, vitulinis, aſſis potius quam frixis aut elixis, cõditis cũ omphacio, aceto, ſucco oxalidis, citri, limonũ, malorũ medicorũ: Aquis nō lacuſtribus, nō ſtagnãtibus, nō turbidis, nō ſalſis, non niuoſis, nō paluſtribus, ſed fluminum rapidorũ, è medio ipſorũ alueo & antequã vrbes ingrediãtur hauſtis, deſumptis quoque ex iis fontibus qui ad orientem ſpectant, aperto ſoli ſunt expoſiti, ſabuloſoq; decurrunt alueo, ſin minus, per aliarum inopiam pluuialibus, ciſternis optime inſolatis & arena aſſeruata conſperſis, aut puteanis, maximè quæ ex profundiſſimo puteo, editiore loco ſito, non operto ſed

aëri ſolique liberrimo expoſito, atque ex quo frequẽtiſſima aqua hauriri cõſueuit.

Fructibus paucis iiſque acidis, vt ceraſis groſſolariis, prunis Damaſcenis, citriis, limonibus, paſſulis: Itẽ, nucibus, ficubus, amygdalis, oliuis, capparibus, alliis (quæ ruſticorum theriaca dicũtur) ſed parcis.

Vitabis omnia lacticinia, aut ſi lactis vſus tibi arrideat, ſolo lacte vtere, nec illi vllos cibos admiſceto, alioquin corruptelã aliis cibis adferes: abſtinebis quoque à dulciariis, placentis, itriis, libis, gaſtellis, turtis, paſticiis ac infarctis carniũ. Oua gallinarũ dũmodo recẽtia ſint, tremula, ſorbilia, nõ dura neque frixa ſalubria tibi futura ſunt: anſerũ autẽ anatum, columborũ, teſtudinũ atque indicorũ pauonum inſalubria omnino, tẽpore peſtilẽti: potiſſimum poſtrema hæc, quæ venenata ſua ſubſtãtia & qualitate peſtilentẽ morbum inducere exiſtimãtur. Parca manu cibos ſumes parciore cœna quã prãdio: bis die tantũ comedes, exibiſque è mẽſa famelicus, citrã famẽ tamen quam tibi iſta tempeſtate nocentiſſimam eſſe ſcito: nec ieiuniũ in longum tempus protrahes. Potus eſto tibi parcus, iſq; dilutiſſimus, hauriendus ſi facultates liceat è poculis auratis

aut argẽteis: ſin minus iuniperinis, fraxineis, tamariſcinis: & in aqua qua vinum diluetur auri ſcobs ignitus extingatur ex conſilio macrobij. Somnus ſit cõſuetus, non pomeridianus nec niſi duabus horis poſt cœnã in lectulo molliori, hyeme: paulo duriori æſtate: in linteis lineis maceratis ac ablutis prius in lixiuio parato ex herbis fragãtibus, deinde occluſis ac aſſeruatis in arcula herbis bene olentibus referta. Surrecturo fricetur totũ corpus linteo ſatis aſpeto à tibiis & coxis ſurſum verſus primũ, deinde à ceruice ad ſpinam & brachia deorſum verſus: Expegefactus totum os ac faciem collues aqua roſacea & vino ſimul mixtis, aut aceto caryophyllato: ac antequam domũ egrediaris hauries tria cochlearia vini de abſynthio aut de betonica, vel potius, in quo per dies aliquot macerata fuerit radix angelicę aut imperatoriæ, aut aliud quod vim habeat cardiacam ac bezoarticam. Exercitatio ſit pro conſuetudine, minor tamen quam alio tẽpore: & ea quidem in qua nequid nimis: Venus nulla ſit aut rara, mens omni pathemate omnibuſque curis ſoluta, aluus ſatis facilis ac libera.

Et quoniam, cum corpora vitioſis plena

ſunt excrementis, quo plus ea nutrias eo grauius lęſeris, imprimis, ſi qua ſit tui corporis impuritas leui cathartico ſæpiſſimè eluenda venit: nimirum pilulis communibus confectis ex aloë lota, aut ſaltem ſi aloë lota non ſit, hauſtis, ſtatim à pilulis deuoratis, tribus cochleariis ptiſanæ vel ſeri lactis, vel ſucci oxalidis: ea quidem cautione vt augeatur vel minuatur harũ pilularum doſis pro ætate, viribus, ac natura cuiuſque. Iterandæ verò illæ ſunt ſingulis fermè hebdomadis põdere drachmæ vnius: quod commodius magíſque ex vſu fore videtur, quam ſi ſingulis matutinis vnica deuoretur pilula: quod ſi ruri degas aut per tenuitatem fortunæ reique familiaris anguſtiam hiſce ſumptibus non poſſis ſufficere, ſumito tartarum, id eſt ſpumam vini quæ dolij vinacei lateribus adhæret, illud in ſubtiliſſimum ac tenuiſſimum puluerem redigito: è quo puluere vna cum vino cõdimentum (Diuinenſi ſapidio non abſimile, licet palato gratius ac ſalubrius) parare poteris, quod abſque vllo caloris empyreumate purgat, quod in hoc affectu imprimis optãdum: harum pilularum cõdimentíque huiuſce loco propinabis diuitibus ac pinguioris

fortunæ hominibus dilutum aut infusum rhei aut alterius huiuſcemodi medicamenti pro natura ac viribus cuiuſque ægrotantis, & vt aſſidentis medici doctrina ac prudentia ſuadebit.

Pueris verò ſorbendam præbebis mannam in iuſculo carnis gallinaceæ, aut oxymelite galeni pauco aut aqua hordei, aut ptiſanæ, aut lacte conſueto ac familiari, aut aqua roſarum diſſolutam.

Quod ad phlebotomiam attinet, ad præcautionem nullomodo ea conferre videtur, quia exhauſto ſanguine perſpirabile fit corpus externiſq; iniuriis magis peruiũ redditur: quinetiã vires fiunt debiliores, detracto ſanguine qui vitæ pabulum ac theſaur⁹ eſt: ſi tamen adſit plethora, ætas cõſentiat, ſitq; ſuppreſſa aliqua naturalis vacuatio vtiliter mitti poterit ſanguis ídq; quatuor diebus ante plenilunium, & parca manu, vt liceat largiore, vrgente propter peſtem neceſſitate.

Spirituum partiúmque nobilium confirmandarum ratio.

VBi aëris externi contagio ac pernicies remediis ſupradictis edomita repreſſa, totiúſque corporis impuritas

tum cauta ac salubri victus ratione, tum opportuno catharticorum vsū expurgata fuerit, spiritus præ cæteris occurrunt, qui non solum veniunt recreandi suffitibus ac pomis illis bene olentibus iam ante explicatis, sed etiam omni præsidiorum genere, in quibus vis sit refrenandæ putredinis aëris, augendorum spirituum, omnis occasionis auertendæ ne qua humorum impuritas succrescat in corpore: roboris denique conciliandi, augendi, ac restaurandi vtriusque cordis vitalis scilicet & stomachici: hyemis ergo tempore contine ac voluta ore interno frustulum aliquod cinnamomi, caryophyl. nucis moschatæ, zingib. zedoariæ, galangæ, radicis angelicæ, imperatoriæ: æstiuo cœlo misce hæc eum rosis, violis, sandalis: aut eadem in aceto communi, rosaceo, aut acerrimo macerato: ex vsu quoque fuerit ore continere vel internis indere naribus fœniculi viridis vmbellā, ea quidem tam exigua quantitate, vt inde non impediatur respiratio: aut ore cōtinere semen fœniculi, anisi, aut frustulū radicis enulę camp. condîtæ in melle aut saccharo: vel in vino, aut quod præstiterit in acero fortissimo maceratæ: quinetiam frustulum

aliquod opiatę aut trochiſcorum, aut electuarij noſtri, quorum omnium conficiendorum formulas mox explicaturi ſumus: Omnia denique amara obſiſtũt putredini, verméſque enecant à quibus ſæpenumero peſtis febríſque peſtilẽtis cauſſæ ſuboriuntur ac ſuccreſcunt in corpore: hæc ob id ſalubria ac vtilia futura febri peſtilenti expugnãdæ, cuiuſmodi ſunt radices, folia, ac flores cynaræ, caryophyllatæ, cardui benedicti, rutæ, ſaluiæ, hyſſopi, chamedryos, chamamillę, fumiterrę, cornu cerui herbę, abſynthium, abrotoni, cupreſſi humilis, menthæ, balſamorum omnium, enulæ campanæ, centaurij minoris, arthemiſiæ, hormini, radicis gentianæ: rhubarbarum, myrrha, aloë, nuclei perſicorum, ceraſorum, prunorum, amygdalarum amarum, nuces virides conditę: ex horum quibuſdam opiatam aut conſeruam potes conficere: alia verò macerare in aceto communi fortiſſimo aut roſaceo, aut in vino atro ac craſſo cœlo frigidiore, huiuſque vini propinare vnum aut alterum cochleare ſingulis matutinis quatuor horis ante paſtum.

Dioſcorides, Galenus, Plinius omnéſque monſpeſſulani opiatam conficiunt

ex ficu integra per medium secta, dimidia nuce veteri in mediam ficum imposita & quinque aut sex foliis rutæ: ídque totum tempore pestilenti singulis matutinis deuorant, alij quidem crudum, alij vstulatum ex cuspide cultelli super ignitos carbones.

Græci quinque aut sex persicorum nucleos iam veteres in mortario conterunt, cósque cõtritos hauriunt cum succo sonchi ceu cicerbitæ vulgo lacteronis aut herbæ cuniculi nominatę duabus saltem horis ante pastũ matutinum: eo quidem consilio atque industria, vt succi sonchi sorbitione sanguinis feruor ac incẽdium temperetur, & ne, quæ nucleis percisis aliísque simplicibus subest amaritudo, commoueat aut plus æquo sanguinem excalfaciat: ob eámque caussam videas quamplurimos monspessuli singulis matutinis aut etiam pomeridianis ac vespertinis horis longe à pastu deuorare solitos folia aliquot oxalidis tũ domesticæ, tum syluestris qualiscumque ea extiterit: alios quidem sola folia nullo succo condîta: alios in aceto aliquandiu macerata: nonnullos initio ac fine pastus in acetariis parata: multos in iusculis, sed parũ cocta: quosdam

quosdam eorum succum ex foliis pistis ac contritis expressum iusculis elixarum carnium permiscere, plurimos succum ab illis expressum sorbere: alios vice condimenti ceu salsæ cuiusdam eorum, succo vti: Etenim in oxalide quemadmodum & in cæteris acidis, vinosis & acerbis vis est mirifica refrigerandi sanguinis, indéque arcendę putredinis, è qua febris pestilens suboritur, & reprimendi feruoris ac incendij sanguinis, vnde carbunculi nascũtur: easdem vires obtinent pimpinella, lactuca dummodo illę in solo fimo copioso subacto ac pinguefacto, aut in ęstuariis quibusdam immundis non succreuerint (quales existũt fermè omnes escarię herbę & vina quę in tractu Parisiensi progignuntur, vnde diuini numinis beneficentiam non satis suspicere ac admirari licet, quod nõ sępius ac crudelius ibi grassetur pestis) spinacia, portulaca potissimum syluestris & vinacea, cucumeres, mellones in solo sabuloso sine fimo solíque ac ventis exposito progeniti ac educati. Conferunt hîc quoque hordeum mũdatum decoctum in modum pisorum aut tritici cum lacte vaccino deuoratum: mala medica acida aut acidodulcia, ma-

la armeniaca acida aut acidodulcia, cres-
pini baccæ siccæ aut saccharo conditæ,
perca conditâ, omphacium conditũ, per-
sica sicca aut conditâ, apricoca sicca aut
conditâ in aqua madefacta, pruna omnis
generis, lactucę cōditę: syrupi de agresta,
de granatis, de limonibus, succi vel aquæ
stillatitię limonum, citriorum, pomorum,
de ribes, grossularũ rubrarum, oxalidis,
violarum, rosarum acetosarũ : aquæ stil-
latitiæ, cichorij, pimpinellæ, scabiosæ, la-
ctucarum, oxalidis, morsus, cardui bene-
dicti potissimum cœlo calidiore: vt etiam
frigidiore tempore aqua hyssopi, saluiæ,
rorismarini, maioranæ, ebuli, baccarũ e-
buli : hæ enim aquæ omnes calidę sunt,
quemadmodum istæ temperatæ, buglos-
sus & borrago & earum aquæ stillatitiæ.
Item, præstantissimæ sunt aquæ nucum
viridium, macianæ arbusti cuiusdam hu-
milis nascentis in cædius syluis.

Imprimis verò Deo optimo maximo,
omnis salutis, vitæque bonæ ac beatæ au-
thori non modo diebus aut horis, sed sin-
gulis diei momentis pia vota facienda
sunt, qui tibi puram nùlláque viciorum
turpitudine inquinatam mentem inse-
rat · ´imque animum omni suspicione

ac metu cuiuſque imminentis mali, potiſſimum vero contagionis peſtiferæ apprehenſione omni vacuum ac liberum faciat : nil enim æque ſanguinem commouet ac conturbat quam metus fixáque in rem aliquã cogitatio ſuſpicionis plena : nihil quod æquè humores ac ſpiritus corporis putredini reddat obnoxios: liberabis verò mentem hoc omni pathemate, ſi veterem hominem exuas, & nouum induas : ſi tuas omnes cogitationes, ſtudia, actiones diuinæ voluntati committas, id ſolum optes aut fugias quod diuini numinis nutus imperabit : denique ſi tecum reputes id mortem non eſſe quod mortem exiſtimamus, ſed potius cõmutationem vitæ breuis, fluxilis, ac ęrumnoſæ, in vitam nunquam deſituram, omníſque beatitudinis ac fœlicitatis, dotibus exornatam. Sed hæc de peſtis peſtilentíſque præcautione hactenus dicta ſunt.

Opiata, Trociſchi, & Electarium Syluij ad peſtem.

OPiata : Recip. Conſeruarum roſarum, bugl. borrag. ſingulorum vnciam vnam, boli armenici opt. theriaces optimæ (qualis Romana, aut Venetiana,

aut monſpeſſulana) vel mithridatij opt. an. ſemunciam, pulueris elect. diamargariti frigidi, lætitię gal. de gemmis an. drachmam vnam miſceantur omnia ſimul in opiatæ formam è quo capiat ſingulis matutinis inſtar nucis auellanę. augeatur doſis conſeruarum aut mithridatij ac theriaces pondus minuatur tempore calido: contra fiat tempore frigido.

Item. Rec. Radicum gentianæ & ęnulæ camp. temperatarum in aceto roſaceo aut acerrimo per horas ſex deinde lentè exſiccatarum, radicis tormentillæ an. ſemunciam: ſeminum card. bened. oxalid. citri an. drachmas tres: corticis citri ſicci boli arm. an. drachmas ſex, coral. rub. ſpodij arab. veri, pulueris lætitiæ gal. diamarg. frig. de gēmis an. drachmas duas: ex vna parte huiuſce confectionis fiant trociſchi admixto ſyrupo de acetoſitate citri aut de limonibus : ex parte reliqua cum ſaccharo diſſoluto in aqua roſarum, cardui benedicti & ſcabioſæ fiat electarium per tabellas ponderis drachmę vnius: ſumatur tabella vna ſingulis matutinis ſola & per ſe tempore frigido : vel ſemidrachma cœlo calido: ſuperbibendo duo aut tria cochlearia aquę roſarum &

oxalidis : hęc ſpirituum partiumque nobilium roborandarum vim habent potentiſſimam, ac proinde in illis non mediocris peſtis pręcauendę poſita ſpes eſt.

Peſtis curatio.

ATqui ſi ab hac peſtilenti lue teipſum tueri ac vindicare non potueris, & aut quod cum peſtiferis fueris verſatus, aut quod non ſatis cautè ac prudẽter aëris venenati perniciẽ cæteráſque putredinis iniurias vitaueris, te peſte correptum ſentias, eiúſque funeſtos emiſſarios iam tibi plurimum negotij ac moleſtiæ faceſcere deprehendas, nimirum febrem continuam, ſummam capitis grauitatem, ſomnum profundum, hebetudinem, nauſeam, vomitum, ciborum faſtidium, lypothymiam frequentem, cordis palpitationem : abſque vlla mora, alioquin imminens vitæ periculum grauiſſimámque ſalutis iacturam experieris, opiatæ pręſcriptæ ſemunciam: aut electuarij drachmas duas : aut trociſcorum drachmas tres : aut mithridatij vel theriacæ veteris ac optimæ ſemunciam deuorabis : aut drachmam vnam pulueris ſequentis ſuperbibendo

illico aceti rosacei aut acerrimi cochlearia tria: quibus haustis deambulabis velocissimo gradu & ab ista deambulatione calidissimo lecto corpus committes, multísque stragulis tegendum curabis, nullo interim inito somno, donec toto corpore sudor copiosissimus erumpat, qui huiusce luis sentiuam totam exhauriat: saltem à partibus principibus virus (nisi iam eruperit) foras propellat, nimirum à cerebro in ceruicem aut collum: à corde in axillas: ab hepate in inguina partésque his vicinas: cui tandem his quæ sumus allaturi præsidiis medeberis.

Puluis ille cuius modò facta est mentio, paratur ex roremarino, absynthio, arthemisia, ruta, radicibus enulæ camp. & morsus diaboli, hedera terrestri, ormino, scabiosa, singularum vncia vna, ex radice gentianę, card. bened. centaurij min. maioranæ cuiusque semuncia: sumi verò debet ad pōd. drach. vnius (vt dictū est) cū duob. aut tribus cochlearib⁹ aceti acerrimi aut rosacei ante missionem sanguinis: & eo hausto deambulādū, motúq; aut exercitio valido corpus agitandum

ad ſudorem vſque, deinde decumbēdum, ſudorque qui erumpit aut in lectulo ſtragulis multis cooperto erupturus eſt, detergendus ſedulò ac exſiccandus: quodſi per virium imbecillitatem deambulare aut vllo modo corpus exercere non licet, decumbendum cōfeſtim ab hauſto puluere, ſudoriſque omni arte non cogenda quidem ſed tamen iuuanda eruptio.

Pulueris huiuſce loco, commodè vti poteris puluere mithridatij aut theriaces, detractis interim medicamentis frigidis.

Alij ſorbēt vncias duas olei nucum veterum, ſucci chelidonij & calendulæ, cuiuſque vnciam vnam: quibus hauſtis deābulant, nec decumbunt aut vllo modo dormiunt: hacque arte venenatam peſtis materiam per vomitum ac aluum foras propellunt.

Nonnulli duas aut tres drachmas mithridatij in vnciis duabus proprij lotij diſſoluunt, & id totum hauriunt: in eaque mixtura pari quantitate parata linteolos macerant quos peſtilenti tumori admouent, tùm citiſſimè deambulant, lecto decumbunt, & toto ſudant corpore.

Plures opiatam, cõficiunt ex æquis partibus radicis bistortæ, croci, aceti, theriacæ, mithridatij veteris: eiusque drachmas duas propinant cum vino, quibus sumptis deambulationem validissimam imperãt ac decubitum ad sudorem eliciendum: Hoc probatum multoties fœlicissimo successu à pharmacopeo quodã Rothamagensi.

Rutam, allia, chelidonium pari ferme portione contere cum aqua vitæ: contrita exprime: expressum succum sorbeto, deambula confectim: decumbe & suda si fieri possit: inde non mediocre leuamen senties.

Drachmas duas euphorbij & semunciam mastichis malaxabis simul cum succo acido citriorum aut limonũ, aut aurantiorum, aut oxalidis: huiusque mixturæ singulis matutinis ieiuno stomacho scriptulos duos deuorabis duabus horis ante cibum. Quod si te iam correptũ sentias, sume drachmas duas cum vino generoso & aqua pimpinellæ: hoc remedio gentilis inter Arabas non postremus medicus quamplurimos pestilenti lue correptos percurauit.

In ea peste vehemẽti quæ Romæ graf-

ſata eſt, non diſſimili ab ea, quam Athenis crudeliſſime homines exercuiſſe refert Thucides libro ſecundo, omnes qui boli armenici portiũculam aliquam hauſerunt, ſalui, & incolumes ab iſta lue euaſerunt, exceptis paucis in quorum partibus principibus fixas iam radices egerat ac penitius ſerpſerat pernicioſa iſtius veneni qualitas: Sumendus autem ille eſt põdere drachmarũ duarum, ex cochleari cum vino albo ſubtili pauca aqua diluto, ſi nulla aut leniuſcula adſit febris: aut ſi adſit eaque ardeus & inſignis, cũ aqua plurima potiſſimum bugloſſi, cardui benedicti & ſimilium: Eaſdem pene vires electiſſimæ Theriacæ tribuit Galenus.

Bubonis peſtilentis curatio.

BVbo peſtilens ſæpius erumpit iuxta aures, aut in axillis, aut inguinibus, lociſque vicinis: immobilis, rubens, graui ac pulſatili dolore comitatus, liuidus ac velut cæruleus, nigricans in ſui ambitu: cauendum imprimis vbi primum apparuerit, ne intrò recedat ac ſenſim remeet: cui vt occurras aliquod ex ſupra commemoratis alexipharmacis propinandum, niſi illud iam tentatum fuerit,

nimirum drachma vna theriaces veteris cum vnciis duabus aquæ buglossi aut similis, eodemque temporis momento, de cephalica sanguis mittendus, si collum, aut circa aures aut partem aliquam corporis is tumor obsideat: De basilica, si in axillis, aut pectore, aut dorso, aut parte superiori ventris medij eruperit: de saphena vel malcolo, si inguina aut partes his vicinas occupet: detrahendus vero sanguis satis larga copia, idque semel si vires robustæ extiterint, aut iteratò si debiles: buboni vero admouendum in formam cataplasmatis magnum cæpe exenteratum eaque canitate theriaca veteri selectissima aut mithridatio optimo repletu, sub cineribus calidis coctum, pistum: illudque renouandum bis in die manè & vesperi: Quinetiam si alterum eo modo præparatum exprimas, eiusque succum expessum addito pauco aceto sorbeas, vtile futurum hîc remedium: Sic vero te gerito, vt si mittendus sit sanguis, è ventre proximo mittas, simulatque cardiacum hauseris, & antequã cataplasma è cæpe admoueas: addunt alij axungiam veterem porci, fermentum & galbanum vel ammoniacum vel sagapenum aut

bdellium: nonnulli axungiæ loco admiſcent radices valerianæ ebuli, & leuiſtici decoctas in lixiuio, deinde piſtas, his omnibus exceptis cum melle, pice reſina & cera.

Multi conficiunt cataplaſma ex ſquilla & radicibus lilij decoctis ſimul ſub cineribus cum ſemine rutæ, vrticæ: deinde contuſis addito oleo ſufficienti.

Alij apponunt emplaſtrum de meliloto aut ceroneum: alij virus foras eliciunt admotis cucurbitulis cum magna flamma ſine ſcarificatu.

Nonnulli deplumatum galli vel gallinę podicem buboni admouent occluſo aliquoties eius roſtro, vt expirando, venenũ in bubone conceptum foras attrahatur: quo demortuo alium denuo gallum admouẽt, idque ſæpius eodẽ die repetũt: interea gallorũ demortua corpora profundiſſimo ſolo ſepeliẽda ſũt & procul à domo, ne pernicioſa cõtagione aërem cõficiãt. Colũbus albus, viuus, per medium ſectus calidus buboni alligatus, nec inde dimot⁹ donec nigreſcat, vim habet maximam attrahẽdi veneni: tum vero auferẽdus, ac ſepeliẽdus, aliuſq; eius loco reponendus. Hoc remedij genus carbunculo

plurimum confert. Alij bubonem maturant, ad ſuppuratum deducunt ſola radice liliorum decocta ſub cineribus, addito butyro, aut axungia veteri, aut ſtercore proprio, aut pane commauſo ieiuno ſtomacho: deinde vbi bubo ferme ad ſuppuratum deductus eſt, tandemque ad abſceſſum conuerſus, & apertus aut ſuapte ſponte, aut admotis foliis oxalidis coctis, ſub cineribus, aut ferro vel cauterio, digeſtinũ parant ex vitello oui, oleo roſato & theriaca: poſtremo detergent vlcus mũdificatiuo de apio: carnẽ demortuam collabi faciũt cũ puluere mercurij admixto puluere aluminis cocti, aut emplaſtri ægyptiaci pari omniũ põdere: tãdẽ carnẽ regenerant, vlcuſque ad cicatricem ducunt pulueribus radicis ireos, ariſtolochię & ſimilium: Si vero adſit incendium, in ambitu illinunt vnguento roſaceo.

Alij hirudinibus ſanguinem venenatũ è bubone exhauriunt.

Alij nulla expectata concoctione aut maturatione cauterio potentiali, aut actuali tumorem aperiunt.

Alij robuſtis ac fortibus ſtatim miſſo ſanguine forcipibus ac ſcalpris candentibus incidunt.

Alij malunt antequam incidant aut aperiant bubonem, illum ab emunctoriis extrahere affixis cucurbitulis paulò inferius, primum quidem ſine ſcarificatione, deinde vero cum ſcarificatione : ſed in hiſce operationibus cauendum ne venis, aut arteriis aut neruis aut tendonibus vulnus aliquod infligatur.

Alij brachio aut coxæ è regione bubonis admouent cantarides pulueriſatas exceptas galbano.

Alij eidem parti euphorbium aut pyrethrum, aut naſturtium ſiccatum, aut lepidion vulgo piperitin, aut radicem ranunculi apponunt.

Alij cutem aperiunt, qua parte bubonem foras attrahere tentant, ibíque parum ellebori conquaſſati, aut radicem chelidonij minoris ceu ſcrophulariæ in ſolo ſicco prognatę applicant, quorum ope bubonem foras euocant.

Alij maius vel potius minus chelidonium conterunt, illudque calidum plantis pedum ſupponunt, vt illhuc peſtem attrahant.

Carbunculus vel anthrax.

CArbunculus aut anthrax initio quidem parua eſt puſtula, in cuius medio eminet exiguũ aliquod tuberculum nigrum inſtar capitis aciculæ, inſigni calore ceu potius feruore præditum & re vera maiore quam tenuitas ac paruitas tuberculi poſtulet, è quo, vel acicula vel ſcalpello adaperto aliquantulum puris emanat: ſed interim nigrum illud tuberculum totum putridum inſenſile & fœtorem non paucum expirans remanet.

Victus ratione & cauta & tenuiſſima hîc opus eſt: veſcendum ſpinaciis, bugloſſo, borragine, oxalide, prunis: vino abſtinendum, cuius loco aqua cum pauco aceto aut omphacio, aut cum ſaccharo roſato, aut prunis, aut oxalide cocta vtendum: non dormiendum ante horas 24. confeſtim drachma vna theriaces aut mithridatij deuoranda ex aqua roſarum, oxalidis, ſcabioſæ, morſus, plantaginis, aut ex ſucco oxalidis, aut oxicrato aquoſo aut cum triplo conſeruæ roſarum: vbi primum ſoluta

aluus fuerit vel clyſtere vel glande indita: ex eodem latere ſanguis mittendus quam longiſſime à corde fieri poterit, iſque larga manu detrahendus, ſi æger lautiſſime viuere conſueuerit, ſi valde plethoricus ſit: nec ſemel tantum ſed iterum atque tertiò ſanguinem mittere expedit, quod ſanguis qui in venis tum continetur totus pene aduſtus exiſtat, quemadmodum is qui carbunculum cõmittit: Quod ſi per puerilem ætatem, aut virium infirmitatem ſanguis commode detrahi non poſſit, ſcarificetur locus ſimilis, admotis cucurbitulis: aut hirũdines carbunculo admoueantur: aut corpus paulo vehementius repurgandum, deinde admouendum carbunculo ſcabioſa piſta ſola, aut cum axungia recenti ſalis experte: aut butyrum recens ſine ſale: aut equiſetum minus: vel tapſus barbatus: aut theriaca, vel mithridatiam tum foris admouendum tum intus ſumendum: hæcque omnia renouãda ſæpiſſime ſimulatque exiccata fuerint. Hac arte & diligentia incrementum carbunculi impedies eiuſque malignitatem reprimes.

Quodsi iã insignis, sit ac magnus, inflã-
matus vndiquaque, ceruleus, liuidus, ni-
ger: misso sanguine, repurgato corpore,
seruataque victus ratione eadem quæ
nuper dicta est, illine eius ambitum (ne
serpat latius) terra sigillata aut bolo ar-
mena, oleo rosaceo aut myrtino excepta:
vel succo plantaginis aut solani: aut so-
la cotula fœtida (quæ apes abigit) super-
posito stercore humano fœtido: aut al-
liis, puluere piperis, nucibus auellanis
domesticis simul contusis & admotis: aut
terebinthina vna cum sulphure pauco:
aut melle cocto cum sale: iisque omni-
bus vtendum si modo materia venenata
foras euocanda sit, cuius tanta sæpe ne-
cessitas impendet vt non modo topica
suprascripta admouere sed & cucurbitu-
las affigere cum magno scarificatu, & sę-
pissime candens ferrum carbunculo im-
pingere sit opus: procurandus escharæ
casus, nisi suapte sponte decidat, illito bu-
tyro sine sale, aut seuo sine sale, vitellis
ouorum & farina frumenti aut aliis hu-
iuscemodi additis: vbi eschara deciderit,
reliquum curationis perducendum vt in
cæteris fit vlceribus nimirum, rhypticis,
sarcoticis, epuloticis: sed si carbunculus
parti

parti cuidam nobili vt cordi aut hepati ſit vicinus,procul ab ea euocandus remediis illis quæ in peſtilentis bubonis curatione deſcripta ſunt.

Hæc mihi ſufficere videntur pauperibus ac mediocris fortunæ hominibus pro curanda hac lue peſtilenti, donec doctiſſimorum medicorum, ac chirurgorum ſuppetat facultas: rogamus vero vnumquemque vt ſi his remediis melius ac præſtantius quidpiam nouerit, proferat in medium, & candidus typographo excudendum impertiatur, pauperibus ac locupletibus plurimum profuturum, necnon in gloriam honoremque Dei Optimi Maximi immortalem perpetuo ceſſurum: cui omnis beneficentiæ ſalutiſque authori preces piæ votis omnibus ferendæ ſunt, vt nos ab hac ferociſſima ac perniciofiſſima clade liberos faciat: aut ſi forſan ea nos dinexari contingat,diuino ſui numinis fauore nos ſoletur,ac remedia ſuggerat, quibus feliciſſimam eius opem experiamur: Qui viuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum trinus & vnus. Amen.

Aliud remedium contra pestem.

CVm salutis publicæ non mediocris nobis cura insideret potissimũ quòd ad præcauẽdos ac propulsandos grassantis vndique pestis impetus attinet, rogauimus vnumquemque vt si vel remedia quæ supra à nobis descripta sunt, vel noua quædam his meliora ac tutiora aliquando expertus esset, nobis candidè impertiretur, quò certissimis ac minimè fallacibus eorum experimentis securior adhiberetur fides: Proinde his alia noua à nobis certissimò probata adiungenda duximus, nimirum.

Oxalidem minutam agrestem macerato per horas 24. in aceto optimo, maceratam linteolo exiccato, detersam ac exiccatam alambico vitreo distillato: aquę huius stillatitiæ sumito vncias duas, simulatque te peste correptum senties, deãbula citissimo gradu & sudore copioso curaberis: si eam gratiorem exoptes, admisce aliquantulum sacchari aut mellis: si tantundem haurire velis die sequenti paulò ante cœnam, poteris tuto ac commodè, vt si quæ pestilentis veneni supersint reliquiæ expellantur. Hoc probatum

toties in Picardia, & Lutetiæ, ſtatim à miſſo ſanguine, licet ſine vlla miſſione ſanguinis cacochymis & delicatioribus corporibus poſſit ſalubriter vſurpari.

Item, radicem vnam ſi ampla ſit ſatis aut plures vatrachij, aliâs ranunculi ceu pedis corui medicis dicti, tritam ac contuſam admoue pollici manus è regione bubonis peſtilentis in axilla eius lateris deliteſcentis: aut pollici pedis è directo inguinis vbi bubo peſtilens erupit: hanc ibidem relinquè per horas 24. excitabit veſiculas, per quas ſua ſponte apertas ac exulceratas manabit virus peſtilens, illhuc attractum per venam vtrique parti communem: Sed quia radix hæc paulo acrior & calidior eſt, inter pollicem & eam radicem interpones linteum quoddam quadruplicatum denſum ex tela noua aut panno: vel lineum aut attritum quater geminatum: illudque teges: ac vincies ſatis arcte: Deinde vlcus pollicis percurabis aliorum vlcerum more cum vitellis ouorum, butyro recenti ſimul piſtis & tantillo herbæ conſolidæ mediæ contritæ, aut tantillo aloës lotæ.

Quod multoties probatum eſt tum lutetiæ, tum in vicis ac pagis quamplurimis Pariſienſibus: Id autem noluimus celare quenquam, licet nulla de eo à nobis facta fuerit mentio in eorum remediorum numero, quæ ad peſtis curationem valere commemorauimus, quòd nimirum nullum adhuc eius certiſſimum feciſſemus periculum: fruamur igitur hoc fœliciſſimo alexiterio, gratiaſque Deo immortales agamus, quod noſtræ calamitati fauſtum ac fœlix leuamen attulerit.

Si radix hæc haberi recens non poſſit, ſicca eius loco ſuffici poterit, ſed tot duplicatis linteis opus non erit: Quod ſi nec ſiccæ nec vrecentis vlla tibi ſuppetat copia in pratis: poteris euphorbium, pyrethrum, cantharides vſurpare, eaque in puluerẽ ſimul redacta admouere carbunculo: cuius remedij exitus multo celerior ac fœlicior eſt quam cuiuſuis alterius remedij, maximè vero quod nulla præter id aut miſſione ſanguinis aut purgatione ſit opus.

Prodeſt quidem plurimum hîc oleum nucum hauſtum ad vncias tres cum vini albi pari quantitate, ſi ſtatim ab huius

olei haustu citissima deambulatione corpus commoueatur: hoc enim oleum virus pestilens foras propulsat: sed tandem subortus bubo maturantibus, detergentibus, cæterisque remediis venit percurandus aliorum abscessuum more.

Quod si febris adsit pestilens, necdum eruperit bubo aut carbunculus, vt is erumpat supradictis pugnandum erit remediis, saltem aqua stillaritia oxalidis & aceti cuius facta est mentio.

Si aliud remedij genus occurrat, lubens publicæ saluti impertiar: Interim hortor vnumquemque vt tot rebus afflictis opem Dei optimi maximi imploret.

FINIS.

DE VICTVS ET MEDICINÆ RATIONE, CVM alio, tum pestilentiæ tempore obseruanda, Commentarius, per Ioannem Guinterium Andernacum : ad Honoratissimum, & Principem virum, Hermannum à Vveeda, Archiepiscopum Coloniensem, & Imperij Electorem.

VANDOQVIDEM grauis iam diu pestilẽtia passim grassatur, Princeps Honoratissime, videtúrque agris nostris, ac finitimis, vt cæli status est, & anni huius conditio, iamiam imminere: cogitaui nuper nõ esse ab officio meo, & professione alienum, rationem aliquã cõmunem præscribere, qua se vnusquisque ab ingruenti malo tueri, & eo correptus, possit liberare. Ad quã rem autẽ absoluendã, autor & consiliarius mihi extitit. Nobilis ille & natalibus & doctrina

Iuriſcõſultus Antoni⁹ Huyſinã à Namedey, Regiodolæ dominus. Cuius fidẽ, integritatem, prudentiam & ingeniũ nõ tu ſolũ, ſed alij quoque heroes quotidie experiũtur. Vereor autẽ ne labor hic meus parũ apud nonnullos proficiat, qui certũ vitæ terminum, vnicuique à Deo præfinitum eſſe, eúmque humana ratione, & arte nec produci poſſe, nec breuiorẽ reddi, atque ideo fruſtra etiam opem ex medicina poſtulari contendunt.

Vitæ terminus duplex.

Verum opinionem ipſorum confutare, non eſt difficillimum. Duplex enim vitæ terminus ex ſacratioribus etiã ſcripturis intelligi poteſt: Vnus naturæ ad extremum vſque curſum perficitur, qui plurimum cẽtum annis & viginti comprehendi ſolet: Alter naturæ curriculo nondum abſoluto errore ac vitio noſtro accelerare ſolet. Nam Deus Opt. Max. vbi primum hominem Adam creare ſtatuiſſet, corpus ei ex luto, quatuor Elementorum particeps, ineffabili harmonia, fabricatus eſt. Reliquam deinceps progeniem, ex aliis duobus primordiis, ſemine puta genitali, & ſanguine menſtruo naſci voluit: quæ & ipſa ex Elementis ſunt conflata, ſed inæquali temperaturæ menſu

Naturalis terminus vitæ.

Primordia corporis ſemem & ſanguis.

ta, ita vt calidum frigido, humidum ſicco præpolleat.

Primum enim fœtus rudimentum in vtero, calore cogitur, paulúmque concreſcit, mox ſiccius indidem redditum, veluti lineas quaſdam, & figuram vniuſcuiuſque particulæ obtinet: vbi magis ſicceſcit, non lineamenta ſolum, ſed exactam quoque cuiuſque membri formā repreſentat.

Infātia. In lucem editum, & maius efficitur, *Pueritia* & ſiccius valentiúſque donec ad ſum*Adoleſcentia.* mum ætatis vigorem peruenerit, quando nimirum omne incrementum ſiſtitur: *Iuuentus.* ſanguinis autem, ſpirituſque vaſa in la*Conſiſtens.* tum aguntur, & vires ſuas ſummas obtinent.

Declinās ætas. In eo autem, quod ſuccedit tempore, cum omnes particulæ ſupra modum ſicceſcant, non modo actiones ſuas minus probe obeunt, ſed corpus etiam ipſum *Senectus viridis.* macilentius graciliuſque redditur: paulo poſt rugoſum quoque euadit: artus labaſcunt, atque admotus ſuos inualidi, & *Senectus decrepita.* inconſtantes fiunt, natiuo ſcilicet calore, qui corpori incrementum, robur, & agilitatem ſuppeditabat, imminuto.

Vbi iam ignis ille nobis inſitus ex va-

riis naturæ actionibus fuerit consumptus ineuitabilis sequitur interitus necessitas: qui terminus vitæ vnicuique à Deo præscriptus est, quem nemo potest effugere, huic citius, illi tardius aduenìens, provt summus ille fabricator ab initio corpora eorum temperare voluerit. *Mors.*

At naturalis hic vitæ cursus nostro sæpe vitio interrumpitur, nempe cum Deum grauiter offendimus, cum aliis sceleribus commissis, tum inhumana prauáque viuendi ratione,& rerum quas ille homini in salutem ex terra procreauit,contemptu & ignorantia. Ita rursus cum errorem agnoscentes, veniam ex animo, & omni mente efflagitamus cursum vitæ ab initio datũ, aut absoluimus, aut longiorem etiam impetramus. *Violẽtus terminus vitæ.* *Vitam Deus aliquando prorogat.*

Quippe legimus in sacrosancta veteris testamenti historia, Deum subinde populi sui delicta grauissimis & morbis, & aliis calamitatibus vltum fuisse: nonnullis contra reconciliatis vitam alioqui finituram, produxisse, cuius rei locuples testis esse potest Rex Ezechias, qui Deum quindecim annis ad viuendum diutius exorauit. *4. Regum.*

5. Ioannis. Christus, vnicus humani generis conseruator, ei quem morbo, annos iam triginta octo conflictatum, sanarat, monet serio vt deinceps à viciis desistat, ne alio deteriore malo afficiatur.

11. Ad Corinthios priore. Quid quod Paulus suo tempore ob cenę Domini abusum accidisse commemorat, vt multi ægrotarent, nonnulli etiam obdormierint, vt verbo ipsius vtar. *Obiecto multos bonos tolli è medio.* Dicet forsan aliquis, hoc tempore plures bonos tolli è medio, quam qui impie vixisse cognoscuntur. Huic respōdeo, hic quoque irā Dei cognosci, dū populo suo duces optimos, & pietatis exēpla, magistrósque adimit, ingratitudinem ipsius nimirū vlciscēs. *Meliores literæ diu latuerunt.* Ita etiam, Deus seculis aliquot superioribus, cum iram suā vellet ostēdere, meliorū literarum, linguarúmque prope omniū, quib⁹ salutis nostræ doctrina cōscripta est, professores mortalibus eripuit, vnde maxima nō solum scripturæ sanctę, verum honestissimarum quoque scientiarum ignoratio subsecuta est.

Euangelium per linguas ceu media quædam restitutū. Tandem vero populi sui infœlicis misertus, easdē ei restituit integras, vt hinc iam pure & syncere Euangelium Christi & doctrina passim cognoscatur. Proinde omni mente & cogitatione est nobis eni-

tendum, vt ne praua viuēdi ratione diuinum beneficium amittamus, nosquemetipsos in præceps demus exitium.

Quemadmodum enim corpus humanum mirabili cōstructum est artificio, ita exactam quoque prudentemque vitæ regulam sibi postulat: vnde genuinus ille calor iam inde ab originis nostræ initio nobis insitus, conseruetur.

Calor genuinus quibus conseruetur.

Id quod rebus non ita difficillimis fieri potest, si euidentiæ ipsi & Hippocrati credimus. Primum sane moderato corporis exercitio, quod pro naturarum ratione recte accommodabitur. Nam vt moderata corporis commotio maximum, ad sanitatem tuendam, bonum, ita summa quies extremum malū adfert. Neque aliquis omnino ægrotabit, si oportune prospiciat, ne concoctione frustretur, neque à cibo validam quandam ambulationem suscipiat. Imo perpetua frui sanitate poterit, si bonū corporis habitū nactus (qui nimirum temperatus est, & latos succis distribuendis meatus habet) congruam ante cibum exercitationem subeat, obseruétque, vt secundum illum quiescat, ac neque animum intendat, neque ambulatione quamuis leui dimoueatur.

Exercitatio.

Quomodo quis non ægrotabit.

Commotionis à cibo incõmoda. Nam ex qualibet corporis post cibos commotione, alimentum prius à ventriculo rapitur, quàm cõcoctione sit elaboratum: vnde crudorum humorum copia in venis collecta, omnigenas morborum species procreare solet, nisi protinus labore assiduo fuerint discussi, vel concocti, ac in sanguinem transmutati.

Ciuilib⁹ negotiis occupati in morbos sæpè incidũt. Quibus igitur ob rerum agẽdarum necessitatem & officia, non licet, vel ante cibũ probe exercitari, vel satis oportune cibũ sumere, vel probe eum concoquere, ij sane immunes à morbis permanere non possunt, nisi ex interuallo cibi, ventris sub ductione, interim purgatione valida cum tẽpestiua sanguinis dimissione, & salubribus quibusdã medicamẽtis prospexerint.

Quemadmodum iam labor calorem natiuum, vnde omnes naturę fiunt actiones, excitat, augetque, ita cibus & potio, si vti conuenit assumantur, vires conseruãt integras. Sin copiosiores, crassæ, alienequæ naturæ ingerantur, opprimunt & extingunt. Quanquam agricolæ, aliique priuati homines qui quotidianis vtuntur exercitiis, non tam exacto victu indigẽt. Nam labor improbus, vt ait ille, omnia vincit.

Cibus. Potus. Immoderatus, crassus & mali succi succus quid agat.

Idem de ſomno dictum putato, ſi moderatus, qui non ex horarum numero, ſed temperamenti ratione æſtimari debet, concoctionem promouet, ſpiritus, & animum refocillat. Immoderatus, diurnus, & ſtatim à cibo initus, corpus eneruat, ingenij aciem, & ſenſus obtundit, graues cerebri morbos, & prauam concoctionem progignit.

Somnus & eius cõmoda.

Immoderati, diurni, & à cibo initi somni incõmoda.

Poſt ſomnum vero nonnihil facit ad ſanitatem etiam cõcubitus: ſed iis tantũ, quibus eſt licitus, hoc eſt, coniugibus, & ætate florentibus, iiſque proximis. Non autem nimis cõcupiſcendus, neque nimis pertimeſcendus eſt.

Concubitus.

Rarus corpus excitat, triſtitiam animi diſcutit, & recrementis quibuſdam liberat. Frequens ſoluit, ſenſus omnes, & mentem perturbat. Cum autem frequens non numero ſit, ſed natura, ratione ætatis & corporis, ſcire licet non inutilem eſſe, quem corporis neque languor, neque dolor ſequitur. Idem interdiu peior eſt, noctu tutior: ita tamen ſi neque illum cibus, neque hunc cum vigilia labor, ſed ſomnus ſtatim ſequitur. Item, ſi neque ſacietas nimia, neque cruditas, neque laſſitudo, neque vomitus, neque pur-

Vſus licitæ & moderatæ veneris.

Quæ obſeruanda in concubitu.

gatio aliqua præcesserit.

Hippocraticũ. In summa, labor, cibus, potus, somnus, venus, omnia mediocria conducunt: Immoderata vero, & viciosa, senium, mortemque præmaturam, sæpe præsens exitium conciliant, aut certe occasionem maximam excitandis morbis præbent.

Incommoda, immoderatorum & viciosorum. Hinc enim humores crudi, prauique in visceribus colliguntur, qui dum concoqui, mutarique in sanguinem nequeunt, computrescere coguntur: magis autem, vbi externa quædam caussa accesserit, cum alio, tum pestilentiæ tempore, de qua hic sermonem instituimus.

Pestilentiæ origo & caussa. Etenim ex solis interdum corporis humoribus, putredini obnoxiis nascitur, quoties animal vel leuem ex ambiente nos aëre occasionem acceperit. Frequentius autem ex inspirato fit aëre: quem putrida exhalatio infecerit: aut ex cœli inclementia, aut contagione, & societate, aut inuectis ex vicinia veneni seminibus, contrahitur: Verum nihil aut parum adeo etiam tum corpora inquinare potest, nisi ea iam antea fuerint impura, viciosisque succis scateant.

Vnde sanè accidit, quod alij facile à caussa foris aduieniente vincuntur: alij in

victi prorſus, & impatibiles permanent, aut certe ita afficiuntur, vt promptius ad naturalem ſtatum redeant.

Quia vero diſſimiles corporum ſtatus, variique exiſtunt, nimirum ex diuerſis tum naturis & ætatibus, tum alimentis & vitæ ſtudiis, conſtat in peſtilentia quoque nō eodem omnes caſu infeſtari. *Diſsimiles ſtatus corporū, varia generāt accidentia.*

Siquidem nonnullos febres grauiſſimæ cum abſceſſibus, Carbunculi inſtar, aliorumque vlcerum, pro humoris qui exuperat, ratione, poſt longos dolores extinguunt. *Tumores.*

Quibuſdam alui deiectiones, aut vrinę, aut ſudores fœtidi, ſimul & acres in febribus erumpentes, aut etiam putridi oborti abſceſſus, præſidio fuerunt. *Excremēta alui, vrinæ, ſudores abceſſus.*

At quibus nihil horum accidit, vel ob viſceris alicuius inflammationem, vel ob febriū magnitudinem acperuicatiam, omnes ad vnum intereunt, ſicut illi, qui mentis perturbatione cum vigiliis, aut ſopore graui laborant.

Quæ cum ita ſe habeant, exponam primum quid in hac cōtagioſa lue obſeruare quis debeat, adhuc integer, cum tamē ſecurus eſſe non poſſit: deinde ſi forte malo correptus fuerit, qua ratione & via

ei medeatur, modo adhuc curationem recipiat.

Præcautio pestis.

PRoinde cum pestilẽtiam ex malignorum anni temporum, tum quæ præcesserunt, tum quæ sunt præsentia, totiusque anni obseruatione futurã prænoueris, huc consilium tuum diriges, vt imprimis te Deo Opt. Max. totũ credas, Christoque eius filio, soli generis humani apud patrem aduocato commendes.

Deus.

Post hæc diligenter cures, vt si corpus recrementis plenum sit, purgatione congrua euacues: sin abundet sanguine, hũc quoque dimittas, ratione virium, & humoris noxij habita, vti optimus quisque Medicus, & huius præcipue climatis expertus intelligit.

Aër.

Rursus aerem in quo verfaris emendare: corporis meatus obstructos soluere, quod nonnulli imperiti damnant, ventris quoque rationem quotidie habere: vrinas & sudores: Item, menses in fœminis promouere oportet. His omnibus diligens victus obseruatio necessaria existit. Dicam autem de singulis ordine, vt facilius

lius medicinæ imperiti aſſequantur.

Itaque purgationem vnicuique pro ſua natura, & humore ſuperfluo Medicus præſcribet. Nam aliis pituitoſos humores euacuari conuenit: aliis bilioſos: quibuſdam melancholicos, quibuſdam ſeroſos, nonnullis mixtos auferre conſultum eſt. *Purgatio.*

At humores craſſos, viſcoſoſque vti pituita, & bilis atra potiſſimum, interim & porracea quædam bilis in ventriculo, vitellina in vaſis exiſtit, attenuare prius, & incidere: Item, meatus, per quos hi tranſmittuntur trahunturque, aperire conuenit. *Corpus ad purgationem apparãdum.*

Id præſtat optime, oxymeli ex ſentẽtia Galeni compoſitum, ſi ante cibum mane & veſperi per biduũ, ſingulis vicibus inſtar myſtri aſſumatur. Huc confert etiam quies, & cibus idoneus, hoc eſt, non acerbus, non acris, non acidus, non amarus. Tenues vero, ſeroſique ſucci, nulla eiuſmodi apparatoria potione indigent, niſi forte mulſa, in qua hyſſopi, aut thymi, aut pulegij momentũ ſit incoctũ, quamquam oxymeli in his quoque humoribus, vel deducendis, vel meatibus adaperiundis, tuto ſumatur.

Cum itaque corpus purgare cogitas, quod plane in pestilentia cauenda necessarium est, si viciatis abundat humoribus, recte sumis medicamentum, quod Galenus Hieram diaaloës, quasi dicas, Sacrum ex aloë nominat. Recipit autem hæc, cinnamomi, xylobalsami, asari, spicænardi, mastichæ, singulorum drachmas sex, croci drachmas quinque, aloës drachmas nonaginta. Olim hæc drachmæ instar ex aquæ calidæ ternis cyathis propinabatur: interim melle condita, nunc in catapotia redigitur. Pueris etiam, mulieribus, aliisque imbecillis, quibus in ventriculo & intestinis pituita inhærescit, non parum est vtilis. Æstate dimidium drachmæ sufficit, Robustis corporibus, eo humore pressis, qualia huius Climatis magna ex parte visuntur, vel ob cœli frigiditatem, vel ob intemperantiam, hoc quod subscribam, medicamentum, contulerit. Marrubij, agarici, chamædryos, cucurbitę syluestris medullę, stœchados, singulorum drachmæ decem, opopanacis, sagapeni, petroselini, aristolochię longæ, piperis albi, singulorũ drachmæ quinque, cinnamomi, spicæ nardi, myrrhæ, folij, croci, singulorum

Hiera-diaaloes.

Hiera-dia colocynthidos Galeni.

Pituitæ medicamentum.

drachmæ quatuor, ſalis momentum. Sicca conteruntur, incernunturque cribro. Opopanax, ſagapenum, myrrha contuſa in mortario, ex mulſa per noctem macerātur, deinde leuigatis ſicca adiiciuntur, ac melle omnia excepta, vaſe vitreo condūtur Drachmę duæ vſque ad quaternas nunc ex vino, nunc ex mulſa, aut ſimili liquore exhibentur.

Quod ſi malis catapotia, hæc deuorato, quæ Galenus Diaaloes nuncupat. Cucurbitæ ſylueſtris medullæ ſcriptulus, aloes, ſcammonij ſingulorum ſcrupuli duo. Ego adiicio agarici in orbiculum conformati, ſcriptulum. Ex ſucco abſinthij ſeptem aut nouen globulos fingito. *Catapotia Diaaloes.*

Si bilis ſuperat, Hieræ picræ Galeni, ſuperius deſcriptæ ſcrupulos duos, rhabarbarici ſcriptulum, ſcammonij præparati grana ſeptem. Ex ſucco roſaceo finge catapotia inſtar cicerum, & dormituro exhibeas. *Bilis.*

Vbi atra bilis purganda venit, Hieræ diaaloes, veratri nigri grana ſeptem iungito, vt Galenus præcipit, aut Antidotum Arabicum quod Hamech aſſcribitur, quaternis drachmis ex iure *Atra bilis.*

gallinacei præbetur. Hæc omnia medicamenta, & facilia paratu, & vera existunt.

Delicatorũ medicamenta. Delicatioribus naturis, & molli carne præditis, pueris, mulieribus, senibus in bilioso humore vacuando optime facit. Cassia fistularis instar vnciæ, per se, aut drachma rhabarbarici adiecta, quacũque sumatur forma. Aut nobilis ille syrupus ex cichoreo & rhabarbarico secundum descriptionem nostram, trium vnciarum instar. Hic etiam grauidis tuto propinari potest. Ad pituitam conuenit agarici in orbiculos redacti instar drachmæ, senæ Alexandrinæ semuncia Macerantur per noctem in oxymelite, aut vino odorato, mane, expressum ius oui aquato ad ignem sufferuescit, vt purius euadat, omnibus quæ supernatant, abiectis. Mox per saccum in quo cinnamomi, nucis muscatæ & saccari sit momentum colatur. Tandem rosarum succi, vncia additur.

Sin autem melancholicus vrgeat, epithimi Cretensis si haberi possit, dilutum in lactis caprini sero, offerto. Verũ corpora huius Climatis rarissime simplici humore afficiuntur, mixtis frequentius: *Mixti humore.*

eoque variis indigent medicamẽtis. Sicut autem inter mixtos humores, vnus potiſſimum alios copia ſuperat, ita quoque in remediis adhibendis, vnum cæteris præpollere debet: Cura tamen habita, vt omnia ſint congenera, & nulla ex parte diſſideant. hoc eſt, vt vno quaſi tempore omnia actionem ſuam obeant.

Huius Climatis corpora.

At ſi vicioſus humor exiguus ſit, ſanguis autẽ bonus, plurimus, is primũ mitti, poſtea medicamẽtũ dari debet: ratione ſucci abundantis copiæ & ſpeciei habita. Nam alius veluti ſemicoctus: alius plane crudus exiſtit: quidam à ſanguinis forma parum abeſt: quidam poſt abſolutam ſanguinis elaborationem, caloris exceſſu generatur.

Quibus ſanguis mitti debeat.

Vbi iam paulum à ſanguine abeſt, aut vlterius proceſſit, audacter venam ſecabis, vbi amplius, cautius agendum: vbi plurimum, à ſectione abſtinebis. Menſuram cognoſces ex virium robore, ſucci quantitate, ætate & anni tempore.

Obſeruanda in ſanguinis miſſione.

Si enim vires imbecillæ ſunt, humor autem magnam euacuationem requirit, vt in crudorum copia accidit, nõ vno tantum tempore ſanguis mitti, quantum neceſſe eſt, ſed per vices debet, eodem tamẽ

Quando reiterare miſsionẽ oportet.

die: quia ſimpliciter vacuare, non reuellere in præſeruatione conamur.

Modico autem ſanguine emiſſo, protinus mulſam in qua incidẽtium medicamentorum aliquod decoxeris, vt hyſſopum, origanum, thymum, propinare, aut mulſam cum oxymelite, aut ſolum oxymeli, expedit: ac horis duab' interpoſitis, aut tribus rurſus ſanguinem detrahes.

Quando ſemel tãtum mittendus.

In quibus autem feruidi ſanguinis copia apparet, vna vice, ac celerrime euacuare oportet, ne in principem aliquam partem decumbat, idque non mane tantum, ſed poſt munia etiam obita interdum, & per noctem faciendum eſt, modo concoctio in ventriculo ſit abſoluta, & aluus reſponderit. Quod ſi ſponte ſua id non fecerit, glande prius ſubiecta, aut iniectione communi erit ſollicitanda. In Menſura ſanguinis detrahendi, pulſus conſulendus venit.

Pulſus menſurã detrahẽdi ſanguinis indicat.

Quid vbi Phlebotomiã æger metuat agendum.

Ergo primũ detrahere ſanguinẽ, deinde ſuccũ illum noxiũ euacuare oportet. Sin autem quis venam ſecari nolit, vel ob ætatẽ, vel ob metum, huic aluus deiicienda largius eſt. Verum præſtat purgationem, diebus tamen aliquot interpoſitis, repetere, præſertim vbi viſcera ob-

ſtructione quadam laborare, aut humores per habitum corporis diſperſi videntur: imo cum ſolennem vires euacuationem non admittunt, ſicut in ſanguinis dimiſſione docuimus.

Purgatio reiterata quibus vtilis.

Qui neutrum præſidium tolerant, aliam euacuandi rationem experiantur neceſſe eſt. Si enim crudi ſucci cum ſanguine ſint in venis contenti, maturari debent: ſin acres, rodentéſque, per halitum diſſipari: ad quod perficiendum, vincit ab omni valido motu abſtinere: Corpus blande perungere oleo, & fricare: deinde balneo admodum temperato credere, quod recentiores noſtri Medici valdè vituperant, etſi Galenus meatuum exteriorum perſpiratum in omni tempore commendet. Poſtremo in otio, abſtinentia & ſomno mediocri ita affectos continere expedit. Ne autem vires debilitentur, ſorbitio ex cremore ptiſanæ cibi vice, oxymeli vero, vinum album, & tenue potioni concedi poteſt. In ſequentibus diebus, omnia quæ boni ſunt ſucci, & modice nutriunt, aſſument.

Si nec Phlebotomia, nec purgatio locum habet.

Aëris correctio ac electio.

Aër infectus quomodo corrigẽdus.

IInterea dum corpus hoc pacto contra ambientis non aëris iniuriam munis, confirmáſque, ille quoque corrigi, & quãtum licet immutari debet. Nam cum reſpirationis neceſſitate aërem omnes attrahimus, ab eo quoque ſi vitiatus eſt, ceu veneno affici cogimur. Nihil autem adeo poteſt ipſum emendare, atque ignis, per ea potiſſimum loca incenſus, vbi frequẽtius conuerſamur.

Hippocratis cõſiliũ ad fugandã peſtilentiam.

Hippocrates ille admirandus non alia ratione peſtilentiam ex Æthiopia Græcos inuadentem fugauit. Quippe ignem per totas Athenas incendi iuſſit, non ſimplici ex lignorum materia, verum ſertis, floribúſque ſuauiſſimis, vnguentíſque valde pinguibus & odoratis ſuper infuſis. Quamobrem aurea ſtatua, tanquam numen aliquod patriæ, & conſeruator, donatus eſt: qui honos Athenis nemini antea obtigiſſe legitur.

Ignis ex quibus fieri debeat.

Proinde conſilium eſt in domiciliis, ac cubiculis quibus te ſedulo tunc continebis focum habere perennem, qui ex iunipero, & ſarmentis optime conſtruitur: interim roremarino, maiorana: interim

ſtyrace, ambaro, aliíſq; odoratis iniectis.

Tenuioris fortunæ homines ex aliis li- *Suffitus.* gnis ſiccis ignem excitabũt, parabúntque ſuffitum ex granis iuniperi, ipſiúſque ligni radice per medium diſſecta, torrefacta, & incenſa Pauimentum aqua roſacea cum aceto conſpergi debet. Veſtes autem œnantherio, aut cyphi quodam *Oenantheria cyphi.* perfundi. Per hyemem hoc quod ſequitur accõmodabitur. Iridis florentinæ, zedoariæ, ſpicænardi ſingulorum vnciæ duæ, ſtyracis, maſtichis, cinnamomi, agalochi, nucis muſcatæ, gariophyllorum ſingulorum ſemuntia, ben Iudaicum, *Hyeme apta cõpoſitio.* ambari, muſci, ſingulorum ſcriptulum. In vino albo generoſo per dies viginti in ſole macerentur: aut decem tantùm diebus macerata, poſtea in duplici vaſe diſtillentur. Hoc ſpongiam recentem imbutam, odorari ſæpius licet. Sin malis in puluerem redigere, ita quoque perficies.

Æſtate hoc vteris. Roſarum ruben- *Aeſtiua.* tium, violarum, ſinguli quadrantes, corticum citri, myrtorum, baccarum iuniperi, ſandali lutei, ſingulorum ſeſcuncia, caphuræ, ambari ſinguli obuli, ben iudaici, & muſci ſingulorum ſemiobulus. Sicco, aut cum liquore affuſo veſtes ac lintea in

ſicito. Nares quoque attingas. Quin & ſpongia liquore hoc tincta geſtari in pila caua, foraminibus peruia, ex iunipero, au cupreſſo, vti malum ambarinum, poteſt, præcipue cum in aerem progrederis, quem mane ieiunus adhuc, non tuto inſpiras.

Pauperũ medicamenta. Tum etiam & pauperibus, qui ſumptuoſam cõpoſitionem habere nequeũt, & opulentis, cinnamomum, gariophyllon, angelicam in os ſumere, in eóque verſari prodeſt, dum ſe receperint. Iam confert aceti partes duas, aquæ roſaceæ vnam, ſpongia excipere, & ſæpius odorari, præſertim in cœtu hominum, concionibus, tonſtrinis, aliiſque officinis publicis.

Qualis habitatio eſſe debet. Habitatio ſit in æditiore loco: feneſtras habeat ad orientem & ſeptentrionem, quibus mane & veſperi aer nouus hauriatur, & ſi quis viciatus notus fuerit, emittatur, ac ſuffitibus odoratis, vt ſuprà docuimus, emendetur.

Quæ loca vitãda. Vitari debent loca humida ad terram ſita, obſcura, quæ nullus ignis, nullus aer purus ingreditur, ac permeat, quemadmodum hypocauſta noſtra exiſtũt. Æſtate ſiquidem ignem non habent, qui ſem-

Hypocauſta noxia.

per in morbis fere omnibus commendatur, superfluitatum aeris consumendarum gratia. Hyeme, præterquam quod igne intus carent, vitiosum aerem ex infectorum halitu colligunt: à quo non pauci contagionem mali experiuntur. Non minus periculosa habitacula sunt, ad quæ aer ex stagnorum aut paludum, aut emortuorum lacuum vapore turbidus, aut ex cloaca ciuitatem expurgante, viciatus, aut nebulosus exurgit.

Mutatio loci.

Tutissimum esset peregrinari, & mutare loca. Quia vero plerique ob rerum agendarum necessitatem, & officia ciuilia, vel ob rei familiaris tenuitatem, eodem in loco manere coguntur, præsidia quædam enumerabimus: quibus infecti, aeris venenum arceant propellántque.

Theriace Antidotum.

Statim itaque postquam corpus excrementis purum, liberúmque reddideris, meatus corporis tum internos, tum externos aperueris, sequēti die antidotum andromachi, theriacen, drachmæ instar propinato: frigidis natura, humidis & prouectioribus ex vino odorato, calidioribus autem, & ætate florentibus ex aquę cyathis ternis, drachmæ dimidium. Pueris, & sub canicula dare cautio est. Quia

vero nuſquam vera inueniri poteſt, quare Andromachus deſcribit, ſatius eſt, eius loco aliud Antidotum ſubſtituere, quod & facile comparetur, & veris notíſque conſtet medicamentis.

Antidotum loco theriacæ. Roſarum rubentium ſiccarum ſemuncia, radicis gentianę, laſerpitij gallici quę angelica dicitur, zaduræ (aliis zedoariæ) inulæ campanæ, ſingulorum drachmæ duæ, ſeminis citri, oxalidis, acetoſam vulgo appellant, cichorij ſingulorum ſeſquidrachma, ſeminis aniſi, dulcis radiculæ ſingulorum drachma, corticum citri, cinnamomi, caſſiæ odoratæ, ſandali lutei ſingulorum drachma ſemis: agalochi, vulgo ligni aloës dicti, ramenti eboris ſinguli ſcrupuli: baccarum iuniperi, croci ſingulorum obuli duo. Ambari exquiſiti & muſci ſingulorũ ſemiobolus, roſarum zaccaro conditarum vncia. Zaccari primi meriti quod excipiendis omnibus ſufficiat. Formentur tabellæ ponderis drachmæ ſemiſſis. Mane ieiunus vnam ſumes, ac horis duabus à cibo abſtinebis. Item veſperi.

Electuarium.

Antid. diahæmaton. Altero die hoc quod ſequitur, vtere. inſcribitur autẽ à Galeno Diahæmaton, quaſi dicas ex ſanguinibus præparatum.

Recipit hæc. Piperis longi & albi, angelicæ, acori quæ galanga noſtra eſt, croci, phu quam Germani herbam Theriacæ nominant, meu (in locum huius ſubſtitue glandem vnguentariam, quæ officinis behen dicitur) Dictāni cretici (pro hoc, ſaluiæ ponito) ammoniaci, agarici ſingulorum drachmæ duæ: amomi, opobalſami (in huius vicem carpobalſami) rutæ ſylueſtris ſeminis, quàm officinæ hypericum appellant, cumini æthiopici, aniſi, anatis ſanguinis maſculi & fœminæ, ſicci hædini ſanguinis, anſerini ſanguinis, napi ſylueſtris ſeminis ſingulorū drachmæ tres: gentianæ, trifolij, iunci rotundi floris, lachrymæ thuris, roſarum ſiccarum, ſingulorum drachmæ quatuor, petroſelini drachmæ quinque, polij cretici tantundem: cinnamomi drachmæ ſex, ſcordij floris drachmæ octo, mirrhæ, nardi ſingulorum drachmæ decem, caſſiæ drachmæ octo: contuſa cribróque increta, diligenter melle puro ſubigito. Exceptis in pixide argentea vtitor, vti præſentaneo remedio ex hoc drachmas duas cum vino albo propinabis. Ego adiicerem agalochi, ſandalorum omnium, & zaduræ ſingulorum drachmas duas.

Tertiò, hunc puluerem aſſumes, radicis angelicæ, gentianæ, cinnamomi, ſandali rubri, zedoariæ, ſeminis citri, ſeminis oxalidis, ſingulorum drachmæ duæ, ramenti eboris, cardui benedicti, corticum citri ſingulorum ſeſquidrachma, zaccari quod ſatis eſt. Mane inſtar drachmæ ſemiſſis cum vino ieiunus ſumas

Puluis efficax.

Quartò, vtere catapotiis Ruffi, quæ in modum veri habent. Aloës partes duæ, guttæ ammoniaci partes duæ, mirrhæ vna. Ex vino odorato in formam catapotiorum rediguntur. Dantur parua ſeptem, poſtero die fit reditus ad primum: atque hoc ordine diebus inſequentibus vtendum eſt.

Catapotia Ruffi.

Tenuioris fortunæ homines, primo à corpore vacuato, die, Antidotum Apollonij Mys, vti Galenus recitat, deuorabunt ieiuni, ac horis duabus à cibo abſtinebunt.

Pauperũ remedia.

Antidotũ apollonij.

Rutæ folia viginti, nuces inglandes duæ, caricæ duæ, ſalis grumus vnus. Hæc ſimul miſta, coactáque eſui dantur, aut rutæ folia ſex ex aceto mane comedant.

Altero die, baccarum iuniperi drachmæ duæ, terræ ſigillatæ veræ, non quæ vulgo ab officinis putatur, ſed potius boli

Bolus noſte & terra ſi-

armeni qui nũc Venetiis emitur, drachmæ duæ,& totidem obuli. Teruntur,excipiuntúrque oleo dulci, instar nucis auellanæ cum mulsa propinatur.

gillata apud nos adultera sunt.

Sequenti die, Angelicam instar ciceris per hyemem cum vino: per æstatem ex stillatitio rosarum liquore sument. His remediis, quæ & efficatia, & paratu facilia sunt, pauperes se ab iniuria contagiosæ luis, vindicabunt. Porro omnibus sic administratis, ne impurus aër spiritus vitales inficiat, serio curandum est, vt quotidie aluus respondeat. Si per se nihil emolitur, sollicitanda est glande subiecta, ex melle & salis momento, aut caule betæ, vel mercurialis, tincto in oleo, ac sale consperso.

Sin lautioris fortunæ ægrotus est, aut natura sagatior humaniórque, clyster ex decocto herbarum emollientium, & oleo cum melle iniici debet. Sit autem oleum copiosius, vt aluus diutius lubrica maneat.

Aluus quotidie cieĕda.

Quod si nolis enema, cassię vulgaris nigræ siliquæ vnciã ex iure pisorũ aut gallinæ, mane ante cibũ sumito. Id grauidæ, etiam & pueri ac senes tuto accipient,

vel catapotiis communibus ante cibum, aluum ducito.

Vrinæ mouẽdæ. Non parum iuuat vrinas naturaliter excerni, ad quas permouendas radices petroſelini, fœniculi, apij decoquere, aut ſeorſim, aut cum carne vitulina, aut hœdina, aut etiam cum piſis, ac ius ipſarum potui dare. Interim cicerum rubrorum decoctum proficit.

Menſes. Iam menſes in mulieribus ac puellis nubilibus ſtato tempore fluere, ſalubre cenſetur: ſin autem ex occaſione quadam fuerint impediti, citare conſilium eſt, quandoquidem in peſtilentia facillime corrumpuntur. Primum itaque leuioribus hiſce vtendum, nepita & pulegium in mulſa cocta, aut trita, incretáque, & mulſæ aſperſa, ſecũdum balneum adhuc calentibus exhibentur: aut caſſiæ odoratæ, cinnamomi ſingulorum drachma. S. ſeminis aniſi, ſeſeleos & mirrhæ ſingulorum ſcrupulus. Ex aqua fœniculi, aut vino albo dantur. Quod ſi hæc nihil proficiunt, iſto quod ſubſcriptum eſt, vtitor.

Quæ mẽſes ciẽt. Cinnamomi, caſſiæ odoratæ ſingulorum drachmæ duæ, ſeminis liguſtici drachmæ tres, foliorum betonicæ, rutæ ſylueſtris, quod hypericum vocant, pulegij,

gij, satureiæ, seseleos, singulorum drachma, gentianæ, baccarum lauri, singulorum drachma. S. ex iure cicerum propinatur.

Vbi hæc quoque nihil effecerint, vterque talus scarificari debet, aut vena in poplite, talóve secari, diebus tribus ante mensium tempus.

Grauidis etiam prospiciendum est, nam ob humorum vitiosorum, quibus plerunque scatent, abundantiam, hoc malo infestari solent. Licet itaque per interualla, & tempore idoneo ventrem ipsis leniter ex cassia nostra vulgari, & iure caponis, soluere. Mane panem tostum, ex vino, interim ex aceto præbere. Antidotum hoc peculiariter grauidis auxiliatur, quotidie sumptum. Cinnamomi, agalochi, sandalorum omnium, nucis muscatæ, singulæ drachmæ, laserpitij gallici, quam angelicam vocant, zaduræ, inulæ campanę, singulorum drachmas. Seminis cichorij, citri, anisi singuli scrupuli, florum buglossæ & cirsij singulorum quantum tribus digitis comprehendi potest, vnionum insignium, ramenti eboris, sapphyri, coralli rubri, singulorum scrupulus S. Rosarum, & buglossi zaccaro conditorum sin-

Grauidæ.

Grauidarum antidotũ

gulę semuncię, ſucci oxalidis vncia, zaccari & mellis deſpumati quod ſatis eſt. Ex hoc auellanæ inſtar mane ex vino albo ſumendum. Aut in tabellas redigitur ſuccis ablatis, vſuique accommodatur.

Paupcrũ medicinæ. Pauperculis lapathi ſpecies quæ dicitur oxalis ex aceto macerata, ſi æſtas eſt, aut ſuccus portulacæ aut oxalidis cum aceti momento, & pane toſto dari poteſt: per hyemem verò, ficus pinguis cum iuglande, ruta, & modico ſale.

Ad vermes puerorum. Pueris ſollicitudo adhibenda eſt, ne vermibus ex humorum corruptela cruscientur. Rectè ipſis datur tempore interpoſito puluis, qui vulgò aduermes inſcribitur. Optime autem facit muſcus marinus, quam officinæ corallinam appellãt. Recentiores Græci σκωληκοβότανον, quaſi dicas, vermium herbam: nuncupant.

Sudor. Interim ſudare non eſt alienum, hoc autem fiet, ſi meatus in cute latentes, minime ſint obſtructi, aut certè non impediti. Cõmode ipſos ſoluit frictio leuis ex oleo chamęmelino, aut herba ipſa chamęmelum ex oleo infricata: aut nepita pota ex mulſa & cuti extrinſecus infricata, conuenit. Galenus ac recrementa cu-

Balneũ. tis expellenda balneum commendat, ac

Germanis valdè in vſu eſt, quanquam tempore peſtilentiæ medici balneis interdicant. Ego ſane vbi aliquis aſſueuit, & habet priuatū, nullorū halitu infectum, non improbo, modo ante cibum & aluo prius deiecta, adhibeatur. Qui non aſſueuerunt, & incommoda inde metuunt, frictionibus moderatis vtentur.

Victus ratio.

IN his omnibus diligens victus ratio obſeruanda eſt, quæ bonos ſuccos generet, malos veluti per attemperationem, quàm Græci εὐκρασίαν nominant, emendet. In ſumma quæ humores craſſos extenuet, modicè alat, meatus liberos reddat, tutior eſt, quam quæ bonum quidem ſuccum, ſed craſſum gignat. *Victus.*

Proinde vnuſquiſque exercitationem corporis, cui maximè aſſueuit, moderatam expertus, cibum ſumet concoctu facilē, qualis panis eſt probe ſubactus, fermenti, & ſalis modicè particeps. Caro gallinarum, gallorúmque, phaſianorum, perdicum, columbarum, attagenarū, turturum, turdorum, merularum, omniúmq; paſſerculorum & auicularum: Præterea piſcium ſaxatilium, gobionum, murena- *Panis.* *Caro.* *Piſces.*

rum & asellorum : quanquam his rarius, & separatim non cum carne vesci conuenit, qui mos apud nationes aliquot solennis est.

Inter quadrupedes conducit, hœdus & vitulus, ex venatione, capreolus & cuniculus, reliquis abstinendum. Oua recentia, tremula aut etiam mollia, ante cibũ rectè sumuntur. Caseus, lac, panificia omnéque opus pistorium, & quęcunque lentorem præ se ferunt, item quæ facilè corrumpuntur in ventriculo, vti fructus omnes horarij, exceptis vuis & ficubus, caueri debent. Sorbitiones ex cremore ptisanæ, quod hodie ordeum inundatum vocant, aut ex lacte amigdalino, tam pauperibus quàm opulentis congruunt. Pinguia nimium & iuruleuta improbantur: assa magis quam elixa, nouarum carnium potius quàm vetustarum, minorum magis quàm grandium animalium, commodè expetuntur.

Venatio. *Oua.* *Caseus.* *Lactaria.* *Panificia.* *Horarij fructus.* *Sorbitiones.* *Assa.*

Ex fructibus qui reponi possunt, concedũtur pruna quæ excellentiæ vocabulo Damascena vocantur, ficus recẽs matura, vuáque vbi paulum suspensa quod flatuosum est, abiecerit, tuto comeditur: sicut & vua passa & cappares recte cibum

Fructus reponi apti.

præcedunt. Aridæ ficus ſi per aluum deſcendant, ac alimentum ab eis profectum, per iecur renéſque fuerit diſtributum, ſalubres ſunt, & ſucci benignioris. Sin autem remorentur, complurium pedunculorum procreatrices. Cum nucibus commeſtæ, cibum præbent optimum. Hinc nonnulli qui medicamentorum aduerſus letalia confecturas perſcripſerunt, ficus aridas vna cum nucibus & ruta preſumptas, omnium illorum præſens eſſe remedium tradunt. Hoc autem de vniuerſis fructibus, non ſolùm de malis intelligendum venit, ſi immoderatius ingerantur, noxam conciliare. *Ficus.* *Immoderata nocent.*

Malis granatis, citriis, piris, ceraſiis acidis, & meſpilis, non vt alimentis, ſed vt medicaminibus, ad ſtomachum, ventrémque roborandum vtimur, ſicut ad meatus corporis internos aperiundos, amigdalæ commendantur, aliàs praui ſucci generandi efficaces. *Fructus qui medicamentorũ nomine vſurpãtur*

Legumina ferè omnia improbantur. Faba, niſi flatulenta eſſet, nullum ſuccum vicioſum producit, neq; meatus obſtruit. Piſum flatuoſum non eſt, ſed mitius abſtergit. Cicer per interuallum ſumptum, vrinas mouet, præſtat autem omnium *Legumina.*

iſtorum decoctum, quàm ſubſtantiam exhibere.

Olera. Ex oleribus nullum ſanè probis ſuccis præditum eſt. Medium bonitatis illorum, viciíque locum. tenet lactuca, mox ſequitur malua, deinde atriplex, portulaca, bliton & oxalis. Valde praua ſunt ſylueſtria, lactuca, chondrilla, ſcandix, gingidion, intybus & cichorium:

Herbæ. quanquam hæc poſtrema medicamentorum nomine ad obſtructiones calidóſque iecinoris affectus aſſumi: vt bugloſſum & cirſion ad lienis poſſunt. Radices autem ſtirpium holeralium, vicioſæ ſunt, quæ acres, ſicut cæparum, porrorum, alliorum, raphanorum & caucalidis.

Aromata. Aromata hyeme conueniunt in cibis, cinnamomum, nux muſcata, acorus, hoc eſt, galanga, cardomomum: gingiberis autem & piperis, exiguus vſus eſt, niſi apud frigidiores, quorum naturæ & conſuetudini aliquid condonandum eſt. His annumerari debẽt ſemina, aniſum, fœni-

Semina. culum, herbæque odoratæ, thymum, hyſſopum, ſatureia, maiorana, roſmarinus, quibus cibi apud nos condiri ſolent. Per æſtatem modicè refrigerantibus, vti conſilium eſt.

Ad hoc ſumma diligentia obſeruandum eſt, vt omnes cibi aceto generoſo, aut omphacio, aut alio quodã ſucco acido condiantur. Nihil enim magis corruptionẽ impedit. Potioni conuenit vinum album tenue, pellucidũ, vrinam mouens, modicè auſterum. Huius inopia rubellũ, tenuis etiam ſubſtantiæ, non nouum, non vetuſtum valde, quod caput non feriat. Vina craſſa, nigra, calida, graue olentia, valde aut auſtera, aut dulcia, vitari debẽt. Porro odorata humoribus quidem probis gignendis, potiora cenſentur, ſed caput tentant, niſi aqua diluãtur. At calidis admodum temperamentis hominum, vel naturę, vel ętatis beneficio, aqua vini potu vtilior eſt. Sin autẽ vino nonnunquam opus ſit, id tenue, & mediocriter auſterũ ipſis exhibere cõpetit. Pari modo in omnibus & cibis, & potionibus non ſimpliciter ſingulis vtendum eſt, ſed pro eorũ qui illa deſiderant, naturarum ratione. Licet autem aquam bibere fontanam, leuem, pellucidam, quæ ad Orientẽ, aut certè ad Septentrionem verſus ſcaturiat. Qui ſtomacho robuſto pollent, cruda: qui imbecillem habent, cocta cum momento acori quam galangam noſtri vocant, vtentur.

Acetum vtile. *Acida.*

Potus quis cõ-fuerat. *Vinum.*

Aqua.

Indicationes variæ. *Quæ aqua præſtet.*

Zythum

Zythum, quam vulgò cereuiſiam, alij etiam birriam nuncupant, à nullis probatis authoribus commendatur. Quia verò nonnulli ab infantia vſque hoc potu aluntur, iis concedi poteſt, tenuis, pellucida, omnis excremẽti expers, qualis apud Embecum ſaxoniæ confici ſolet, Vrinæ citandæ efficax. Craſſa & impura non ſolûm malos ſuccos verum obſtructiones quoque viſcerum progignit. Eius loco potiones ex malis auſteris, piríſque ſumi poſſunt, cuiuſmodi ſunt hydromalum, rhodomalum & omphacomeli.

Qualis cereuiſia concedi poßit. Vide Pauli Aegineti ſeptimũ.

Syrupi ad ardorem reſtingendam.

Si magnus æſtus vrit, ſyrupus ex malis punicis, ex malis medicis, quæ herbaceo colore virent, limones officinæ vocant, ex oxalide, & agrimonio recte corpora attemperant. Si aluus etiam fuerit duriuſcula, ſero lactis caprini ante cibum epoto inſtar ſeſquimyſtri emollienda eſt.

Affectus animi nocent.

Ad hæc omnia diligenter elaborandum eſt, vt mens ſana ſit in corpore ſano. Non parum enim valet morbis excitandis animi perturbatio. Itaque abſtinendum eſt ab ira, triſti cogitatione, metu, aliíſque prauis affectibus.

Medicina donũ Dei.

Quæ ſi quis obſeruare dignetur, & medicinam, ceu donum Dei ſalutare

existimet, hunc spero, pestilentiæ virus aut non attinget, aut certè facilius relinquet. Atque hæc de præcautione sint dicta, deinceps, quomodo aliquis aut ex nimia aëris corruptione ac inclementia, aut ex infectorum societate contagium expertus, se periculo subtrahat, breuiter exponemus.

Curatio pestis.

PRincipio in hac periculosa lue scire omnes conuenit, præcipitem esse medendi occasionem: vt quæ intra quatuor & viginti horas plurimum comprehendatur. Nam si diutius præsidium ex medicina poscere distuleris, vix periculum euades: præsertim vbi pestilentia ex calida cœli intemperie & ingenti aëris corruptione prouenit. In Germania autem longiores dare solet inducias, ad octauum sæpe diem, interim vltra quartumdecimum, pro humoris infecti natura & temperamento. Præstat autem in his quoque regionibus frigidis tempestiue quam sero medicinam parare.

Præceps medendi occasio.

Principiis obstare tutissimum.

Itaque statim vbi quis malo correptus est, aluus enemate ex iure decocti galli,

Enema.

aut caponis, aut carnis vitulinæ, inſtar libræ, & olei violacei quadrante, mellis roſacei ſextante, duobus ouorum luteis, ſalis momẽto elui debet, aut ex ſolo oleo communi, & tãtillo ſalis. Acres clyſteres in hoc morbo vitandi ſunt.

Sanguinis miſſio. Ventre excrementis liberato, ſanguis non ita multò pòſt, ſi vires & ætas permittunt, detrahendus venit: ex ea potiſſimum vena, quam locus affectus indicat.

Humeralis vena. Verbi gratia, ſi abſceſſus humorum, aut dolor in capite, vel ceruice conſtiterit, humeralis in externa cubiti parte, quam Cephalicam nominant incidenda eſt. *Sub lingua venæ.* Quod ſi inflammatio vrgeat interius, ſub lingua etiam venæ poſt illas aperiri debent.

Iecoraria. *Media.* Vbi verò intermediis à ceruice aduſque naturalia partibus tumor prorupe-rit, iecoraria, quæ baſilica vulgò dicitur, internam brachij regionem perreptans, vel media, vel communis ſi illa nõ appareat, incidetur. *Tali vena.* Sin inguina, aut vicina his loca malum obſederit, vena in talo, quæ ſaphena recentioribus appellatur. Mulieribus & puellis quibus menſes ſolent fluere, eadem ex parte ſalutariter ſanguis detrahitur.

Iam cum febris tantum pestilens nullo prodeunte abscessu, vel dolore vrgente hominem occupet, sanguis quoque ex venis quæ vtrunque talum excurrunt dimittendus est, vt veneni vis longius à membris nobilioribus distrahatur. *Febris pestilens quas venas secari postulat.*

Hoc autem memoria tenere omnes puto, sanguinē ex eo potissimum latere mittendū, quod tumor dolórque siue suprà siue infrà infestat. Sin vtrunque affligatur, ex dextro potius detrahendum. *Latus mittēdi sanguinē*

Quantum verò detrahere conueniat, vires ipsæ satis ostendunt, quæ imbecillæ admodum in hoc casu esse solent: atque idcirco per vices melius, quàm semel ipsum auferri censeo: eodem tamen die, horis tantùm quatuor interpositis, aut sex, ne autem vena coalescat, lana in oleum tincta obducetur. *Mēsura.*

Qui sanguinis missionem non ferunt, vt pueri, senes, mulieres grauidæ & par. tui proximæ: inter viros, molles & timidi, iis cū scarificatu cucurbitulæ defigendæ sunt, ceruici à tergo, scapulis, lumbis & fœminibus, ídque plagis sat altis, ita vt hæc euacuatio superiori & loci & mensuræ sanguinis detracti ratione respondeat. *Cucurbitulæ.*

Sunt qui cucurbitulis post aures, alis & inguinibus defixis, vbi nullus vel tumor, vel dolor apparet, venam secare iubeant, ne forte venenũ intro recurrat. Et si magnum sit periculum, ne natura malo victa, nihil foras propellere possit. Nam veresimile est, viscera intus validis inflammationibus laborare, & vires prorsus conuelli.

Quorundam cõsuetudo in vena secanda.

Hac euacuatione administrata, vel etiam ante hanc, exhibeto rosas zaccaro conditas instar drachmæ cum smaragdi detriti obulo, ex vini albi odorati ternis cyathis. Huius inopia, Antidotum Galeni dia hæmaton: quod superius descriptum est. Simul autem cordi & iecori epithemata applicato in hunc modum. Santalorum omnium singulæ drachmæ, corticum citri, Xyloaloes, Macis, spodij singulorum drachma. S. ben albi & rubri singuli scrupuli, camphoræ, croci, singulorum scrupulus semis, musci grana quatuor, aquæ rosaceæ quadrans, vini generosi sextans, aceti rosacei triẽs. Panni imbuantur hoc liquore, & cordis regioni admoueantur, sic vt crebro renouentur.

Cõserua. Smaragdus.

Epithemata cordis.

Iecinoris

Iecori autem per se potest aliud ap-

poni, nempe, aquæ rosarum distillaticiæ, intybi vniuscuiusque triens vini odorati & aceti rosacei, singulorum quadrans, spicæ nardi santali lutei, glandis vnguentariæ hoc est, behen singulorum scrupulus, florum chamæmeli, quantum tribus digitis comprehendi potest. Tenuioris fortunæ homines epithemata facient ex aquæ rosaceæ partibus quatuor, aceti boni parte vna: si hyems est, adiiciẽt gariophyllorum, & florum speudonardi, lauandulam vocant, singulorum drachmam per æstatem, santalorum luteorum & rubentium tantundem.

Pauperũ epithemata.

Præter hæc: os sæpe ex posca lauare & manus expedit. Frontem, si dolor caput affligit splenio obducere, quod constat aquæ rosaceæ, aquæ nympheæ, singularum pari modo, aceti momento.

Posca.

Tumoris pestilentis curatio.

SI tumor aliquis apparet, imponendum, quod eum extrahat, omnibus rite quæ dixi peractis. Probe facit huc Raphanus in laminas concisus, inductusque tumori, frequenter autem renouandus est.

Tumorẽ extrahẽtia.

In idem efficax eſt, gallus per medium diruptus, viuus, applicatuſqué. Cæpa vero excauata, noſtroque antidoto, aut theriaca, ſi quæ vel mediocris haberi queat, repleta, vulgare eſt præſidium, ſi aceti paulum addatur.

Emplaſtrum. Valentius eſt, quod à ſuccis diachylon ſimplex appellatur, inſtar ſextantis, guttæ amoniaci & galbani, ſingulæ ſemunciæ.

Hæc in emplaſtri formam redacta tumori imponuntur. Qui robuſtiores ſunt, iis cucurbitula etiam ſuper abſceſſum *Cucurbitula.* defigitur aliquamdiu: deinde rurſus emplaſtrum adglutinatur. Die autem quo hæc fiunt ſomnus interdicen-*Somnus.*dus eſt. Vbi autem tumor prodierit, ſinendus æger vt noctu dormiat, ac per interualla, electuaria exhibenda, quæ officinæ vocant diarhodon, diamargariton, Manus Chriſti, vel ſuperius dicta medicamenta.

Altero die poſt decubitum, corpus leui medicamento purgandum, quod citra magnam naturæ perturbationem *Purgatio.* munus ſuum probe obeat. Tale nimirum hoc eſt, ſyrupi ex cichoreo & rhabarbaro vnciæ duæ, agarici in oximeli-

te macerati per noctem drachmæ duæ, cinnamomi & agalochi singulorum scrupulus semis. Mane ieiuno propinatur hora interposita. Sorbitio quædam ex iure decocti galli, aut caponis, aut carnis vitulinæ exhibetur, vt citius medicamentum descendat: vbi vero aluum mouere ceperit, à cibo abstinendum, donec totam purgationem absoluerit, nisi forte vires deficiant, tunc enim panis ex vino modice assumitur.

Magna hic cura adhibenda, ne dum nocentem materiam per aluum euacuare studemus, naturæ impetum, qui ad exteriora tendit, impediamus, venenumque ad vitæ officinam, cor, aliáque viscera nobilia propellamus: vnde statim interitus sequitur. Quamobrem si morbus medicinæ tempus habere cognoscitur, leniter purgandum est. Sin occasio videtur præceps alia ratione & via procedendum est. Semper autem à valido medicamento, quod ventrem soluat, in hoc casu abstinendum censeo, & si quidam natura fortes per initia solo eiusmodi præsidio euaserint. *Obseruatio quædam in purgatione.*

Nonnulli securitatis gratia dum medicamẽtum propinant, tumori si quis ap- *Vt in sãguinis missione.*

paret emplastrum attrahens, aut cucurbitulam adhærere sinunt, ne scilicet viciata pestilentiæ materia foras naturæ beneficio propulsata, introrsum denuo reuertatur, idque non absurde meo quidem iudicio consulunt. Pauperibus medicamentum dabitur. Diluti foliorum senæ Alexandrinæ, thamarindorum, in aqua ordei maceratorum, singulorum instar semunciæ, agarici in oximelite macerati drachma. Aut electuarij Indi aut ex rosarum succo semuncia. Longe autem tutius est aluum quotidie clysteriis supra comprehensis sollicitare, nisi per se admodum fluat.

Pauperũ medicamenta.

Antidotum.

In sequenti die antidoti dia hæmaton drachmam cum betonicæ aqua, si materia versus caput repat, ex buglossi aqua si ad spiritalia, ex absynthij si versus intestina, ex agrimoniæ si ad iecur feratur, propinabis, multaque veste operiendum ægrotum vt sudet, curabis. Quod si vero sudor prouocari nequeat, decoctum chamæmeli in vasculis æneis aut vitreis lagenulis oris stricti adhuc probe calens, alis, lateribus, inguinibus & pedibus admouebis. Interim ad recreandas vires,

Sudor eliciẽdus.

cochleare

cochleare ex syrupo, quem ex citrij dicti succo parant. Vbi satis sudasse deprehendis, cibum offeres, qualem paulo post indicabo. *Cibus.*

Quarto die, si absceſſus ratione supradicta foras prodierit, ac manifesto appareat non expectare oportet donec in totum maturescat, sed aperiundus, aut adurente medicamento, aut scalpello. Medicamentum fieri potest ex radicibus liliorum alborum, semine fœnugræci & lini vna decoctis. His postea addetur salis ammoniaci, calcis viuæ & chalcitidis singulorum scrupulus, fermenti drachma. S. At partibus vicinis hoc iniicies, boli armeni, gallarum, santalorum rubentium, singulorum pares modicum oleo & aqua rosarum subigentur. Cauendum autem ne adurens illud medicamentum diutius tumori adhæreat, verum statim, vbi foramen excitauerit, tollendum. Sin autem scalpello aperire absceſſum malis, inferius id faciendum est, vt materia hinc facilius veluti per emiſſarium effluat. *Absceſſus aperiundus.*

Quia vero magnus dolor ex immaturi, crudique absceſſus diuisione sequitur, *Dolor mitigãdus.*

siue ea medicamento, siue scalpello fiat, primum fœtus ex chamæmeli & maluæ decocto per spongiam adhibetur, deinde linamenta inseres, illita hoc vnguento quod recipit, aquatum oui, lutei ipsius dimidium, olei rosacei momentum, simul mista subiguntur.

Post hunc ex vlcere facto cruciatum æger per diem vnum conquiescet, deinde medicamentum quod maturet, ac pus moueat orbiculatim tumori inducẽdum. Capit autem hæc. Radicis altheæ, lilij albi, singulorum semunciam, seminis lini, fœnugræci, vtriusque drachmas tres, ficus pingues quatuor, coquito in aqua fluuiali. Sublatis ab igne, indentur adipis gallinæ, terebinthinæ & styracis liquidæ singulorum drachmæ duæ, ceræ modicum. Linteolo illinitur quod in medio foramen habeat.

Maturans vnguẽtum.

Vlcus autem, hoc, quod sequitur purgandum est. Mellis rosacei excolati vncia, farinæ ordei drachmæ duæ, succi absynthij & apij vtriusque sesquidrachma, farinæ lupinorum scrupuli quatuor, myrrhæ drachma, terebinthinæ drachma. S. Subigantur in pila

Purgãs.

probe, fiátque vnguentum, linamento illitum inſerito.

Diu ſines vlcus apertum, vt virus per fluxionis emiſſarium affatim emanet. Poſtquam vero totum corpus melius habere, & nihil amplius puris ex vlcere profluxerit, hoc medicamento vtere, Ariſtolochiæ rotundæ, centaurei minoris, betonicæ, ſingulorum vncia, picis naualis ſemuncia, ſeui caprilli drachmæ duæ, maſtichæ drachmæ duæ. S.aloës ſemuncia, ceræ ſeſcuncia. Herbæ in vini nigri hemina ad dimidias coquuntur, deinde per linteolum excolantur, exprimuntúrque. Poſtea inijcitur pix, ſeuum & cera: ac ſimul rurſus omnia ad mediocrem ſpiſſitudinem coquuntur, Sublatis ab igne maſtiche & aloës ſeorſim detrita inſperguntur, ac cum reliquis agitantur rudicula, atque ſubiguntur, donec refrigeſcant. Manu emollitis, vlcus obducito, in linteolum illitis. *Incarnans.*

Hæc ſane compendioſa eſt abſceſſus curatio: quæ pro naturarum ratione variare ſolet. In pueris enim & teneris corporibus, lenioribus vtendum eſt.

Loco scalpelli aut validi medicamenti, cæpa, aut fermentum cum sale satis esse consueuit.

Victus. In victus ratione, magna obseruatio haberi debet, vt cibus sit facilis concoctu, qualem supra descripsi, maxime autem sorbilis, ex ordei cremore, iusculis, vel colaticiis tenerarum carnium, prunis Damascenis. In summa qui vires alioqui iam debilitatas, non grauet, sed reficiat. Admisceri autem omnibus debet momentum aceti, aut succi mali medici acidi, aut omphacij, aut vini punicorum.

Cibus sæpe exhibēdus. Æger sæpe, & modico cibo reficiendus est, quatuor semper horis interpositis: non negligenda vero Antidota. Interim rosæ zaccaro conditæ, interim buglossum, nunc electuaria superius in præcautione descripta conueniunt.

Potus. Potus, si calor vrget, aqua ordei conducit, præsertim pueris & ætate florentibus. Sin abhorreant aquam, ægroti & vires habeant imbecillas, vti etiam senes, vinum album, tenue, probe dilutum bibent.

Per interualla, si excruciat sitis, hac potione restingues, syrupi ex citro, syrupi ex limonibus singulis quadrantibus, vini malorum punicorum sescuntia, aquę oxalidis & cirsij, quod satis est. Aut singulis per se ex aqua ordei vti licet. Iam hydrorosatum nostrum, adiecto succo mali medici acidi valde confert instar Cyathi potum. Item prodest aqua ordei, si lamina auri candens in ea restinguatur, cum fructus oxyacanthæ quem Berberim officinæ vocant, succo pota. Quin & rubi Idei fructus, quem vulgo ribes appellant, ad calorem & siccitatem oris proficit. Propterea herbæ, quædam etiam cum cibo coctæ assumantur, vt portulaca, oxalis, lactuca. Permittuntur huius quoque gratia acerbi arborum fructus, mala, pira, cerasia: quæ aliàs malum succum generare solent, si Galeno credimus. *Ad sitim Zulepũ.* *Aqua auro extincta.*

Cæterum qualis locus esse debeat, in quo æger decumbit, quibusque vel per æstatem, vel per hyemen præsidiis muniri, iam antea ostendimus. Pauimenta nunc ramis salicum, foliisque sar- *Habitaculum.*

mentorum, aceto, aqua rosacea, nunc odoratis quibusdam suffitibus apparantur. Sicut cum extrema corporis frigent, fotu & fricatione excalefieri desyderant. Si pectus ardet, huic quoque refrigeria adhibentur.

Postremo huc omne consilium nostrum & cogitationem dirigere oportet, vt ne Deus nos in mundi huius negotiis magis quam in doctrina Christi obseruanda, occupatos deprehendat.

FINIS.

DE PRÆCAVENDIS, CVRANDISQVE venenis, Ioan. Liebautij Medici Parisiensis Commentarius.

VENENVM nil aliud esse omnium sentẽtiis comprobatum est, quàm id, quod homini penitus aduersarium, eius substantiã euertere atq; corrumpere potest. plurimum sanè ab alimento dissidens, quod alimentum tota sua substantia in nostri corporis substantiam conuersum ac commutatum, fit omnino simile partibus, quibus alimoniã suggerit: & in illius locum quod defluxit ac ex haustũ est, reponitur: Contrà, venenum non restaurat, ,sed corrumpit ac demolitur: non fit simile nostro corpori, sed partem aut humorem aut spiritum cui adhæret in sibi peculiarem naturam transfert, totamque venenatam efficit: si non protinus, saltem temporis successu, modò promptius, modo tardius: vt sua est naturæ malignitas, corporisque venenum excipientis dispositio, & eorum quæ venenis admiscentur vis ac facultas.

Non enim venenum vires ſuæ malignitatis certo ac definito diei aut horæ aut menſis, aut vnius anni vel plurium termino exerere poſſe putamus.

Multoque minus credimus vllum animal aſſueſcere aut nutriri poſſe venenis citra grauiſſimam ſuæ valetudinis ac vitę perniciem, aut aliorum quibuſcum habet commercium incõmodum maximũ: Proinde, plane fabuloſum exiſtimamus, quod apud Auic. ſcriptum eſt, olim puellam nutritam fuiſſe, Napello, ea tantum ratione, vt reges ac principes quoſdam (quod formoſiſſima eſſet) qui ſecum rem haberent, inficeret: Nec tam facile ac temere quorundam opinioni aſſentiendum putamus, qui aſſerunt carnes quorundam animalium, quæ natura cibis venenoſis victitant, atque ex iis nutrimentum capeſſunt (ſicut ſturni cicutam depaſcuntur: Coturnices veratrum: anates, quæ in ſtagnis & paludibus degunt, bufones aquaticos deuorant: Ciconiæ ſerpentes: Gallinæ, ſcorpiones, araneas, ſerpentes, bufones terreſtres) non modò veneno non inficere: ſed nullam prorſus inferre noxam: quin potius laudabile ac ſucculentum alimentum ſuggerere corpori, non

ſecus quam aliorum animalium carnes: Nam, ſi lac quod ſanguis biſcoctus eſt, è capra quæ veratrum aut elaterium, aut tithymalum, aut ſcammoniam depaſcitur, emulctum, potum mirifice aluum ſoluit: Si carnes turdorum, qui iuniperi baccis veſcuntur, Iuniperum redolent: Si carnes gallinarum quæ abſynthium deuorant, amaritudinem abſynthij referunt: Si medici aſinas aut capras imperant enutriendas herbis accommodatis ægrorum morbis, quorum curationem ſuſceperunt. Denique, ſi paſſim conſtat, eam eſſe alimenti cuiuſque naturam, vt, licet alendo ſuam formam deperdat, ſuas tamen qualitates aliaq; vires retinet, eaſque impertit partibus alendis (Sic enim lactuca ventriculum & corpus refrigerat, vinum vero excalfacit) neceſſariò conſequitur, earum animantium corpora quæ venenoſis cibariis victitant, venenoſa fieri, ac proinde ea in alimoniam vſurpari non poſſe citra noxam: Non inficiabimur tamen venena quædã, ea potiſſimum quę frigida ſunt, citra vllam noſtræ valetudinis iacturam eſculenta poſſe fieri: Sic enim Gal. recenſet quandam Athenienſem vetulam, cicuta in cibis, abſq;

vllo ſalutis detrimento vſum fuiſſe: quinetiam in diuturnis vigiliis, ad ſomnū capeſſendum: in dyſenteria: in mēſium profluuio: in dolore colico: in ſuffocanti deſtillatione, decoctū papaueris, hyoſcyami, mandragorę, vel medicamenta, quæ hæc excipiunt propinamus: fatebimur & hoc lubentiſſimè, venena quædam non alio remedij genere propelli commodius quā aliis venenis, poſſe: Sic enim noxios ac perniciosos humores in intimo corpore deliteſcentes, aliis venenis vtpote turpetho, ſcammonio, colocynthide, elleboro, foras excludimus: Sic cantharidibus, morſui cauum rabidorum vtiliſſime medemur: Sic, icti à ſcorpionibus ab eiſdem ſolent remedium petere: Sic, euphorbium ictibus ſcorpionū ſuccurrit. Nec ob iſta tamen admittenda putabimus in cibos animantium corpora, quę cibis victitant venenoſis: neque vnquam citra maximā vitę noxam vllum animal poſſe venenis aſſueſcere concedemus.

Differentiæ venenorum.

SVnt autē venenorū genera varia, ſpecies ac differentię diuerſę: quarū prima abortu ceu natalib⁹ deſumitur. Nam venenū omne aut ex plantis, aut anima-

lib⁹, aut metallicis exitiosam vim habet: Plantæ lethales habẽdæ sunt, quæ ciborũ naturæ omnino aduersantur, & quæ ingestæ non conuertuntur in substantiam partium, sed partes in seipsas cõuertunt: cuiusmodi est elleborus, aconitũ, cicuta, sardonia herba, meconiũ, toxicũ, ixia. Sic & animalium quædã virus eiaculantur, morsuque lethũ sępenumero inferunt, in quorũ numero sunt cũcta serpentium genera, vipera, dypsas, basylisc⁹, aspis, lepus marinus, rubeta, scorpio, salamandra, cãtharides, pinorũ erucæ, aranei, canis rabiosus, alij quadrupedes, Corpora animaliũ quæ vel peste, vel rabie, vel fulminis ictu, aut venenosorũ morsu occubuerunt: licet nonnulli dicant venenum cum vita animalis consumi, eo ducti exemplo, quod cerui, lupi, apri & reliquæ feræ, quæ venenatis sagittis aut sclopetariis ictibus enecãtur, innocuè comedãtur: Ex metallicis quoque fodinis ac mineris nocentes auras spirantibus, multa prodeunt venenorum genera, vt cerusa, argenti spuma, argẽtum viuum, sandaracha, auripigmẽtum, magnes, gypsum, ęris squamma, ęrugo rasilis, plumbum, & similia.

Secũda à modo ceu forma qua venena interficiũt, petitur: Alia enĩ per os sũpta,

alia admota foris, alia vtroq; modo homines enecant: Quę per os sumpta interficiunt, sub ciborum aut potuum aut medicinarum specie plærumque propinantur, à quibus potissimū reges ac principes, & prælati, & odiosi sibi cauere debent: Quæ vero foris admota tantùm inficiunt, vt plurimum à venenatis & mortiferis animalibus desumuntur. Siquidem hæc homines non morsu modò vel ictu necant, sed & visu, sibilo, & tactu: præter quæ, etiam, quędam odoratu & gustatu interimunt: visu, basiliscus si credamus Galeno: morsu & ictu, viperæ, aspides, scorpiones, rabidi canes: Tactu, serpens ille cuius meminit Auic. qui à milite quodam hasta infixus virulentam vim per hastam transmisit ad manum, quam primum infecit, & deinde totum corpus corrupit: Torpedo piscis manum piscatoris torpidam reddit: sputum canis rabidi, si humanum corpus contigerit, perinde ipsum rabie afficit ac si ab ipso cane esset demorsum: Suffitus aut illitus ex hydrargiro cinnabari, sublimato sęuissima symptomata excitat. Auditu, serpens quidam in Nubia, multum corpulentus, acutum habēs caput, viridis existens coloris: Gu-

ſtatu, ſicut aſpis ſurda, quæ ſputo ſuo, etſi non deglutiatur, perimit: Olfactu, ſicut quidam fungi pernicioſi quorum meminit raſis, qui cum euelluntur à terra, odorati, interficiunt odorantem.

Tertia à facultatibus ac viribus ſibi inſitis deſumitur: aliud enim venenum agit à temperamento ceu qualitate aliqua ex mixtione quatuor elementorum conſurgente: aliud à forma ceu quadam proprietate occulta: aliud vtroque modo agit, nempe & qualitate elementari & forma ſpecifica: Quæ venena agunt à temperamento ceu qualitate elementari: aut calida, aut frigida, aut humida, aut ſicca ſunt: Calida, duobus modis enecãt: vno, cùm tam intro ſumpta quam foris admota erodunt, ac proinde ſoluendo continuum interficiunt, vt lepus marinus: altero, cum inflammant intus & foris vt euphorbium. frigida, duobus quoque modis perimunt: vno, ſtupefaciendo, ſuo inſigni frigore quale eſt opium: altero, ſua ingenti frigiditate meatus reſpirationis obſtruendo, cuiuſmodi plumbũ exuſtum & fungi venefici. Humida, quæ ſua exuperante humiditate membra putrida efficiunt, qualis eſt ſerpens ille apud Gale-

num à quo demerſus quiſpiam in ſomno totũ brachium putrefactũ ac corruptum ſenſit: qualis ſalamãdra, quæ ſi puluerata bibatur idem efficit· Argentum quoque viuũ (ſi credamus Auic.) quod ſua humiditate modum excedente, inſitũ cordi natura humidum corrumpit, vt licet videre in iis qui vnguentis ex hydrargyro illinũtur. Sicca, duobus modis inficiũt, vno, conſumẽdo humiditatem cordis & quaſi in cruſtam conuertendo, vt calx viua: altero diuidendo ac ſeparando partẽ à parte, donec omnia membra vſque ad cor, in minimas partes ſoluantur: quẽ effectum prębet Riſagallum vocatum: Quæ venena, forma ſpecifica ceu occulta proprietate enecant, non habent ſuas vires ab elementis, ſed ab influxu ac aſpectu quorũdam ſyderum fixorum: eáque & ſi tam parua quantitate ſumantur vt ſenſum effugiãt, tamen vſque adeò malefica ſunt, vt breui tempore interficiant, quemadmodum aconitum, napellus, & toxicum, quæ ingeſta in corpus, totum id momento immutant ſibíque ſimili affectione alterãt: Quæ venena & manifeſtis & occultis qualitatibus agũt, id præſtãt vtroque modo quo prædicta duo, quale eſt eu-

phorbium, quod non modò calefaciendo nocet, ſed & forma ſpecifica: hoc vel argumēto certiſſimo, quod theriaca quæ alexipharmacū eſt omnium venenorum quæ ſpecie propria operātur, efficaciſſime valet aduerſus euphorbium hauſtum.

Quarta, duci poteſt à putredine, quæ cum vel interna ſit id eſt in interno corpore genita, vel externa ab externorum putridorum occurſu excitata, duo quoque venenorum genera hinc conſurgunt: venena interna, venena externa: venena interna ceu intus genita, quæ vel ab alimentis prauis & quorum vitioſa eſt ſubſtantia contrahuntur, cuiuſmodi ſunt frumenta, legumina, carnes & quæcunque aut vetuſtate aut negligentia corruptione quadam labefactantur: aut à cibis quidem probis, ſed qui facile putreſcunt, quale eſt lac, fructus horarij & quicunque alieni vitioſique ſunt ſucci: Item, ab humoribus in variis corporis partibus putreſcentibus ſuſcitantur, vt quæ à retento ſemine, aut menſtruis, quæ à bile æruginoſa aut porracea, quæ ex putrido ſanguinis grumo: teſtantur hoc venenorum genus quamplurima ſymptomata quæ inde ſuboriūtur, qualia

ſunt epilepſia, ſuffocatio vteri, ſincope conuulſiones, deliquia animi: venena externa, quæ ab occurſu putridorum excitantur vt quæ ab aqua aut aere quocunq; modo corruptis, à tetris vaporibus à re quacunque putrida exhalantibus: Sic enim infœlix ac inauſpicatus ſyderũ aſpectus, aut concurſus aerem venenatum excitat: Sic auſtrini ac meridionales flatus putredinem quandam exitialem in aere pariunt: Sic aquæ ſtantes ſtagnantes vaporem funeſtum expirant: Sic ex cloacis, ſentinis, ſepulchris, demortuis corporib⁹, erucarum abundantia, lanionum tabernis, latrinis, aceruis caulium putridorum, ex bombycibus, ex vicinia herbarũ prauarum vt cicutæ, apollinaris, mandragorę, buxi, taxi, nerij, aconiti, nucum iuglãdium, napelli atque aliarum herbarum maleolentium, putris expirat vapor qui venenatam contagionem parit.

Quinta ſpecies venenorum recenſeri poteſt (potiſſimum externorum) ea quidẽ à mediis per quæ agunt, petita: alia enim inficiũt abſque vllius ſubſtantię medio, quales ſunt excantationes faſcinationes, prętigiæ, philtra, imaginationes, metus: Sic enim viſu ſæpenumero venenum infertur,

infertur, quod norunt maleficę mulieres, maxime vetulę, & ſtrabis ac toruis oculis, quæ ſuo intuitu infantes ſæpenumero perdunt, aut illis tantum terrorem incutiunt, vt quandoque in comitialem morbum cogant prolabi: Sic feles, ſuis lucētibus oculis quoſcūque perterrefaciunt: Sic philtra, alios in amorē pelliciunt: Sic imagines, ſic ſigilla alios faſcinant: Alia vero venena non agunt ac operantur niſi per alicuius ſubſtantiæ medium, vt ea quæ vel morſu, vel ictu, vel olfactu, vel guſtu.

Sexta ſpecies deſumi poteſt à partibus diuerſis, quibus venena peculiari quadam natura, noxam inferunt: licet enim hoc ſibi inſitum à natura habeant venena, quod cordis facultatem ſiue primò ſiue aliquo alio mediante opprimant, tamen quaſdam etiam alias corporis partes priuatim inficiunt: non aliter quam in medicamentorum cenſu videas alia cerebro vt ſtœchas, alia cordi, vt crocus, alia hepati vt eupatorium, alia denique aliis corporum membris auxiliari: Sic enim inter venena, cantharides veſicę: Cicuta cerebro: lepus marinus pulmoni noxam pręcipue inferunt.

Septima, petitur à tempore, quo venenum ſuam actionem perficit, vnde aliud præſentaneum aliud temporaneum venenum dicitur: hoc quidem quod tardiſſime, illud vero quod citiſſime enecat.

Octaua, ex diuerſitate perniciei ac malignitatis ſuæ: Vnde aliud lethale aliud non lethale appellatur: lethale quod vires ſuas pernicioſas exerens, maiori ex parte perimit, quia duo potiſſima vitæ organa lædit nimirum cor & iecur: non lethale, quod vires ſuas continet, nec inſtrumẽta vitæ planè labefactat, ſed ea tantum quæ vitæ inſeruiunt qualia ſunt pulmo, cerebrum, ventriculus, veſica.

Signa venenorum in vniuerſum.

NOn ſimulatque venenum hauſtum eſt aut admotum ad cor ipſum cõtendit, ſed ſenſim alias partes lędit, & ſanguinem prius inficit, deinde ſpiritus ipſos vitę opifices, poſtremò cor, quæ omnia ſua funeſta agendi vi in ſuam venenatam naturam ac ſpeciem tandem tranſmutat: Proinde non tam citò aſſumpti aut admoti veneni ſigna ſe produnt: potiſſimum vero illius veneni, quod ab aëre putrente

manat, cuius caussa cum occulta ac ferme insensilis sit, non manifesta, qualis in multis venenis quę vel morsu, vel ictu, vel haustu veneficam suã perniciem exerunt, nõ facile dignoscitur qua ratione suũ virus partibus internis cõmunicet: Oportet enim putrentem ac venenatum illum aërem circũfusum, ab arteriis vel minutissimis, quæ per corpus totum disperguntur etiam sub cute, per meatus quos habent, attrahi ad cor, ab eoque, cor eiusque vitales spiritus infici: non quod cor ac arteriæ venenũ illud delectu aut vi quadam sibi insita attrahant, sed quod aërem continuò inspirant (cuius refrigerando cordi maxima est necessitas) quo mediante natura etiam repugnante, venenum quoque trahunt: Sic videas qui sub vmbra taxi aut nerij dormitarunt, aut humi super plantis noxiis, vel prope specus virulentorum serpentium aut cloacas putrentes decubuerunt, imprudenter veneno infici, ob aërem venenatum per ea loca circunfusum, arteriarum inspiratione ad intimas partes attractum: Proinde non est facile veneni cuiusque virus prima statim inuasione dignoscere, sed potissimũ cum eorũ venenata ac perniciosa qualitas par-

tibus interius negociū facessere incipit: Cuius molestiæ certissimā cōiecturā adferunt sæuissima symptomata quæ suboriūtur. Assumpti autem veneni hæc signa sunt: viriū totius corporis prostratio, freq ētes animi deliquium: liuida facies: vertigo capitis: oculi torui ac cōcaui: lingua ac labia nigricantia: extrema corporis, presertim vngues plumbeo colore liuentia: sudor frigidus circa frotē & tempora erumpēs, sopor: acris ventriculi morsus: Corpus maculosum & varium, præ marcore fœdū, terrum expirans odorem: maxime verò si hęc omnia obtingunt corpori bene sano, inculpatę vitę legibus vtēte, statim post assumptum cibum: nam fieri potest vt à praua victus ratione, aut aliis ex caussis pessimi in nobis succrescant humores, qui tandem venenatam acquirant qualitatem ac proinde eadem ferme ac non dissimilia his symptomata inuehant: quales noxæ suboriri consueuerunt à putrente semine, retentis mensibus, grumo sanguinis putrido, bile porracea aut æruginosa putrente. Proinde cautum ac circonspectum medicum esse oportet, qui in hæc singula diligenter inquirat.

Admoti veneni non tam difficile est signa discernere, potissimum quæ à morsu, ictu, punctura, vulnere, sputo venena o: statim enim tumor suscitatur, dolor vehemens, delyrium, potissimum in pũctura nerui, & nisi succuratur, vuln⁹ eiusque labia nigrescunt, suboritur in membro motus ac sensus deperditio, tãdem atrophia, corruptio, ac necrosis.

Veneni à proprietate occulta & forma specifica agentis signa eadem ferme sunt quæ & assumpti veneni.

Veneni à qualitate manifesta ac elementari vires veneficas habentis, hæc sunt: calidum venenum, internas partes celeriter inflammat, sitim inexplebilem excitat, oculos inflammatos, rubentes ac exertos reddit, anxietatem incredibilem parit, inquietudinem assiduam inducit, continuum sudorem exerit: Si acre sit, erodit, exulcerat, pungit, vellicat, putrefacit, cruciatum intolerabilem in ventriculo & intestinis ac borborigmos infinitos in eisdem suscitat: Tandem nisi expugnetur, vomitum, sudores, dysenteriam, prauos totius corporis colores inuehit.

Frigidum venenum soporem, sensum

hebetem, grauitatem, rigorem, motum difficilem, aut inconſtantem toto corpore potiſſimum oculis, ore, manibus, vt in temulentis: frigiditatem totum corpus occupātem ſudores frigidos, liuidum faciei colorem ac terrificantem, ac plæraque alia ſymptomata profert. Ex ſicco veneno lingua areſcit, fauces ſiti incredibili diſcruciantur, aluus aſtricta redditur, vrina ægre effluit, vigilię perpetuæ, totum corpus pene exuccum ac aridum redditur.

Humidum venenum, ſomnum profundum ac inexpugnabilem, alui fluxiones, articulorum, neruorumque luxationes adfert: Poſtremo totum corpus ſæpenumero aut eius pars aliqua putreſcit.

Veneni contagioſi ac ab aere putrente excitati ſigna petenda ſunt ex cauſſis putredinis ac contagionis.

Veneni intus geniti aut aliunde aſſumpti ſigna patent ex inueſtigatione cauſſarum cuiuſque.

Iudicia faſcinatorum ſunt, color malus, oculi triſtes, & demiſſi cum lachrymis, aut nimium ſicci, ſuſpiria, cor triſte, vigiliæ, inſomnia mala, macies in toto corpore. Et hyacinthus rubens, &

corallus, in faſcino palleſcunt, nitoremque amittunt: Et ſi anulum ex aſini vngula digito immiſeris, qui poſt aliquot dies fiat latior, faſcinationis index eſt.

Præſtigiati, vana loquuntur, vaniora imaginantur, extra mentem ſunt, oculos habẽt lucidos, cogitabundi, vigiles fiunt: natiuus in illis color deperit, marceſcunt ac gracileſcunt in dies.

Deuotos curæ magnæ exagitant, ſunt timidi, iracundi, conſilij inopes, ſuperſtitioſi, creduli, ſibi ipſis parum fidentes omnia tuta timentes, ſuæ vitę pertęſi, odioſi etiam ſuis, laruis ac nocturnis ſpectris facile decipiuntur.

Lethalis aut mitioris: preſentanei aut temporanei veneni ſigna petenda ſunt ex ſymptomatum conditione ac moribus.

Præſagia venenorum in vniuerſum.

VEnefica occulta proprietate, omnium venenorum funeſtiſſima ſunt: Ex his quæ manifeſtis qualitatibus agũt, imbecillima ac mitiſſima ſunt quæ humida ſunt, quo nomine placuit nonnullis

nullum venenũ humidum existere, quod nullum sit humidum reperire, quod ad quartum humiditatis excessum peruenerit: Venena vim suam veneficam multo promptius ac citius exerunt in corpora, sanguinea, biliosa, venas latas habentia, in partes molles, spongiosas, in corpora iuuenilia quam in corpora his dissimilia: frequens ac vehemens syncope, sudor frigidus, pulsus paruus, debilis, inordinatus, creber, difficilis anhelitus, omnia lethalia: Lethale quoque si vomitus cohibeatur, si aluus sistatur, si epotum venenum non expellatur, sed ad hepar & venas rapiatur: Si delyrium aut conuulsio, aut vetanus superueniat: Si morsus aut punctus neruus sit, aut arteria icta, si caput musculi aut aliquis articulus vulneratus.

Signa demonstratiua ac prognostica venenorum facilius ex cuiusque veneni descriptione innotescent.

Præcautio venenorum.

INter ea quæ de venenis lethalibus traduntur, ea quę de præcautione agit, ardua maxime ac difficillima pars est: pro-

pterea quod qui venenis ſtruunt aliis insidias, tanto aſtu tamque arte malefica id machinantur, vt peritiſſimo cuique & artis callentiſſimo facile imponant. Qui ergo venena præcauere volet, eaque in ſuſpicione fuerit parari veneno vt ſibi inſidias putet (velut principes ac magnates) operoſa culinæ arte elaborata, confectáque cibaria vitare debet: omnem quoque ſaporem qui palato nimium placeat, aut intenſam guſtui qualitatem excitet, dulcorem nimirum aciditatem, vnctuoſitatem vehementem, ſalſedinem acrimonia temperatam: Hiſce nanque ſaporibus fucare venena ſolent homines malefici ne dolus deprehendi queat. Cibos etiã vitare debet qui candido vel oleraceo colore ſunt, aut qui ex animalium ſanguine parantur: ſiquidẽ albedine venena quædam metallica facile occultãtur, qualis eſt ſublimatũ: ob id ſale candido ac albicante ceu natura ceu arte tale fuerit in cibis condiendis principũ, abſtinendum omnino: & ſale cineritio vtendum: ſanguine etiam animalium quibus veſcimur commodiſſime venenatorum ſanguis inſeritur.

Curet vt coqui & reliqui culinæ inſeruientes, non modo fideles ſint & incorru-

pti, ſed etiam mundi, cauti ac prouidi, ne vllus veneficorum inſidiis relinquatur locus: tum etiam vt ſciant recte diligenterque cuſtodire cibaria, vel aliud vnumquodque quod in ciborum vſum reponitur: animaduertant quoque ne in culinaria vaſa, quæ ſuper vel circa focum eduliis referta reſident, venenatum aliquod animal tecto per caminum decidat, vt quidam exigui aſpides qui ſub tectorum tegulis ſe recipiunt, ſtelliones, ſcorpiones, araneę & ſimilia: Videant etiam ne decoquantur carnes lignis venenatis vt oleandro, taxo & aliis quibuſdam: Quidam ligno oleandri veru fecerunt & carnes eo aſſarunt, & mortui ſunt qui ex eis comederant: aut veru ferreum antea veneno aliquo vel tenuiſſimo inungatur: Dent quoque operam ſedulam vt vinum & aqua aliaque cibaria aut cibariorum condimenta reponantur in vaſis obturatis ac clauſis, vt neque aranei neque ſcorpiones neque ſtelliones, nec aliquod virulentũ reptile vel inſectum ingredi poſſint. Mos eſt hodie frequẽtiſſimus vt principum miniſtri edulia quæ præponuntur edenda deguſtẽt: Laudabilis quidẽ conſuetudo ſed non ea cui plane ſit fidẽdum:

nam pincerna si vitę ac saluti sui domini malis artibus insidietur, poterit seipsum valentissima aliqua antidoto præparare aduersum venenum: Pocillator quoque, qui in seruatæ fidei signum domino præbibit, iisdem præsidiis se tueri poterit aduersus venenum: adde quod vterque tam parca manu vtrunque degustat, pincerna quidem cibos: Pocillator vero vinum, vt etiamsi subsit venenum, nullam inde molestiam ac noxam possit percipere: Accedit huc, quod fere omnia venena, quæ vt interimant cibariis admiscentur, ea arte à scelestis veneficis parata sunt, vt non nisi temporis interuallo vires suas exerant: Ergo principibus non vsque adeo huic consuetudini fidēdum, sed curādum potius vt ministros habeant, quorum manibus edulia administrantur, non ignobiles, non obscuro loco natos, eosq; fideles nec auaritię deditos, neq; inuidos, & qui diu anteà vita ac moribus sunt probati: in quos etiam multa eaque non parua beneficia contulerint. Quinetiam medicos sibi adiungant qui medicæ materiæ sint peritissimi.

Bibant quoque ac comedant potius in vasis vitreis aut fictililib' vitro circūlitis,

quam ex auro & argento conflatis, quandoquidem in eiuſmodi pretioſis vaſculis venena facilius abduntur: Si tamen horũ vſus placeat principibus, munda hæc nitidáque ſeruentur & hominum fidelium manibus committantur.

Caueant etiam ſibi à quibus herbis fiant ſtramenta lectorum, aut quibus lignis ſtuphæ ceu hypocauſta calefiant: nam oleandrum, taxus, napellus & alia quædam iam nota ſunt: quarum candelarum accenſarum lumine vtantur.

Maximè verò curent vt quam fideles habeant ſeruos cubicularios: nam quodã veneni genere cubilia, interulæ, cæteráque veſtimenta poſſunt infici: quare ſerui, priuſquam veſtes ſuis dominis induẽdas offerant, eas manibus diu pertractẽt.

Iubeant quoque vt mangones & qui curam equorum gerunt, equis ſæpe inſultent ſuper iis ſellis, quibus ipſi in equitando vti conſueuerunt. Sunt enim quidam venefici aſtuti, potiſſimũ apud Turcas, qui ſellas equorum ſellarúmque pedifera illinant venenis tanta permeandi ac penetrandi vi præditis vt inſeſſorum ocreas penetrent, donec ad nudas pedis plantas perueniant, & inde per cutis ſpira-

cula ac arterias cuti ſubiacẽtes in corpus ingreſſa, vniuerſa corporis membra corrumpant & abſumant: proinde ſtabuli præfectis mandare debent, vt tam cautè ſellas habenáſque recondant vt ignotis & his quibus fidendum non ſit, eas nec intueri nedum tangere liceat.

Præter cætera habeant medicum fideliſſimum, amiciſſimum, & virum bonum, Dei diuinæque maieſtatis cultorem eximium, qui calleat ea quæ ſua peculiari naturæ dote, præſens venenũ ſignis quibuſdam certiſſimis detegunt: in quorum numero hæc recenſentur à quibuſdam viris fide dignis. Lachryma oculi cerui.

Praſſius lapis, quem plaſma vulgus appellat, ſtatim ſplendorem amittit, vbi in pæſentia veneni cuiuſque fuerit.

Cornu ceu lingua ſerpentis præſente Napello, aut vipera, aut pardi felle exudat: quod tamen non prodit cæteris venenis præſentibus.

Lapis ranæ terreſtris anulo aureo inſertus, ita vt digiti carnẽ attingat, quum primum præſentit adeſſe venenum, tanta digitum caliditate afficit, vt carbonem accenſum, ipſúmque digitum vrentem præ ſe ferat.

Scripſit Albertus Magnus Adamantem orientalem geſtatum, brachio ſiniſtro inter humerum & cubitum annexum, omnium venenorum vim demoliri : eandem vim tribuit Achatę, hyacyntho & ſapphyro orientali: alij eandem facultatem aſſignant ſmaragdo : alij lapidi, quem in capite draconũ reperiri tradunt, vnde draconitis nomen accepit : Aëtites lapis ſi in cibo ponatur, in quo fuerit venenũ, prohibet cibum deglutiri : & ſi extrahatur, mox deglutitur, ſi credamus eidem Alberto, lapidario & varignanæ: ſi quis vaſe potorio (inquiunt Plinius & Vitalis) ex electro vtatur, inſidias veneni vitabit: diſcurrunt enim in eo arcus, cœleſtibus ſimiles, cum ſtridore igneo : Eſt autem electrum quoddam genus metalli, aut ſanè aurum in quo quinta pars argenti inuenitur: factitium tãtum præſtat quantum illud naturale, vt ait Valerianus tertio de re medica : eſt & electrum myrthynum, vulgò porcelana dicta, ex qua figulina vaſa confecta eandem vim veneni experiundi habere dicuntur : Aurichalcum, quum venenum erodens ſentit, tum etiam aliorum plura genera, colorẽ mutat in nigredinem & rubiginem con-

trahit: quare præstat vasa ex illo splendente habere: Est autem aurichalcũ metallum æneum præstantissimum in æris generibus, duorum metallorum nimirum auri & æris mixtura constans, vulgus gallicum, aurũ garrulum vocat (*Or cliquant ou laiton*) & ex eo confecta vasa garrula cymbala nominat: duorum est generum: aliud natiuũ ceu fossile, quale Arist. Philoponus & Agricola nullum amplius reperiri putant: aliud factitium quod ex ære constat tincto cadmię fossilis colore: Aurichalcum (inquit Cardanus) ne pauperibus suum præsidium denegetur, miro modo ab omnibus metallicis venenis mutatur: sed & ab aliis potentibus, præsertim si calidum sit cui immergitur: illud eligi debet valde splendidum & purum.

Et nisi ab omnibus acribus aut acidis succis vitiaretur rem absolutam vndequaque haberemus.

Scripsit Albertus Magnus imaginem serpentarij cum suis stellis cuiuis lapidi præcioso insculptam, vtilissime gestari aduersus omnia venena, eáq; præsertim quæ venenosorum animalium ictu vel morsu relinquuntur.

Petrus Aponensis affirmat, quòd si in

hæmatite lapide ſculpatur homo genibus flexis ſerpente cinctus, cuius caput dextra teneat, caudam verò ſiniſtra, & lapis ille anulo ex auro puriſſimo confecto inſeratur, geſtatus hominem à quocunque veneno tuetur.

Referunt quoque nonnulli ſigilla, quędam ceu characteres, collo appenſà, vel digitorum anulis inſerta vim habere potentiſſimam contra lethalia venena: cuiuſmodi ſigillis ac ſuſpenſionibus an ſit fidendum nil habeo quod ſuadeat: vide igitur nę prius his fidas, quam tibi notabile aliquod experimentum ſuppetat.

Tutius fuerit omni ſtudio prouidere (ſi modo ab aſſumptis venenis quis ſibi metuat) ne vehementi fame ſitíve affectus cibum arte culinaria elaboratum ſumat: ſic namque metus ſubeſt, ne vis veneni celerius rapiatur in viſcera, & qui magna cum appetentia voraciter cibum ſumunt, non facile vim veneni queunt deprehendere: nullum quoque cibum peculiarem edat ex conſuetudine: nec ſolus: nullum certum locum in menſa teneat, ſed frequenter mutet locum: abſtineat à ferculis valdè miſtis, tortis, infarctis carnium, farciminibus, intinctibus:

in edendo, de nulla alia re cogitet: cum primum cibum in os mittit, odorẽ exploret, nam si maleoleat, suspicio est veneni, fœtor enim comes est putredinis: si sordidum aut putridum quid cõtineat, vel diu lingua ac dentibus tractatũ hęreat, vel in deglutiendo impedimẽtum adferat gutturi, vt per gulam demitti non possit, vel strideat sub dentibus, hũc reiiciat: eadem cautione vel potius maiore in potu vtendum, qui non statim hauriẽdus, sed prius pitissandus ac degustandus venit. Breuiter cibus potúsque sumatur summa cum cautione & parca manu: nam (inquit ille) non nisi gulosi veneno confici possunt, solósque confidentes latet venenum.

Vitandi fungi, & quicunque cibi venenis similes, vt anguillæ & ranę non solùm quod hæc venenosa esse possint, sed quod venefici sub ea occasione venenum exhibeãt: vitandũ apiũ, quod simile sit apio risûs, petroselinum paruũ, cicutæ simile: siquid detur ex cuspide cultelli aut nõ edẽdũ aut edendũ ex altera parte: pocula in quib⁹ bibitur, sunto, si fieri possit, è cornu monocerotis, vel cornu cerui factis, vt solent reges apud Philostratũ in vita Apollonij: aut ex ligno cupressi, pini, iuniperi,

mali punici, fraxini: hęc enim venenis potissimũ serpentib. aduersantur, vt quarum arborum vmbram fugiũt: quemadmodũ plurimũ delectãtur iacere sub vmbra saluię, hederę & fœniculi: ob id ab harũ herbarũ potissimũ saluiæ vsu abstinendum.

Tutissimus autem ac securissimus præcauendi venena modus est: vt in eius suspicione semper aliquid præmandatur, quod venenorũ vires retũdere possit: cuiusmodi sunt pingues caricæ, cũ iuglãdibus, rutæ foliis & grumo salis, vt sint rutæ siccæ partes vinginti, nucum siue iuglandium partes duæ, salis quinque, caricarũ pinguium partes totidẽ: hęc enim pręmãsa aut simul cũ cibis assumpta veneni assumpti virus reprimũt, aut etiã per vomitũ expellunt: easdẽ vires obtinet citriorum frequens vsus, hæc enim succo, sem. corticæ, & odore venenis resistunt. Item, napi semen drachmæ pondere ex vino potũ: calaminthæ fol. esus lactucarũ multarũ cũ butyro: butyrũ recens sumptum cum pane: præstantissima omniũ est terra lempnia ad pondus drach. I. vel eius loco mithridatiũ aut theriaca: probantur à nonnullis castaneæ, mespila, pistacia, allium, raphanus, nuces ponticæ, rad. ari, cornua

cerui,folia cupreſſi, pini, iuniperi, medicamen cõpoſitum ex ſemine ſancto,& aſſa fœtida,conſerua flor.caryophyl. aqua ſtillatitia cinnamomi.

Vt autem ædes ab animalibus venenatis liberentur, educanda ſunt domi ea animalia quæ illa edunt, ciconiæ, pauones,eluri, muſtelæ: fuganda odore ingenti iuniperi, cornu ceruini, naſturtij, peucedani, polij, ſtyracis, aſſæ, ſerapini, picis,cedriæ, aſphalthi, trifolij, rutæ, gagatis lapidis,caſtorei, vngulæ cerui, ſuccini,calaminthæ.

Curatio venenorum in vniuerſum.

REuocandum venenũ per eam viam qua corpus noſtrum ingreſſum eſt: velut ſi per os aſſumptũ fuerit, vomitus prouocãdus: ſi per clyſterẽ, clyſtere aluus ducẽda:ſi ex ictu aut morſu aut vulnere, exugendum. Si ergo aſſumptum per os venenũ cuius ſit generis dubium ſit, qualecunque id fuerit abigẽdum vomitu citato quam citiſſime fieri poterit, ſi modo venenum adhuc in ventriculo reſideat: nam ſi in inteſtina iam deſcenderit, illud quamprimum clyſteribus infuſis extrahendum:quinetiã ſi citato quantũuis vehementer vomitu, vomitus nõ ſequatur,

aut nihil veneni per vomitum expellatur, catharticis etiam violentis ac clysteribus sollicitāda veneni foras exclusio: citabitur vom itus multo hydrelæi potu, vel butyro multo pingui & deuorato & calidæ aquæ admixtio: decocto itē maluæ aut seminis lini, vrticę, fœnugr. aut decocto raphani & sem attriplicis ex syrupo acet. & hydreleo assumpto: aut decocto ellebo bori albi, stor. genistæ, summitatū anethi, nucis vomicæ: immisso digito aut penna in oris profundū: quod si vomitus tardauerit repleatur ventriculus oleribus & piscibus salitis, plurimúsq; potus ingeratur: Si vomitus ob id non sequatur, suspendatur per pedes capite declinato, vt qua arte fieri poterit vomit⁹ succedat: hic enim si quod aliud remedij genus, vtilissimus est non solum quod venenum expellat ac vacuet, sed quod assumptum interim venenum, odore, sapore, colore, grumis eiectis arguat & representet: odore quippe & amaritudine cicutā: colore, cerusam & gypsum: grumis concretis lac vel sanguinē: materiæ qualitate & acrimonia, sandaracham, leporē marinū, aut ranam rubetam, aut hyrudinē prodit: ita vt per hęc ad accōmodata & propria singulis reme-

dia via pateat: perſeuerandũ verò tamdiu in vomendo, quoad nec ſapor, nec odor, nec morſus, nec nauſea, nec anxietas ſentiatur, quę ſunt iudicia reliquiarũ veneni: ſi in ventriculo ac inteſtinis percipiatur incendiũ quoddã, indatur ſuppoſitorium acutũ, iniiciatur clyſter acris vt è ventriculo ac inteſtinis foras venenũ attrahatur: propineturverò catharticũ quo aluus deiiciatur ſatis potenter, ad quod opus non poſtremas partes obtinent rhab. agaricus, caſſia ſolutina, aloë, adde ſi vis centaurium minorem: hæc enim præterquã quod aluum deiiciunt, ſua quoque acrimonia vẽtriculũ abluunt & abſtergũt & facultate ſibi inſita venenis aduerſantur: proinde clyſteres iniicientur ex decocto centaurij min. emollientium herbarũ & colocynthide, adiecto agarico: in quo decocto diſſoluetur hyera Galeni aut dia colocynthidos: purgatio inſtituetur ex infuſo rhab. aut pilulis ex aloë confectis: aut etiã diluto elleb. ſi cogat neceſſitas: aut ex caſſia fiſtula ſi modo in inteſtinis eroſio ac acrimonia ſentiatur: hęc enim emolliendo, erodentiũ medicament. acrimoniã obtũdit: vbi & vomitu & alui deiectione vacuatũ eſſe abundè, quod ne-

gocium facessebat deprehẽderimus, tum lacte asinino aut altero lacte vt caprino epoto, vel iusculis ping. ex adipe, butyro ping. aut lacte viscera ac intestina veneni acrimonia oblæsa mulcebimus, nõ aliter quã in dysenteria factitare consueuimus, ídque auxilij vel potu vel clystere tentabimus: imò verò & narcotica his admiscebimus, si istis leuiorib⁹ anodynis nihil profici experiamur: Interea omni arte partes nobiles à maligno huiusce veneni vapore tuebimur, admoto nimirũ regioni cordis cataplasmate cardiaco ex cons. bugl. borag. mithrid. theriaca, granis kermes: aut epithemate eiusdẽ facultatis: hepati quoque ac cerebro aliis cataplasmatibus applicatis: Quinetiam reuellemus deorsum ac reuocabimus vim venenatã, ne in cor partésque nobiles euehatur cucurbitulis affixis pulpis crurum, frictionibus asperis ac vinculis dolorificis earũdem partium, itémque brachiorum, digitorũ, pedum ac manuum: balneo quoque aquæ calentis ex accommodatis medicamentis confecto, vel laconico sudorem prouocante: quandoquidẽ huiuscemodi calor extraneus efficacissimè venenũ ad cutim trahit: vicẽ verò balnei aut laconi-

ci ſupplebit, ſi diſſecto muli aut equi viui aluo, excretis ſtatim inteſtinis, æger in animalis cadauer intromittatur.

Nec vſque adeo his fidendum remediis quin ab antidotis tum ſimplicibus tum compoſitis ſalutare preſidium quæratur: qualia ſunt terra lemnia, mithridatium, theriaca ſcordium, radix imperatoriȩ, angelicæ, zedoaria, bolus armena, ſemen napi & paſtinacæ, ſemen rutæ ſylueſtris, valeriana, mala citria, limonia, aurantia, radix dictamni, tormentillæ, ariſtolochiȩ, gentianæ, nuces ponticæ & alia pene innumera: quæ ſane multo maiore copia exhibenda ſunt veneno correptis, quam venenum metuentibus.

Victus vero ea ſeruanda ratio veneno correptis, vt lac aſininum aut caprinum recens mulctum aut ouillum habeant in vſu frequenti: butyrum quoque: iuſcula carnium pinguium, pinguia enim ideo hîc conuenire creduntur, quod vias obſtruant ac proinde venenum aditu ad cor prohibeant: illi autem degant in aëre lucido, parum aut nihil dormiant, vigilēt vero quantum poterunt: vt enim ſomnus intrò cogit venenum, ita vigiliæ foras euocant à centro ad ſuperficiem: ſuffian-

tur odoratis suffitibus ex myrrha, ligno aloës, ladano, styrace, cortice mali citrei, baccis iuniperi, scordio: si siti torqueantur, hauriant lac acetosum vel oxicratum aquosum: iusculis vtantur in quibus serpyllum, pimpinella, buglosum, borrago incoquantur

Si quod assumptum est venenum, fuerit calidum, iisdem fermè remediis pugnandum quibus in veneno à tota substantia vtendum mox diximus: nisi quod hîc clysteres non acres sed leues iniiciendi: cibaria, omnia frigida tam actu quã potestate vt succus granatorum: lacteus cremor seminum melonum, melopeponum, aqua lactis, ptisana hordeacea: admouenda quoque frigida tum actu tum potentia: versandũ in aëre frigido: quieti & somno indulgendum balneis quoque aquæ egelidæ: sumendum potius mithridatium quam theriaca: Et quia alui profluuium solet subsequi ad hoc veneni genus id sistendum omni astringentium genere.

Si frigidum fuerit, vomendum statim vt dictum est, clysteres iniiciendi acres, calidi, attrahentes: vigiliæ imperandæ exuscitandum à somno: sternutamenta

ciēda: fricandū corpus linteis aſperis verſandū in aëre lucido calido: deambulandum: exercendum corpus: ſudandum ante cibum: Propinandæ confectiones, calidæ, qualis anacardina, diatrion pipereon, diamargariton, cōfectio alkermes: Potus ſit vinum generoſum, cibus allia, cæpe, ſinapi: ſitis tamen imperanda.

Si morſu alicuius animalis venenati, vel punctura, velut alicuius ſagittæ venenatæ, aut vulnere illato ab ictu ſclopeti venenati vel aliunde: exugendum venenum eſt è vulnere ab eo qui nec vlcus in ore, aut gingiuis aut palato, nec dentes corroſos habeat, colluto prius ore cum oleo violaceo aut roſaceo primum, deinde cum vino odorato: Si non adſit qui nō exugat, admouenda cucurbitula vulneri ampla cum multo igne & ſacrificatu: apponendi quoque pulli gallinacei per medium ſecti, vel carnium hædinarum aut ouiuarum, nuper iugulatarum fruſtum, vt calor ille naturalis non ſolum venenum attrahat, ſed vim illius obtundat: pari modo apponenda caro animalis illius venenati à quo ictus inflictus eſt, vt viperina caro morſui viperæ: iecur canis rabidi morſui à cane rabido infixo: Præ-

ter hæc admouenda emplaſtra attrahentia vulneri ex ſtercoribus columbarum, radice arundinis, bulbi, ariſtolochiæ, dictamni, ſinapi, ficubus, cæpis crudis ſimul malaxatis & incorporatis: vinculis quoque arctiſſimis deliganda pars vulnerata ſi fieri poſſit, ne virus veneni intro permeet: nec prætermittendæ ſunt profundæ ſectiones ſi natura partis permittat, venenique ſerpentis intrò malignitas poſtulet: Interea tum vulnus tum vulneris ambitus, illinenda theriaca, aut mithridatio aut aliquo alio alexipharmaco: ne venenum in partes ſanas ſerpat, & vt veneni malignitas reprimatur: eſtque ſumēdum per os aliquod alexipharmacum ad partium internarum tutelam ac robur: pars item vulnerata vel potius totum corpus inuoluendum mulo exenterato aut mula prominente capite, dum adhuc feruet, & tandiu in eo quieſcendum donec vis veneni retuſa fuerit: & cum refrixerit cadauer, idem etiam de alio fiat, quovſque ſat fuerit: mulus enim ac mula quia plurimum habent caloris, cæteris præpollent animalibus ad veneni maliriam refrænādam: Quodſi his remediis non ſaneſcat vlcus, ſed liueſcat aut etiam ad necroſim

tendere videatur, indēdum cauterium in vulneratam partem ad os vſque, vt inde eſchara dura inducatur quæ ſit impedimēto ne venenum ſęuiat in partes ſanas: id tamen fruſtra tentabitur, ſi venenum iam ſerpſiſſe ac intrò ſubiiſſe coniectura ſit, ex colore liuido, ſenſus ac motus priuatione: ob id nec cauterio nec ſacrificatu profundo, tùm opus eſt ſed potius partis amputatione ſi pars ferat ſin min⁹, manet vlcus incurabile, ſolis indigens blanditiis, vt cācer quilibet, nimirum frigidis vnguentis vehementer aſtringentibus, quibus veneni malignitas retūdatur ac latius ſerpere prohibeatur.

Sed iſta ex propria ac peculiari cuiſque veneni curatione clarius innoteſcent.

Curatio propria venenorum aſſumptorum: Et primum ex metallis.

Lithargyrum.

HAuſto lithargyro intumeſcit totum corpus maxime vero lingua: vehemens in internis partibus ſentitur dolor, ac eroſio: vomitus, alui profluuiū, diabete, eodem ferme temporis momēto ſuboriuntur: à quibus ani procidētia, to-

tiusq; corporis liuidus ac plumbeus calor succedũt. Occurrendũ sæuienti veneno, iisq; symptomatibus quæ tãdem consequũtur vbi venenũ serpserit, remediis illisquæ ad frigida venena valere diximus: Omni vero arte foras expellendum venenum est diureticis, vtpote decocto seminis apij, petros. vini albi haustu: aluum etiam soluentibus: tandem propinandum proprium eius alexipharmacum nimirum myrrha ad drachmas tres cum vino.

Cerusa.

CErusa linguam ac vomitum album efficit dentes tamen nigros, doloremque ventris grauantem excitat: adfert quoque refrigeriũ cerebro, indeque delyrium, pectori tussim: ventriculo singultum: intestinis diarrhœam & tenesmum: cordi syncopen: vesicæ nigram mictionem: toti corpori colorem liuidum. Curatur vigiliis, alioquin soporem minatur aut etiam apoplexiam: vomitu, cum decocto seminis rapi & attriplicis: clysteribus acriusculis: Tandem proprio sibi alexipharmaco, vino albo meraco liberalius hausto: aut vlmi liquore, aut oleo liliorum ex hydromelite, aut mucagine

ſemiuum fœnug. altheæ maluæ & pſyllij potis.

Cinnabrium.

HOc ſe prodit vehemẽti dolore & eroſione in faucibus, ventriculo, inteſtinis, ob incendium quod in iis partibus ſuo acri calore ſuſcitat: vnde alui profluuium cruentum tandem ſuccedit: quæ euomuntur rubra ſunt.

Sorbenda iuſcula pinguia, iniiciendi clyſteres ex hydromelite & oleo: ſumendum ſpodium in potu ad drachmas duas quod eius alexipharmacum eſt: & iis vtendum remediis quæ ad ſublimatum & cantharides conferunt.

Viride æris.

HVius eadem ſymptomata ſunt quæ & cinnabrij: curatur autem propriis venenorum calidorum remediis: clyſteres lenientes iniiciendi ex decocto viol. mal. biſmal. ſeminum altheæ, lini fœnug. cathartica propinanda lenientia: Sorbenda iuſcula pinguia, potiſſimum mucago ſeminum fœnug. alth. maluæ, & lini: cuius loco (ſi modo diſpliceat) ſyru-

pus viol. lac acetoſum vinum granat. ſuccus malorum acetoſorum berberis, trifolij: Poſtremo vrina aſini aut fel capreoli cum aqua calida, vel corallum rubrum ad drachmas 2. quorum vtrunque eius proprium eſt alexipharmacum.

Calx viua, Sandaracha.

HÆc ſuæ malignitatis eadem ſymptomata inuehunt, quæ & viride æris: ac proinde eadem curatione indigent, nimirum potu lactis ex aqua mulſa, iuſculis pinguibus, decoctis viſcidis ex ſeminibus alth. maluæ, lini, pſyllij, fœnug. Item, antidotis illis quæ ad cantaridum noxam facere dicemus.

Gypſum.

HVius pernicioſa qualitas non multum diſſimilis ceruſæ & lithargyro, grauior tamen in eo quod maiorem difficultatem reſpirandi inuehat: Huic conferũt origanum cum paſſo, aut oximelite potum. Item, hydromelite: decoctum caricarum: lixiuium è ficulneo aut ſarmentitio cinere paratum cum vino copioſiore, decoctum ſeminum mal. alth. fœnug. lini: maxime vero murium ſter-

cus ex vino potum, quod proprium eſt eius alexipharmacum: aqua egelida cum butyro pota & vomitione reiecta: mithridatium ex meraco duarum drachmarum pondere à vomitu ſumptum: Item, antidota omnia quę ceruſæ & fungorum noxæ opitulantur.

Peculiariter autem gypſum aſſumptum dignoſces ſi labia alba ac mortificata appareant: aluus aſtricta reddatur: ſumma ſentiatur in ventriculo frigiditas.

Alumen.

ALumen hauſtum excitat tuſſim vehementem, phthiſim (niſi illi occurratur) minantem: curatur lenientibus, humectantibus & detergentibus bechicis: quare ſorbendum quouis die lac aſinæ au capræ recens mulctum: deuorandum ſaccarum penidiatum, candum, butyrum crudum: hauriendus ſyr. violaceus, de liquir. de hyſſopo.

Scoria ferri aut eius ferrugo.

HÆc tantã corpori ſiccitatẽ nõ ſtatim ſed interuallo tẽporis parit vt ferme maraſmũ inuehat, proinde

humectandum corpus, tum balneis tum frequentibus clysteribus ex decocto pedum & capitum hœdorum aut hyrcorũ: quinetiam morbi initiò antequam tanta corporis ariditas inducta fuerit, vehementi cathartico, vt diagredio aut elect. de succo rof. per aluum materia foras excludenda, &, statim à purgatione iuscula pinguia aut lac propinandum frequentissime: à quibus menthæ succus, aut lemnia terra, drachmæ pondere ex vino, aut corallium rubrum drachmarum duarũ põdere ex vino: vel potius drachma vna pulueris magnetis (qui eius alexipharmacum proprium esse dicitur) cum aqua calida, aut succo mercurialis., aut blitis in formam pilularum Hic enim cõgregabit omnes squamas separatas.

Æris scoria.

AVt vomitus immodicus, aut alui proluuium hinc suboritur, vna cum dolore & punctione in ventriculo & intestinis: Cuius alexipharmacum est succus acori drachmarum trium pondere cum vino haustus sumpto prius lacte recens emulcto aut iusculis pinguibus, exceptisque clysteribus humectantibus.

Argentum viuum.

HAusto argento viuo si modo illud extinctum non fuerit nec sublimatum, sed purũ ac fluidũ, fœtor oris, anhelitus grauis: dolor sentitur in intestinis ac vẽtriculo, tandẽque, nisi illud descẽdat ac egrediatur, epilepsia ac apoplexia inuehitur: inflatur totum corpus: supprimitur vrina: omniaque totius corporis membra flaccida ac velut paralytica redduntur: quinetiam sanguis, vitales spiritus, ipsa denique cordis substantia congelatur: ac tandem adfertur interitus si largius bibatur: quæ omnia frigidum ac humidum ad quartum vsque gradum indicant argentum viuum.

Hoc clysteribus facillimè educi potest quia graue ac ponderosum: pugnandum tamen in eius exclusionẽ iis remediis quę contra venena à proprietate substantiæ recensuimus, non neglectis interim symptomatibus quæ ab eo hausto solẽt subsequi: Proprium eius alexipharmacum est myrrha drachmarum trium pondere cum vino veteri amaro aut hydromelite aut vino decoctionis absynthij, hyssopi & rutæ pota: vel aurum in puluerem subtilissimum redactum haustum: adde si

vis, amygdalinum oleum, lac bubulum cum ſuo butyro potum.

Argentum viuum extinctum, præcipitatum, ſublimatum.

ARgentum viuum à ſuæ naturæ puritate degenerat, cũ aut extinguitur in ſaliua vel alio liquore: Aut cum in aqua acerrima, qua chymiſtæ vtuntur vel per ſe tantum præcipitatur: Aut cum vnà cum arſenico vel chalcãtho ſublimatur: Deleterium ſane horum vnumquodque, omnium tamen ſublimatum perniciosiſſimum, ſecundum præcipitatum, proxime ſequitur quod ſaliua aut alio liquore extinguitur: Proinde epoto ſublimato quod calidiſſimum eſt, illico lingua ac fauces exaſperantur, non aliter quàm ſi quis immaturorũ ſorborũ ſuccũ hauſiſſet: qualis aſperitas nullo gargarizatu niſi difficilè & longo tempore tolli poteſt: vbi in ventriculum deſcenderit, ei pertinaciter hæret, vnde eroſio ac exulceratio ſtatim conſequitur, ſitis pene inexplebilis, & inexplicabilis anguſtia inducitur. Vnde linguæ tumor, animi deliquium, vrinę ſuppreſſio, anhelitus difficultas, ventriculi & inteſtinorum tormina, tam vehe-

menti erosione vt nisi statim succurratur, pereant affecti, erosis perforatisque ventriculo & intestinis.

Curatur clysteribus, vomitibus, iusculis pinguibus, maxime vero potu lactis bubuli cum suo butyro & vomitione reddito: iis quoque omnibus remediis quæ ad cantharidas assumptas valere dicemus: Eadem curationis ratio debetur præcipitato ac cinnabrio epoto: symptomatibus interea si quæ ab eo oborta fuerint succurrendum.

Arsenicum seu auripigmentum.

HOc assumptum simulatque fuerit maximam angustiam ac asperitatem in faucibus: ventriculi intestinorumque cruciatum: tussim: spirandi difficultatem, & omnia ferme sublimati symptomata inuehit.

Vomendum hîc frequenter poto semper prius butyro aut per se tantum aut addito seminis rapi decocto: Iuscula pinguia sorbenda, oleum amygdalarum dulcium vna cum iure pinguium gallinarum: Clysteres iniiciendi ex pingui iure, cremore ptisanæ & alicæ, aut ex mucagine seminum lini, fœnug. altheæ,

cydoniorum, psyllij: Eius antidotum est crystallum fossile subtilissime pulueratū drachmę pondere ex oleo amygdalarum dulcium potum.

Risagallum.

HAustum tantam sitim, exæstuationem, exiccationē, humiditatisque consumptionem inducit vt neruos contrahat, vnde statim mors consequitur. Eadē methodo curatur qua & sublimatum aut arsenicū: Propinandū frequēter lac asininum & clysteres ex eo iniiciēdi: cibandum iecore porci: sitis extinguenda ptisana hordeacea aut iulep. violaceo: totum corpus illinendum oleo amygdalarū dulcium: Eius alexipharmacum propriū est oleum ex nucleis pinorum, aut ex magnis nucibus expressum semilibræ pondere potum.

Ærugo.

AErugo est velut æris rubigo, præfocat vehementer, erodit ventriculum & intestina, dolores excitat in eis, nauseam mouet, ventriculum subuertit.

Succurritur noxæ, crebris cum lacte & calida excitatis vomitibus, vt in arseni-

co: infusis quoque clysteribus ex asinino lacte & oleo amygd. dulc. potu ex vino albo terræ sigillatæ, vel potius coralli rubri puluerisati sex scriptulorum pondere ex vino, quod eius proprium est Antidotum.

Aqua separationis auri, & lixiuium saponis.

HÆc eadem, sed maiora ac vehementiora, symptomata inuehunt quæ Arsenicum & sublimatum, quod illico in vniuersum corpus diffundantur, & transeundo linguam os & guttur totum vesicis albis repleant, ob id. Difficilior horum quam arsenici aut sublimati curatio est, eadem tamen specie.

Venena ex animalibus assumpta.

Cantharides.

SI admotę cãtharides horrẽda pene toti corpori symptomata maxime vero vesicæ excitẽt: quãto vehemẽtiora ab illis absũptis metuẽda putas? Cuiusmodi sunt vlcus vesicæ, incredibilis in meiendo cruciatus: penis, renum, testium, pubis insignis inflammatio: viscerum interiorum

erosio, eorum maxime quibus obuiant, indeq; sanguinis mictio: præter hæc dextri hypochondrij inflammatio, dysentericum profluuium, defectus animi, ingens anxietas, cordis angustia, dolor, ardor, vertigo, delyrium, amentia.

His vt medearis, illæ foras ducendæ crebris citatis vomitionibus: clysteribus quoque paulo acrioribus infusis: vesicæ verò vlceratæ (vt cui suapte natura plus nocent Cantharides,) succurrendum medicamentis refrigerantibus, crassis, lentis & pinguibus simul mixtis: ideo hauriendum frequenter lac humanum ab ipsis vberibus recẽs mulctum crudum, eclegmatis modo linctum: sorbenda mucago seminis psylij, cydoniorũ & maluæ: syrupi quoque violaceus, nenupharinus & de papauere: succus lactucæ, portul. cucum. cucurbitæ: cremor lacteus expressus ex seminibus papaueris, melopeponum, cucurbitæ, cucum. angurię & lactucæ, affusa violarum aqua aut radicis alth. aut solani vesicarij: quinetiam baccæ decem aut duodecim eiusdem solani cõfractæ & ex aqua portulacę aut hordeacea ptisana: oleum amygdalinum selibræ pondere: oleum è pineis nucleis aut papau. semine:

aqua ſtillatitia maluæ, biſmal. cucurbitæ liberalius haurienda: Inteſtinis exulceratis conſulendum clyſteribus iuſculorum pinguiũ addito hirci ac cerui adipe, oleo roſaceo aqua plãtaginis aut portul. prius eloto: foris vero illinendum oleum roſaceum, violaceum, nenupharinum, papauerinum, è momordica, nimirum pubi, peni, teſtibus: & in meatum pudendi tantillum horum iniiciendum, per cathererem, addito oui albumine diutius agitato, aut ſucco ſedi, vel hyoſcyami, vel portulacæ vel lactucæ: Balneum quoque ingrediendum ex decocto foliorum radicum, & ſeminum maluæ, altheæ, violarum, pſylij, fœnugræci, cydoniorum, lini, hyoſcyami, & ſimilium: Sumenda frequenter theriaca aut mithridatium: vel potius vtendum ſæpiſſime hoc electario: Rec. nucleorũ pineorũ vnc.3. nucis indicæ recẽtis vncias duas: piſtaciorũ ſeſcunciam: ſeminum melonum, cucurbitæ, cucum. papaueris albi, maluæ, ſingulorum ſemunciam: corticis arboris thuris drachmas tres: margaritarum, coralliorũ amborum, ſantalorum alborum ſingulorum

ſeſquidrachmam: ſucci liquiritiæ drachmas duas: baccarum iuniperi drachmam vnam: gummi arab. ſeſcunciam: terræ lemniæ drachmas ſex: ſucci baccarum halycacabi, portulacæ ſingulorum vncias ſex: diluti violarum vncias octo: mucaginis ſeminis cydoniorum extractæ in aqua violarum vncias ſex: ſyrupi viol. vncias quatuor: ſyruporum nenupharis, de papauere vncias decem: quæ terenda ſunt terantur, deinde commiſtis omnibus fiat velut opiata.

Pinorum erucæ, Bupreſtis, ſalamandra, ſtellio.

HOrum caro comeſta, vel aqua in quam hæc animalia ceciderint hauſta, vel herba aut fructus aliquis infectus ſaliua aut mucoſa ſpecie quæ ex toto horum animantium corpore reſudat deuoratus, eadem ferme ſymptomata inuehit quæ & cantharides, quòd ad ventriculum, gulam atque inteſtina attinet non quod ad veſicam: proinde iiſdem indigent remediis.

Rubeta, paluſtris rana, ceu Bufo.

CVm aqua bibitur in quam ſe coniecerit Rana paluſtris: aut cum vel fructus vel herba aliqua comeditur quam vel ſaliua, vel mucoſa quadam ſpecie vel vrina ſua rana terreſtris infecerit, excitantur horrenda ſymptomata: vt oculorum caligines, vertigines, conuulſiones, dyſenteriæ, faſtidium, vomitus, animi deliquium, delyrium, amentia, emiſſio ſeminis, inflatio totius corporis, ſaltem totius ventris, frequens ſyncope: pauci ab hoc veneno euadunt, & ſi qui euaſerint, edentuli fiunt: huius enim veneni proprietas eſt gingiuas mollificare: Curatur euacuantibus per vomitum & ſeceſſum, deinde potu iterato ad ſex dies matutinos theriaces aut mithridatij ex vino: Item, ſanguine teſtudinis marinę epoto addito cumino, leporis coagulo, & vino: aut puluere ſmaragdi vnius ſcriptuli pondere hauſto: quo ſumpto intrandũ corpus exenteratũ animalis quadrupedis magni vt bouis, muli vel equi, & ibi morandũ donec deferueſcat cadauer: idque continuandũ donec oborto ſudore

cedat noxa: corporis exenterati quadrupedis vicem ſupplere poterit clibanus calidiſſimus, vel laconicũ in quo ſudor excitari poſſit, quo remedij genere plurimi ſanantur hydropici: Proprium huiuſce veneni alexipharmacum eſt lapis in capite bufonis inuẽtus, vulgo crapaudina dictus. Quæ ſuperuenerũt ſymptomata curationem peculiarem exigunt: inflatio quidem ventris vel totius corporis, remedia hydropicorum, mollificatio corporis, remedia paralyſeos: Ex corpore bufonis exiccato à veneficis paratur puluis quemadmodum ſcribitur in magia naturali, qui ſi ſumatur eadem ſed multo diligentiora poſtulat præſidia.

Vitulus aquaticus.

VItulus aquaticus eſt vermis paruus longus velut duorum cubitorum coloris ſubalbidi, habitans in paludibus & aquis cœnoſis, & creditur ab aſpicientibus quod ſit pilus caudæ equinæ propter ſimilitudinem ad ipſum: Si aſſumatur eadem inuehit ſymptomata quæ & ranæ terreſtres.

Hyrudo.

VNa cum aquis paluſtribus, lacuſtribus, ſtagnantibus ab imprudentibus ſiti pene inexplebili cruciatis hauriuntur ſæpe hirudines: quæ ſi faucibus aut œſophago hęreant ac affixæ ſint (quod ex earũ ſuctione poteſt percipi) gargariſmatis vtendum ex lixiuio cinerum ſalicis aut ex aqua in qua alumen & acetum efferbuerint: aut ex muria in qua vitrioli aut ſalis armoniaci tantillum, ſinapi, acetum & lixiuium commixta fuerint: Sedſi illæ ambitui faucium hæreant, opem mirificam feret, calidæ balneum, aqua frigida in ore contenta. Siquidem hyrudo ab aquæ propulſata calore, ad frigidã in ore contentam decurrens, facile vnà cum ipſa aqua expuetur: Interdum contingit, quod ſtatim ſub linguæ radicibus, vel in primis faucium partibus adhæreſcit, ita vt depreſſa lingua videri poſſit: tunc forcipibus roſtratis facile extrahi poterit: Quodſi ori ventriculi affixa fuerit, auxilium præſtat muria leuiter pota: fœtida item laſerpitij lachryma: quin & lixiuiũ cum aceto & ſale, aut raphani domeſtici ſuccus cum aceto, aut oleum crudum hauſtũ, quod per ſe tãtum hæc ani-

malia interficit conferunt insuper ea omnia quæ alui tineas & lumbricos necant.

Lepus marinus.

QVi hauserit in potu vel comederit carnem leporis marini statim prorumpet in vomitum vnctuosum ac fœtidissimum, toto corpore inflabitur hydropicorum instar, fietque ictericus citrinus: in plantis pedum vehemens sentiet incendium: fœtidùm ac difficulter admodum spirabit: oculos concauos & rufos gestabit: Adhæc torquebitur tussi sicca, pulmonum vlcere, sputis cruentis quæ omnia illi tabem adferent. Statim hîc ciendus vomitus vel lacte asinino epoto cum passo & maluæ decocto, vel etiam paulo vehementiore vomitorio ex ellebori decocto: aluus soluenda carthartico valido: quibus procuratis alexipharmaco proprio pugnandum, nimirum humano sanguine calente è venis, epoto: humano lacte ab ipsis vberibus exucto: theriaca diatessero per tres dies sumpta: Carne passerum aut vulpina assata deuorata: vino quoque generoso epoto.

Cauda cerui.

INuenitur in caudæ cerui extremis partibus porraceus quidam humor felleæ bili persimilis, quem si quis hauserit, angustiam vehemẽtem sentiet in ventriculo & intestinis, indeque deliquium animi frequens, & cætera Napelli symptomata. Pugnandum statim remediis venenorum ab occulta proprietate, donec venenata materia vel per vomitum vel per aluum deturbata fuerit: Qua tota aut saltem maiori ex parte excreta, sumenda iteratis vicibus theriaca optima cum vino generoso: Item, pistacia & ponticæ nuces in cibis largius deuorandæ: puluis quoque smaragdi semiscriptuli pondere à vomitu ex vino potandus: Totumque corpus oleo è semine citri expresso illinendum.

Fel ex animalibus non venenatis.

OMne genus fellis cum assumitur in cibo vel potu, est ex genere venenorum, licet animalia ex quibus manat, venenata non sint: suboritur huic epoto vomitus biliosus, frequens animi deliquium & ferme omnia symptomata quæ

ad ſanguinem taurinum: proinde huius atque illius eadem curatio.

Fel leopardi, leonis, canis aquatici, canis rabidi, viperæ.

QVi aliquod ex his fellibus hauſerit ſtatim vomet amara, toto corpore flaueſcet & patietur ſymptomata quæ ad hauſtum Napellum conſequuntur: & intra tres morietur horas niſi ſuccurratur: Sin minus, ſpei aliquid ſupereſt.

Vomitus ſtatim ciendus, aluus mouenda: à vomitu theriaca andromachi, aut mithridatium ſumendum: grana aliquot diamoſchi & ambari: puluis diambari, diamoſchi: Totum corpus illinendum aliquo oleo odorato: Butyrum bubulum cum gentianę radice, cinnamomo, & leporis coagulo hauriendum.

Cerebrum cati.

QVi cerebrum cati aſſumpſerit fiet ſtolidus mentiſque expers omnino. Hoc vomitu aluique fluxu deturbandum: à quo propinanda frequenter terra lemnia.

Item, Diamoſchum quotidie ſumendum horis quatuor ante cibum : moſchum quoque per ſe ſemiſcriptuli pondere ex vino pluries potandum.

Sanguis taurinus.

NEmo, niſi inſanus, melancholicus, aut imprudens, aut inſcius, ſanguinem taurinum hauſit : nec quicunque ſanguis taurinus hauſtus fuerit venenatam noxam infert, ſed is tantum, qui recens calidúſque è iugulati tauri venis defluxus, bibitur, antequam concreſcat: quandoquidem is non enecat aliqua propria veneni facultate, ſed concretione tantum quam in ventriculo conſequitur: Sanguinem ergo taurinum adhuc calentem ſiquis largioribus poculis hauſerit, horrenda ſymptomata patietur, ſpirandi difficultatem, ſtranguriam, faucium anguſtiam, ſingultum, cõuulſionem, linguæ rubedinem, dentes cruore infectos : Vomitus citãdus, hauriendum aliquid quod ſanguinem concretum diſſoluat, quale eſt acetum acerrimum calidum, aluus vehementi cathartico ducenda· Spes vero affulgebit ſalutis ſi per aluum fluida & ſtercoroſa egerantur.

Sanguis menstruus aut leprosi hominis.

MEnstruus sanguis mulierum, præsertim biliosarum, & facile rixantium potus, adeo bibentes effascinat & inficit, vt lunaticos, præstigiatos, maleficiatos, obliuiosos & amentes efficiat.

Huic succurrendum potu drachmæ vnius margaritarum tritarum cum aqua melissæ: & balneo aquę tepidę: frequenti quoque consortio ac coitu mulierum iuuencularum, & quæ raro nuptias celebrẽt gaudendũ: sumendum quotidie theriaca drachmę pondere ex aqua fumarię: Item, pastilli viperei scriptuli pondere additis tum margaritis tum theriaca eodem pondere deuorandi in formam boli.

Sanguis hominis cholerici.

ILle, cui in potu datus fuerit sanguis hominis biliosi rufi, detractus in tẽpore rixæ suæ, aut furoris, patietur furores mentis, permistionem intellectus, & omnem exuet modestiam, deinde paulatim exiccabitur.

Huic aquã cucumeris palestini bibere ex vsu fuerit, eiusdem grana masticare, succum

ſuccum ſorbere, ſyrupum nenupharinum potare: Huius alexypharmacum eſt paſtillus vipereus.

Lac intus coagulatum.

LAc coagulatum ex ſe & propria natura ſucculentum eſt alimẽtum non venenum, ſi ante quam ſumatur foris concreuerit: Hoc enim non magno labore coquitur ac digeritur, tranſitque in nutrimentum vt experientia ipſa teſtatur: lac autem quod priuſquam concreſcat hauritur, & vbi aliquantiſper in ventriculo reſederit, vi admiſti ſibi coaguli, aut alia de cauſſa ibi concreſcit, venenatam quandam qualitatem acquirit ex ea concretione: vnde ſtrangulatum, anxietatem atque anguſtiam in ventriculo parit: Proinde iubent medici, vt nemo lac potaturus ipſum bibat, niſi mellis aut ſalis aut ſacchari aut micæ panis tantillum prius admiſceat.

Huius eadem curatio quæ & ſanguinis taurini, nimirum vt ea ſumantur quę ſuapte natura concreta liquant, & diſcutiũt: qua in re auxiliantur coagula ipſa, potiſſimum leporinum: Itę̨m, acetum tepidum

potum & vomitu redditum: Caprifici lac potum: chelidonij maioris succus haustus: napi semen ex aceto haustũ, acetum squillinum, lixiuium: grossi lacteo succo turgentes ex posca sumpti. Brassicæ semen ex lixiuio ficulnei cineris epotum. nitrum per se potum. Conyzæ semen cum pipere ex aceto haustum.

Pili potissimum cati.

PIli omnes imprudenter in cibis sumpti suffocant, anhelitus meatus obstruentes: maximè vero felium ceu catorum exitiales censentur.

Eadem hîc curatio quæ est cerebri cati.

Cati natura venenata.

CAti siue feles non tantum cerebro & pilis sunt venenati sed & halitu, oculorum intuitu, & clamore suo, ita vt nonnulli qui felibus delectati fuerint, attracto eorum venefico spiritu, tandem contabuerint: alij, his visis aut auditis, pauore quodam illico rapiantur, terreanturque plurimum: quod sane non modo ex felium veneno procedit, sed etiam ex propria huiuscemodi hominum natura, qui eos vel intuentur vel audiunt: quæ

nescio cuius qualitatis à cœlo manantis particeps, antipathia quadam mouetur ad eius rei obiectum ac pręsentiam quæ sibi natura contraria fuerit.

His eadem curatio debetur, quæ & cerebrum cati comedentibus.

Sudor quadrupedum.

QVorundam animalium quadrupedum sudor, præsertim equi, asini & muli (quamuis etiam cæterorum sit malus) si imprudenter haustus fuerit: viridē tumidamque reddit faciem: sudorem fœtidum in vniuersum excitat corpus, præsertim sub alis: Perturbat præterea tum ventriculum, tum aluum plurimis in intestinis genitis flatibus: Quod si bibatur ex vino delyrium facit.

Huic confert tepidam largius bibere aut butyrum siue oleum, vt concitato inde vomitu, puluerulentus sudor reiiciatur: Post vomitum prodest vinum cum rosaceo potare: Item, rhabarbarum semidrachmæ pondere sumere addito salis fossitij momento. Confert quoque tanquam proprium Antidotum theriaca Auicennæ ex terra lemnia & baccis lauri confecta.

Castoreum malum.

CAstoreum quod iam putredine nigredinem contraxit, vel illud potius quod è ponto fuerit allatum venenosum est propria sui natura.

Hoc qui sumpserunt furore aguntur, linguam intumescentem exerunt, & sæpenumero tam acuta febre corripiuntur, vt vno tantum fere die intereant.

Toties vomendum butyro & hydromelite epotis, quoad ea quæ reiiciuntur nullum odorem castorei referant. A vomitione sorbendum diamorum, vel succus limonum aut citrei mali admixto saccharo hauriendus. Eius proprium antidotum est semē coriandri tostum, drachmarum duarum pondere sumptum.

Assumpta venena ex plantis.

Ephemeron colchicon.

SVmpto ephemero pruritus in toto corpore excitatur, non secus atque iis qui vrtica aut scilla lacessuntur: interna rosionem sentiunt, ventriculus incendium patitur, aluus cruenta reddit.

Vomitiones ciendæ, aluus clysteribus acribus soluenda: deinde propria antidota exhibenda sunt præsertim humanum lac, asininum ac bubulum: propinandũ quoque Dictamnũ duarum drachmarum pondere: Item, rubi succus: vitis recentium viticularum succus: myrti baccæ tusæ & aqua maceratæ, & in liquorem solutæ.

Anacardia.

ANacardiis assumptis suscitatur incẽdium in faucibus, gutture, ventriculo totoque corpore adeo vt febris inde suboriatur, paralysis in quibusdam corporis partibus, delyrium.

His conferunt (factis prius vomitionibus & clysteribus infusis) olea glacie refrigerata amygdalarum dulcium, è pineis nucleis, è nucibus iudicis aut è papaueris semine: vel butyrum recẽs cum lacte bubulo, sumpta affatim: Item, iuscula pinguia: adeps suillus & anserinus liquefactus, quadrupedum & volatiliũ cerebrum & medulla ossium: Item, omnia quæ refrigerant quæ vt magis refrigerent vult Auic. ea niue aut glacie refrigerari.

Staphisagria.

HAec quia calidiſſima ac maxime acris eſt, ſi ſumatur eadem inuehit ſymptomata quæ cantharides & Anacardia: adurit enim fauces & palatū, vomitiones commouet, ventriculum ac inteſtina erodit, poſtremò ſtrangulat, niſi ſuccurratur: Si hæc non reuomatur propinandum oleum amygda. dulcium cum multo hydromelite: imperanda cita ac velox deambulatio eaque aſſidua: namque hoc tantùm medicamento, valentiſſimè per vomitum exigitur: Clyſteres quoque acres iniiciendi: eaque demum curatio inſtituenda quæ & epotis cantharidibus.

Solanum manicum ceu vua vulpina.

QVi ſolani manici folia vel radicem ſumpſerit ad drachmam vnam cum vino, delyrabit delyrio cum riſu, illiq; obuerſabūtur ſpecies vanę ſed nō iniucūdę: At duplicatus hic modus, ad tres vſque dies mentis alienationem adfert, quadruplicatus vero interimit: cum hauritur ſurgit velut lactis ſopor in ore bibentis, &

induratur lingua, color faciei offuſcatur, ſuperuenit vomitus, ſingultus, vẽtris profluuium dyſentericum cũ mucis & ſquamis inteſtinorũ. Remedio eſt, aqua mulſa copioſius pota, clyſteres acres iniecti, vt tum per vomitum, tum per aluum foras deturbetur: à ſumpta aqua mulſa, aut etiam lacte aſinino aut caprino plurimo, mouendum corpus violenter, quoniam talis motus malignitatem eius retundit, eroſionem prohibet, ipſius reliquias euacuat per vomitum & ſeceſſum: & ſi fuerit lac acetoſum id ipſum multò promptius præſtabit: vbi reiectum fuerit aut ſane eius retuſa malignitas ac eroſio, danda theriaca, & electaria calida cum vino vt alterent eius malam complexionem frigidam derelictam. Eſt enim venenum mortificans & corrodens, ſed plus timendum ab eius corroſione quàm mortificatione: Huc etiam referẽda quæ ad opium conferre dicentur.

Solanum, Italis bella donna.

HOc nõ minus lethiferum eſt, quam ſolanum manicum: huius radix deraſa, aut baccę ſi ſcriptuli pondere in vini ſeſcuncia macerentur duabus horis ad

ſummum, & deinde percolato diluto & digitis preſſo, id vini recentis addatur, quod poculum repleat, totúmque potandum propinetur, fit paulò pòſt vt qui biberint nil prorſus edere poſſint: poculum ſane paraſytis & qui lautas aliorũ menſas paulò frequentius ſectantur, accommodatiſſimum. huius antidotum præſentaneum eſt, acetum potui datũ. Item, hîc conferunt ea quæ ad manicum ſolanum dicta ſunt.

Aconitum.

HAuſto quocumque aconito ſuboriuntur maxillarum aſtrictiones, morſus & eroſiones vẽtriculi, oculorum caligo, & eorundem velut ſubcruentus color, tremores, totius corporis inflatio ferme hydropica: ciendæ vomitiones, aluique ſeceſſus: deinde propinanda theriaca ad drachmas duas cum vino in quo decocta fuerit gentiana: certiſſimum aconiti antidotum eſt radix ariſtolochiæ rotundæ. Item, eryngij radix ex ranarum comeſtibilium vel anſerino iure pota: vinum in quo aurum, argentum, ferrúmve caudens reſtinctum fuerit potum: leporinum, hœdinum, vituli-

num coagulum ex vino potum. Opobalſamum drachmæ pondere ex melle aut lacte cum caſtoreo, pipere, & ruta æquis ponderibus ex vino potum.

Squilla.

EX ſquillis aliæ ſunt quæ, niſi magna quantitate ſumptæ, venenatæ ſunt: mala verò quæ fuerit, id eſt, vt vult Meſuës, quæ ſola nec alteri annexa prouenit, ſuccreſcitque locis fœdis ac graueolentibus, vt apud cloacas aut thermas, vel minima quantitate aſſumpta, ventriculum exulcerat, inteſtina, & venas meſaraïcas, vnde in illis partibus punctiones, acutos cruciatos, tandémque dyſenteriam excitat. Huic ſuccurrit lactis in quo calybs caudens extinctus fuerit potio: vitelli ouorum in aceto decoctorũ ſumpti: iuſcula carnium pinguium: butyrum crudum ac recens copioſè ſumptum: eſus extremitatum iuuenum quadrupedum elixarum.

Flammula.

HAec ingeſta fauces, guttur, ventriculum, & inteſtina magnis afficit incendiis: ſitim inexplebilem ex-

citat: aridam linguam reddit: inteſtina deradit: & ardentem pellit vrinam, imo vero ſęp ſſime mixtionem cruentam excitat intolerabili ſane dolore. Excitatis prius vomitibus & clyſteribus infuſis, confert lac bubulum vna cum ſuo butyro plenis poculis ſorbere. Item, haurire oleum amygdalinum, è nucleis pineis, ex indica nuce, ex ſemine papaueris, ex ſemine lini expreſſum. Item, mucagines ſeminum lini, fœnugræci, maluæ, altheæ, pſylij, cydoniorum: iuſcula pinguia carnium: deuorare etiam baccas halicacabi: conferet quoque fouere iecur ſucco lactucæ, portulacæ, intybi hortenſis: ſantalis rubris aqua roſarum maceratis: illinendi renes, pubes, teſtes & ipſa demum virilia ſucco roſarum, plantaginis, polygonij, cynogloſſi, papaueris, lactucæ & hyoſcyami. Iniiciendi clyſteres ex lacte caprino aut bubulo aut ex decocto pinguium carnium addito oleo roſaceo, & vino è baccis myrti confecto: Poſtremo huc referenda omnia quæ de cantharidibus ſumptis dicta ſunt.

Semen vrticæ.

SEmen vrticæ, illud præſertim quod lini ſemen refert, quo veneris excitandę gratia quidam vtuntur, ſi in vſum medicum veniat aliquando, ea cautione eo vtendum eſt, vt illi admiſceantur ea quæ eius acrimoniam feruorémque immodicum obtundant: cuiuſmodi ſunt piſtacia, pinei nuclei, dulces amygdalæ, nuces ponticæ, & priuatim deglubitum ſeſami ſemen: alioquin ſi largius ingeratur præſertim ſolum, eadem excitat ſymptomata quæ & ſcylla, præter quæ etiam tuſſim priuatim: Proinde eadem huius quæ & ſcyllæ curatio. ſedanda tamen tuſſis quæ huic ſuperuenit, his quæ ſuapte natura pectoris aſperitates demulcent: nimirum oleo amygd dulc. ſyrupis violaceo, & de liquiritia, ſaccharo caudo, diatrach. frig. ptiſana hordeacea ſaccharo aſperſa: præ cæteris verò malorum cydoniorum ſeminibus cõtuſis, & ex calida aqua epotis.

Semen dracunculi.

DRAcunculi ſemen potum aut in cibis ſumptum guttur exaſperat, adurit, pungit linguam, gingiuas & dẽtes vexat,

totique corpori ingens incendium excitat. Huic succurrendum butyro recenti hausto: pulte ex hordeacea farina, additis penidiis, aut saccharo, amygdalino oleo vel recenti butyro.

Coriandrum.

COriandrum quantitate potius quàm qualitate venenosum est, itaque si moderatè sumatur non nocet, imò verò prodest plurimum roborando ventriculo, compescendo ructui acido, cibis concoquendis: cordi exhiharando, intellectui acuendo, viuificandis spiritibus: Si verò eiusdem succus liberalius hauriatur, aut cum adhuc recens est comedatur, mentem ita commouet & euertit, vt ebriorum mores ac motus incompositos, tandémque stuporem ac velut narcosin totius corporis inferat. necnon eodem propemodum symptomata iuuehat quæ opium sumptum. Huic medendum epoto vino meraco aut absynthite: iusculis pinguibus gallinarum & anserum copiosè salsis haustis: passo ex lixiuio assumpto: muria epota. maximè verò theriaca magna drachmarum duarum pondere ex vino generoso sumpta: diamoscho & diamba-

ro ex vino hauſtis ad noxas cerebri: Eius proprium antidotum eſt vincetoxici herbæ radix ad drachmas duas potui data.

Pſyllium.

PSyllio epoto ſuboritur toti corpori frigus, torpor, anhelitus difficultas, alui tumor, & tāta denique cordis anxietas vt plærunque oborto ſudore commoriantur ægri. Vomitiones ciendæ, aluus ſoluenda, iiſdem denique remediis vtendum quibus in coriandro epoto.

Cicuta.

CIcuta pota vel in cibis ſumpta vertigines excitat, caliginem oculis offundit, viſum adimit, mentémque vſque adeò perturbat vt in furorem agi videātur qui illam hauſerint. Deturbandum hoc veneni genus per aluum & vomitū: deinde vinum generoſum hauriendum aut vinum abſynthite, ídque repetendum per interualla: vel apij ſemen aut radix iridis: aut folia lauri, aut origanum, aut ſeſeli maſſilienſe, aut piper vna cum vrticæ ſemine: aut caſtoreum cum ruta & menta, aut ſemen cardamomi, amonij, ex vino generoſo in potu ſumenda. Item,

nitrum ex copiosiore aqua hauriendum: vel quod omnium præstantissimum fuerit, drachmæ duæ theriaces ex decocto dictamni: aut gentianæ radix ex vino, sumenda. Hoc enim cicutæ verum est antidotum: Interea corpus omni arte excalfaciendum erit tum deambulatione & quouis alio motu paulo vehementiore, tum frictionib', fotibúsque admotis præcordiis potissimum.

Taxus.

TAxus non tantùm suis foliis, baccis & succo hausto venenatus est, sed & vmbra sua sub ea dormiẽtes enecat: maximè verò eo tempore quo iam florere inceperit: quin etiam inficit vmbra suorum frondium eorum fluminum aquas in quorum ripis crescit.

Quas noxas experiuntur potissimum homines ac aues, minus verò his quadrupedum omne genus. Excitat his, qui eius baccas esitarint, aut succum hauserint, miras angustias, inflationem ventris, vniuersi corporis inflammationem, febrem, alui profluuium. His noxis succurritur epoto decocto fœnugræci: aut deuoratis palmulis, aut viticis semine, aut frõdibus,

aut hausto eorum decocto. Conferunt & caricæ ex melle aut saccharo, aut iulapio sumptæ. Præterea defrutum, pinguia, & quæ crassum dant alimentum auxiliantur: non omissis tamen clysteribus & vomitionibus, vt in aliis omnibus sæpenumero dictum est. Conuenit & diacastoreum potum drachmarum duarũ pondere. Item, baccæ iuniperi eodẽ põdere.

Apium risus seu sardonia herba.

SArdonia herba si edulio fuerit, vescentibus neruos contrahit, rictu ora diducit, vt qui mortem appetunt velut ridentium facie intereunt: à qua affectione de sardonio risu adagium in vulgus infausto omine manauit. Huic conferũt potio plurima lactis & hydromelitis: puluis castorei è vino dulci potus: vinũ dulce potum ad ebrietatem vsque vt inde dormiant affecti: melissophyli succus ex aceto sumptus. Item, balnea & laconica ex decoctis stœchados, hyssopi, saluiæ, rutæ, betonicæ, chamepithys, amaraci, origani, calamint. puleg, dictamni, chamælæ, satureiæ acori, nardi syriacæ & celticæ, asari, valerianæ, cyperi, rosmarini: nec abs re fuerit inungere occipitium,

ceruicem, & vniuerſam ſpinalem medullam oleo liliorum, de caſtoreo, lumbricorum, de coſto, de hyperico: vnguento item vulpino, Aragon, Agrippæ.

Hyoſcyamus.

HYoſcyamus comeſtus aut potus inducit ſenſuum mentíſque alienationem ebriis ſimilem, iactationem corporis cũ diſtortione: quibus ſymptomatis ſuccedit exolutio animi deliquio ſimilis, oculorum rubor, pruritus, deinde tremor: prætere a omnino delyrant ægri, & putãt ſe flagris corpore cædi: iiſdem caligant oculi, oſſium compagines laxantur, lingua intumeſcit, ſpumat os, rufeſcũt oculi, ſpiritus difficulter redditur: Huic fiunt vertigines, ſurditas, gingiuarum & totius corporis pruritus, comitialis morbus, vocíſque diuerſitas: nam quandoque rudunt affecti aſinorum mulorúmque more: & equorum modo hinniunt.

His noxis ſuccurrendum citato vomitu & aluo turbata: deinde verò lacte omni, præſertim aſinino poto: hydromelite largius hauſto: nucleis pineis deuoratis: longo pipere, atque etiam piſtaciis largius manducatis: decocto mori radicis, & opo-

opobalſamo ex lacte poto: theriaca, mithridatio deuorato: decocto ſem. vrticę cardamomi, baccarum lauri & foliorum.

Mandragora.

HAuſta mandragora confeſtim veternus inſequitur, ſegnities, lãguor, triſtitia, exolutio, ita vt clamoribus & torſionibus nullis à ſopore expegefactio vllo modo poſſit fieri, quin ad amẽtiam ſtatim reditus fiat: ea autem fallere non poteſt bibentẽ aut comedentẽ, quòd odore ſit admodum graui ac nauſeabundo, amaro iniucũdóque guſtu: nec tamen niſi copia ac quantitate nocet.

Remouentur noxæ huiuſcemodi poto hydromelite copiociſſimo & vomitu reiecto: nitro cum abſynthio ex dulci vino aut paſſo ſumpto: pipere, ſinapi, caſtoreo, rutha ex aceto tritis & ad olfaciendũ datis: Lucernarum extinctarum fumo olfacto: coriandri ſemine & pulegio ex aqua calida poto: veratri albi puluere naribus infuſo: cantharidibus ex fermento occipiti impoſitis: Nec prætermittendi clyſteres acres: frictiones aſperæ totius corporis: cucurbitulæ admotæ occipiti, ſcapulis & natibus: vincula dolorifica extremarũ

partium: ſternutamenta citata, puluere rad. ellebori: Potiſſimum verò remedium his qui vel radicem, vel pomum, vel ſuccum mandragoræ hauſerint, eſt vnius diei ferre inediam: interea verò vinum meracum plenis poculis haurire, & acetum olfacere cui ſit admixtum caſtoreum: Certiſſimum eius antidotum, eſt radicem raphani domeſtici cum pane & ſale triduo deuorare: frequentérque ſumere theriacam magnam cum vino generoſo.

Nux metella aut vomica.

NVx metella etiam ad ſemidrachmam ſumpta non tantùm canes, ſed & homines enecat: primum quidem vertigines & faciei ruborem inducit: quin & oculorum caligines, temulentiam, inexpugnabilémque ſomnum: poſtremo ſudorẽ frigidũ, vicinæ mortis pręſagium.

Ciendus vomitus pluries, oleo & aqua calida: à vomitu propinandum butyrum, & vinum meracum copioſum, additis pipere, pyrethro, lauri baccis, cinnamomo & caſtoreo: fouẽdæ partes extremæ nempe manus & pedes aqua calida: eædem illinendæ oleo balanino & coſtino: fri-

candum totum corpus frictionibus asperis: illud item excalfaciendum linteis calidiſs . admotis ac affricatis : ad celerem greſſum corpus cogendum : poſtea refocillandum cibis dulcique vino:in ſumma eadem curatione vtendum quæ in opio dicetur.

Opium.

INgratus opij ſapor facile opium ſumptum detegit, & vnumquemque admonet ne quis illo vtatur, néve venefici illud cuiquam propinent : eo tamen per imprudentiam aut ignorantiam ſumpto maiori quantitate quam deceat, ſuboritur ſtupor, veternus, totius corporis perfrictio, ſingultus, vertigo, oculorum caligo, pruritus ingens totius corporis cum grauitate, color plumbeus faciei, labiorum, oris & vnguium: inualeſcente vi veneni, ſuperuenit difficultas anhelitus, loquelæ amiſſio, ſubeth, inferioris maxillæ laxatio, naſi diſtorſio, præcordiorũ diuulſio, frigidus anhelitus, conuulſio, tandem ſtrangulatus cum frigido ſudore . Quanquam non omnes æque noxam recipiũt, nam ſanguinei & cholerici minus afficiuntur: phlegmatici, temperamento fri-

gidi, ſenes magis: noxáque inde maior futura eſt, ſi cum vino tenui hauriatur: vinum enim, ipſum per venas celerius ad cor deducit.

Curatur vomitu citato, aluóque ſoluta ſatis vehementi cathartico, à quo decoctum caſtorei & piperis in vino hauriendum, ídque bis aut ter repetendum. Sumenda quoque theriaca optima, aut mithridatium, cui aliquid balſami addatur. Allia frequenter comedenda quoniam hæc calfaciendo conferunt: Excitandi ægrotantes ſternutamẽtis, fibulis, frictionibus, odoramentis è moſcho, caſtoreo, laſere, ambaro naribus inditis, quin & ſulphuris fumo: interea vinum meracum largius potandum, donec incaleſcat ac moueri corpus incipiat: aut vini meraci loco, vinũ ex abſynthio & cinnamomo: aqua quoque theriaculis propinãda quæ plurimum poteſt in venena frigida: probant nonnulli hanc opiatam Rec. aſſæ fœt. caſtor. pyrethri, piperis, myrrhæ, ſauinæ an. quantum ſuff. terantur ſimul & cum melle fiat mixtura è qua ſumatur drachma ex vino generoſo.

Napellus.

INgesto Napello sæua statim consequuntur symptomata: labia inflammatur, lingua adeò intumescit, vt exeri extra dentes & oris amplitudine capi non possit: intumescunt ac prominent oculi: vertigines & animi deliquia frequẽtissimè inuadũt: crura imbecilla ac penè immobilia redduntur, corpus liuidum, tumidum ac penè cachecticũ fit: pauci ex eo euadunt, quoniam est venenũ ab occulta proprietate: Si tamen euadãt, hectici aut phthisici aut epileptici fiunt: tanta enim est huiusce veneni malignitas, vt nullis quantũuis generosis remediis expugnari possit. Sagittæ illius succo illitæ subitò interficiunt.

Succurrendum illicò excitatis prius vomitibus ex semine napi aut rapi: deinde sorbitio propinanda ex butyro bubulo cocto cum vino, sæpè ac largè. Item, sumendum decoctũ putaminum glandium ex vino: confert diambari & diamoschi puluis. Item, ambarũ & moschus præ cæteris per se & cũ lemnia terra ex vino pota. Quòd si hæc non proficiant, nil sperandũ posteà. Conferunt quoque radices capparis contritæ est cum pauco croco &

cinnamomo potæ: Item, ſmaragdi puluis ſumptus ad duas drach. ex vino, niſi paulò ſumptuoſius hoc eſſet remediũ: vilius iſtud eſt, ſed tamen præſtantiſſimũ, nimirum mus qui Napelli ipſius radices depaſcitur, ſiccatus & in puluerem ebibitus. Item, & hoc longè præſtantius: ſumito muſcas illas quæ flores Napelli depaſcũtur, illiſque victitant, viginti quatuor numero, terræ ſigillatæ vncias duas, baccarum lauri par põdus, mithridatij quoque optimi par pondus, excipe omnia cũ melle & oleo ſufficienti: fiat mixtura. Cape drachmam vnam huius cum vino.

Fungi.

EX fungis alij lethales ſunt toto genere ac proinde venefici: alij ſola copia: Hi cum natura humidi admodum ac frigidi ſint & lentore non modico ſcateant, ſi ſumantur in cibis ſine pipere aut alio aromatico puluere, maiori quantitate quam ætas, aut temperamẽtum, aut ventriculi, qui eos ingerit, calor imbecillus ferre poſſit, ſtrangulant & denique interimunt niſi citiſſimè ſuccurratur. Cognoſcuntur qui lethales ſunt, ſi frangantur, quòd illicò varios mutẽt colores, ſtatím-

que computreſcant: qui nigri, vel viride, vel in nigro purpareſcentes viſuntur, linidi coloris intus, rimoſa ſtria, pallido per ambitum labro: Hi ne noceant decoquẽdi cũ pyris ſylueſtribus, aut hæc ſi deſint cum domeſticis auſteriuſculis tam recentibus quàm ſole ſiccatis, aut cum cortice vel foliis eiuſdem arboris: hæc enim ſunt proprium fungorum antidotum: qui fungi propria natura venenati naſcuntur, longe maiora ſymptomata inuehunt quã cæteri: quandoquidem non modo ſuffocant, ſtrangulántque comedentes: ſed etiã inteſtina exulcerant, ventriculum inflant, ſingultum & punctionem excitant, corpori vniuerſo pallorem inducunt, & vrinam remorantur: tandem frigus, tremorem, interceptionem arteriarum, animi deliquium, ſudorẽ perfrigidum, & mortem ad poſtremum immaturam.

Citandæ vomitiones citiſſimè: aluus ducenda vehementi medicamento: à quo ſuccus raphani domeſtici, aut rutæ folia, aut origanum, aut mel ſumenda: deinde theriaca, & mithridatium ex aceto acerrimo, aut ex oxymelite, aut ex aqua vitæ ſorbenda: horum loco aqua theriacalis propinari poterit: aut vinum generoſum

in quo piper conferbuerit : aut diapipereon, diacyminum, diagalanga, diamoſchum : vel etiam allium crudum deuorandum:oua quoque gallinacea cum ariſtolochiæ drachma ex poſca deuoranda: porrum ſub cineribus coctum hauriendum vel comedendum . Decoctum ſatureiæ & origani, vna cum fimo gallinaceo albo ex melle aut aceto potandum: lixiuium ſarmentitij cineris ex acida muria hauriendum.

Veratrum ceu elleborus.

ELleborus vterque veneficus, potiſſimum verò albus vt paſſim Galenus & Meſuës ſcribunt: vterque niſi corrigatur & ea cautione qua monet Meſuës hauriatur aut deuoretur,noxas non mediocres concitat : nimirum vomitum, alui profluuium , anguſtiã cordis & ventriculi, inteſtinorum tormina, ſtrangulationes, ſpirandi difficultates : deinde perſeuerante veneni malignitate principum facultatem imbecillitatem , deliquium animi , crebram reſpirationem, ſudorem frigidum : Poſtremo ſingultum, ſuffocationem ſubitam : conuulſionem, mortis proximæ præſagium.

Vtrique conferunt vomitiones, aluíque turbationes quacunque arte illæ prouocari poterunt: à quibus propinanda theriaca, quæ vim habet potentissimam refrenandæ superpurgantis medicamenti ferociæ: quãquã ellebori albi hoc propriũ sit antidotum, aqua mulsa largius sumpta: & nympheæ flores duarũ drachmarum pondere potæ: Quemadmodum ellebori nigri, absynthium vino potum: aut lemnia terra, aut nardus indica vna cum castoreo pota: aut theriaca andromachi, aut anisi semen ebibitum: Quòd si venter intumuerit, illi admouenda linteola calefacta igne, itémque sacculi flatus discutientes.

Euphorbium.

EVphorbium epotum fauces & guttur vehementi admodum incendio vexat: corpus vniuersum inflãmat, ventriculum & intestina magno dolore erodit, singultum excitat, & continuas alui fluxiones.

Vomitus prouocandus butyro hausto, oleo amygdalino: iusculis pinguibus: aluus soluenda clysteribus: à quibus haurienda aqua solani hortensis, violarum,

nymphez: ſorbenda mucago ſeminum maluæ, altheæ, pſylij, cydoniorum lini: caphura ex aqua roſacea: lac acidũ hauriendum: vinum granatorum: aqua ſtillatitia, aut ſuccus, aut decoctum anguriæ, cucumeris, cucurbitæ, malorum acidorum potanda, vbi prius glacie aut niue refrigeratæ fuerint. Eius antidotum eſt ſemen citri ex vino, in quo radix enulæ inferbuerit, potum.

Tithymalus.

OMne tithymalorum genus expreſſum, ſi lacte ſuo ingeratur in corpus, eadem quæ elleborus, ſed multò vehementiora ſymptomata inuehit, hoc vel argumento certiſſimo, quod cum facies aut manus eo lacte illinuntur ſurgit in tumorem & diſcolor redditur, velut leproſorum facies: potiſſimum quod ex eo ſuboritur ſymptoma eſt alui dyſentericus fluor: cui conſulendum vbi è ventriculo per vomitũ & ſeceſſum deturbatum fuerit venenum: Antidotum eius præcipuum eſt theriaca andromachi ex vino pota in quo cretenſe dictamnũ incoctum fuerit. Item, mumia ſepulchrorum drachmæ pondere ex meraco hauſta: Nec ſunt

omittenda remedia quæ ad Euphorbium valere diximus: præ cæteris hîc consulendum profluuio alui dysenterico, potu, clystere, balneis, cibis astringentibus: cibi sint, oriza, cydonia, sorba, mespila, pyra, lentes, excorticatæ aut bis coctæ reiecta prima aqua & expressa diligẽter: puls ex farina similæ condîta cum lacte vstulato: caro pullorum assa atque condîta cum cera recenti & adipe renum caprarum, vel hircorum, simul ad ignem in sartagine dissolutis & roratis super assaturam: potus sit vinum rubrum ponticum cum duplo aquę pluuialis chalibeatę: vel aqua decoctionis sumach & myrtillorum cum sacch. ros. dulcorata. Remedia verò erũt, semen nasturtij ad drachmas tres decoctum in lactę ad concretionem, potum: hæc si non profuerint veniendum erit ad narcotica, nimirum ad Philonium persicum, athanasiam, requiem, tripherã magnam cum opio: balnea fuerint ex aqua pluuiali in qua rosæ, balaust. cortex granat. folia & fructus rubi, pyra pontica, mala acetosa, mespila, sorba, gallæ cupressi, cupulæ glandium, folia vitis agrestis, berberis incoxerint.

Turpethum.

TVrpethum haustum aut deuoratum eadem symptomata adfert quæ & tithymalus: ac proinde eadem curatione opus habet.

Scammonium & diagredium.

DIagredium, scammonium correctũ ac præparatum est: Vtrunque tamẽ venenatum nisi minima admodum quãtitate & correctum sumatur, adfert eadẽ symptomata quæ & tithymalꝰ: vtriusque proprium antidotum est, lac à quo demptum fuerit butyrum epotum: Item, cotoneorum malorum succus ebibitus, rhois succus epotus, ribis vulgaris vinum haustum.

Colocinthys.]

E Colocynthide epota eadem quæ ab euphorbio nascuntur incommoda: eius antidotum est lac bubulum & butyrum recens potum: Theriaca andromachi deuorata: lemnia terra, & smaragdi puluis pluries pota: Itẽ, omnia antidota quæ ad euphorbiũ valere diximus.

Ciclamen,

CIclamen hauſtũ eadem ſymptomata inuehit quæ & tithymalus, maximè verò alui profluuium: Eius remedium eſt lauri baccæ duarum drachmarum pondere potæ: gentiana, nigrum piper, in potu hauſta: Theriaca, lemnia terra deuorata.

Thymelæa chamelæa, ceu mezereon, & earum ſemen cocognidium.

AB his epotis pituitoſæ ſpumanteſq; excitantur vomitiones, alui profluuia, intolerabiles inteſtinorum & vẽtriculi eroſiones, anguſtiæ, inflammationes, & vniuerſi corporis cruciatus: ſitis implacabilis, ſingultus, conuulſio, prępedita locutio, & multa alia ſymptomata, ſæpe multo vehementiora quam quæ ab epoto euphorbio. Huc reuocanda ſunt euphorbij remedia, præter quę theriaca andromachi, lemnia terra, ſyrupus roſaceus ex hordei ptiſana, origanum toſtum epotum: compeſcendus vero vomitus, qui hîc plurimum negotij faceſſit, vbi reiectum fuerit venenum ſum-

ptis myrobalanis ſacchar. conditis aut ſiccis: nucibus condîtis: diacydonite: ſaccharo roſ. diutius inueterato, addita terra ſigillata: cornu ceruino combuſto: coralliis: vino granatorum: ſucco prunorum ſylueſtrium: ſucco ſylueſtrium roſarum: myrti baccis: Illinatur ventriculus totuſque venter oleis maſtiches, myrtillorum, cydon. additis pulueribus nardi celticæ, menthæ, glandium thuris, foliorum myrthi, &c.

Bryonia.

HÆc euphorbij licet minora adfert incommoda, ac proinde eadem curatione indiget: Remediũ eius p'oprium eſt theriaca ex vino hauſta in quo helenium decoctum fuerit.

Cucumer aſininus ceu ſylueſtris & erraticus.

QVi hauſerit ſuccum cucum. aſinini, patietur excorationem in gutture, ſolutionem ventris & cruciatum inteſtinorum: danda huic theriaca magna cum decocto baccarũ lauri & melle ad drachmas duas: Eius antidotum eſt vncia vna ſucci menthæ.

Papauer nigrum.

HAusto succo papaueris nigri stupor mentis, sopor, dementia non aliter quam ab opio excitatur: Eadem suboriũtur symptomata, epoto eiusdẽ semine: Sumẽda theriaca magna, & diacastoreum, aut confectio anacardina ad duas drachmas cum vino: Eius antidotum est allium crudum.

Cherua ceu Cataputia maior, aut Ricinus aut palma Christi.

SVccus Cheruæ haustus parit vomitũ assiduum & dolorem ventris: eius remedium est theriaca magna, pondere drachmarũ duarũ pota cum vino generoso calido: Item succus hyperici.

Nux & Auellana.

QVi nuces aut auellanas rancidas comederit, patietur nauseam, prostrationem appetitus, vomitũ & viriũ animalium imbecillitatem: Quibus medendum succo cydoniorum & pomorum: Quodsi ructus superueniat, propinandum diacyminum vel diapipereum, cum vino gene-

roſo ventriculuſque illinendus oleo nardino.

Remedia conuulſionis excitatæ à venenis aſſumptis.

COnuulſioni quę ſuperpurganti medicamento, (qualia omnia ſunt quę proximè deſcripta ſunt,) ſuperuenit auxiliandum humano lacte ab ipſis vberibus exucto: ſucco amygdalarum dulciũ recens extracto: nucleis pineis, piſtaciis, nucibus indicis, ſemine melopeponum, omnibus in mortario contuſis & caporũ iuſculo colliquatis, addito cãdidiori ſaccharo: Succo carniũ elixatarum, aut aſſatorum caponũ, phaſianorum expreſſo: reſtaurantibus ſtillatitiis earundem carnium: vitellis ouorum, carnium iuribus admiſtis & ſaccharo reſperſis.

Aqua frigida, vinum meracum, Piſces refrigerati, carnes ſuffocatæ.

AQua frigida abunde pota præſertim à balneo, aut curſu, aut vehementi exercitio ſtrangulatũ & dolorem infert. ab ea ſtatim bibendum piper, aut vinum generoſum, aut aqua ſtillatitia cinnamomi, aut aqua vitæ pauco cinnamomo &

ſaccharo

ſaccharo aromatizata.

Vinum meracum itidem epotum à balneo curſu, vehementi exercitio inducit temulentiam, vigilias, dolorem capitis inſignem: Vomendum: Succus braſſicæ hauriendus: acetum teſticulis admouendum.

Piſces ac carnes elixæ & adhuc feruẽtes humidis locis diutius aſſeruatę, ſubindeque frigidæ deuoratæ, eoſdem malos pariunt effectus, quos à maleficis fungis excitari diximus: tametſi quandoque non niſi duobus aut tribus diebus poſt appareat noxa. Toſtæ præterea carnes venatorum ſubeunt naturam, ſi calidæ inter duas ſuffocentur patinas, obuoluanturque linteis ne exhalare poſſint. Eadem etiam mala inferunt morticinæ carnes eſitatæ, quemadmodum & eæ quarum animalia aut à venenatis ſerpentibus, aut à brutis rabidis demorſa, aut fulmine icta interiere: quoniam harum eſu ſæpius coli dolor, inflammatio, anxietas, alui profluuium, furor, obliuio, veternus morbus, & tandem mors inſequitur: Item, oua barbi piſcis ac lucij vſque adeo venenata ſunt vt ſi largius ſumantur, in magnũ diſcrimen adducãt.

Piscium curatio eadem est quæ & fungorum, nisi quod pisces non sunt comedendi cum pyris syluestribus sicut fungi: carnium vero suffocatarum malis succurritur excitato prius vomitu, infusis clysteribus, mox vini optimi & odorati potu, admisto cydonioru̅ maloru̅ succo: à vomitu bibe̅da terra sigillata, vnà cum agallocho & mastiche: estque eade̅ harum curatio, quæ coli affectibus adhibetur.

Propria curatio venenorum suas vires veneficas foris ac extrinsecus exerentium in corpus.

VEne norum quæ non epota aut in cibis sumpta, aut intus genita, sed foris quocunque modo, veneficam nostro corpori noxam inferunt, varia sunt genera: alia enim contagione quadam, qualis est aër aut aqua quocunque putredinis specie infecta ac coinquinata, vnde infiniti pene affectus contagiosi excitantur: Alia, morsu quale illud est quod à cane rabido infligitur: Alia, ictu siue punctura, quale illud est quod scorpionis, aut pastinacæ, aut muris aranei, aut similium animalium venenatoru̅ aculeus infert: Alia vulnere,

qualia illa ſunt quæ gladius aut ſagitta intoxicata incutiunt: Alia ſuffitu aut inunctione, qualis eſt litus aut ſuffitꝰ ex hydrargyro: Alia odoribus: Alia vmbra ſola vt taxi vmbra: Alia viſu vt baſiliſcus ſi vulgo credamus. Alia faſcinationibus ac præſtigiis: Iam de his ſigillatim agẽdum: prætermiſſis interim venenis illis quæ per contagionem humano corpori perniciem adferunt, quod ea plenũ volumen ad exactam ſui curationem exigant.

Curatio vniuerſalis morſus aut ictus venenati animalium.

NVllum eſt animãtium genus ne homo quidem ipſe, cuius morſus aut ictus non ſit venenatæ neſcio cuius qualitatis particeps: hic magis, ille verò minus: nimirum pro diſſimili natura ac temperamento earum animantium à quibus morſus aut ictus infligitur. Quæ enim proprio temperamento veneficæ ſunt, magis pernicioſum morſum aut ictum inferunt, quam illæ quæ natura ſua nihil neque latentis neque manifeſti veneni habent inſitum. Proinde morſus aut ictus viperarum, aſpidum, ſerpentum, bufonum, ſcorpionum, lethales ac

magis deleterij: minus vero perniciosi existunt quos equus, simia, canis non rabidus, felis & cætera huiuscemodi animalia non venenata incutiunt. Et tamen in istis morsibus nescio quid venenati subesse inde coniicimus, quod & vehementius doleant ægriusque ac difficilius curentur, quam aliud quodcunque vulneris genus aliunde illatum: forsitan quòd in harum animantium muco, aut saliua, maligna nostręque naturę contraria qualitas hæreat aut delitescat, quæ prauam diathesin inducit vulneri, vnde illud magis dolorificum, remediisque minus obsequens redditur. Eandem ferme diathesin agnoscas, in vulneribus, puncturis, vlcusculis quæ eadem animalia, vtpote leones, feles, canes simiæ, suis vnguibus, vncis ac rostris înfligunt: Neque vero istius malignæ ac venenatæ qualitatis hominum morsus omnino expers est, eorum potissimum qui rufi sunt, maculis nigricantibus, flauescentibus, Ceruinis, quamplurimis toto corpore conspersi: maximè vero cum ira aut graui quodam furore percelluntur: Nam morsus qui ab aliis dissimili ab his tempe-

ramento præditis incutiuntur, nullius veneni esse participes inde colligas quod eorum saliua ieiuno ventriculo emissa ac affricta vlcusculis, illis feliciter medeatur: Quodsi vuln⁹ aliquod morsu hominis non rufi inflictum occurrat contumax admodum nec vsque adeo facile remediis obsequens, id, non quod venenatum, sed quod contusum sit, illi accidit: quod nimirum non à dentibus acutis sed obtusis sit illatum, quale propemodum vulnus ab ictibus lapidum: aut ligneorum baculorum infligi consueuit.

Vulnera quæ morsu animantium non venenatarum inferuntur, præter remedia quæ cæteris debentur vulneribus, alexiteriis quoque tum sumptis tum admotis indigent: Itaque per os mithridatium sumendum, illudque foris admiscēdū tum emplastris tū cataplasmatis tum vnguentis quæ ad curationem vulnerum huiuscemodi vsurpantur, qualia mox descripturi sumus.

Atqui vulnera quæ vel morsu vel ictu venenatarum animantium incutiūtur vt cæteris magis lethalia, sic magis exquisita ac diligenti curatione opus habent:

Et quemadmodum animalia quæ mordent vel iciunt diuersorum sunt generum, sic etiam diuersa venenorum ab illis erumpentium pernicies: nam quæ ab aspide, ceraste, basilisco prodeũt venena, multo vehementiora sunt, quam quæ à vipera, aut scorpione, aut à phalangio: Quanquã venenorum huiuscemodi malignitas non solum ex animalium diuersa specie sed ex multis causis metienda venit: nam quæ è viuis emittuntur animalibus, multo magis lethalia esse solẽt quam quę à demortuis: quod in viuis calor insit natiuus qui illis in corpus transmittendis est pro vehiculo: accedit & substantiæ tenuitas quæ celeriorem veneni actionem efficit: Deinde in eadem animaliũ specie magis veneficæ sunt fœminæ quam mares: iuuenes quam senes: adultæ quã adolescentes: Quinetiam feræ omnes & insecta in mõtibus & aridis locis inter vepres & saxa degentes, citius hominem perdunt, quam quæ palustres vliginososque locos inhabitãt: citius enecant, quæ oriẽtalem & meridionalem plagam incolunt, quam quæ septentrionalem: famelicæ depastis nocentiores sunt, & irritatæ venenosiores quam dimissæ: item, cum

mouentur ad venerem ſtimuliſque libidinis ſunt percitę, quam aliæ: quæ aliis venenatis animalibus veſcuntur ac victitant (veluti ſerpentes qui bufones: viperæ quæ ſcorpiones, araneas, cantharides, bupreſtes deuorant) deteriores ſunt quam aliæ: In vniuerſum verò omnes ictus ac morſus magis pernicioſi sũt ęſtate quã hyeme. Hæ ergo cauſſę ſunt, cur citius vel tardius intereunt demorſi, nimirum veneni tenuitas aut craſſitudo: Calor aut frigiditas: oculta qualitas aut manifeſta: inter quas ſubiecti corporis venenum excipientis diſpoſitio, ac temperamentum non poſtremas partes ſibi vendicat: Qui enim calido ſunt temperamento, venas & arterias habent maiores, latiores, ac proinde meatus omnes patentiores: multò citius ac promptius icti aut demorſi veneno inficiuntur: (quod venenum intrò ad cor citiſſimè penetret:) quam qui ſunt frigidi, venas ac arterias habent anguſtiores ac conſtrictas magis: quia venenum non tam ſubito permeat, indeque tardius intereũt: Sic enim Galenus cicutam homini venenum, ſturnis vero alimẽtum eſſe ait, quod ſturni anguſtas habeant venas, homines patentes ac latas:

Item, ieiuni grauius ac deterius habent ab ictu, aut morſu venenato, quam depaſti: quòd in his venæ alimento refertæ, vitaleſque ſpiritus vegetiores facti, ferocienti veneno renituntur promptius ac magis reſiſtunt.

Morſus autem ac ictus venenati ſic inſtituenda curatio: Quam citiſſimè fieri poterit occurrendum, ne venenum intrò repat, admotis attrahentibus ac foras illud idem venenum euocantibus: imprimis ergo abluantur morſus aut ictus, vrina vel aqua ſalita, aut aceto acerrimo, aut vino, in quibus diſſoluatur mithridatium aut theriaca vetuſtiſſima: qua mixtura quam calidiſſima ac feruentiſſima actu, vulnus ſatis aſpera frictione fouendum, eaque imbuenda licinia ac lintea toti vulneri admouenda: Sinapidio quoque diſſoluto in aceto, aut vrina ablutio commodè fieri poterit. Neque vero (vt multis viſum eſt) metuendum ne theriaca intrò venenum repellat: ea enim potius illud foras attrahit ac euocat, vi carnis viperinæ (quæ eius baſis eſt potiſſima) ſimilitudine quadam ſubſtantiæ venenum quodcunque attrahentis ad ſe: accedit huc quod multa alia medicamenta ex

quibus conficitur theriaca, attractum à carne viperina venenum, eius virulẽtiam euincunt, edomant, reprimunt ac dissoluunt: theriaca ac mithridatij loco alia quamplurima, euocando aut dissoluendo veneno, admoueri ac etiam assumi poterunt: quę omnia calida esse oportet, qualia sunt allia, cæpe, porri, rutha, scordium, Dictamnus, centaurium minus, prassium, eruca, lac ficuum non maturarum, buglossum syluestre, valeriana, zedoaria, radix imperatoriæ, vincetoxicum, hypericum, bistorta, tormentilla, angelica, borrago, calx vino oleo & melle subacta: Carduus benedictus, ellebori nigri, radix, asphodeli & dracunculi radix: radices iridis, ari, lilij, enulę, gladioli, ciclamini, bryonię, raphani, bulbaceorum omnium: Item, bdellium, bitumen syriacum, pix liquida, castoreum, fimus caprarum montanarum, euphorbium, sulphur vrinæ admistum, sal, nitrum, taurinum fel, galbanum, sagapenum, sinapi, nasturtium, lepidium, thlaspi: quæ omnia licet calida sint veneno tamen calido conferent: quod veneni substantiam dissoluant, exhauriãt & euaporent: quanquam humoris vulnus fouentis subinde habenda fuerit ratio, vt

his admiſceantur quæ humoris quali-
tatem alterent: Prętcr horum topicorum
vſum, foras quoque venenum euocādum
cucurbitulis cum magna flamma, & pro-
fundo ſcarificatu affixis, ſi natura ac ſitus
partis ferat. Omnium efficaciſſimum in
reuocando veneno remedium ſuctio eſſe
poterit, ſi fiat à tenuis fortunæ homine: ea
quidem cautione vt is nullum habeat vl-
cuſculum in ore, gingiuis, lingua, palato,
gutture: ne venenum ſuctum illic impreſ-
ſum ſugenti perniciem adferat: qui etiam
antequā ſugat vino in quo mithridatium
aut theriaca diſſoluta fuerit os colluat,
multoties, deinde oleo communi: Citiſſi-
me quoque expuat quod ſuxerit, ne quid
ſaliuę in ventriculum deſcendat: alioquin
qui alteri mederit volet, ſibi ipſi necem
conſciſcet: Suctionis vicem ſubire pote-
runt, hirudines: Item, ſedes galli gallina-
cei, vel potius gallinarum quæ ſingulis
diebus oua pariunt: (quod hæ podicem
ampliorem magiſque parētem habeant:)
aut gallinarū indicatum, quòd hæ vi ma-
iore attrahendi polleant: plumis exuta
ac vulneri admota: quibus interim vo-
latilibus, indendum ſedi granum ſalis,
roſtrumque occludendum vt potentius

attrahant, ac illud per interualla recludendum ne tam cito animam exhalent: Quibus tamen demoriuis alia sufficienda erunt: Item, istud volatilium genus iuuenum tenellorumque quadrupedum viuens per medium sectum, & adhuc palpitans his morsibus scarificatis vtiliter admoueri poterit, ibique deseri donec refrigeratum fuerit, & tum alterum substituendum: id vero tandiu persequēdum, donec vniuersa vis venefica extracta fuerit: Cuius rei certum iudicium habendum, cū gallina aut gallus sede sua applicatus non moritur: Præter hæc cauterium cōmodè vulneri applicabitur, sed antequam venenum intro ad partes nobiles peruaserit, alioquin nullius vsus futurum: illudque potius actuale quam potentiale, quod ignis actio veneni virus promptius absumit, & vulnus patentius ac diutius apertum efficit: Si tamen metus sit aliquis ab ignito cauterio, indatur potentiale: casusque crustæ quàm citissimè fieri poterit procuretur, vt citius veneno pateat exitus, ac effluuium: Vbi autem facta est eschara scarificanda ea erit ad viuum vsque deinde illinenda butyro recenti & axun-

gia vt decidat : toti vero vulneri partibusque vicinis superponendum emplastrum ex terebinthina, pice nigra, pice græca, & similibus gummis confectum: vbi deciderit crusta, indendum vulneri vnguentum ex basilicone & puluere mercurij, vt virus venenatum foras eliciatur, & ne vulnus occludatur, sed apertum diutissime maneat : quod imprimis hîc optãdum, quò materiæ venènatæ facilior ac copiosior pateat effluxus : In quam rem frustulum aliquod spongiæ aut radicis gentianæ, aut hermodactylorum illitum vnguento ægyptiaco, aut conspersum puluere mercurij, aluminis cocti, vel puluere cauteriorum, vel alio vnguento acri inserendum in vulnus cauum admixto semper aliquantulo mithridatij aut theriaces, aut succi hyperici vel nepetæ, aut similium succorum, qui vim habent attrahendi & absumendi veneni vlcerisque detergendi: Quanquam si vulneri comites ad sint calor, dolor & acuitas à quibus sæpenumero humiditas efferuescere cogitur, vnde putredo, corruptio ac tandem Necrosis parti inducitur, dimissa ad tempus venenati vulneris curatione, occurrendum erit sequienti symptomati.

Dum vulneri hæc adfertur medela, nullum interim propinandum vulnerato catharticum nil ſanguinis detrahendum, donec tres aut quatuor dies præterierint: Pugnandum tantum cardiacis alexipharmacis vt mithridatio, theriaca, aqua theriacali, lapide bezoar, melitea terra, aqua ſtillatitia cinnamomi, aqua ſtillatitia humani ſtercoris, conſerua florum caryophyllorum, ſuccis borrag. bugl. angelicæ malorum citriorum, ſumptis per os, quibus non ſolum partibus principibus robur addatur aduerſus venenum, ſed & vires veneni frangantur euincantur & ſuperentur, eaque aditu ad cor prohibeantur: Sumenda autem ſunt iſta alexipharmaca maiori quantitate quam ſit venenum, vt ſint veneno potentiora: bis in die, donec repreſſum veneni virus, ſedatuſque ſymptomatum impetus appareat.

Morſus canis rabidi.

ETſi plæraque animalia rabie crucientur vt vulpes, muſtelę, viuerræ, martes, feles, ſimiæ, equi, muli: Tamen nullum animantium genus eſt quod aut frequentius aut magis ſit obnoxium ra-

biei, quam canis : quòd animal hoc calidum ac ſiccum cum ſit, plus atræ bilis quauis ex cauſſa colligat : Eſt enim atrabiliarius ſuccus rabiei cauſſa vnica ac continens : Tale autem excrementum multis de cauſſis in canibus colligitur: tum quia temperamentum habeant huic aceruando idoneum : tum quia ieiunij, famiſque impatiẽtiſſimi cibos quoſcunque & qualeſcũque deuorant putres, vermiculoſos, Carnes quoque morticinarum, ac eorum animalium quæ peſtilentia aut ictu fulminis, aut venenatis morſibus occubuerunt: Hauriunt etiam aquas computreſcentes, turbidas, cœnoſas : à quibus omnibus plurima atræ bilis colluuies ſuccreſcere in quouis animalium corpore conſueuit: cuius rei hoc, vel certiſſimo argumento eſſe poteſt, quòd canes duobus maxime anni temporibus rabie corripit ſoleant, Æſtate & hyeme: Æſtate quidem, quòd illius temporis feruẽtiſſimo æſtu eorum ſanguis peruratur indeq; in atrabiliarium degeneret: Hyeme vero, quòd is ſanguis per frigoris antiperiſtaſim calidior ac auctior factus excandeſcat & inflammetur, tandemq; melancholicus euadat. Signa autẽ rabidi canis

hæc ſunt. Is aquam expaueſcit: qua conſpecta toto cõtremiſcit corpore, erectiſq; capillis horreſcit: rubent oculi, inflammãtur: obuium quemque toruis, fixis horridis intuetur oculis. Huc atque illuc vagatur, capite demiſſo, ore diducto & multum patente, lingua nigricante ac liuida, foras exporrecta, ſpuma ex ore fluente, multoque muco è naribus erumpente: Incedit quoque ſolitarius: citra rationẽ curſitat, modò in dextrũ modo in ſiniſtrum, ac velut temulentus ſæpiſſime collabitur: Si quod ſolidum corpus videat ceu arborem ceu parietem, aut aliquod animal illud temerè adoritur: Hunc cæteri canes effugiunt ac procul olfaciunt: Et tamen ſi cui cani fiat obuius, huic adulatur, blanditur ac obſequitur: & ab eius cõſortio ſe furtim ſubducere conatur etſi & proceritate & viribus corporis illi ſuperior eſſe queat: nulli cibo nulliq; potui omnino indulget, obmuteſcit raucus fit, nemini oblatrat: geſtat aures pendulas, caudamq; inter coxas demiſſam: vnũquemque obuiũ ſiue familiarem ſiue incognitum, morſu impetit, nec domino quidem ſuo parcit: meminem agnoſcit, ne domũ quidem in qua educatus fuit: quod nimirum vim ſentientẽ & mentẽ ab atra bile plurimum

perturbatam habeat. Eadem ſymptomata ſenſus ac mentis perturbatæ patitur qui à cane rabido demorſus fuit.

Primis diebus non ſunt faciles coniecturæ quibus dignoſcas, canem qui momorderit rabie laboraſſe, niſi ſigna prædicta canis rabidi ſedulò expendantur: nam morſus canis rabidi nil quidquam moleſti protinus infligit, niſi vt vulnus dolorem: Contrà fit in ictibus venenatis in quibus confeſtim ſentitur vehemens dolor, pars icta citiſſimè inflammatur, aliaque pernicioſiſſima ſuboriuntur ſymptomata: Quamobrem ſi dubia ſit primis diebus morſus canis rabidi ſuſpicio, hæc ineũda coniecturæ ratio: Offeratur quibuſcunque canibus non rabidis, famelicis, panis illitus ac tinctus ſanguine aut ſanie emanãte è vulnere inflicto cani rabido, ſi canes illi obiectum panem non mandant nec olfaciant quidem: Item, panis ſimiliter illitus, aut nuces iuglandes contritæ maceratæ per noctem integram in ſanguine aut ſanie, manante è vulnere canis rabidi, ſi gallis aut gallinis in eſcam exhibeantur, & illi ſequẽti die intereant, hęc duo certiſſima dicuntur eſſe iudicia canis rabidi: Quibus tamen non vſque adeo

adeo fidendum existimo priusquam in signa canis rabidi superius exposita diligentissimè fuerit inquisitum.

Neglecti vero & iam radices agere incipientis canis rabidi morsus, hæc signa existunt : Demorsi præter morem fiunt cogitabundi , eaque mente reuoluunt quæ illis insueta sunt, quod iam veneni vis in cerebrum repens imaginatricem facultatem occupet : secum obloquuntur morosioresque fiunt in dies : Si vero adhuc in longum protrahuntur nullis remediis adiuti , iis frequentius nocte interrumpitur somnus , sæpiusque pauore expergiscuntur : exinde hominum & domesticorum consortia vitant , & cum ferino quodam aspectu secum submurmurant : solitudinem deligunt , lucem & candida omnia maximè odêre: rubent quandoque facie , iisque extremarum partium nerui conuelluntur : postremo eo deducuntur vt aquam expauescant: Quod certissimum mortis & inexpugnabilis veneni præbet indicium : nec qui hoc vicium senserit (inquit Dioscorides) vnquam seruari potest . Allata itaque in eorum conspectu aqua cuius potu facile sanarentur , (si tamen bibere possent)

ingentiſſimis clamoribus & canum latratu aſtantes terrent. Quodſi diutius antè eos aqua ipſa dimittatur, tremunt, ſudant, deficiunt animo, delyrant pauoreque concutiuntur, ac ſi in ignem illico ſe proiiciendos cernerent: id vero accidit, quod melancholici effecti, corruptis, infectiſque inde animalibus facultatibus, recuſant miſelli, metuuntque aquam qua ſola ſanari poſſunt: nam tanta ariditate oris ac linguæ, ſitique adeo inexplebili cruciantur, (abſque vlla tamen bibendi cupiditate,) vt aquæ potus ſiquid aliud, illis eſſet ex vſu: quemadmodum illi philoſopho apud Aetium, hydrophobo fuit, qui coniectus in balneum aquę frigidiſſimæ, hydrophobia qua diſcruciabatur liberatus eſt: iſta autem totius corporis, linguæ ac oris ariditas illis ineſt à ſiccis vaporibus attrabiliariis per vniuerſum corpus ſparſis qui illis quoque febrem excitant: Porro imaginantur ſe canes videre & audîre, quinetiam oblatant & mordent more canum, raurùm vociferantur, non aliam ob cauſſam, quam quia virus canis rabidi humorum omnium, & totius corporis principum facultatum ac functionum im-

perium susceperit, omnesque corporis dispositiones sibi similes reddiderit: Si quando in aquam conspiciant aut se in speculo intueantur, imaginantur se videre rabidi canis imaginem, cuius speciem recolentes protinus ingenti terrore concutiuntur: quod illis contingit ob vapores virulentos, qui ab oculis effusi in aquam aut speculum, reflectuntur ad oculos: vnde illis obuersantur spectra huiuscemodi: Præterea madent sudore frigido: ab eorum vulnere sanies emanat spumosa, fœtida, virulenta, æruginosa, insignis putredinis, acrimoniæ & corruptionis argumentum: Supprimitur sæpenumero vrina ob siccitatem totius corporis, eaque modo tenuis modo crassa apparet: in qua tamen canum imagines cerni, aut frustula carnis canum speciem referentia conspici vt putarunt Arabes, omnino fabulosum esse credimus: Postremo, tot tamque crudelibus symptomatibus exagitati ægri miselli victas dare manus morbo violento ac naturæ tandem coguntur.

Præsagia: venenum, rabidum quod in muco ac saliua canis rabidi hæret, ca-

lidum ac ſiccum eſt, malignum, virulentum, contagioſum: ob id mordendo ſuę malignitatis ac perniciei virus facile impertitur vel homini vel alteri cuicũq; animali, niſi caute primo quoque tempore proſpiciatur: eſt enim maxime tenuis ſubſtantiæ, prõptiſſimeque poros cutis ſubit, ac ſeſe quoquo verſum in corpus per continuum arteriarum motum inſinuat: Nec vero canis rabidus ſolo morſu demorſos inficit ac in rabiem agit, ſed & quorum animantium nudam cutem ſua ſpuma vel muco vel ſaliua conſperſerit, aut diutius membrum aliquod contigerit, non minus lue rabida contaminat qnam ſi demordiſſet: Quare, qui canes tãquam familiares ac domeſticos habent in deliciis, ſi quando ab illis demorſi fuerint, examinent diligenter ſint ne illi rabidi, vt quam citiſſime ac conſultiſſime fieri poterit ſibi proſpiciant: Eadem cautione, ſi ſolam ſaliuam aut ſpumam aut mucũ canis rabidi cute tenus abſque morſu exceperint, eàm detergeant celerrimè, cutemque madidam ac infectam abluant vrina aut aqua ſalita: Inprimis vero cauendum cuique à conſortio, colloquiis ac

consuetudine rabidorum hominum, nec eorundem ciborum reliquiæ comedendę: Scribit enim Dioscorides Themisonē medicum, cum amico aquam expauescenti morem gereret, & officiū medicum exhiberet, quadam naturarum concordia similem cōtraxisse affectum Porrò morsus venenati canis rabidi non eodem tempore omnes ex æquo deducit in perniciem sed hūc celeriùs, illum vero tardiùs enecat: nimirum pro veneni maiori aut minori virulentia: cœli vigētis dispositione: natura viribus ac temperamento demorsi animātis: situ ac cōpositione partis demorsę: morsus magnitudine: puritate aut impuritate demorsi corporis: ex quib⁹ omnibus metienda symptomatum rabiei vis ac conditio: nam quidam à cane rabido demorsi ad quadraginta dies: alij ad sex menses, alij ad annum integrum perdurant. Plures epileptici euadunt, deinde dæmoniaci, tandem rabidi fiunt: Qui hydrophobi euaserunt moriuntur incurabiles: Spes tamen aliqua salutis affulgebit, (authore Auicenna) si quis à cane rabido demorsūs aquam timens, in speculo respiciens, seipsum cognouerit: indicium enim erit vim veneni non adeo

vniuerſum occupaſſe corpus & cerebri facultates, vt omnino ratiocinatrix facultas obleſa ſit: Tales vero violento ac vehementi cathartico indigent: Quum rabidus aliquis, corpus in terram more canum prouoluit, mortis imminentis præſagium eſt, hoc enim indicat virus rabidum totum iam occupaſſe corpus: Magna & inſignia vulnera è morſu canum rabidorum excitata, paruis minus lethalia exiſtunt, quod ab inſigni vulnere multum ſanguinis ac ſaniei effluit, quo virus rabidum expurgatur: Ictus venenatorum animantium licet non tam crudelia ſymptomata inuehant, quam rabidorum canum morſus, tamen citius interimunt, quod eorum venenata qualitas diſſimilis omnino ſit.

Si ergo quis, ſe à cane rabido demorſum his confirmatus indiciis quæ hactenus explicauimus non dubitet, medicum ac chirurgum ſtatim accerſat: & ſi neutrius ſuppetat copia, curet ipſemet vt ab inflicto per moſum vulnere qua arte & quam citiſſime fieri poterit virus rabidum educatur, cucurbitulis, corniculis, hirudinibus, ſcarificatu, volatilium applicationibus, medicamentis de-

nique attrahentibus. Si vulnus insigne fuerit, plurimus ab eo sanguis eliciendus, vt vna cum sanguine venenum effluat. Si exiguum nec effatu dignum, parandi scarificatus, aut admouenda pyrotica actualia, nimirum ignis: cuius si terror sit aliquis, indendum eius vice sublimatum, admistis quibusdam refrigerantibus, vt minus doloris inferat: vel cauterum aliquod potentiale: Crusta vt decidat procurandum illito butyro, vel liquida pice oui vitello & recenti butyro permista: vbi deciderit, inspergendus puluis mercurij in vulnus, præstantissimũ si quod aliud medicamentum: hic enim puluis præter quam quod vulnus occludi prohibet, attrahit etiam ex alto ad superficiem venenum: idem puluis poterit aliquo vnguento excipi & vulneri admoueri: Præter hæc, vulnus diductum diutissime apertum continendum est, saltem ad dies quadraginta, aut etiam diutius: Cui quoque admoueri non ab re fuerit acetosam pistam, eiusque iusculum quotidie sorbere quod singulare adfert hoc in affectu pręsidium: vel abluendum vulnus vrina cum satis aspera frictione & linteum conduplicatum, in eadem vrina

maceratũ apponendum : vel ſinapidio in vrina aut aceto acerrimo diſſoluto illinẽdum : Item, acria omnia ac vehementer attrahentia hîc vſurpanda : Item, admoue morſui erucam elixam vna cum butyro & ſale piſtam : vel parato cataplaſma ex farinis orobi, melle, ſale, aceto & calidum vulneri admoueto: vel ſtercus caprinum decoctum in aceto acerrimo applicato: vel ſulphur ſubtiliſſime pulueriſatum exceptum ſaliua humana : vel picem nigram liquatam cum ſale & pauco euphorbio : vel pilos ipſiuſmet canis rabidi ſolos vulneri admoue, hi enim vim habent ſimilitudine quadam veneni attrahendi, non aliter quam ſcorpio tritus applicatus, ictui à ſeipſo inflicto, medetur. Vel triticum crudum dentibus attritum morſui appone : vel fabas ſub cineribus excalfactas, deinde depellatas & ſectas per medium morſui applica : Omnium præſtantiſſimum remedium eſt theriaca diſſoluta in aqua vitæ, aut vino ſatis aſpere affricta vulneri & liciniis illita eidem admota, cui ſuperponenda allia aut cæpe trita cum melle & terebinthina : vel decoquendum oxylapathum, tritum illud admouendum vulne-

ri, eiusque decocto vulnus fouendum: vel parandum cataplasma vulneri ex cæpa communi, foliis rutæ, & sale, tritis simul & commistis.

Initio morbi nec catharticum instituendum, nec sanguis mittendus: hæc enim remedia à circunferentiis ad centrum trahunt, quod hîc summopere fugiendum, alioquin in mortis discrimen æger coniicietur: Vtroque tamen præsidij genere vtēdum vbi diuturnitate temporis venenum vires aquisiuerit in corpore: Pugnandum interim alexypharmacis, vt allio ex pauco vino epoto ieiuno ventriculo, cuius ope venenum aditu ad partes nobiles prohibeatur: vel puluere cancrorum fluuiatiliū vstorum in vino dissoluto & epoto: vel puluere ex radice gentianæ siccata ad drachmas duas, cancrorum fluuiatilium vstorum in clibano ad drachmas tres terræ sigillatæ ad semunciam: Cuius pulueris dosis sit drachmæ vnius cum aqua decoctionis cancrorum fluuiatilium: Id vero remedij genus ad quadraginta dies continuandum singulis matutinis ieiuno ventriculo: Ad idem confert aqua stillatitia humani stercoris: decoctum radicis

oxylapathi quadraginta diebus potum: radices vincetoxici quotidie pondere sesquidrachmæ potæ ex cardui benedicti decocto continuis quadraginta diebus: Nonnulli satis felici successu totum corpus per plures dies immergunt mari: cui remedio non vsque adeò fidendum quin alià vsurpentur auxilia.

Hydrophobia.

VNicum remedium hydrophobiæ existimat celsus nec opinantem in piscinam non antè ei præuisam proiicere: Et si natandi scientiam non habet, modo mersum bibere pati, modo attollere: Si habet, interdum deprimere, vt inuitus quoque aqua satietur: Sic enim & sitis & aquæ metus tollitur. Si vero conuulsio ab aqua frigida incidat, à piscina protinus in oleum calidum demittendus est æger: Hydrophobus purgandus non leui medicamento sed decocto verarri albi aut nigri, epithimi, fumariæ, senæ, mirobalanorum, elaterij, agarici, rhabarb. centaurij min. seminis genistæ, lapis armeni. Item, granis aliquot antimo-

nij præparati, confectione hamech, hyera diacolocynthidos: Proderit etiam leporis, vulpis & capreoli coagulum his exhibere. Præ cæteris vero omni studio conandum vt aquam bibant. Verum ne ipſam intuentes pauor inuadat, longiſſimis tenuibuſque metallicis fiſtulis è longinquo ducenda erit, aut ex ſuperioribus contabulamentis: nanque ipſa ſola ſeruari poſſunt. Catuli coagulum (authore Aëtio) ex aceto ſemel potum, ſtatim cupiditatem potus aquæ inducit illis: vel decoctum cicerum nigrorum, quod quia nigrum eſt non ſolum pauorem non inducit, ſed & valide vrinam prouocat: quod hîc plurimum optandum.

Quod ad victus rationem attinet, hydrophobi paulo plenius viuant: fames enim illis aduerſiſſima eſt, omnibuſque venenatis affectibus ac vulneribus. Initio morbi, vtantur cibis ſalitis, ſpeciatis, acribus vt pernis moguntinis, alliis, cæpis, porris, vino quoque meraco, vt horum ope occurratur veneno rabido, nec ſerpere & ad partes nobiles ferri permittatur. Cibi ſint lenti ac viſcoſi, & qui vias patentes obſtruant, ne tam facile ve-

nenũ intrò repat: Exactis octo aut quindecim diebus mutetur hæc victus ratio, cibíque offerantur temperati, & potius humidi quàm ſicci: quales conueniunt melancholicis, iuſculis vtendum ex beta, braſſica, radicibus cich. acetoſæ, aſparagi, & cæteris diureticis, quæ in hoc affectu plurimum conferunt: vino indulgendum, ſed oligophoro, eiúſque loco propinandum oxymel, ſyr. de acetoſitate citri, ſyr. de limonibus, de granatis: carnibus veſcendum elixis vitulinis, verueccinis, hœdinis pullorum iuuenũ: cancris fluuialibus: laxa ac facilis aluus continenda perpetuò. Sunt qui putent hydrophoborum inſigne eſſe remediũ, ſi in cibis frequenter vtantur iecore canis rabidi toſto: quod Galenus non probat, niſi illi admiſceatur aliquis alius cibus: ſomnus hîc omnino noxius.

Hæc ſunt remedia potiſſima hydrophoborum, quæ tamen inutilia omnino futura ſunt, ſi veneni vis iam omnes facultates obſederit: profutura autem, ſi mens non omnino deprauata fuerit, ſic enim apud Aëtium quidam philoſophus balneo (quod agnouiſſe dicitur) percuratus fuit: ſic Auic. ſcribit ſpem aliquam

hydrophoborum supereſſe, ſi ſe in ſpeculo intuentes ſeipſos agnoſcant. Hydrophobia autem certo definitóque tempore poſt morſum canis rabidi non exoritur: plurimũ tamen ad quadrageſimum vſque diem neglectis differri conſueuit: poſt ſemeſtre etiam nonnullos inuadit, alios poſt annum: quoſdam poſt ſeptennium: quod ex demorſorum temperamẽto ac viribus dependet: alij enim ſunt debiles, alij robuſti: alij anguſtos habent meatus, alij patentes: alij ſynceris, alij impuris humoribus ſunt referti: Ex quo fit, vt in his citius in illis ſerius hydrophobia exoriatur.

Morſus canis non rabidi.

HVic conferunt cataplaſmata ex amygdalis amaris melle exceptis: vel ex carne mitulorum: vel ex piſce gobio: vel ex farina orobi vino macerata: vel ex foliis cucumeris: vel ex bulbis cum melle & trito pipere: vel ex plantagine: vel ex menta: vel ex vrtica cum ſale: vel ex radice & foliis cynogloſſi cum axungia veteri ſuilla: vel ex foliis ſambuci & ebuli: vel ex ſarmentitio cinere: vel ex radice

trita hyppolapathi cum vino meraco: vel ex foliis marrubij cum axungia tritis: vel ex pilis excisis canis qui non momorderit.

Viperæ morsus.

VIperæ habent in gingiuis suis inter dentes vesiculas quasdam, neruorum instar, plenas veneno, quod suapte natura frigidum est vt & reliquarum serpentum: mas viperæ duas habet huiuscemodi vesiculas, fœmina verò quatuor, vt ex morsibus quos icti aut demorsi perpessi sunt, licet expendere. Periculosiores autem in viperarũ genere, sunt morsus fœminarum, quàm masculorũ: magnarum, quàm paruarum: iuuenum, quàm seniorum: adultarum, quàm adolescentum: famelicarum, quàm pastarum: iratarum, quàm mansuetarum: æstate, quàm autumno: montanarum, quàm palustrium: Nec verò ex solis vesiculis illis viperæ eructant venenũ, sed & è cauda sua, qua pungunt, ex sputo suo, & ex felle suo cùm occiduntur: morsum igitur aut ictũ viperæ hæc sequuntur symptomata: dolor vehemens in parte demorsa punctorius ac

lancinans : eiuſdem partis tumor aut inflatio primum, deinde totius corporis, niſi citiſſime occurratur : E vulnere manat ſanguis , deinde ſanies ſanguinolenta, tandem citrina, aut viridis, aut oleoſa, aut pinguedini ſimilis : circa vulnus excitantur in cute veſiculæ aut bullæ ceu vacui per ignẽ tumores , perinde ac corpus igni ſit ambuſtum : caro quæ vlcus circundat tumet plurimũ, rubet interdum, túmque palam liuida cernitur. Vlcus corrodit ac depopulatur carnem ambientem : quinetiam in toto corpore velut quoddã ſentitur incendium, ſiccitas atque ariditas maxima percipitur, ſitis pene implacabilis vrget: vertigo capitis, lumborũ anxietas, liuidus color : Poſtremo extremarum partium frigus, ſudor frigidus , ſyncope, ſingultus frequens, vomitus citrinus, ęruginoſus : tandem conuulſio, ac mors.

Serpenti veneno ſtatim occurrendum, ob id pars demorſa comprimenda, vt ab ea vna cum ſanguine expellatur venenum: illúdque attrahendum ſuctu, cucurbitulis, hirudinibus, ſcarificatu : vt ſuprà dictum eſt: vulneri admouendum emplaſtrum attrahens : litus quoque cum ſatis aſpera frictione ex theriaca aut mithri-

datio in aqua vita dissoluto: aut sanè vipera excoriata rescissis capite & cauda, interioribúsque exemptis, & anguillarũ more cocta, & à demorsis deuorata maximum demorsis præsidium adfert. Item, succus vna cum foliis contusis fraxini instillandus vulneri: vel millefolij folia cõtusa eidem admouenda: vel lauri tenella folia cocta & oleo subacta apponenda: vel vipera tota cõtusa vulneri adalliganda. Sumenda verò per os non frigida, sed calida, quia frigida calorem veneni congregant, & naturalem debilitant: calida verò venenum subtiliant ac resoluunt: qualia sunt theriaca ex vino generoso: allia: sinapis: assa fœtida: pyrethrũ: myrrha: gẽtiana: angelica: aristolochia: squilla: acorus: asarum: ruta: vinum meracum: succus foliorũ fraxini: melanthium: cancri fluuiatiles: testudinis sanguis exiccatus cum syluestri cumino potus.

Aspidis morsus.

VVlnus quod ab aspide mordente infligitur, velut punctura ab acu cernitur: binum quidem ex maris morsu, ex femellæ verò quatuor citra magnum dolorem, & vllum tumorem, & à quo nil

effluit, nisi violētū animal sit, quod morsum intulit. Consequitur autem pallor, stupor, frontis refrigeratio, assidui hiatus, palpebrarū nictationes, colli inclinatio, capitis grauitas, segnities, in somnū profundum propensio, tandem conuulsio, indéque mors intra sex aut octo horas.

Et quoniam aspidis venenum congelat sanguinem in venis ac arteriis, demorso ab aspide propinanda sunt excalfacientia tenuis substantiæ, qualis est aqua vitæ in qua theriaca dissoluatur: quæ itidem in vulnus infundi poterit commodè: demorsus quoque exercitio, deambulatione, frictionibus, balneis, laconicis excalfaciendus venit: loco demorso etiam poterunt admoueri cataplasmata ex centaurio & myrrha: aqua marina calida pro fomēto: cicerum farina cum hyperico decocta & imposita: maluæ folia cum porris & cœpis: sinapi farina ex aceto: hyssopum cum sale & cumino tritū: angelicæ radix cum ruta: folia & flores staphisagriæ contusa: Si locus demorsus nigrescat, aut purpurescat, aut liuescat, vel fiat viridis, indiciū erit natiui caloris pene extincti: tum amputanda pars, si partis natura aut vires ferant.

Colubris aliorúmque serpentum morsus.

MOrsus colubris aliorúmque serpentum, curatio eadem quæ & viperini morsus, nisi quod maiori diligentia celeriorique cura ac remediis paulò validioribus sit opus, quod nimirum, quemadmodum scripsit Gal. libro de theriaca ad Pisonem, vipera sit serpentum omnium minimùm venenata ac lethalis.

Huic morsui priuatim conferunt inter topica, ciceru farinæ cum hyperico decocta admota: maluæ folia cum porris & cœpis illita: betæ nigræ succus illitus: porri folia melle subacta & illita: sinapi farina ex aceto imposita: hyssopum cum sale & cumino tritum, & ex melle vulneri illitum: pæoniæ radix admota: bistortæ & tormentillæ radices illitæ: scabiosa tusa recénsque illita: angelicæ radix cum ruta imposita: centaurium minus cum myrrha & opij momento plagæ impositum: rumex contrita & cataplasmatis modo adhibita.

Morsus bufonis.

ET si bufones dentibus aut vesiculis illis venenatis careant, non desinunt tamen veneno inficere partem eam quam suis gingiuis asperis ac rudiusculis apprehendũt, in quibus delitescit virus venenatum, quod in partem apprehensam eiaculantur: eiaculantur quoque venenum per vrinam, mucosam saliuam, & vomitum in herbas super quas repunt, potissimum in fraga, quibus plurimum delectantur: vnde nemini mirum esse debet, si plurimi hausto huiuscemodi veneno intereant: vti suprà monuimus.

Ictus aut morsus bufonis hæc signa sunt, corpus flauescit, totum intumescit, vertigo, syncope suboritur aliáque inuehuntur symptomata, quæ superius attulimus inter venena assumpta: Et quoniam venenum hoc (licet frigidum ac humidum) toto genere nostræ naturæ inimicum est, pugnandum omnino contra illud alexipharmacis potentibus: illis demum tum topicis, tum assumptis remediis, quæ ad rabiem recensuimus.

Scorpionis ictus.

SCorpio non ore nec dentibus, ſed cauda ſua venenum emittit: nimirum per vnum aut duos aculeos cauos per quos pungit ac icit partem, & per eoſdem venenatum virus in vulnus eiaculatur: puncta pars tumet, inflammatur, dolet inſigniter, rubet: ictus toto corpore rigeſcit, horreſcit, ſudat, modò frigeſcit, modò verò incaleſcit, variáſque in ſeipſo mutationes ac punctiones diuerſis in partibus ſentit ac patitur: flatibus tumet, vẽter & anus: ſyncope frequens: febris continua, totius corporis tumor, tandémque mors ſequitur niſi occurratur.

Eius propriũ ac ſingulare alexiterium eſt ſcorpio contuſus admotus: aut oleum ſcorpionum illitum puncturæ: Horum loco inſtilletur in vulnus lac ficulneum, vel calamentum piſtum apponatur, vel farina hordei excepta cum decocto rutæ: non abs re fuerit punctũ in balneum egelidum demittere vt inde eliciatur ſudor: vt ſedetur promptiſſimè dolor, cochleæ hortulanæ contuſæ integræ admoueantur vulneri: vel ſulphur pulueratum & exceptũ terebinthina: vel herba ſcor-

pioides dicta, contusa: vel radix bryoniæ elixa & contusa cum sulphure: vel allia trita cum sulphure & oleo veteri: fotus ex decocto agarici: vel terreni vermes triti: vel cancer fluuialis tritus: vel porri folia melle subacta & illita.

Fugantur autem scorpiones è domibus aut suis conceptaculis suffitu sulphuris & galbani: horum puncturam vitabis, si teipsum illinas succo raphani aut alliorum: horum enim odor eos arcet.

Apum & vesparum ictus.

ET si vesparum ac apum punctura nemini vnquam necem intulerit (nisi illæ in turba ac agmine copioso animal aliquod aggressæ fuerint) tamen tantum ac tam vehementem dolorem illa incutit, vt ei non minus proptè sit succurrendum quam venenato ictui: Huic succedit dolor insignis, rubor, inflammatio circa puncturæ ambitum, cum vesiculis obortis instar ambustæ partis: reperitur verò aculeus ceu stimulus quem apes solent in puncto aut morso loco relinquere, qualem tamen vespæ non relinquunt.

Sugendus citiſſimè locus punctus vt aculeus aut dens infixus eliciatur: ſin minus detegenda cutis, vt is promptius extrahatur: quòd ſi natura partis id non patiatur, admouendum parti cataplaſma ex fermento, cineribus, & oleo ſimul mixtis: vel pars puncta demittenda in aquam calidam: eadem aqua fouenda per ſemihoræ ſpatium, deinde vulnus abluendum aqua ſalita. Item, creſſio tritus appoſitus parti punctæ ſedat dolorem humorémque in tumore contentum diſcutit ac reſoluit: vel ſtercus bubulum diſſolutum in aceto & oleo calidum admoueatur: fabæ maſticatæ apponantur: vel berula piſta in oxicrato: vel ipſæmet apes aut veſpæ cõtuſæ affricentur ac admoueantur puncturæ: vel fricetur vulnus aceto, melle, & ſale ſimul mixtis iíſque calentibus: & ſuperponatur linteum his imbutũ: vel ſulphur, viuum pulueratũ, ſaliua exceptum admoueatur. Item, lac ficuum non maturarum admixtum melli: omnium præſtantiſſimum topicum ad apum & veſparum ictus eſt theriaca.

Fugantur apes ſuffitu ſulphuris & alliorum: Horum puncturã arcebis, ſi corpus illinas ſucco maluæ admixto oleo.

Erucæ ceu campes morſus.

ERucæ rufæ & viloſæ, multi pedes latinîs appellatę, pruritum vehementem, ruborem ac tumorem excitant in parte quam pungunt, aut cui affiguntur, aut in qua colliſæ fuerint: maximè vero illę quę in pinis educantur.

Illinatur pars oleo momordicæ, aut tegatur cataplaſmate ex cæpa piſta & aceto: aut ex farina ſeſami & aceto: aut ex thymbra, meliſſophyllo & ſiſymbrio: Conferunt hîc quoque remedia quæ ad apes & veſpas.

Aranearum morſus.

VT diuerſa ſunt Aranearum genera ita diuerſum ac variũ ab illis venenum morſu ceu punctura infligitur. Non enim eiuſdem malignitatis eſt particeps, ſed hoc deterius illud veno minus lethale: Puncta pars, ſtupet & refrigeratur primum, deinde totum corpus eodem frigore ac ſtupore diuexatur, ingraueſcit quoque in dies: Si potu ſumatur quemadmodum ſupernis dictũ eſt, guttur, collum, oculi & venter citiſſimè intumeſcunt: Borborigmi in inteſtinis

ſentiuntur, frigent extrema ſuperuenit ſyncope, tandem mors niſi occurratur.

Puncta pars fouēda aceto calidiſſimo: eidem imponēdum ſtercus caprinum frixum in aceto: vel allia & cæpe contuſa ſimul: vel rutha, abſynthium, calx, cineres contuſa ſimul & aqua calida excepta: ſudor quauis arte prouocandus ſiue balneo ſiue laconico: Poteſt quoque theriaca admoueri parti punctæ: Eadēque ſumi cōmodiſſime ex vino generoſo: Si ſumpta fuerit per os, recurrendum ad ea remedia quæ ad venena à tota ſubſtantia pertinent.

Cantharidum morſus.

CAntharides non tantum morſu aut ictu ſed & admotæ venenatæ ſunt: hæ enim quia calidę ac ſiccæ ad quartum vſque gradum, exurunt, exulcerant, corrodunt: nec ſolo temperamento venenatæ exiſtunt, ſed & ab occulto quodā odio quod illis ineſt in veſicam parteſque vrinæ dicatas.

Hæ igitur ſi pungant aut admoueantur adferunt incendium vehemens, in veſica, eius collo, cæteriſque partibus vrinæ

dicatis: cui ſuccedit cruciatus pene implacabilis in iiſdem partibus: vomitus frequens, mictio aſſidua etiam cruenta, alui deiectio pene continua, inquietudo, totius corporis iactatio, febris, non leue delyrium.

Lac citiſſime propinandum ſatis larga copia: iniiciendi clyſteres in aluum & veſicam ex eodem lacte: Parandum balneũ ex aqua temperate calida, in qua ſemen lini, radices & folia maluę, biſmaluæ, violariæ, hyoſcyami, lactucarum, portulacæ incoxerunt: ab egreſſu balnei, illinendi renes, lombi, inguina, peryneum, imus venter cerato refrigerante galeni, vnguento roſaceo, vnguento populeone addita caphura.

Bupreſtis morſus.

HVius eadem pene ſymptomata ac curatio quæ & cantharidum: Hic ſi à Boue aut homine deuoretur tumorem totius corporis hydropico tumori ſimilem inuehit vti ſupra dictum eſt.

Morsus Muris Aranei.

MVs araneus colore mustelæ similis si quando mordeat, quadrifidum vulnus relinquit à quatuor dentibus quos habet illatum.

Huic confert erucæ semen tritum & impositum: Cuminum cum allio simul cum putamine tuso adhibitum: mus ipse araneus laceratus & impositus: Radix gẽtianæ & Panacis imposita.

Morsus Tarantulæ.

TArantula perniciosissimum Araneæ genus: ab ea icti aut puncti diuerse torquẽtur: siquidem alij perpetuo canũt, alij rident, alij plorant, alij clamitant, alij dormiunt, alij vigilant, alij vomunt, nonnulli saltant, alij sudant, alij tremũt, quidam pauent, alij alia symptomata patiuntur, fiuntque phreneticis, lymphaticis, ac maniacis similes. Quæ quidem symptomata proueniunt ex vario horum animalium veneno, aut ex demorsorum hominum temperamento: magis commune symptoma est quod icti ab huiuscemodi animalibus soporosi fiunt.

Curatur morsus hîc remediis ad aranearum morsus commemoratis: Item,

musicis instrumentis, & cõtinuis tripudiis & saltationibus ad lassitudinem vsque. Id norunt prouinciales populi apud quos magna est tarantularum turba.

Ictus Draconis marini, ceu Aranei gallis viue appellati.

DRaco marinus in ceruice vel dorsi principio, quinque aculeos habet, tenues, nigros, præacutos, tenui membrana nigra connexos, quibus venenatum vulnus infligit, multoque perniciosius, quam branchiarum aculeis. A capite, oculis, venenatisque aculeis datum est illi nomen Draconis : Hoc veneni perniciosi genus experiuntur qui pisces huiuscemodi marinos pręparant in cibaria piscaria : hi enim sæpenumero si in aculeos piscis hui⁹ impingãt, vel manu vel digito, tam granem puncturam sentiũt, tamque granes cruciatus in parte puncta, vt nisi occurratur gãgrena illius partis suboriatur: Puncturæ enim statim succedit partis inflammatio, dolor insignis, tandem nomæ ac gangrena.

Remedium huius puncturæ præstantissimum est, si modo viuat Draco marinus qui pupugit, foliis lentisci partem

punctam confricare: vel draconis ipsius dissecti carnes vel cerebrum ipsi imponere: vel theriacam vna cum succo absynthij admouere: Si vero punctura ab aculeis demortui piscis incussa sit, puncturæ parandum primùm cataplasma ex cæpe magno cocto sub ignitis cineribus, fermento & pauca theriaca: Deinde continenda pars puncta siue manus siue digitus in aqua calente quam diutissime poterit vt foras eliciatur venenum: deinde scarificanda pars multis sacrificatibus superficiariis, ipsisque scarificatibus hirudines affigendæ ad euocandum sanguinem: Quibus peractis theriaca dissoluta in aqua vitæ admouenda.

Vulnus ex sagitta aut gladio aut telo intoxicato.

SAgittæ, tela, gladius in conflictibus bellicis sæpenumero venenis, potissimum calidis, inficiuntur, quod à veteribus factitatum hystoriæ referunt: hi enim dimicaturi suas sagittas, enses, gladios succis Napelli, aconiti, taxi, apij risus, scillæ, & similium simplicium: Item, Risagallo, Arsenico aliisque huiuscemodi venenis solebant imbuere, vt suis ho-

ſtibus vulnera lethalia inferrent: Quali vulnere interiit Sigeus apud Vergilium. 9. Æneid.

Talia autem vulnera his ſe produnt ſignis, dolor adeſt ingens & pene implacabilis, incendium, rubor, tumor inſignis: vulnus tandem liueſcit, palleſcit, fitque gangrenoſum niſi promptiſſimè ſuccurratur: ſuboriũtur quoque plura alia ſymptomata multo maiora quam vulneris qualitas conditio, partiſque vulneratæ natura ac temperamentum ferat, niſi lethale venenum ſubeſſet.

Proinde, euulſo telo aut ſagitta aut alio quocunque ſi quid vulneri inhæſerit, circa vulneris ambitum profundi ſcarificatus infigendi, eidem cucurbitulæ cum plurima flamma admouendæ: ſugendum vulnus ſi poſſit ſugi: apponẽda emplaſtra, cataplaſmata, vnguenta attrahentia: ea quidem cautione vt illis frigida quædam ſuperponantur, quibus incendium quod in vulnere à veneno excitatũ eſt temperetur: alioquin veneni feruor ac furor excandeſcet magis, vulnuſque multo deterius reddetur: Nec hîc omittenda cauteria veſicatoria, & cætera huiuſcemodi remedia quæ ad curationem venenorũ ca-

lidorum foris corpori illatorum attulimus: Solent enim venena quibus ſagittæ inficiuntur, vt plurimum eſſe potentiſſimè calida vt ſcribit Theoph. lib. 9. cap. 15. de hiſtoria plantarum.

Vulnus ex globulo ſclopetario intoxicato.

NOn quæcunque vulnera globulus ſclopetarius intulit, venenata aut cum venenis ſunt complicata, ſed ea tantum quæ globulus veneno delibutus excitauit: non enim (vt nonnullis placere video) ſi qua ſubſit venenoſitas ceu venenata qualitas huiuſcemodi vulneribus ſclopetariis, à puluere tormentario depēdet, ſed potius à globulis veneno imbutis ac intoxicatis: Illi autem intoxicātur, nō infundendo venenum in foramē aliquot data opera factum, quemadmodum multi opinātur: ſed immergendis globulis atque aliquoties extinguendis in aquis mercurialibus fœtidis & ſuccis quibuſdā lethiferis vt Aconiti, Napelli, Scillæ, taxi, apij riſus & ſimilium ſimplicium, aut cum ſanguine venenatarum quarundam beſtiarum, quæ tota ſubſtantia ſunt nobis aduerſariæ: Si enim ferrum ipſum

& chalibs quæ plũbo(ex quo ſclopetarij globuli fiunt) multo denſiora, ſolidiora minuſque poroſa ſunt, venenatam qualitatem recipiant, dubium nemini eſſe debet, quin plumbum diutius immerſum ac maceratum in ſuccis venenatis, multo facilius venenatam qualitatem admittat: Quod autem ferrum & chalibs inficiantur veneno, teſtantur vulnera illa lethalia quæ à telis, aut ſagittis, aut gladiis intoxicatis inferuntur. Quorum frequens vſus erat apud veteres. Sic enim Verg. 9. Æneid.

Vngere tela manu ferrumque armare veneno.
Et lib. 10.
Vulnera dirigere & calamos armare veneno.

Præterea ſi ea eſt aſtutia quorundam veneficorum (velut ſupra recenſuimus) vt poſſint venenatis quibuſdam confectionibus ſellas equorum, epiphia, calcharia, ſoleas ferreas, inficere, à quibus inſeſſorum vniuerſa membra corrumpantur & abſumantur: Si atramento au papyro vis ea venefica imprimi poſſit, vt ſcribentes aut legentes veneno polluant aut etiam enecent: multo facilius plumbei

globuli in peſtiferis ac venenatis mixtionibus macerati venenatum qualitatem poſſunt contrahere, illamque ea penetrandi tenuitate qua pollent, vulneratis partibus imprimere: quinetiam vapore ſuo maligno per venas, arterias, & neruos infuſo, ſpiritus naturales, vitales & animales inficere: Quare dubium nemini eſſe debet, quin vulnera propter plumbearum aut quarumnis aliarum glandium venenum, venenata eſſe queãt: Sed de his aliàs.

Signa vulnerum huiuſcemodi venenatorum: caro liuidior, quam vulgarium vulnerum quæ à ſclopetariis inferuntur, & tanquam emortua, cum totius partis decoloratione, doloribuſque extraordinariis atque implacabilibus: itẽque cum inflammationibus & doloribus pungentibus, præſertim in vulnerum ambitu, cumque grauedine & torpore totius corporis plerunque non ſine febribus ardentibus & ſyncope & perturbatione mẽtis. Hæc omnia venenatam qualitatem indicant in vulnere ſclopetario, præſertim ſi nulla adſit manifeſta cauſſa propter quã tam grauia ſymptomata interueniant: Porro inter certiſſima ſigna, globuli con-

ſideratio

ſideratio principatum tenet ſi forte reperiri poſſit. nam inciſus atque in duas partes diſſectus, apparet obſcurus, violaceo & purpureo colore permixtus, alio denique quàm eo quo reliqui globuli eſſe ſolent: partes vero poſt inciſuram rutilum quendam colorem habent. Præterea ſi globulus ad ignem violentum ac feruentiſſimum fundatur & liquetur fumus ex illo exhalat ater, fœtidus, & metallum poſt fuſionem atrum, liuidum & obſcurum apparet: Quæ omnia certiſſimum ſignum adferunt veneni cum globulo permixti, ac proinde vulneris venenati ab eo illati.

Quam citiſſime fieri poterit cõfugiendum ad ſalutare aliquod antidotum quo venenum è vulnere euellatur ac euocetur, nec tam facile intrò ſubeat, qualis eſt puluis mercurij exceptus aliquo vnguento attrahente vt vnguento Ægyptiaco, addita etiam terebinthina: prius tamen oportet ſi quid vulneri infixum ſit extrahere, vulneris labra ſcalpello ſcarificare, cucurbitulas admouere: & cætera præſtare quæ ad venena calida conferre ſupra diximus. Quæ omnia bis in die permutanda & iis vtendum donec

grauiora omnia ſymptomata deſinere appareant: tunc enim vulnus tractandum ac ſi contuſum foret: idque ad longum tẽpus prorogari poterit, quo vitioſa materies ſemper effluat, nec intus contineatur. Vbi vero propoſitum tempus præterierit, quo nullum imminet veneni periculum, vulnus agglutinandum & ad cicatricem perducendum: Quodſi vulnus veneni mortifera qualitate, mortis adferat periculum, neque remediis vllis vincatur, amputãda pars erit, ſi ſectionem commode non reſpuat.

Litus, ſuffitus, odores, vmbræ lethiferæ.

Litus ex hydrargyro dici non poteſt quàm ſæua ſymptomata excitet lue venerea laborantibus huiuſcemodi litum toto corpore expertis: Sedantur hæc ſymptomata his remediis quæ mox in luis venereæ curatione ſumus deſcripturi: maximè vero ſi totum corpus illinatur oleis de hyperico, de baccis lauri, & ſcorpionibus: Si corpus totum in mulum, aut equum exenteratum includatur, vel, ſi æger pauper eſt in aceruum

fimi penè putrefacti: Item si totum corpus balneo & ab egressu balnei alexipharmacis muniatur: omni vero arte curandum vt argentum viuum educatur è cerebro quò maxime eius virus vaporosum exhalauit: ibi enim frigiditate cerebri sępè cogitur ac redit in proprium metallum: admouenda capiti, spinæ dorsi, iuncturis brachiorum ac pedum emplastra vehementer attrahētia ex eo ipso argento viuo confecta: Laconicum hîc plurimum cōfert quale parari poterit ex sulphuris, salis & bituminis suffitu: membra tremula fouēda fœno viridi dum in pratis sole siccatur, prouocato quoque sudore cum decocto ligni sancti: Collapsos dentes ac gingiuas relaxatas iuuat decoctio ex alumine, Corallij affricati, mel rosaceum: Probatur plurimum hoc vnguētum ad omnia symptomata ab argēto viuo excitata Rec. olei de hyperico & de scorpion. an. lib. mediā: bufones magnos tres verberatos virgulis, donec viribus videntur augeri: viperam orientalem quæ morsu pullum statim exanimet, rutæ semina & scordij singulorum vncias tres: coquantur in balneo per duas horas, inde maneant diu in sole, ex quo

inungatur totum corpus potissimum spina, caput, & iuncturæ.

Suffitus ex cinnabaro & sublimato eadem symptomata quæ & argẽtum viuum inuehit, proinde eadẽ huic curatio debetur: Recipe rutam, rorem marinum, hypericonem, cæpas, succinum, coque in acri aceto fiat suffitus excipiendus per nares bis in die.

Vmbræ lethiferæ expugnandæ his remediis quę ad comitialem morbum conferunt, potissimum smaragdo, pæonia, ruta, & similibus: hæ enim quia terrorem incutiunt, sanguinẽ cõmouent, mentemque perturbant, vnde facilè affectus epilepsiæ similes inuehunt: Iuuãt etiam cranium hominis à viuente aut demortuo excisum & statim siccatum, semen cupressi.

Odores fœtidi, tetri, putres, maligni quia cerebrum feriunt, eidem plurimum nocẽt, maxime ieiunis: aduersus hos cõfirmandum cerebrum odoratis, nimirum, rosis & floribus beneolentibus, malis appianis, santalis, violis purpureis, flore croceo nymphéæ, ligno aloës, caryophylis, moscho, musco, zibetho, croco: suffitu

thuris, styracis, myrrhæ, benicini, & cæteris odoratis.

Philtra, præstigiæ, fascinationes venenatæ.

DIci non potest quanta sit vis venefica philtrorum, præstigiarum, & fascinationum.

Si quis ergo philtris, detentus insano nescio cuius melioris amore fuerit, si stercus amatæ, nesciente illo impositum, cum odoris fœditate senserit, amor soluitur: Soluunt etiam amorem insignia hæc remedia, sectio venæ copiosa, purgatio cum elleboro, venus assidua vsque ad delassationem, labor magnus, inedia diuturna, verbera, longa peregrinatio, timor magnus, magna tristitia: Pudore & studio laudis & gloriæ qui ingenui sunt animi, liberantur: Item, plurimo reuocantur ludo aleæ & latrunculorum assiduo, balneo frequenti, fabulis ridiculis, cãtilenis, musicis instrumentis: Iuuant plurimùm puluis margaritarum, & mandragoræ radix sæpius pota, sic vt obliuionem inducat non insaniam, ebrietas ex vino dulci. Moschus & inula: Profuerit vero hirudines hæmorrhoidib9 admouere & ex illis

ſanguinis melãcholici plurimum educere: Caput fouere lixiuio in quo folia nenuph. lact. viol. beton. ſtech. ſenæ, hordeũ integrum incoxerint.

Impedimenta coitus maleficis artibus vt pote ligationibus contracta, expedies ac diſſolues, ſi ex pugione quo homo fuit occiſus, tres facias anulos, quorũ vnum, frigidus ac impotẽs ad coitum qui fuerit, collo appenſum geſtabit, alterum in digito, tertiũ ceruici ſubdet: Iuuat & pugionem ipſum ſupponere ceruicali: Plinius probat plurimum abrotonum puluinari ſubditum: Alij conſulũt vtrũque centaurium deuorãdum tum minus, tum maius: Si cyclamen feratur in domo, & verbena ſuſpendatur, arcet maleficium.

Si maleuolentiæ aut odij faſcinationem aliquis patiatur, hunc exfaſcinabis, mutato aëre contagioſo & contaminato in lucidum ac clarum: odoratis ſuffitibus ex cinnamomo, caryophyllis, cypero, xilaloë: gratis odoribus moſchi, ambari, zybethi: geſtatione in collo lapidum carbunculi, hyacinthi, ſapphyri, ſmaragdi: Proſunt quoque hæc ad præſentem ſaſcinationem, adamas ſiniſtro adalligatus brachio vt carnes tangat: co-

rallius valde ruber ſuſpenſus è regione oris ventriculi: amethyſtus quoque chelidonius & gagates appẽſi: Iaſpis orientalis & topazius: carbunculus albus, gẽma alba ſic dicta quia nocte ſplẽdeat, omnes enim tales gẽmæ, cuiuſcunq; ſint coloris, carbunculi appellantur: cæruleus lapis intermicantibus aureis ſtellis, in digitis geſtatus: Ex amuletis non lapidibus, mumia, Pæoniæ radix, moſchus, dens longior lupi, vel canis: Inter cibos, vtendum aſſidue bugloſſo, petroſelino vulgari, carne lupi & potiſſimum ipſius corde, ſcobe tenuiſſima auri, aleiis, cępis, fraxini foliis, oleis, butyro recenti plurimo, lacte ouillo, cerebris gallinarum, amygdalis recentibus cum ſaccharo: Purgandum corpus frequenti elleboro, vel armeno lapide: hauriendus ſuccus mandragoræ ad grana.24.

Præſtantiſſimum omnium remedium ad faſcinationes & præſtigias, eſt Deo ſalutis corporis mentiſque authori ac defenſori vnico, pia vota facere, eius auxilium in rebus afflictis implorare, mentemque ſanam in corpore ſano deprecari.

Teipſum vero ab omni faſcinatione

præſtigiis, cæteriſque veneficiis tutaberis ſi herbæ paridis ſemen drachmæ pondere quotidie ad vigeſimũ vſque diem potes: Si argentum viuum pro amuleto collo ſuſpendas: Si lapidem Aëtiten geſtes: Si cor auis vpupæ collo ſuſpendas: Si leporis cor in aluta geſtes: Si lupinum oculum dextrum deferas: Si plantam pedis vinculo ſtringas: Si roſtrum lupi & ceruicis pellem integrã geſtes: Si adamantem in brachio ſiniſtro adalligatum teneas. Si ſcillam ſuper limine ianuæ ſuſpendas. Si hyſſopum & lilium frequẽter olfacias: Si anulum deferas ex vngula aſini: Si pendeant è collo carbunculus, hyacynthus, ſapphyrus.

FINIS.

AVG. FERRERII TOLOSATIS MEDICI DOctiſs. de Pudendagra ſiue Lue Hiſpanica. Lib. I.

Pudendagræ deſcriptio.

VDENDAGRA Lues Hiſpanica, nihil aliud eſt quam putredo humorum ex contagione in coitu magna ex parte contracta, participatione venenatarum exhalationum & ſpirituum infectorũ. Plerunque tamen contingit pueris ex vitioſo lacte nutricis hoc morbo laborantis: interdum in vtero matris contrahitur. Quibuſdam etiam accidit cõmunicatione lecti, participatione cibi & potus cum iis qui contagioſis huius mali vlceribus & puſtulis adhuc ſcatent, aut infecto ſudore madeſcunt. Quorum comeſſationibus ſe immiſcere valde periculoſum eſt, præſertim quando puſtulis oris, & ſordidis palati faucíumque vlceribus adhuc infeſtantur.

Luis Hiſpanicæ definitio.

Causæ.

Causæ Luis Hispanicæ.

CAusa procathartica seu externa esse solet coitus cũ infecta, & coitu motę venenatæ exhalationes: aut cum infectis cõuersatio. Interna est vitiosa corruptáque tota massa sanguinea in dies magis ac magis putrescens donec vasis quoque & solidioribus partibus malum communicetur. Ex quibus meat⁹ vrinarij primò quidem exulcerari solẽt, renes offendi, hepar incalescere, & putredine fere accendi, accensus postea humores adurere, contagiosum calorẽ cæteris partibus impartiri fœdis humoribus totũ corpus implere. Vnde vlcera male morigerata, pustulas tumores, maculas liuidas ac rubicundas oriri contingit. Cerebri etiã substantia putredinis ac cõtagionis vitia cõcipiens excrementosa fit, ideóque impellẽte natura, & quod superfluum atque inutile est segregante facilè dissoluitur: atque in partes subiectas defluẽs tuberositates, nodos, articulorũ dolores, aliaque multa symptomata excitat: plerũque etiã medullas inuadit atq; inficit. Quibus rationibus moti medici quidã illustres pudendagrã ad pituitã referendam putarũt:

A cerebro quæ mala cõtingant.

pituitę nomine ipſam cerebri ſubſtãtiam, & quicquid à cerebro defluit comprehẽdentes. Veriùs tamen dixeris cauſam eſſe corruptos omnes humores, ſed ſymptomata pituitæ magna ex parte deberi, propter facilem eius defluxum. Pituitam autem hîc intelliges, nõ naturale illud & ad concoctionem reſeruatum phlegma, ſed ſalſam, acrã, putrefactam, ſeroſam ac excrementitiam omnem humiditatẽ ad pituitæ colorem aut naturam accedentem, cerebro potiſſimum collectam, in reliquo vero corpore partim diſtillationibus, partim concoctionis vel aſſimilationis vitiis coaceruatam. Cum in vtero morbus contrahitur, tanquam hęreditarium fit malũ, & tanquàm corruptum elementum vna cum paterno vel materno ſemine infunditur, aut ſi mater à die conceptionis in morbum inciderit, communicatis fœtui vitioſis infectíſque humoribus, primę cõformationis facultates, actiones, atque organa corrumpi neceſſe eſt.

Quid nomine pituitæ veniat.

Lues Hiſpanica hæreditaria.

Signa.

Signa Luis Hiſpanica.

SIgna partim ex iis quæ ſenſibus obiiciuntur, partim ex ægrotantis ſermonibus colligenda ſunt in hunc modum.

Si enim cum artuum & capitis doloribus etiam obtusis, pustulæ in fronte, in capite, aut pudendis squamosæ siccæ, aut saniosę & putridæ apparuerint, certũ habebis indicium morbi Hispanici, si nuper cum infecta coierit. Idque magis si post coitum purulentis meatuũ vrinalium vlceribus & ardore vrinæ primò affectus, postea citra sufficientẽ puris purgationem spõte sanatus visus fuerit, aut si cancerosæ virgę postulæ quæ primò inuaserunt, postea citra perfectã curationẽ euanuerint, aut si abscessus qui primò in inguinib⁹ apparuerũt, postea nõ resoluti, non maturati, aut male detersi in partẽ interiorem secesserint. Sunt quibus pustulæ cutem non subeunt, sed in diuersis locis liuida quadam rubedine cutis maculatur. Quę rubedo si nũc disparuerit, paulò post ferè reuertitur: aut pustulas de se ædit Sunt etiam quibus ci-

Alopecia.

tra exteriores pustulas & maculas Alopecia accidit, cum oris & faucium vlceratione ferè, nec sine artuum doloribus. Cætera symptomata sunt capitis, colli, & scapularum dolor, spinæ quædam perfrigeratio, tuberositates in capite, brachiis & tibiis, alopecia capitis & barbæ, cæterarũque partium depilatio, vnguiũ casus,

Symptomata Luis Hispanicæ.

pustulæ in toto corpore, & cutis defœdatio. In infantibus, & aliis qui ex coitu malum non contraxerunt, scire conuenit nûm dum in vtero gestarentur ægrotare cœperint, nûm à nutricis lacte malum ortum fuerit, aut ex conuersatione cum infectis. Notandum verò morbum Hispanicum plerũque foueri in interno corpore sex, septem, octo, vel nouem mensibus antequã se manifestius prodat: nisi quod à contagioso illo coitu vsque in manifestationis diem aut macula circa pudẽdas partes rubra, vel liuida, aut pustulæ vlcusve in pudendis in fronte vel in ore, aut nodi in capite vel in extremitatibus, aut paulatina procidentia capillorũ perseuerantia sua internum morbum attestantur.

In infantibus Luë affectis quæ considerãda.

Lues diu in corpore latere potest.

Curatio.

TRia sunt in hoc morbo præcipua à quib⁹ curatiuę indicationes sumũtur. Primũ est vitiosorũ & corruptorũ humorum copia. Alterum putredo. Tertium cõtagio. Copia putredinem alit & auget. Putredo adulteratę caliditatis index est. Adulteratus calor concoctionẽ vitiat, humores adustioni obtẽperantes adurit, cęteros aut dissoluit, aut resoluta subtilis

Tria præcipuè in Luis curatione consideranda.

ſubſtãtia condenſat ac incraſſat. Sic enim aduſtione craſſi, denſi, ac tenaci quadam irrigatione lenti humores euadunt. Lẽtorem ac craſſitiem conſequitur obſtructio. obſtructione impeditur tranſpiratio, fouetur contagio, augetur quæ ex cõtagione ortum ducebat putrefactio. vnde infinita alia mala oriri videmus. Diſſolutis aduentitio calore humoribus, fiũt deſtillationes & defluxus: atq; ex his pectoris affectus, ſtomachi ſubuerſiones, Colli & articulorũ dolores, tuberoſitates, nodi, & ſimilia. Cõtagione vitiatur ſanguificatio, corrumpuntur humores, inficiuntur ſpiritus, deprauatur quæ in ſingulis partibus efficitur cõcoctio & aſſimilatio. vnde excrementoſum totius corporis habitũ reddi contingit: præcipuè verò cerebrum, alimentum quod ad ſe defertur cõcoquere, & propter infeſtæ qualitatis vitiũ perfectè aſſimilare recuſans, excremẽtis oppletur: quibus in varias corporis partes diſtributis, infinita excitãtur morborũ & ſymptomatum genera. Cõſtat ergo variũ hunc malorum concurſum ex vna contagione, adiuncta putredine proficiſci.

Quibus omnibus abigendis propellendiſque opus eſt remediis, contraria quo-

dammodo facultate præditis. Contagio enim ea quę infectioni resistunt postulat: Putredo ventilationem, putrium & semiputrium concoctionem: adulteratus calor, refrigerationem & emendationem. Lentor ac crassities detersionem & attenuationem: obstructio reclusionem apertionemve: corruptorum humorum copia multiplicem ac variam euacuationem. Symptomata verò & succedentes affectus quomodo curari debeant suo loco dicemus. Nunc methodicam morbi ipsius curationem proponamus, redigamusque in octo capita curatiuas omnes illas indicationes.

Primum ergo remedium sit victus boni succi, facilis concoctionis, minimè excrementitius, attenuans, abstergens, siccans: & vbi intensus erit calor, refrigerans.

Secundum sit facilis leuisque purgatio, quam minoratiuam vocant.

Tertium venę sectio, in quibus expedit.

Quartum corporis atque humorum qui excerni debent præparatio, attenuando, tergẽdo, aperiẽdo, corpora fluida faciẽdo.

Quintum plenior humorũ euacuatio.

Sextum particulares euacuationes: vt tandẽ resecatis prauis humoribus, & aper-

tis vndique meatibus ventilationi & perspirationi locus sit, inhibeaturque putrefactio.

Septimum symptomatum ac morborum tanquam symptomata succedētium curatio.

Octauo loco potissimum infectionis ac cōtagionis seminaria extinguenda ac interimenda proponuntur. Quod tamē non solum in fine curationis, verumetiam per totum morbi decursum vtiliter efficitur.

I. *Victus.*

Victus ratio in Lue quæ conueniat.

LIcet Lues Hispanica totam massam sanguineam atque humores omnes occupet victum tamen vt & cætera remedia ita instituere oportet, vt vincentis & magis pecantis humoris ratio habeatur. vincente siquidem & magis peccante bile ad refrigerationem procliuior esse debet. vincente pituita ad maiorem absterssionem & attenuationē. Præpollente verò melancholia ad attenuationem citra vehementem siccitatem. In genere conducunt alimenta omnia boni succi, facilis cōcoctionis minimè excremētitia, vt gallinacei generis mares & fœminæ, perdices, attagenæ, phasiani, pulli columbarum,

barum, merulæ, turdi, turtures, turricolæ & montanæ auiculæ, cuniculi iuniores, iecinora & testes gallinaceorum, pedes & alę volatilium pręsertim gallinacei generis, pedes veruecini, suilli, vitulini, atque ex ipsis confectum gelu, oua gallinarum & Phasianarum recentia, tremula, sorbilia. Carnes veruecinæ, hædinæ, & vitulinæ assæ, vt plurimum vsurpantur. Panis sit triticeus, nonnihil furfuraceus vt abstergat: sit autem probè confectus adhibita prius maceratione & debita fermentatione, & in clibano vel fornace decoquatur, non in cineribus, aut foci tegula. Biscoctum ob siccitatem præferunt aliqui: nos ob coctionis difficultatem & succi crassitiem reiicimus. Conferet etiam panis elotus, atque ex sorbitionibus ptisana cum mulsa, concurrente vero multa pituita cum hyssopo, pulegio, anetho, origano. Conuenient etiã panata, & lac amygdalarum dulcium, interdum etiam alica, & iuscula omnia ex prædictis carnib⁹ parata. præstabit tamen assis quàm iusculis aut elixis vti. Si quando oleribus opus sit, conceduntur lactuca, portulaca, acetosa: & ad moderatè abstergendũ aperiẽdumque gingidiũ ceu cherefoliũ, endiuia, ci-

Biscoctũ.

Panata.

Quibus oleribus vesci liceat.

chorium, ſcariola, lupulus, aſparagi, borago, bugloſſa: & cum euidenti attenuatione opus eſt, mēta, fœniculus, ſaluia, hyſſopus, meliſſa, maiorana, apium, petroſelinum, pulegium, ſerpillũ, tymbra, anethũ, quibus cōtagionis emendandę gratia adiicies bethonicam, pimpinellã, Dictamnum, hypericũ, tormentillam, verbenam, carduum benedictum, angelicam, vincetoxicum, calendulam, roſmarinum, balſamitam, ſcabioſam, thymum, origanum: Cauendo tamen ne horum vſu vitioſos humores accerſas. Admittes etiam vuas paſſas, carycas, pruna & pyra cocta: cappares, amygdalas, pinearũ & piſtacearum nucleos. In condimentis vero licebit vti aceto, omphaceo, ſucco acetoſæ, ſucco granatorum, ſuccis citriorum & arantiorũ, & aqua roſata exuperante caliditate, & inflammationem minitãtibus puſtulis: interdum etiã mulſa vino, ſucco paſſularũ, melle, cinnamomo, croco, nuce moſchata, macere, cariofilis, aniſo, fœniculo, vbi humiditates & flatus pręualuerint. Abſtinendum à lacte, caſeo ouis coctura denſatis aut frixis, & à carne bubula, ſuilla, agnina, leporina, anſerina, cæteriſque omnibus craſſum ſeroſum prauũq; ſuccũ

gignentibus animātibus, fructibus, seminibus, plantis & similibus. Vitanda etiam salsa omnia & acria. Adstringentia verò nisi particularis quædam intentio postulauerit, rarò admittes. Piscibus saxatilib9, pelagicis, littoralib9, qui neq; insuaue, neque mali odoris, neque glutinosum quicquā gustu repræsentant interdum vesci licebit, vt gobiis, Asellis, Murænis. Concedimus etiā trutas, salmones, alosas, rubelliones nostros, soleas quas lingulacas esse putant, atque alios neque prædura, neque præmolli carne præditos. Gustādos autem pisces non autē edēdos censeo. Potus esto vinū album, aut aliud tenue quod vrinam ducat. Id autē sufficienti aqua diluendum est, pro morbi excessu, tempore anni, consuetudine, ægrotātis tēperatura. vini loco conducent aqua ordei, decoctū pauci cinnamomi in pluscula aqua hydrosacchar, oxosaccar, hydromeli, apomeli, oxymeli, aut secundariū ligni indici decoctū. Ordo autē in cibis ingerēdis seruetur, humidaq; siccis præmittantur, & coctu faciliora coctu difficilioribus. Nec tenuissimo illo victu quem in morbis longis damnauit Hippocrates, hîc vtendum: sed ad conseruandum vsque ad statum naturæ robur

Quibus piscibus vti liceat affectis Lue.

Aph. 4. lib. 1.

Socrates à mensa cum fame recedebat. quod satis comedendum, sic tamen vt Socratico more à mensa cum aliquãtula fame recedas. In statu, atque in curationis scopo tenuior victus adhibẽdus: atque in totum præstabit tũc assis quam elixis vti. *Affectis Lue quis aër conueniat.* Aër vbique ferè siccus diligẽdus, calidior quidem vincentibus frigidis humoribus: temperatior in cæteris. Talis autem si natura non sit, arte preparãdus est, suffimentis, irrorationibus, ignibus, similibusque artificiis. *Auster fugiendus.* Cauẽdum ab Austro, quòd corpora dissoluat, humectet, capita aggrauet, & vertigines faciat: & à choro, quòd pestilẽti quadã natura destillationes moueat *Mytilene.* quod in Mytilene oppido diligẽter annotauit Vitruuius. *Vitruuius.* Spirat autem ab occidẽte æstiuo. *Exercitationes.* Exercitationes cibum præcedant: sint autem moderatę, nec penitus ad lassitudinẽ progrediantur. Deambulatio, equitatio, & in lectica gestatio plurimum conferent. *Quibus aluus deiicienda.* Ventris deiectionem moliri oportebit, aut fructibus solutiuis, vt prunis & tamarindis in mulsa coctis: aut iure aliquo cum quo polipodium, sena, buglossa, vrtica & mercurialis bullierint: aut clystere, aut medicamento molliter perpurgãte. *Animi affectus vitandi.* Ira, metus, tristitia, cæteriq; affectus qui animum & corpus agitãt vitãdi.

2. *De facili purgatione quam Minoratiuam vocant.*

LIcet in tãta & tã pertinaci humorum corruptione valde necessaria sit purgatio, tamen cũ natura cõtagione ac pernicitate mali grauata ac cõturbata sit, nõ videtur tutum statim ab initio curationis efficaci medicamento eam irritare. Nam & ars ipsa docet ab imbecillioribus incipere & paulatim valẽtioribus assuefacere naturam. vtendum ergo primum facili leuíque purgatione, quales sunt quæ cum cassia nigra, diapruno simplici, & catholico fiunt, quibus ne forte parum aut nihil agant, addere solemus valentius aliquod medicamẽtum simplex aut compositum. Nos confectionem Hamech cæteris iure preferimus & miscemus in hunc modum. Rec. Catholici vnc. j. cõfectionis hamech drach. j & ß. saccari q. ß. fiat bolus. vel sic. Rec. cassiæ recenter extractæ, drach. sex. pulpe tamarindorum drach. j. & ß. confectionis hamech drach. ij. sacch. quod satis, fiat bolus. Si bolum recuset æger malitq; potionem, dissolues medicamenta in tribus aut quatuor vnciis hydromelitis, aut cõuenientis alicuius decoctionis, & cũ

Valenter purgãtia morbi principio non conueniunt.

Bolus.

pituita præualuerit, adiicies agarici trothiſcati, aut elect. indi. aut benedictę portionem aliquam. Si bilis, rhabarbarum, & elect. ex ſucco roſarum. Si melancholia, diaſenæ aut epithimi portiunculam.

3. *De venæ ſectione.*

Venæ ſectio quibus conuenıat. VEnæ ſectio conuenit plethoricis & aliis quibus venæ turgeſcũt, necnon quibus ad inflãmationem prolabũtur puſtulæ, tumores, & vlcera. Secanda autẽ interna cubiti vena quam Baſilicam appellant, quãdo partes collo inferiores magis infeſtantur. *Quid in ſectione venæ animaduertendum.* Externa quam Cephalicam vocant, quando frontem, caput, palatum, fauces, & collum ſymptomata impetunt. Communis vero & Media, quando partes ſupernæ & infernæ ex æquo afficiuntur. Trahendum autem tantum ſanguinis *Quãtum ſanguinis detrahẽdum.* quantum ægrotantis ætas, vires, & temperatura, morbi ſymptomatumque vehementia, & circunſtantis, aeris ſtatus requirere videbuntur. Si pridiè leni illa & minoratiua purgatione vſus non fueris, duces aluũ molli clyſtere; in hũc modum. *Clyſter.* Rec. hydromel. lib. j. ß. caſſiæ fiſtulæ cum melle conditæ, vnc. ij. olei chamemelini q̃r. j. ſalis parum mixtis omnibus fiat

clyster. Detur ante venæ sectionem, & relaxatio vẽtre, redditóque clystere mittatur sanguis.

4. *De præparatione.*

ANtequam validiore medicamento humores eliciamus, fluidũ (vt præcepit Hippocrates) corpus reddendũ est, meatus reserando, crassa glutinosáque incidendo, extenuando, atque abstergendo. Quod partim victu (de quo diximus) partim syrupis & decoctis efficiẽdum, in hunc modum. Rec. radicis polipodij & ramentorum ligni indici an. vnc ij. rad. asparagi, tormentillæ, dictamni, filicis, asari an. vnc. j. corticis mediani sambuci, glycyrrhizæ ratæ, & contusæ an. vnc. ß. herbarum capillarum, hepaticæ, fumarię, lupulli, scabiosæ, melissę, taraxacon, agrimoniæ an. M. j. oxylapathi, persõnatiæ, cichorij cum radicibus an. M. ij. passularum purgatarum à vinaceis & tamarindorum an. vnc. j. seminis carthami contusi drach. vj. senæ, thimi, epithimi an. vn. ß. quatuor seminum frigidorum maiorum contusorum an. drach. ij hermodactilorum & agarici an. drach. j. ß. cinnamomi ʒ iij. decoquãtur secundũ artem

Fluidũ corpus reddẽdũ ante purgationẽ validiorem.

in aquæ iusta quantitate, donec media pars aquæ consumpta sit, & in lib.ij. colaturæ decoque leuiter succi buglossæ & borraginis vtriusq; depurati vnc.ij. postea adde syrupi de fumoterræ & de epithimo an vnc.j mellis rosati aut violati q̃r.j. fiat apozema pro quinque dosibus. In calidiore corporis temperatura addes acetosam, scariolam, atriplicẽ, endiuiam, lactucam, parietariam, pruna, myxa, ziziphas, semina frigida, recentes rosas, violas, nimphææ & cichorij flores. Vincente pituita adiicies radices iridis, lilij conuallium, galangæ, rhapontici, bryoniæ, aristolochiarum, cyclamini: & hyssopum, origanum, centaurea, stæcadem, bethonicam, cum pæoniæ & nigellę seminibus. Præualente atra bile, cortices ebuli, genistæ, fraxini, capparum, tamaricis, parthenium, pulegium, pimpinellam, ocymum, cum seminibus fraxini, hederæ, hyperici, viticis, anethi, cassuthæ, altheæ, & floribus anthos, scabiosæ, lupuli, borraginis, buglossæ, tamaricis, thymi, genestæ, sambuci. Biliosos etiam iuuabunt syrupus de endiuia, oximeli simplex, syrupus de fumoterræ simplex, & syrupus acetosus. Pituitosos syrupus de stæchade, de cala-

mento, de bizantiis, de menta, de abſinthio. In atra bile proderũt ſyrupi de ſcolopendria, de cichorio, de fumoterræ, de epithimo. Sed tabellas quas ſuperingerere ſolent medici præſtabit ex iis quæ contagioni reſiſtunt conficere quorum nonnulla iam recenſuimus in victu, cætera capite vltimo huius libri plenius tractabimus. *Tabellæ.*

5. *De purgatione.*

PRæparato corpore, ſupereſt vt vitioſos & corruptos humores euacuemus, ſanguinémque à putridis, ſalſis, ſeroſis & aduſtis ſuperfluitatibus vindicemus. Eum ergo in quo ſuperat caliditas purgabimus in decocto violarum, tamarindorum & ſenæ diſſoluentes rhabarbarum, catholicũ, & cõfectionem hamech: vel cum pilulis de fumoterræ & de rhabarbaro. Præualente pituita, in decocto paſſularum, hermodactilorum, & ſeminis carthami diſſolues agaricũ, benedictam ſolutiuam, diaphenicum, & cõfectionem hamech: aut pilulas de agarico, cochias, & de fumoterræ commiſcebis, & deuorandas dabis. Eum verò in quo vincit atra bilis ſic purgabis. Rec. polipodij vnc. j.

Biliosi quomodo purgãdi. passularum purgatarũ à vinaceis drach. vj. senæ vnc. ß. seminis cassuthæ anisi cinnamomi an. drach. j. aquæ mulsæ quantum satis bulliant simul ad tertiæ partis consumptionem & in colatura dissoluantur epithimi drach. ij. lapidis lazuli exquisitè abluti drach. ß. diasenæ & confectionis hamech an. drach. j. ß. Sirupi de fumoterræ & de epithimo an. drach. vj. fiat potio, vel Rec. massæ pilularum de quinque generibus myrobalanorũ, de fumoterræ, & de lapide lazuli an. scrup. j cum vino infusionis epithimi, aut ellebori formentur pilulæ vij. Medici nostri temporis dant postridiè roborantes bolos, quos ex conseruis quæ in officinis prostãt, conficere solent: adiectis interdum speciebus diarodon, diatria sandali, elect. de gemmis, diambræ, & cæteris pro varia ægrotantium & morbi natura. Præstaret tamen ea quæ contagioni resistunt ad hoc opus eligere.

6. *De particularibus euacuationibus.*

Quæ particulariũ eua- Particularium euacuationmu censentur menstruæ purgationes, hemorrhoïdes, & quæ ex ore apophlegmatismis

& gargariſmis educuntur, aut errhinis & ſuccorum attractione ex naribus. Adde ſolutionem alui, vrinæ ſudoríſque prouocationem, & inſenſilem tranſpirationem: quibus ferè omiſſis cæteris, incumbunt medici. Medicamenta enim quæ per os vel nares purgant verētur, ne qua pollent acrimonia partes illas ad contrahendum vlcus prōptiſſimas exulcerent. Menſtruas purgationes & hæmorrhoïdes in poſtremos dies differunt, niſi citò medicamētis parêre poſſe videantur. Si quando tamen his incumbendum ſit, aperies hæmorrhoïdes impoſito ficus folio, vel amigdalis amaris tritis mixtíſque cum felle bubulo: aut hirudinibus ſedi admotis ſanguinem elicies. Menſtrua verò prouocabis potu ſequenti. Rec. calamenti pulegij & ſeminis nigellæ an. drach. iij. contundantur, tritáque & cribro tenui tranſmiſſa decoquantur abundè in melicrato, fiat potio pro tribus diebus. Detur mane in lecto, conceſſo inſuper duarum aut plurium horarum ſomno. Apophlegmatiſmos & gargariſmos, ſi opus ſit, conficies in hunc modum. Rec. maſticis & paſſularum mundatarū an. drach. ij. contundantur & fiant trochiſci commandu-

cuationū nomine veniunt.

Apophlegmatiſmatū vſus periculoſus.

Hæmorrhoïdes quomodo prouocandæ.

Mēſtrua quomodo prouocāda.

Apophlegmatiſmi & Gargariſmi.

candi. Hi vt non erodent, ſic pauxillam pituitam elicient. potentiores ſunt qui ſequuntur. Rec. pyrethri ſtaphiſagriæ piperis an. ſcrup. j. maſticis ſcrup. ij. terantur, & cum melle formentur trochiſci, quos in exitu lecti commanducare conueniet Rec. foliorũ lauri viridium, thymi, hiſſopi, maioranæ an. M. j. paſſularum purgatarum & ſeminis nigellæ cõtuſi an. vnc. ß. agarici drach. j. ß. aquæ fontanæ lib. ij. vini albi optimi lib. ß. fiat decoctio ad perfectionem: & in colatura diſſolue ſtaphiſagriæ ſtruthij piperis an. ſcrup. ij. pyretri zinziberis an. drach. ß. oxymelitis ſcyllitici vnc. ij. mixtis omnibus fiat gargariſmus ad pituitã apophlegmatiſmi loco educendam. Per nares purgabis cerebrum cum ſuccis betæ braſſicæ anagallidis maioranę cyclamini: aut cum melle in errhina pyramidalia rediges apophlegmatiſmos præcedentes, & in nares intromittes. Sed exulcerato naſo ab errhinis omnibus abſtinendũ: vtendum verò apophlegmatiſmis & gargariſmis. Et cõtrà, exulceratis faucib⁹, & palato, apophlegmatiſmis & gargariſmis pituitã elicientibus abſtinendum: vtendum verò errhinis & prædictis ſuccis. Caue tamen ne

Errhina.

Quando errhinis abſtinẽdum.

Quando abſtinẽdũ apophlegmatiſmis & gargariſmis

dum pituitam elicis, vlcus excites. Medici, vt diximus posthabitis cæteris particularibus euacuationibus, toti ad ventris deiectionem, vrinæ sudorísque prouocationem, & eam quæ per poros fit transpirationem se conferunt. Alui deiectionem moliuntur partim victu de quo diximus, partim clysteribus, & medicamẽtis molliter purgantibus: Clyster hic satisfacere poterit, Rec. altheæ cũ rad. M. ij maluæ, mercurialis, lupuli, buglossæ, fumariæ, vrticæ an. M. j. rad. polipodij vnc j. corticis mediani sambuci, senæ, & seminis carthami contusi an. vnc ß. seminis fœnug. drach. iij. fiat decoctio & in lib. j. ß. colaturæ dissolue medullæ cassiæ fistulæ & catholici an. vnc. j. olei communis q̃. j. mellis rosati colati drach. x. salis drach. j. ß. fiat clyster. Medicamenta molliter purgantia sint cassia fistula, diaprunum simplex, catholicum. Vrinas mouere negligunt, præterquam qui ligni indici aliorúmque sudorificorum decoctis curationem perficiunt. Omnes prouocandis sudoribus occupatissimi sunt, arbitrantes (quod verum est) eo modo vrinas auerti, & sanguinis serum ex quo vrina conficitur, cæterósque humóres qui post ante-

Clyster.

Sudoribus vrinæ auertuntur.

dictas purgationes in corpore remanserunt, facillime in sudorificos vapores resolui: eam etiam quæ per poros fit excretionem mirabiliter augeri & perfici: interdum etiam pituitam per os & nares elici. quod ex accidenti contingit, nimirum incredibili argenti viui aut succedaneorũ penetratione. Præmissis ergo primis quinque remediorũ generibus, sexto loco nihil aliud quàm sudores procurant, paucis exceptis, qui quod alij sudoribus efficere conantur, id ipsi certis purgationibus tutò celeriter & iucundè perficiũt, de qua re suo loco dicetur. Sed sudorum eliciendorum receptos hodie modos omnes explicemus. Primus modus constat vnguentis & linimentis. Secundus, ceratis & emplastris. Tertius, loturis. Quartus, suffitibus, atque hi ferè omnes argẽtum viuum actu aut potentia recipiunt. Quintus, sudorificis decoctis præsertim decocto ligni indici: cuius loco successerũt iuniperus, chyna, sparta parilla, apios infinitáque alia. Sextus, liquorib⁹ destillatis. Septimus, postea scubiicietur curãdi modus, qui non sudoribus, sed purgantibus medicamentis, & quod vulgò dici solet, sanguinem mundãtibus perficitur.

Argẽtũ viuũ.

Sudorũ eliciẽdorũ modi.

Octauus, vltimo loco addetur, ex prædictis omnibus compositus.

Primus modus cum inunctionibus.

POnitur æger in loco calido, & totus ibi inungitur præter caput pectus & sub alis. Postea linteis calidis aut multa stuppa calida fasciatur, & in lecto sudare cogitur, iuxta pedes appositis calentibus lapidibus. Sunt qui ex ordeo calefactos sacculos inter coxas ponunt, & sub alis ac pedibus, quo vnguentum magis penetret, & sudor copiosior eliciatur. Inungi autem poterit octo diebus, si semel tantùm in die inunxeris. Nam bis in die inungere graue nimium est. quanquam hodie vix quinque dies conceduntur, & bis in die adhibetur inunctio. Tunc autẽ satis inunctum putamus cùm post multam sputi eductionem os malè affici, & vlcerari incipit. Tempus inunctioni idoneum est horis quinque aut quatuor ante prandium: & cùm post prandium adhibetur, horis quatuor post prandium, sic vt tribus horis post inunctionem non cœnet. Post cœnam inungere sanum non est. Interim si deficere videatur offeres panem in vino puro aut diluto: aut cùm intenditur calor

Quatuor partes non sunt vngẽdæ.

Bis die inungi graue est.

Vnctionũ meta.

Tempus vnctioni idoneũ.

in poſca madefactum. Nec omittenda erit alui deiectio, de qua diximus. Hoc remedio dolores extinguntur, puſtulæ, tumores, & nodi diſcutiuntur, vlcera perpurgantur, exceptis quæ in ore poſt inunctionem relinquuntur, quæ finitis inunctionibus ſtatim fouebis lacte, aut decocto hordei, adiectis diamoro & melle roſaceo. Cætera in ſecundo libro tractabimus. Vnguentorum autem, & linimentorum compoſitiones ex præſenti morbi & ſymptomatum natura, ægrotantis ætate, viribus, temperatura, & aëris conſtitutione deduces. Abundantibus enim tuberoſitatibus & nodis plus pinguedinum apponendum erit: abundantibus vlceribus & puſtulis plus puluerum. In calidiore ægrotantis aut aëris temperatura immiſcenda quæ temperent, vt butyri plus, & plus olei roſacei, minùs verò exſiccantium. In infantibus vincant axungiæ & butyrũ. In robuſtis tertia aut quarta vnguenti pars ſit argentum viuum. In delicatioribus verò vix ſexta aut ſeptima. In infantibus vix octaua. In genere conſtet vnguentum mollientibus, diſcutientibus, rarefacientibus, detergentibus, ſiccantibus, & argento viuo. quibus haud inutiliter

Argentũ viuum.

liter admiſcentur medicamenta purgantia ad trahendas per poros ad cutem ex imo corpore ſuperfluitates. In quo genere excellunt agaricus, hermodactyli, cyclamen, pyrethrum, ariſtolochia, ſcylla, citra noxam. Interdum etiam bdellio, ammoniaco, turbith, & gummis partim mollientibus, partim humores attrahentibus vti licebit. Sunt qui ratione contagionis theriacam & methridatium adiiciunt. Chirurgi vtuntur linimentis Ioannis de Vigo. Nos vnguenta in hunc modum parare ſolemus, Rec. axungiæ porcinæ recentis & mundatę lib. j. butyri recentis ſine ſale lib. ß. vnguenti de althea & martiati, theriacæ veteris an. vnc. ij. hermodactylorũ, turbit, ariſtolochiæ rotundæ, tartari rubri, zinziberis an. drach. ij. myrrhæ, aloës, ſtyracis liquidæ ladani an. vnc. ß. ſucci limonum & olei roſacei an. vnc. ij. olei chamemelini, lumbricorũ, & terebinthinæ, aquæ vitæ, & olei laurini an. vnc. j. lythargyri drach. xv. argẽti viui cum ſaliua extincti vnc. ix. ceræ, quod ſatis fiat vnguentum molle. Adhibui ego aliquando inunctiones ſine argẽto viuo, in huius locum cortices raticis cucumeris agreſtis, & ellebori vtriuſque, euphor-

Ioan. de Vigo linimenta vnguentum.

bium, & ſimilia ſubſtituendo: ad penetrandum verò petroleum, aquam vitæ, oleum de terebinthina, oleum de lateribus, aliáſque calidorum medicamentorum deſtillationes quas haberẽ in promptu. Nec intelligere potui qua in re præſtaret argentum viuum cuius contactu ſæuiſſima ſymptomata relinquuntur, vt plus interdum periculi immineat à remedio quàm à morbo In cæteris nihil eſt quod euidentẽ noxam inferre poſſit, cùm tamen medelam præſtent longè faciliori negocio quàm argentum viuum. Sed quã difficilè ſit ab imbutis ſemel opinionibus artifices diuellere conquerimur omnes non ſolùm in his, verumetiam in plurimis aliis quæ neque experientia, neque ratione nitũtur. Neque verò negare poſſumus mirabilem eſſe illius efficaciam, qui nonnullos viderimus hoc morbo laborantes ſola plantarum pedum & volarum manuũ inunctione, intacto reliquo corpore, copiosè deſudaſſe, pituitã è cerebro deieciſſe, & tandem ſanos euaſiſſe. Conſtabat autem inunctio multo argento viuo cum axungia porcina recente & oleo terebinthinę ſubacto, adiectis etiam hermodactilis, ſulphure, ſucco bryoniæ,

Inunctio pedũ ac manuũ.

euphorbiæ, & aqua vitæ. Non eſt argẽti viui penetratio & vis quam impugnamus, ſed peſtilens malignitas morbo plerũque longè grauior, quam vnà cum curationis beneficio imprimit & relinquit. Nam & neruos offendit, cerebrum mirum in modum debilitat, & quod peſſimum eſt, corpus ſubingrediens oſſa perforat, & medullas inuadit, atque in ipſis tam acerbos dolores excitat vt plerunque mors præferatur. Quod admonitione dignum viſum eſt, non ad penitus interdicendum eius vſum, ſed ad reprimendam multorum temeritatẽ & laſciuiam, qui in omni ætate, in omni ſexu, in omni temperatura, & aëris qualitate illo nec bene ſubacto nec correcto incõſideratiſſimè vtuntur. Sunt aliæ ſecuriores & minùs moleſtæ curandi formæ, quæ ſi aliquando propter morbi ſimptomatúmque vehementiam parum efficaces videantur non repugnabo quin tunc ad mercurium cõfugias. Nam certũ eſt quoſdam hoc vno remedio curari, cæteris ne quidem ad læuia ſimptomata conferentibus. Quod tamen adeò frequens non eſt, vt ad, vna crepida, calceãdos pedes omnes nos allicere debeat.

Argenti viui noxæ.

Secundus modus cum ceratis et emplastris.

HIc modus non distat à priori nisi forma. Nam medicamẽta hic mollientia, tergentia, siccantia, rarefacientia, discutientia esse debent, adiecto argento viuo, aut cinnabari, aut sublimato, quibus etiam vtiliter admiscentur quę humores ad cutem attrahũt. Ex his fiunt emplastra partium quibus admoueri debent forma. Quippe spina secundum longitudinem & latitudinem suam his vestiri debet, necnon brachia & tibiæ: vnde postulat res ipsa vt emplastra & cerata easdẽ longitudines & latitudines impleãt. Hoc modo tectum corpus externum aërem non admittat, propter erumpentes sudores, & sputum in ore coaceruatum. Renouentur autem emplastra tertio quoque die, decem dies curationi concedendo. Cessandum tunc cùm post multam sputi eductionem gingiuæ putrescere & vlcerari incipient. Emplastra autem in hunc modum componantur. Rec. emplastri diachylon magni emplastri de ranis an. vnc. viij. triapharmaci vnc. iiij. olei de lateribus, olei de spica, aquæ vitæ, theriacę,

Emplastra.

masticis, thuris, styracis liquidę, an. vnc. j. myrrhæ, aloës, ladani, ammoniaci, serapini, bdelij, galbani an vnc. ß. rad. ireos, aristolochiarum, hermodactylorum, baccarum lauri, cyperi, an. drach. iij. argenti viui cum succo limonũ extincti vnc. viij. cinnabaris vnc ij. sublimati vnc. ß. ceræ q. ß. misce & confice emplastrum. Si mauis ceratum, adde terebinthinam, & ceræ plusculum. Si sparadrapum (sic enim officinæ vocant emplastrum aut ceratum tenue in tela) liquefac omnia ad ignem, & cùm infrigidari cæperint misce argentum viuum, sublimatum, & cinnabarim, & moue lõgo tempore cum virga ferrea, postea intinctis, vt moris est, linteolis fac sparadrapum. In calidioribus corporum temperaturis aut temporibus, addes succos portulacæ & semperuiui, succũ granatorum vnguentum rosatum, & similia, exigua copia, ne ab emplastri aut cerati forma recedas. Vidi ergo multos qui recto huiusmodi emplastris corpore, toto curationis tempore interdiu per vrbem incedendo, motu sudores procurarũt induti vestibus pelliceis, superinducto, arctissimo cingulo: atque in hunc modum curati fuerunt. Errant itaque qui sudores

Sparadrapum quid.

hîc minimè expectandos censent sponte enim erumpunt domi se continẽtibus, & in aëre calido versantibus. Et reuera nisi sudor eruperit, non prodest remedium.

Tertius modus cum ablutionibus.

Ex quibus fiãt loturæ. FIunt etiam loturæ ex siccantibus, rarefacientibus, discutientibus, & mercurio sublimato. quibus in loco calido ablui & perfricari solent omnes corporis partes, exceptis capite, pectore, stomacho & sub alis. Idque diebus decem semel, bis, ter in die, pro ægrotãtis viribus & cæteris circunstantiis. quo tempore è cubiculo exire non permittitur. Putrescũt hic etiam gingiuæ, & exulcerantur sicut in præcedentibus. quod curationis finem indicat. Exemplum hoc est. Rec. aquarũ iuæ arthriticæ maioranæ, saluiæ, absinthij, calamenti, fumariæ an. lib. ß. aquarũ fœniculi, scabiosæ, bethonicæ, rosmarini. Inul. an. vn. iiij. vini alb. optimi lib. j. mercurij sublimati vnc. iij. bulliãt simul igne claro in vase vitreo in modum aquæ hordęi, & fiat inde lotura. In calidioribus temperaturis vini & aquarum calidarum loco, vtendũ omphacio, succis limonum & granatorum, aquis rosarum portulacæ

Curationis signa

fumariæ plantaginis cichorij aſparagi: mixtis tamē plurimis diſcutientibus. Poſt ablutionē & perfrictionem ſudor in lecto procurandus, appoſitis iuxta pedes calentibus lapidibus. Neque enim quod moliuntur agunt, qui ſudores non procurāt.

Quartus modus cum cinnabari.

QVarto loco de ſuffitu cinnabaris dicēdum, acerbiſſimo certè remedio, quo prudentes & docti plerique medici ad totum corpus vti nunquam auſi ſunt: ad certas autē partes vt crura & brachia, cum vel ſphaceli adſunt, vel feræ gummoſitates, vel dolores, vel vlcera male morigerata prȩſtantiſſimū arbitrati ſunt. Cæterum eo abſtinendum ſuadent: aut non niſi corporibus athleticis adhibendum. quāquam & delicatis profuiſſe ſcimus. fit autem in hunc modum. Æger in cubiculo clauſo in ſellula aut matella nudus collocatur, ſic vt tanquam ſub conopæo ſeu papilione totus pannis optimè circuntectus ſit, vt ne os quidem extet. Tunc accenſis carbonibus vritur cinnabaris cū thure & cæteris correctiuis, quo ſuffitu, incaleſcit æger mirum in modum, ac ſudat per horam integram ferè. Totiēs

Corporibus athleticis cinnabaris adhibendum.

autem id tĕrandū donec ſicuti in vnctionibus gingiuæ putreſcere, & os vlceribus affici, & animus deficere quodammodo cæperit. Inter ſudores ſi deficere videatur, permittes vt caput tantillum è pannis explicet, modo id ſępe non faciat: fit ſuffitus ſemel bis ter in die, pro anni ratione, ægrotantis viribus, & cæteris circunſtantiis. Ad euitandum animi deliquium impones priùs epithema cordi ex pauco vino aquis roſarū, meliſſæ, violarū, & puluere gemmarū, & margaritarum confectum: & duos ouorū vitellos paulò ante ſuffitum offeres. Corrigunt autem cinnabarim thus, myrrha, aloë, ſtyrax, bĕzoin, gummi iuniperi, ladanum, lauri, baccæ & folia, lignū indicum, lignum aloës, xilobalſamum, angelica, dictamnus, tormentilla, gĕtiana, calamus aromaticus, cyperus: ſchænanthos, cariophilli, macis, crocus, & ſimilia. Addūtur nonnunquam ad cooperandum & valenter agendum auripigmentum, ſandaracha græcorum, pyrites, & euphorbium. Ex his paſtillos, quos trochiſcos vocant, & pulueres ſic conficimus. Rec. cinnabaris vnc.ij. thuris, ligni aloës, myrrhæ, ladani an. vnc. ß. baccarū lauri vnc.j. aloës drach.iij. cū ſtacte for-

Quibus vtĕdum vt animi deliquium vitetur.

mentur trochiſci, vel Rec. cinnab. vnc. ij. auripigmenti vnc. j. marchazitæ (ſic pyriten vocant) argenteæ drach. iij. gummi iuniperi, thuris, ladani an. vnc. ß. fiat puluis pro robuſtioribus. Delicatioribus verò ſic rectè conſules. Rec. cinnabaris vnc. ij. benzoi, gummi iunip. ligni aloës an. vnc. ß. calami aromatici, radicis gentianæ, cyperi, ſtyracis, calamitæ an. dr. ij. thuris, myrrhæ, aloës, dictamni an. drac. iij. cum theriaca formentur trochiſci. Siminiam caliditatem vereraris addes ſemina acetoſæ, ſcariolæ, endiuiæ: aut ſantalos, ebur, roſas, violas. vtuntur drachmæ duæ tres quatuor pro morbi magnitudine, ægrotãtis viribus, & temperatura, &c.

Quintus modus cum ligno indico.

LIgni indici quę hactenus ad nos peruenere genera ſic deſcribit Manardus. Primum, quod guaiacum vocat, dẽſius, grauius, craſſius, interiore parte nigricantius, exteriore ſubpallida, & veluti lineis quibuſdã ad fuſcum inclinantibus, in æquè diſtantes per longum interſecta. Alterius ad albius magis vergit exterior pars, neque eſt tam manifeſtis lineis diſtincta: nigrum tamen & ipſum colorem intrinſecus oſtendit, ſed minore orbe quã

Ligni indici tria genera ſecũdum Manardum.

præcedens. Tertium, quod ſanctum præcipuè vocatur, tā intrinſec⁹ quàm extrinſecus albicātem colorem præ ſe fert, exilibúſq; valdè lineis eius diſtinguitur longitudo. Hæc ille epiſt.lib.xvij. vbi primū imbecillius agnoſcit, & ebenum indicum eſſe putat: nec ab eo ſecundum niſi fortè natalibus differre. Tertium autem valētius eſſe oſtendit, quoniam acrius & odoratius. Præterea decoctum huius aſpectu turpius, & guſtu inſuauius, & ſtomacho minùs gratū: vt ea de cauſa conſueuerit per dies circiter decē primo illo ceu faciliore vti, vt natura aſſuefacta, ſanctum, quod potentius eſt, melius ferat. Si tu tamen officinas & mercatores adieris, tam confuſas inuenies apud eos haſce differentias, vt quid ſit lignum ſanctum, quid guaiacum monſtrantibus illis diſcernere nequeas. Primum enim genus plerique pro ligno ſancto, & tertium pro guaiaco oſtentant. In quem errorem etiam inciſſe conſtat ſcriptores quamplurimos. Sunt enim qui quod ipſi lignum ſanctum vocant, fuſcum & flauum eligendū cenſent: quos colores primo & ſecūdo generi attribuit Manardus. Sunt qui guaiacum albicantem deſcribunt, & cæteris præfe-

Apud mercatores confuſæ ſunt differentiæ ligni indici.

runt. Sed posthabita nomen claturarum ambiguitate, de rebus ipsis sic statuamus. Tria illa genera pudendagræ conuenire. præstare acrius & odoratius. Minus acre & minus odoratũ minùs calfacere, nec adeò siccare. Præstãtius illud calidis siccísque temperaturis minùs cõuenire, cæteris magis prodesse. Sed præparationis modus quis sit nunc dicamus. Lima ex ligno, & cortice eius (neque enim vt olim abiiciendus cortex) scobes fiunt: non incisione, neque contusione. Scobis lib. j. 24. horis infunditur in octo, decẽ vel duodecim libris aquæ in olla sexdecim libr. capaci. fit postea decoctio lento ac claro igne nunc ad tertiæ, nunc ad mediæ part. consumptionem, collecta diligenter spuma, & ad vsus suos reseruata. Colatur hoc decoctum, & hoc est quod primum vocant, quo in procurandis mouendísque sudoribus, & delendo morbo potissimum vtimur. Longiore autem decoctione, & pauciori aqua magis siccans calefaciens attenuans redditur: sic vt copiosiore aqua, & breuiori decoctione biliosis siccísque temperaturis magis conueniat. Secundarium decoctum sic fit. In relictas ex primo decocto sco-

Modus præparationis quis sit.

Secũdariũ decoctũ quomodo fiat.

bes proiice ſicut ante feciſti octo, decem, vel duodecim libras aquæ, & coque ad quartæ partis conſumptionem. Hoc percolato in prandio & cœna primis temporibus vtebantur vini loco. atque eo adhuc in calidis temperaturis & temporibus vtimur nunc ſimplici, nunc cum ſaccharo, aut cum melle communi aut roſaceo confecto. Sunt tamen qui huius loco decoctum parant ex nouo & crudo ligno, & non ex eo qui primæ decoctioni ſeruiuit. Sumũt autẽ ligni in craſſiuſculas partes diſſecti partem vnam, & aquæ vigecuplam, mundóque vaſe, vehementioréque ſed claro igne coquunt donec quarta pars aquæ tantum conſumpta ſit. Hodie & primum & ſecundum cum vino fit, & plurimum confert, præterquam in bilioſis & calidis temperaturis ætatibus & tẽporibus in quibus præſtat aqua. Qui conſuetudini condonant aliquid propinant vtrunque decoctũ ex aqua paratum cum tertia quarta aut quinta parte vini in quo diu ſuper prunas ſteterint ramenta lini abſque ebullitione. Sed primi ſiue cum vino ſiue cũ aqua fiat, ſpuma diligẽter colligẽda eſt. Hac enim illinẽda ſunt vlcera, calloſitates, puſtulæ, & loca dolen-

Primum & ſecundum decoctum fiunt hodie cum vino.

tia. Spumæ loco vtũtur aliqui ramẽtis ligni in vino antiquo & oleo veteri coctis. Præſtat oleum ex ligno ipſo, vel ex baccis lauri aut iuniperi per chimiſtarũ deſcenſorium extractum. Sed redeamus ad decocta. Ægro in loco calido qui nec tranſpiret conſtituto, datur mane in lecto primarij illius decocti lib. ß. aut vnc. viij. à quo potu quieſcit adhuc horas tres expectans ſudorẽ, nec ante horas quinque exhibetur prandium. A prãdio horis ſex datur rurſus eiuſdẽ decocti lib. ß. aut paulò minùs, & poſt horas quatuor permittitur cœna. Idq́ue triginta diebus faciendum plerunq; etiam quadraginta. Nõnullis tamẽ ſatis ſunt viginti dies, præſertim quãdo bis in die ſumitur decoctum. Sũt enim qui hoc ferre non poſſunt, quibus vix ſatisfaciũt triginta. Eſt præterea morbi magnitudo, ſymptomatũ vehementia, & humida frigidaque corporis aut temporis conſtitutio, quæ ſæpe cum omni diligentia plures dies requirunt. Interim ſi vẽter penitus retinetur, ſingulo aut tertio quóque die infundendus erit clyſter ex mulſa oleo & caſſia: aut ex eiuſdem ligni decocto, & caſſia, cum melle roſato, & oleo aliquo conueniente. Præterea ſingula

Quibus in locis & quãdo decoctum ægro datur.

Morbi magnitudo qualis ſit.

Singulis septimanis purgãdi humores. quaque ſeptimana purgãdi erunt humores cõtinuo vſu medicamenti attenuãtis, ſiccantis, tergẽtis (ligni inquam) moti, qui propter lentorẽ ac ingenitam craſſitiẽ in ſudores conuerti non potuerunt. His autem educendis ſufficient caſſia fiſtula, catholicum, diaprunũ ſimplex, manna, polipodiũ, ſena, adiectis interdũ rhabarbari aut agarici portiũculis. Valẽtioribus vtẽdum nõ eſt, ne ſudores auertas, aut naturã in varia diſtrahas, eámq; debilites. Sũt qui die purgationis ſudores à prãdio mouere recuſant, niſi robuſtus ſit æger. Qui ſemel tantũ in die decoctũ bibunt, ſolent à prandio è cubiculo exire, & aperto aëri ſe committere, magno errore & periculi pleno. Tutius eſt nõ exire donec curatio completa fuerit. Quod ad victũ attinet, *Modus viuendi.* primis temporibus tãtum cibi exhibebatur quo vix ſeruaretur vita, panis inquam vnciæ tres, vel ad ſummũ quatuor, & carnis pullinæ aſſæ vnciæ duę, vuarũ paſſarũ vncia vna. vino prorſus abſtinebant. cuius loco vtebãtur ſecundario ligni decocto aut ſimplici, aut cũ ſaccharo vel melle confecto. Nunc cibos benè conficientibus paulò maior conceditur carnium & panis quantitas: longè minor tamen

quam cum ſalubriter degerent. vinũ permittitur album tenue aquoſum. Interdũ etiam cum vino lignum ipſum decoquitur. Interdum infunditur tantũ nõ etiam cecoquitur: ſed in modum nectarei vini quod Hippocraticum appellant per pannum guttatim percolatur infuſio, adiecta nonnunquam ſuauitatis gratia cinnamomi portiũcula. Plerunque etiam aqua decoctionis ligni propinatur in prandio, & cœna cum tertia, quarta aut quinta parte vini. Sed vini vſum in calidis temperaturis nõ probamus. Huius loco in cibatu vti licebit dilutiore aqua mulſa adiecto, ſi lubet, exiguo cinnamomo: aut hydroſaccharo, vel oximelite: aut ſyrupo acetoſo cum aqua cocta: aut ſecũdario ligni decocto vel ſimplici vel ſaccarato. Totum autem hoc remedij genus, ſi cum cæteris conferas inuenies promptum, facile, minimum laborioſum, noxa carẽs, robuſtioribus & delicatioribus ſatisfaciẽs, cõtagionis ſeminaria abſumens, efficaciſſimum etiam tam in recidiuis & in veteri, quàm nouo morbo Hiſpanico. Decoctũ autem illud primum nunc cum ſolo ligno, nunc (quicquid dicat Antonius Gallus) adiectis hermodactylis agarico cy-

Vini vſus in calidis temperaturis non probatur.

clamino, aristolochia, rhapontico, polipodio, sena, thymo, epithymo, & similibus parabis. non tam purgationis gratia, quã attractionis humoris qui in sudores conuerti debet. Neq; enim in sudores resolui poterunt humores, qui in remotis partibus & profundo corporis hærent: nisi medicamento auellantur, atque ad conuenientia loca trahantur. Auulsi autem attractíque attenuãtur vi ligni, aut toti aut tenuior eorũ pars. Crassior verò & sudoribus inepta septimo quóque die purgante medicamento (vt diximus) educẽda relinquitur. Sed proportionis exacta hîc habẽda est ratio, ne plus, quam ad trahẽdos qui in sudorem abeant humores, opus est purgantium medicamẽtorum admisceatur, ne forte natura maiore attracti humoris copia grauata, post habitis sudoribus tota se ad vẽtris deiectionem conferat. Sæpè etiam addenda sunt, quæ partes magis affectas respiciant, vt ad eas medicamẽti vis promptiùs perducatur. Sic affecto capite stæcadem & bethonicã adiicimus: affecto stomacho, mentam, & galangam: patiẽtibus articulis iuam arthriticam, hermodactylos, hypericum, saluiam: & sic in cæteris. Pueri & adolescentuli

In sudores non posse resolui humores si in profũdo corporis hærẽt.

Puerorũ et adolescentulorum curatio.

tuli

tuli eadem fermè ratione curantur, niſi quod adeo efficacia remedia non requirunt. Tutò illis propinare poteris ſecundarium decoctum, aut aliud quod huius loco ex crudo ligno præparari diximus: aut aquam quæ ex primo decocto per cucurbitam vitream impoſito capitello lento igne deſtillauerit. Effluet autem aqua puriſſima, iuuãtiſſima & bibi non ingrata: ſed quæ ætate florẽtibus & prouectioribus non ſatisfaciat. Dantur vnciæ tres, quatuor, quinque, ſex, pro varia ætate, temperatura, natura morbi, & cæteris circunſtantiis.

Quæ ſucceſſerunt ligno Indico.

SVbſtituta ſunt ligno Indico quædam exotica auri pretiũ; æquãtia, quædam etiam familiaria ac domeſtica exoticis quidem minùs celebria, ſed vt facilitate, ſic facultatibus præſtantiora: Huius generis ſunt ramenta iuniperi, fraxini, citri, cupreſſi, thedæ, terebinthi, cedri, ebeni: & radices perſonatiæ, tormentillæ, ireos, hippolapathi, rhapontici veri, inulæ, ariſtolochiarum, centaurij vtriuſque ſcordij, dictamni, aſari, aſphode-

li, gentianæ, costi, galangæ, cãnarum nostratium cum calamo aromatico & schœnantho Adde sambuci & capparum cortices, cassiam ligneam, chamædryn, spicam nostram, absinthium, Aiugam, pulegium serpillum calamentum, nepetã, hypericũ, thymum, hissopum, cardiũ benedictum, gariofilatã, morsum diaboli, &c. Exotica insignibus titulis ac strenuis cõmendationibus nobilitata, sunt radix cynarum, Sarza parilia quæ & sparta. Quibus accessit Apij radix, quæ quod carissimò veneat exotica credita est, cum tamen in multis Galliæ locis abundet. Singula quomodo præparari ac ministrari debeant nunc dicamus, sumpto à radice cynarum exordio.

De chyna.

Radix cynarum quam chynam & Achynnam vocãt, hispanorum nauigationibus ex India, aut locis nuper reperti orbis aduehitur sicca & arida, fũgosa substantia, colore instar galãgæ aut acori vulgaris rubescente, corrupto denique insipidôque illi acoro haud dissimilis si molem demas & duritiem. Seligitur vt cæteræ radices, pondere præstans, & quã-

Chyna ex India aduehitur.

tum aridissima sua fert natura succulẽta, minúsque teredine, carie ac putredine infecta. Inciditur per transuersum in assulas tenues, rotundas, quarum vncia vna post 24. horarum infusionem decoquitur lento igne, in libris duodecim aquæ ad tertiæ partis consumptionem in vase terreo librarum sexdecim capaci. Alij decoquũt vnciam vnam in ducentis aquæ vnciis, donec fermè ad 56. aut 70. redeant, intecto semper vase ne fumus exeat. Inde ab igne detractum vas proximũ igni cõstituitur, circumimpositis pannis ne vel quid fumi exire possit, vel repente refrigerari. Datur decocti adhuc calẽtis libra vna in aurora bibenda, quibusdam etiam vnciæ.14. reliquum seruatur loco vini potandum. fit decoctum diebus singulis eodem modo. asseruatũ enim acessit. Duas vel tres horas sudorem in lecto expectare oportet: deterso mox sudore surgere permittitur, modo aperto aëri non exponatur. quod post dies septem conceditur. Purgãs decoctũ reddit dimidia radicis apij drachma. Dãtur curationi dies 24. sic vt 24. vnciis radicis tota curatio compleatur. A quo tempore prædictæ assulæ quæ decoctionẽ sustinuerunt insolatæ ac

deſiccatæ conciduntur in minutiora fruſtra, decoquuntúrq; vnciæ duæ in libris duodecim aquæ ad tertiæ partis conſumptionẽ. propinabitur percolata hæc aqua octo decémve diebus ſequentibus, negotia omnia liberè agẽte ægro. Extrinſecus fouentur vlcera & partes affectæ lintheis in primo decocto infuſis, Prohibetur venus, quæq́ue hanc ſollicitãt externa omnia: quòd remediũ hoc venerem mirum in modum ſtimulet. Abſtinet ęger à lacte, caſeo, aceto, piſcibus, cibíſque omnibus acribus ſalſis acutis acidis amaris, vtitur pane ac pulli carne elixata bis in die, à cibo autem melle, cydoniato, dulciariíſque omnibus quæ ſub conſeruarũ nomine in officinis aſſeruantur. Poſt 34. diem pulli aſſi conceduntur. vino niſi vires deiiciantur, in totum abſtinendum. Tenuis quantum fieri poterit victus adhibendus. Purgandum & in medio curationis & in fine. Primis ſeptem diebus mouebũtur dolores in partibus magis affectis, intẽdentúrque vſque ad quintũ decimum. à quo tempore deficientibus ſenſim doloribus perficietur curatio. Impingat ea vtentes hæc radix, ac ſudores pluſquam credi poſſit prouocat & exſiccat. Italis medicis

Ægris abſtinẽdum ab omnibus cibis acribus, ſalſis acutis, acidis amaris.

Radix Cynarũ impinguat ac ſudores prouocat & exſiccat.

præſtãtiſſima: veſſalio inſipida, odoris expers, in tenuãdis ſiccãdíſque corporibus, & ſudoribus prouocãdis ligno Indico inferior. Incredibilis efficaciæ argumẽtum proferunt, quòd primò, vel ſepties, vel etiam pluſquam decies cocta vim prebet ægregij medicamenti: & aquam vt pulli ius efficit, & per exigua eius portio in magna quantitate aquæ incocta (incoquitur enim illius vncia vna in ducentis fere vnciis aquæ) vim ſuam efficaciter impartitur.

De ſparta parilla.

SParta parilla quæ & Sarza parilia, luem Hiſpanicam plus iuuare creditur quam Cyna, aut lignum ſanctũ. Indica radix eſt, tenuis, ac ſubcrocei coloris ad cinereum vergentis, glycyrizæ tenuiſſimæ non abſimilis, rugoſa cum ſicca eſt, guſtu ſubamaro, odore vix perceptibili. Inciditur in tenues aſſulas quarũ vncia vna in libris duabus aquę decoquitur ad tertij aut medij partis conſumptionẽ redditque turbulentam aquam ad vini rubri colorem accedentem, cum odore quaſi graui, & non leui amaritudine. Dãtur vnciæ ſex in ſingulos dies benè mane:

Sparta parilla plus iuuat lucẽ Hiſpanicam quã cyna.

tantūdem horis ante cœnam tribus : tum cum cibo quātum volet. Cōtegitur pannis ab aſſumpto potu æger, ac copioſè ſudat. Adhibetur hoc cum tenui victu (qualē in ligno indico deſcripſimus) per quadraginta dies, decimo quoque die craſſiores humores purgante medicamēto ſequeſtrando, vlcera ac loca dolētia fouentur linteis in dicta aqua madefactis. quod autem poſt ſudorem liberum ad ſolita exercitia & neceſſaria negocia exitū permittunt, non probo.

Apij radice inſipidam eſſe atque inodoratam.

De apio.

Apij radix inſipida ſatis, atq; inodora, vno aut altero curationis euentu tam celebris facta eſt, vt ſepoſitis iam rebus indicis abſolutiſſimi remedij munia omnia cōplere poſſe exiſtimetur : humores inquam attenuare & tergere validè, ſudores efficaciter mouere, ſiccare, & hiſpanicam hanc hydram nulla (ſi cum cæteris conferas) moleſtia ad perfectā curationē ducere. Quod facilè ſibi perſuaderunt qui aut rerum nouitate admirabiles videri volūt, aut opulēta radicis mercatura diuites euadere cupiunt. Nos eam neq; reſpuimus, neq; (experimento edo-

Apij radix ſudores mouet efficaciter attenuat atque terget humores.

cti) tanti facimus, vt dignam existimemus quæ cum solo ligno Indico facultatibus omnibus conferri possit. Id præter experientiam, satis declarant quæ gustu in vtroque deprehenduntur qualitates. Præparationis modus ab iis quæ in præcedentibus capitibus tradita sunt non variat. Scinditur enim radix in tenues assulas quæ postquam diem integrum in aqua maduerint decoquũtur ac ministrãtur, eadem omnino forma qua sparta parilla. Nec proportionis aquæ ad assulas, aut modi decoquendi, aut vtendi diuersa est ratio. victus idem ferè qui in Indico præscribitur. Cętera curationi per spartam correspondent.

Apij victus idẽ ferè qui in ligno Indico præscribitur.

De Iunipero, nostratibusque remediis.

ELiciuntur ramenta ex Iunipero sicut ex ligno Indico. Infunditur libra vna in octo, decem, vel duodecim libris aquæ & postea decoquitur ad tertiæ aut medię partis consumptionem, collecta diligenter spuma, & ad fouendas tuberositates, discutiendos dolores, persanandáque vlcera reseruata. Propinatur primi decocti lib. ß. aut vnc. viij. in lecto mane, & ante

Ad quid seruiant ramenta iuniperi.

cœnã, ſicut in ligno Indico diximus: ſeruaturque eadem victus ratio. Idem effecerunt, aliqui cum ramentis fraxini, citri, cupreſſi, familiarumque aliorum: nulla à prҿſcripto ligni Indici mutata forma. Nec eſt quod te deterreat Dioſcorides qui ramenta iuniperi & fraxini lethalia eſſe tradidit. Tutò enim ea in decoctis ſumi compertum eſt. Radices perſonatię, gẽtianę, aſari, tormentillæ, cannarum noſtratium, cæteraſque, præparabis ac miniſtrabis, ſicut ſpartam, & apium. Chamędrin, ſpicam noſtram, aiugam, ſerpillum, herbaſque alias ad inſtitutum noſtrum facientes, virides ſiccáſve concides, & infundes in quantitate aquæ quæ perficiendę decoctioni conuenire videbitur. Cætera omnia ex præſcripto Indici petes.

Dioſcorides ramẽta iuniperi & fraxini lethalia eſſe tradidit.

Sextus modus cum liqueribus deſtillatis.

AQuas philoſophicas (ſic enim ſtillatitios liquores vocant) introduxerunt chymiſtę, ſiccãtia, tergentia, attenuantia, rarefacientia medicamenta per cucurbitam vitream impoſito capitello deſtillantes, non igne balnei mariæ, vt pote tepidiore, & ad eliciendos interiores ſuccos

chymiſtæ introduxiſſe aquas philoſophicas.

parum efficaci: ſed prunarum ardore, cinerum & arenæ circumpoſitione vehementiore reddito. Quo artificio igneas plane medicamenti facultates elici neceſſe eſt, calidis temperaturis & ætate florentibus valde pernicioſas, Huiuſmodi eſt hoc. Rec. decoctionis ligni Indici lib. iiij. vini albi puriſſimi lib. j. trociſcorum de vipera vnc. j. ramentorum ligni ſancti & corticis eiuſdem, an. vnc. ij. calami aromatici, radicis aſari, hermodactylorum polipodij agarici cinnamomi an. drach. vj. trita madeant in vino & decocto per diem integrum: poſtea deſtillētur, adaucto, vt decet, paulatim igne. Colliges ſeparatim tres liquores vt calore ſic viribus differentes. Primus enim aqueus eſt, vltimus igneus, medius extremorum particeps. Dentur permixtorum æquè omnium vnc. iiij. ſingulis diebus quinque horis ante prandium, & expectetur ſudor in lecto. poſt prandium ſatis erunt vnc. iij. ſex horis à cibo, ſic vt ante quatuor horas non cœnet. vlcera, puſtulas, tumores, & loca dolentia ſanabis inūcto ſecundo aut tertio liquore, hunc cum primo contemperando vbi caliditatis exceſſus metum, fecerit. victus ſit boni ſuc-

Vis aquarum diſtilatarū nimis, igna & ideo improbari debet.

Tres liquores vt calore ſic viribus differentes.

ci, facilis concoctionis, minimè excremẽtitius, tenuis, potius, quam plenus: minus tamen quam in cæteris tenuis. finis curationis in trigesimo die constituitur: non neglectis decimo quoque die purgationibus. Empyrici iuxta doctrinam Raymundi Lullij quinta essentia ex vino aut aliis rebus extracta vtuntur, dissoluentes in ea ramenta ligni Indici, radicem apij, calamum aromaticum, scobem iuniperi, cæteráque sudorifica. Destillantur etiam decocta ligni Indici & similia, & laborãtibus infantibus & adolescentulis propinatur aqua loco primarij decocti: prouectioribus etiam loco secundarij vtiliter concedi potest. Sunt qui affirmãt cinnamomum cum decocto ligni Indici destillatum, in ducendis vrinis & mouendis sudoribus nulli remedio cedere.

Quomodo quinta essentia extrahatur.

Cinnamomum cum decocto ligni Indici destilatũ in ducẽdis vrinis plurimũ valere.

Septimus curandi modus cum purgationibus.

QVod alij sudoribus moliuntur, id purgationibus præstare conantur qui plus humorum vna purgatione excerni vident, quam multis desudationibus. Purgationes autem hîc intelligimus eas quæ medicamẽtis per aluũ fiunt euacua-

tiones. Cuiuſmodi infinitas propemodum formas apud eos qui hanc materiam tractandam ſuſceperunt comperies. ſunt enim qui ſyrupos & decocta præparant, ſunt qui diuerſi generis bolos, potiones, catapotia concinnãt, ſunt qui varias cum vino & aquis mixturas conficiunt. Quibus partim ratione, partim experientia per nos comprobatis, inuenimus tandem, multa in illis aut ſuperabundare, aut penitus deſiderari. Quæ cauſa fuit, vt nos aliquid noſtro marte efficere tantauerimus, quod amicis commodo, & vſui eſſe poſſet. Inter cætera autem ſuauiſſimum, ac præſtantiſſimum apozema hoc illis præſcripſimus. Rec. rad. polipodij & corticis ligni Indici. an. vnc. j. paſſularum purgatarum & tamar. Indorum. an. drachm. x. prunorum Damaſcenorum paria. vij. corticis mediani ſambuci, radicis aſari, glycyrrhizę. an. vnc.ß.ſeminis carthami cõtuſi, ſenæ, thymi, epithymi.an.drach. vj.hermodactylorũ drach. iij. zingiberis drach.j.ß. florum ſtęcadis & geneſtę. an.P.j. fiat decoctio in aquę iuſta quãtitate ad tertiæ partis conſumptionem.Poſtea adde ſucci fumariæ, ſucci roſarum recentium, & ſucci

radicis ireos omnium depuratorum. an. vnc. iij. cinnamomi vnc. ß. caryophyllorum drach. j. ß. bulliant adhuc leuiter hęc omnia ſimul, & tandem addito ſaccharo fiat apozema pro tribus aut quatuor diebus. Deficientibus roſarum & fumariæ ſuccis, ſubſtituo ſuccos bugloſſæ & boraginis: interdum etiam ſyrupos de fumoterræ, de epithimo, de cichorio cum rhabarbaro, roſatum ſolutiuum, & ſimiles. Vincente bile addo rhabarbarum, & myrobalanos citrinos. Excedente pituita, & in articulorum doloribus agaricum, pyrethrum turbith, & ariſtolochias. Apparentibus craſſæ atque atrę bilis ſignis, decoquo leuiter ellebori nigri drachmas duas. vtor etiam aliquando ſuccis radicis ebuli bryoniæ, cyclamini, centaurij, ſambuci, aſphodeli, lupuli. Sunt qui myrobalanos omnes adiiciunt. quorum tamen adſtrictionem vt purgatrici iūctam non probo, niſi exigua quantitate cæteris commiſceantur. Alij ziziphas, myxa, caricas, eupatorium Meſuæ, agrimoniam officinarum, capillares herbas, ſcabioſam, hordeum, cæteráque apparantia magis quàm expurgantia confundunt. quibus (niſi quid ea certa cauſa poſtulet) abſti-

Vincente bile quid addendum.

Excedēte pituita quibus vtendū.

Apparentibus craſſæ atque atræ bilis ſignis quæ decoquēda.

nere soleo: ne forte (quod in varia mixtura accidere solet) remittant vires aliorum medicamentorum. Nam reuera quicquid miscueris quod aut humores non purget, vel medicamenta non ducat aut corrigat, superfluum id omne atque inutile censendum est. Neque enim hîc quid aliud procuramus, quam sanguinem à putridis, salsis, serosis, & adustis humoribus vindicare, & superfluitates è toto corpore expellere. Sed redeamus ad rem. Damus apozema singula hebdomada tribus aut quatuor diebus continuis in aurora: sic vt quatuor aut quinque hebdomadis tota curatio cōpleatur. Cæteris diebus quibus id non bibitur, vtitur æger remediis ad octauam intentionem facientibus, nimirum infectionis ac contagionis seminaria consumentibus. De quibus dicemus suo loco. Præterea nihil agitur: seruatur tantum victus ratio in principio libri tradita. Post prandium exire, & per vrbem incedere permittitur: modo tranquillus & serenus sit aer. Diebus quibus sola remedia octauæ intentionis vsurpantur exire licebit, etiam matutino tempore. Quo pacto non solùm blanda ac facilis, verumetiam secura &

Nec miscendum quod aut humores non purget vel medicamenta non ducat aut corrigat.

Quot hebdomadibus curatio cōpleatur.

Quando incedere permittitur.

Quando incedere liceat.

ſecreta promittitur curatio. Hoc remedio neque gingiuę putreſcũt, neque os exulceratur. Lienteriæ tamen aut dyſenteriæ initium quoddam aliquando ſuperuenit, quandò immodicè purgatur æger. Quibus malis ſic occurrimus. Apparentibus inteſtinorum ramentis, damus tribus diebus continuis lactis chalybati, aut extinctione ignitorum lapillorum cocti cyathum vnum, quatuor horis ante cibum: & octo diebus interdicimus ei purgante omni medicamento: ventrem etiam extrinſecus fouemus oleo ex glandibus expreſſo, aut cotoneorum vel myrtino. Aliquãdo iniicimus clyſterem adſtringentem ex libra vna aquæ chalybatæ, & ſemilibra olei cotoneorum vel myrtini: vel ſolo lacte chalibato. Quæ remedia in lienteria etiam præſtantiſſima eſſe conſtat. Quibus autem lac minus conuenire videtur, cæterorum adſtringentium & glutinantiũ vſum adhibeo. his nullo negocio curãtur, qui ex immodicis purgationibus in dictas affectiones incidũt: ſic vt trãſactis octo diebus eodem apozemate tutò vti poſſint. Hoc remedio conſumuntur dolores, vlcera perſanantur, reſoluuntur citra inunctionem puſtulæ, gũmoſitates, nodi:

Apparentibus inteſtinorum ramentis quid dari debeat

Remedia in lienteria præſtantiſsima.

Quibus remediis conſumuntur dolores & vlcera ſanãtur.

ſic vt neq; topycis remediis, neq; chyrurgię locus vllus relinquatur. Noui ego qui idē effecerunt decocto buglossæ triginta diebus vtentes, & ſeptimo quoque die ſuperfluitates expurgātes, cū caſſia, nūc ſola, nūc adiecta confectione hamech. Alij abſynthij & mercurialis decocto vſi ſunt. Alij bis aut ter in hebdomada purgationibus vtentes triceſimo die ſanitati reſtituti ſunt. Illas autem nūc cum caſſia, māna, diapruno, catholico, ſena, epithimo adhibebāt: nūc cum catapotiis ex aloë & ſpeciebus aromaticis: aut ex aloë, rhabarbaro, agarico, lapide lazuli, elaterio, cum vino infuſionis vel decoctionis epithimi, aut ellebori nigri globulos, conformantes. Nos hoc electario aliquando vſi ſumus. Rec. caricarum pinguium decorticatarum, ſeminis carthami mundati, hermodactylorum, zinziberis, agarici, ſeminum nigellę & caſſutę. an. drach. ij. ſenæ & epithimi. an. drach. iij. bdellij, rhab. turbit electi, lapidis lazuli abluti & pręparati, myrobalanorum citrinarum, & indarum. an. drach j. tartari rubri drach. j. ß. diacrydij maſticis. ſeminis aniſi, cinnamomi. an. drach ß. ſirupi roſati ſolutiui aut mellis roſati q. ſ. miſce & cōfice ele-

ctarium liquidum. Sunt qui pilulas mercuriales extollunt dantque vnam ciceris magnitudine ſemel aut bis in hebdomada. Sed crudeliter purgant,& niſi caueris interimunt. Eas autem ſic præparant. Maceratur puluis mercurialis, quem præcipitatum vocant, in aquis cichorij, buglossi, ſcabioſæ. poſt. 24. horas poſito ſuper prunas vaſe in vaporem reſoluuntur aquæ,& ſiccus relinquitur puluis. Miſcetur hîc cum ſpeciebus aromatici roſati,& diamargaritionis frigidi & cum theriaca aut mithridatio formantur pilulæ magnitudine cicerum. Sunt qui verentur puluerem & purum hydrargyrum cum ſale, aceto & ſaliua extinctum, tanquam minùs noxium præferunt. Atque hi, corrigendę malignitatis gratia, ſaluiā ipſam, atque aromatica adiiciunt: & ne venenum hoc ſeuerius in corpus agat, venenum aliud adiungūt, nempe diacrydion, vt cum eo pugnet, pugnandóque commoriantur aut ſaltem miteſcant venenoſæ facultates. exemplo aconiti, cuius ea eſſe natura creditur vt hominem occidat niſi inuenerit quod in homine perimat, cum eo ſolo colluctatur velut pari intus inuento, ſola hæc pugna eſt cum venenum

Quomodo pilulæ mercuriales præparātur.

num

num in visceribus repererit. mirumque (inquit Plinius) exitialia per se ambo cũ fuerint, duo venena in homine commoriuntur, vt homo supersit & cum fata volunt bina venena iuuant, inquit Ausonius in epigrammate vxoris quæ virũ argento viuo & aconito interimere volens, pugnãtibus inter se venenis, & per secessum labẽtibus seruauit. Quo exemplo moueri possimus, vt credamus argenti viui lethiferam vim commori, aut saltem mitigari, cum venenum aliud cum quo pugnet in visceribus repererit: vt optima ratione facere videantur, qui diacrydion, aut aliud quod pari natura cum illo certet, permiscent & adiungunt. Hoc remedium in veteri pudendagra, in feris gummositatibus & sordidis vlceribus, & elephantico ferè habitu nonnullis mirabiliter profuisse scio. Et ne quis nouũ esse putet argẽtum viuum ingerere, audiat Paulum Æginetam lib. vij. referentem colicis & ileosis propinari cõbustum, & in cinerem redactum. Quod ex recentioribus & barbaris scriptoribus, plurimos fecisse cõstat. Rustici Cathaputiæ carthami & nigellæ grana in dolium vini coniiciunt, & huius vini potu aluum subducũt. Quidã mitiùs

Ex autoritate Plinij & Ausonij duo in homine venena cõmoriri.

Remediũ veteri pudẽdagræ vtilißimum.

Paulus Ægineta.

agunt folia cataputię decoquentes,& decocto viginti aut triginta diebus vtentes. Quo remedio non rusticos solũ, sed delicatas etiã inualidasque mulierculas persanatas fuisse scio, nullo alio neque interno, neq; locali adhibitio pręsidio. Laudatur atiam in his casibus vinum helleborite in hũc modum confectũ. Mense martio putatis vitibus fiant scrobes satis profundæ iuxta vitiũ radices. Impleantur elleboro viridi multo, cõtuso, admixta terra Ex eo vitis alimentũ sumens producet vuas vim purgatricem habentes. Nec vinũ vllo modo verendum: purgabit enim sine molestia,& proderit. Licebit etiã polipodium, senam, epithimum, asarũ, hermodactylum, carthamum, agaricũ, cum aromaticis per vindemiam in cadũ musto plenum inijcere, vt vna cum musto decoctionẽ patiantur, sed decimo quoque die permutanda erunt, donec mustum bullire cessauerit. Sunt qui lignum Indicum, polipodium, senã, hermodactylum, in vino infundunt, dispertitáque in tres portiones quantitate, partes duas crudas doliolo recondunt, tertiam decoquunt, feruentemque in doliolum coniiciunt, obturatoque osculo totam substantiam feruere

ſinunt. Chymiſtæ in aquam vitæ crebris deſtillationibus depuratam medicamenta purgantia infundunt,&expreſſo ſucco, additoque ſaccharo humores eliciunt. Deſtillant etiam purgantes aquas plurimas,quas ob igneã caliditatẽ non probo.

Quæ chymiſtæ infundant ad eliciẽdos humores.

Octauus modus ex prædictis omnib⁹ cõpoſitus.

PRimis tribus diebus adhibentur inũctiones: octo ſequẽtibus decocta ſudorifica : repetuntur poſtea inunctiones, cuius loco plerunque miniſtratur ſuffitus ex cinnabari. Tribus indè aut quatuor diebus propinantur apozemata ſolutiua, quibus totidem diebus aut paulò pluribus ſudores potionibus eliciuntur.Repetuntur deinceps apozemata,ſuccedũt decocta ſudorifica vt curationem perficiãt. Quibus ſi morbus nondũ perfectè ſanatus fuerit,repetes inũctiones,ſubiicies apozemata,ac decocta ſudorifica prędicto ordine. Inunctionum loco emplaſtra cerata,loturas,ſuffitus,ex cinnabari ſubſtituere licebit. victus adhibetur moderatè tenuis, attenuans , abſtergens, ſiccans,vt ſupra dictum eſt.In hunc modum tractare conuenit eos quos neque ſola inũctio, neque ſudorem prolicientes aquæ neque ſuffitus ſimplex perſanare potuit.

Quando inũctiones adhiberi debent.

Emplaſtra loco inunctionum licet ſubſtituere.

Quæ remedia quibus personis ætatibus & temperaturis magis minusve conueniant.

Medicationes seruorum ministrorum & famulorum qui negotia expedire volunt.

QVicunque diu ab officio abesse non possunt, vt serui, ministri, famuli: quique locum sæpè mutare coguntur: qui cito quæ tractant negocia expedire volunt, longas medicationes non ferūt. Hos itaque posthabitis decoctis sudorificis, & longis purgationibus, vnguentis, ceratis emplastris, Loturis, cinnabaris suffitu intra paucos dies curare conueniet. Quos verò aut superiorum, aut amicorū & vulgi fama tangit, non tam celeriter quam secretè curabis. Idque septimi modi purgationibus: aut ceratis & emplastris, quorū tamē nidore mouetur morbi suspitio. Qui mollibus & delicatis corporibus præditi sunt, decoctis sudorificis aut apozemate nostro solutiuo curari debent, fortes destillationes non admittunt. Inunctiones, emplastra, loturas, non facilè tolerant: suffitum ex cinnabari multò minus. Pueri suffitum sine noxa non ferunt: cætera blandiùs admota non auersantur. His ergo vnguēta paranda sunt ex multo butyro recenti, pluribus axungiis quàm in aliis, paucioribus siccātibus, & pauco aut

Delicati decoctis sudorificis aut apozemate solutiuo curari debent.

nullo si fieri potest, argento viuo. Primo decocto apozematis nostri facilè & sine molestia purgantur. Primum voco quod succos non recipit. Decocta sudorifica facile tolerãt præsertim destillata per cucurbitã vitream imposito capitello. Aqua enim indè resultat & salutaris & bibi non ingrata. quod in pueris imprimis desideratur. Ea etiam destillatione lactentes infantulos sanabimus. Hos verò nõ purgabimus nisi mollibus clysterib⁹: nisi fortasse nutrix purgans medicamentum deuorare nõ recuset. Sic enim medicamentoso illo lacte vtens infantulus facilè & sine molestia purgabitur. Caue ne fortes destillationes illis exhibeas. Interim victum nutrici instítues talem qualem in principio descripsimus. Præterea purganda erit & ipsa, atque iis quę cõtagioni resistunt præseruanda. Senibus eadem ferè quæ pueris conferenda sunt remedia, aut si validiores sint, eadem quæ mollibus & delicatis corporib⁹. Plethoricis, & optimis temperaturis, quas sanguineas vocant, conueniunt potiones sudorificę & apozema nostrum solutiuum. Suffitus, inũctiones, emplastra, cæteráque ipsi quidem ferunt: nõ tamen citra noxam. Nam pręter

Infantuli mollibus clysteribus purgãdi.

Victus nutricibus instituendus.

Senibus quæ conferenda remedia.

Plethoricorum remedia.

id quod argẽto viuo inſigniter læduntur, ex inũctionis caliditate, hepar inflãmari, & ſanguinem aduri contingit. Cõtemperãda ergo erunt illa cum butyro oleo roſaceo, cæteriſque refrigerantibus. Igneas deſtillationes his ne dederis. Bilioſis, calidis inquã ſicciſq; tẽperaturis ligni Indici primum decoctum propter caliditatem & ſiccitatem non confert, niſi cum pluſcula aqua fiat, & longiorem decoctionem non ſuſtineat. Sunt qui ſecũdario decocto vti malint, vtpote minùs calefaciente, nec adeò ſiccante. His validæ deſtillationes non proſunt. Inũctiones verò, loturę, emplaſtra permoleſta ſunt, nec periculo vacant, cum ob virium reſolutionẽ, tum ob venoſi generis atque hepatis ipſius ab intenſa remediorũ caliditate aduſtionẽ, & nimiam argẽti viui penetrationem in raro corpore, & incredibile eius nocumentũ. Suffitus his valdè pernicioſus eſt. optimum apozema noſtrũ ſolutiuum. Pituitoſis conueniunt, & ſeptimi modi purgationes, & lignum Indicũ quando materia valdè craſſa non eſt. Nam quando & lenta & craſſa nimis eſt à ſudorificis decoctis abſtinendum. Neque enim adeò craſſa tenſaque materia apta eſt in vapores re-

Pituitoſis quæ conueniant.

ſolui & in ſudores tranſcolari. Quin ſi ſudorifica illa adhibueris, exhauſta per ſudores ſubtiliori humorum ſubſtãtia, reliqua poſtea reſidebit multò craſſior ac tenacior, medicamentis difficilius cædens quam antea: reſoluta nimirum ea ſubſtãtia per quam fluere & ferri ſolebat. Propterea præſtat hos inũctionibus aut emplaſtris curare. Suffitibus minùs quã cæteri moleſtantur. Deſtillatis aquis iuuantur: Melancholicis lignum Indicum cæteraque ſudores mouentia non conferunt, tum ratione ſiccitatis qua melancholici læduntur, tum quod is humor non facilè, nec ſine periculo in continuos illos ſudores vertatur. Periculũ enim eſt ne reſoluta ſubtiliori eius ſubſtãtia, reliquum humorem nimis tenacẽ craſſumque reddi contingat, & partibus tam pertinaciter adhærere, vt poſtea medicamentis extirpari educive nullo modo poſſit. Idque magis in melãcholico humore, quã in pituitoſo, propter naturalem illius tenacitatem ac craſſitiem medicamentis ac concoctioni repugnantem. Satiùs ergo eſt melancholicos ſanare ſeptimi modi purgationib⁹, craſſum illum humorem ſępe cõcoquendo, attenuando, incidendo, citra cui-

Lignum Indicum cæteraque ſudores mouentia melancholicis non confere.

Melancholicos debere ſanari purgationibus ſeptimi modi.

dentem ſiccitatem, qua melancholicos offendi diximus. Hos iunctionibus, ceratis, ſuffitibus, curare non verearis. Suffitus ex cinnabari raro adhibetur, præterquam vbi cætera remedia non conferũt, aut ea recuſat æger. In recidiuis certis partibus ſine periculo adhiberi poteſt, in feris gummoſitatibus, nodis, vlceribus, & infeſtiſſimis doloribus. Medicamenta molliter purgantia conferunt mollibus delicatiſque corporibus, pueris, ſenibus, & bilioſis temperaturis. Plethoricis & pituitoſis valentiora. Melancholicis primò quidem blandiora, poſtea verò efficaciſſima. In valdè puſtuloſis, vlceroſis, & elephãtico ferè habitu vtimur pilulis ex turbit, elaterio, aloë, cum theriaca formatis. Item, pilulis arthriticis, fœtidis, indis, ex hermodactylis, ex euphorbio, ex lapide armeno, ex lapide lazuli, ex puluere mercuriali, aut ipſo argento viuo, vt diximus. Elleborus verò cum rectè præparatur ac corrigitur, cæteris omnibus iure præferri poteſt. Alioqui, morbus cum exacerbatus non eſt, fortia medicamenta non requirit: imò cæpe exaſperatur illis, tollitur verò mollibus facilibuſque purgationibus.

Medicamenta molliter purgãtia mollibus & delicatis corporibus conferre.

Elleborus rectè præparatus omnibus præfertur.

7. *De symptomatum curatione.*

EXpositis sex remediorum generibus, restat de symptomatum & morborũ tanquam symptomatũ succedentium curatione dicere. Sunt autem ea pustulæ, gummositates, tuberositates, nodi, vlcera, dolores, ardor vrinę, capillorum & vnguium procidentia, dentium mobilitas, cutis defædatio, & similia, quę magna ex parte octo illis modis ad sextam intentionem pertinentibus eliduntur, paucis exceptis, de quibus in secũdo libro latiùs dicetur. Si quod ergo symptoma, si quis morbus prædictis modis aboleri non potuit, ad particulares eorum curationes, quæ in secundo libro tractabuntur, recurrendum erit. Transeamus ad octauam & vltimam intentionem.

Qualia sint symptomata.

8. *De remediis contagionis.*

OCtauo loco proposuim⁹ infectionis ac cõtagionis seminaria extinguere ac interimere. quod tamen non solũ in fine curationis, verumetiã per totũ morbi decursum tentandũ admonuimus, sed in fine potissimũ toto conatu ac studio huic

vni remedio insistendum postquam ergo huius quoque rationem habuerimus in victu, in præparatione, in sudorificis, cæterisq; remediis vltimo loco mixturas sequẽtes ad consummandã curationẽ, prohibẽdasq; recidiuas vtẽdas dabim⁹. Rec. radicis tormentillæ & angelicæ seminis, fraxini. an. drach. ij. corticis citri, cinna. seminis cardui benedicti. an. drach. j. ß. theriacæ ramentorum tenuissimorũ ligni Indici vnc. ß. theriacæ & mithridatij. an. drach. iij. sirupi de corticibus citri. q. s. misce & cõfice elect. liquidũ. Rec. radicis vincetoxici rosarum rubearũ cinnamomi. an. scrup. ij. seminis pæoniæ behẽ albi & rubei an. scrup. vnum, Dictãni, & xilobalsami. an. drach. ß. sacch. in aqua scabiosæ resoluti resoluti. q. s. misce & confice elect in tabulis. Excedente caliditate addes semina acetosæ, endiuiæ, cucumeris, melonũ citruli, santalos, ebur, gẽmas. In pituitoso humore audẽter calidis vtẽdum. In melancholico, cortices capparũ, tamaricis, fraxini, & conseruæ, buglossæ, boraginis, inulæ, vtiliter adiicientur. Hisce compositionibus octo diebus continuis vtetur qui inunctiones, cerata, loturas, suffitus, destillationes, aut decocta su-

Quibus compositionibus vti debet qui inunctionibus vsus est.

dorifica adhibuit. In aurora quidẽ ſumet mixturę liquidæ portiũculam magnitudine auellanæ: à prandio verò duabus aut tribus horis ante cœnam tabellã vnam. Qui ſeptimi modi purgationibus vtuntur diebus quibus non purgantur hiſce antidotis prædictis horis vti poterunt. Sunt qui eadem intentione dant theriacæ aut mithridatij drachmas duas cũ aquis endiuiæ & cichorij biliofis: cũ aquis bethonicæ, meliſſæ, ſcabioſæ, boraginis, buglo. ocymi, mẽte, balſamitæ, pituitoſis & melancholicis. Nos vino aut aqua decoctionis ligni Indici in prãdio & cœna ſemel vtendum pręcipimus. Ergo huius generis remedia calida eſſe oportet, vt illis tanquam igne purgetur ac conſumatur quicquid humores inficit ac corrumpit. Frigida tamẽ aliqua miſceri poſſunt, partim ad reprimẽdum caliditatis exceſſum, partim ad roberandas principes particulas: videlicet roſæ, violæ, flores cichorij, myrti, nenufaris, ſemina acetoſæ, citri, endiuiæ, margaritæ, coralli, ſantali, ebur, gemmæ, bolus armenus, terra ſigillata, moderata portione tamen, ne aliorum vim obtundant, ac nimis reprimant. Calida ergo illa quę contagioni

Calida cõtagioni resistantia. resistunt hæc sunt, lignum indicum, radix cynarum, calamus aromaticus, apios, gentiana, dictamnus, angelica, melissa, calendula, pimpinella, carduus benedictus, iris, acorus, rhaponticum, vincetoxicum, hypericũ, bethonica, cyperus, scordeon, thlaspi, gariofilata, scabiosa, schænantos, galanga, zeduaria, behen, cariophilli, macis, zingiber, cinnamomum, xilobalsamum, carpobalsamũ, lignũ aloës, semina pæoniæ, ocymi, iuniperi, ameos, crocus, myrrha, thus, theriaca, mithridatium, tritera. Media quodammodo temperatura sunt, verbena recta & supina, verbascum, tormentilla, tamarix, asparagus, oxylapathum, filix vtraque, gingidium seu cherefoliũ, cortex radicis mori & folia eiusdem, hedera, cortex citri, iecur lupinum, cãcrorum fluuialium cinis.

FINIS PRIMI LIBRI.

LIBER SECVNDVS DE MORBIS ET SYMptomatis Luem Hiſpanicam aut comitantibus, aut conſequentibus, vel præcedentibus.

De veteri morbo, & recidiuis.

E recenti morbo Hiſpanico, & multiplici ac varia eiuſdem curatione in primo libro ſatis dictum eſt. Trãſeamus nunc ad inueteratũ & recidiuas. Horum curatio ex prædictis nullo negocio haberi poterit. Primò enim inſtituendus victus. Secũdò facili purgatione minuenda materia. Tertiò, ſecanda vena in quibus expedit. Quartò, præparandi humores. Quintò, euacuandi. Sextò, particularibus euacuationibus inſiſtendum. Septimò, ſymptomatis occurrendum. Octauò, contagionis ſeminaria penitus conſumenda. De quibus omnibus præterquam de ſeptima intentione, copiosè diximus. Verùm cum ſextæ, particularium inquam euacuationum varias for-

Curatio nes inueteratæ Luis hiſpanicæ.

mas tradiderimus, ſcire conuenit in recidiuis & veteri morbo præſtare ſeptimi modi purgationes, & decocta ſudorifica. Quibus ſi fortè morbus elidi non poſſit, ad inunctiones, cerata, & ſuffitus tranſeundum erit. Dicamus nunc de ſymptomatum & ſuccedentium affectionum curatione. Sũt autem ea vlcera oris & faucium. Capitis, colli, ſcapularum, & articulorum dolores. gummoſitates, tuberoſitates, nodi, ſcirrhi. Alopecia capitis & barbæ, vnguium caſus, gingiuæ putrefactæ. Dentes mobiles & infecti. Puſtulæ & maculæ cum faciei tum reliqui corporis. Pedum & manuum vlceratæ rimæ cũ pruritu. Porrigo, fœtor corporis. Hepatis incendium. Renum, veſicæ, & meatuum vrinalium vlcera. virgę puſtulę. Abſceſſus inguinum. Quorum vltima morbum non ſolùm conſequi, verumetiam præcedere & tanquam latenter ſerpentis contagionis anteſignani præire ſolent.

Symptomata inueterati morbi Hiſpanici.

De oris & faucium vlceribus.

VLcera oris quæ Luem hanc conſequuntur, aut comitantur de genere corrodentium & malignorũ eſſe conſtat, vt mirum non ſit ea curationi tam perti-

naciter repugnare. Egent itaque & victu refrigerante & ſiccante, & poſt purgationes localibus & refrigerãtibus & ſiccantibus, admixto ſemper aliquo abſterſorio in hunc modum, Rec. Plãtaginis & caudæ equinæ an. M. vnum roſarum balauſtiorum ſummitatum abſinthij & ſalicis an. P. j. ordei integri vnc. j. nucũ cupreſſi lenticularum ſumach an. drach. iij. decoquantur ſufficienter in aquæ partibus decem & vna aceti. & in colatura diſſolue mellis roſati vini granatorum & diamori an. vnc. j. fiat gargariſmus, vel ſic. Rec. aquarum plantaginis roſarum & caprifolij an. vnc. ij. aquæ portulacę & diamori an. vnc. j. rob. de ribes mellis roſacei omphacij an. vnc. ß. miſce pro gargariſmo. Si prædictis nihil profeceris, ad valentius ſiccantia tranſeundum, Rec fæcis vini & fæcis aceti, æruginis, aluminis, nitri an. ſcrup. j. bulliant in aquis roſarum & plantaginis vna eáque leui ebullitione, mox colentur ſine expreſſione valida, & xylo in hanc aquam infuſo tange vlceroſa loca. Chirurgi vtuntur aqua ſublimata, aut aqua forti quibus malum exaſperari ſolet, niſi cum aquis roſarum & plantaginis artifiſiosè mitigentur.

Ad vlcera oris curanda victus refrigerans necessarius

Oleũ ex mercurio empyrici probant. Oſtentant emp[y]rici oleum ex Mercurio. Excellit aqua ex theriaca cum aquæ vitæ & aceti partibus æqualibus per cucurbitam vitream, impoſito capitello deſtillata, diſſoluendo in ea terram ſigillatam aut armeniam, & partes eroſas molliter contingendo. Huius loco vſus ſum hac mixtura, Rec. aquarum roſarũ plantaginis & prunellorũ agreſtium an. vnc. j. aceti & aquæ vitæ an. drach. vj. diamori & mellis roſati an. drach. iij. theriacæ boli armeni aluminis an. drach. ij. ſtent aliquot horas ſuper prunas abſque ebullitione, poſtea colentur leuiter. Si fauces malignior & remediis difficilè cedens vlcus obſederit, vnà cum prædictis ſudores decocto ligni indici procura, & miraberis effectũ. Prudenter non faciunt qui inunctiones cerata, & ſuffitus hydrargyricos adhibent. quod his noua vlcera produci, & iam facta exaſperari ſoleant.

De dolore capitis.

Quo clyſtere materiã dolorẽ capitis adfe- MAteriam dolorem capitis adferentem retrahere oportet hoc aut ſimili clyſtere. Rec. Betę altheæ mercurialis ruthæ, foliorum lauri, cataputiæ, vrticæ an. M. j. rad. polipodij vnc. j. corticis geniſtæ

genistæ & seminis carthami contusi an. vnc. ß florũ stæcadis & chamæmeli an. p. j. fiat decoctio, & in colatura dissolue succi radicis ireos per residentiam depurati vnc j. catholici hieræpicrę diaphenici an. vnc. ß. olei ruthacei de castorio & anethini an. vnc. j. mellis anthosati drach. x. salis communis drach. ij. fiat clyster. Postea applicetur capiti hoc decoctum, Rec. ramentorum tenuissimorum ligni ind. vnc. ij. saluiæ, sticados, ruthæ an. M. j. vini antiqui flauescentis optimi lib. ß. olei antiq. lib. j ß. decoquantur ad consumptionem mediæ partis, & de colatura fiat embrocha, vel cum oleo ruthaceo misce rutham ipsam in puluerẽ redactam, & castorium & crocum, vel ex pulegio serpillo, satureia, origano, saluia, calamento, sabina, hissopo, lauri baccis, olibano, costo, zingibere, pyrethro, pipere, croco, castorio, euphorbio, fiat puluis : & cũ oleo ruthaceo, laurino, irino, nardino, & similibus inungatur. Sunt qui theriacam & mithridatium cum oleo ruthaceo & aqua vitæ imponunt. Sunt qui sacculos ex sale, & milio calefactos. Alij nasturtij synapi & carui semina in aceto infundunt & torrent, & ex eis sacculos conficiunt. Atque hæc

rentem retrahere oportet.

Concurrente calida causa quænam sint adiicienda.

frigida & flatulenta existente materia conueniunt. Calida verò concurrente causa adiicies oleum rosaceum acetum, omphacium, oleum violaceum, semina psyllij, hyoscyami & cætera frigida. Fracastorius in capitis doloribꝰ ex Lue Hispanica procedentibus, testatur se nihil iuuãtius inuenisse, quàm inungere interna brachia, præsertim qua venæ cephalicæ protenduntur, hoc linimento: Rec. succi inulæ, succi bryoniæ, styracis liquidæ, terebinthinæ an. vnc. j. gummi elemi vnc. ß. pingued. vrsi, anseris, butyri an. vnc. j. ß. thuris, iridis an. drac. iij. olei irini quod sufficit, argenti viui octauam partem, misce fac linimentum. Quinto autem aut sexto quoque die catapotiis corruptum in cerebro humorẽ elicientibus vtẽdum. Interdum etiam sanguinis missione & cucurbitulis auertenda materia. Hæmorrhoïdes quoque aperiendæ, & menstrua ducẽda mulieribꝰ. Aut si neque his quieuerit malum, sudorificis decoctis aliquot diebus vtendum.

Opinio Fracastorij in sanandis capitis doloribꝰ ex Lue Hispanica procedentibus.

De doloribus artuum.

CVm dolores artuum relinquuntur aut redeunt, fouentur partes affectæ

Vnguentis ceratis & emplaſtris Ioannis de Vigo, cæteríſque remediis argentum viuum recipientibus. Nos hoc vnguento licet Mercurium non recipiat, proſpere tamen vſi ſumus. Rec. vnguenti Martiati, reſumptiui, aragõ, & de althea an. vnc. iij. pyrethri, hermodactylorum, nitri, zingiberis an. drach. vnam. olei chamæmelini, vulpini, laurini an. vnc. vnam. Olei de lateribus, & de terebinthina, aquæ vitæ, an. vnc. ß. petrolei drach. iij. ariſtolochiæ rotundæ drach. j ß. ceræ q. ſ. mixtis omnibus fiat vnguentum. Conferunt etiam olea ex ligno indico, aut granis lauri, vel iuniperi per chymiſtarum deſcenſorium extracta: aut ſpuma ipſa in ligni indici decoctione collecta: & axungia hominis, leonis, vrſi, cati, & ſimiles. Sunt qui ex ramentis ligni in nobili aliquo vino decoctis addito antiquo oleo linimẽtum parant. Alij cum cætera non proſunt ligni indici decoctum propinant, aut ſuffitum ex cinnabari adhibent. Alij ad balnea naturalia ſulphurea, nitroſa, aluminoſa, bituminoſa & metallica, ægrum remittũt. Empyrici rationale hoc remedium introduxerũt. Accipe 40. ouorum

Quibus vtendum vnguentis in doloribus artuum.

vitellos coctione induratos & dissipatos, cum vnciis sex pyrethri in puluerem redacti confundito & per vitrei vasis genus collum retortum habentis sine capitello destillato, lento primùm igne, postea vehementiore. Iterum liquorem qui fluxerit cum vncia vna castorij & semuncia thuris albi commisceto, adiectis hermodactylorũ drach. vj. permixtáque vt antè destillato. Tertiò, liquorem cum fæcibus suis subigito & lauri baccas adiicito, & destillato. Si sæpius id feceris, oleum elicies in discutiendis morbi Hispanici doloribus, nulli remedio cõferendum. Proderit interim septimi modi purgationibus infestantem materiam adimere.

De gummositatibus, tuberositatibus, nodis, scirrhosisque tumoribus.

Suppuratæ tuberositates ossis corruptionem minantur.

ACcidunt sæpe tuberositates in capite, brachiis & tibiis molliusculæ quæ ferè suppurantur, sed si discutientia maturè adhibueris, resoluuntur. Suppuratæ autem ossis corruptionem minãtur. Qua de causa candenti ferro aperiũtur, facta postea abstersione & desiccatione sanantur. Accidunt quædam duriores ac compactiores materia tanquam nodis

constricta ac condensata. Has enim nonnunquam mollire ac resoluere tentãt, sed tandẽ cauterio incidunt. fit autem incisio secundum tumoris longitudinem, & profunditatẽ. Sũt tamen qui malint in radice qua nodus in partem inferiorẽ & expurgationi idoneam desinit, intacto ipso nodo cauteriũ leuiter affigere vt nodi materia ad eum locum sponte cõfluens paulatim euacuetur, & ab ossis inuasione reuellatur. Cauteriis enim profundioribus ossium putredinem ac cariem verentur. Interim imponenda nodo mollientia & cętera quæ conuenire videbũtur. Absque incisione sponte discutiũtur septimi modi purgationibus, plerumque etiam vsu ligni indici: aut si localibus opus sit, curãtur spuma in decoctione ligni collecta, cæterisque remediis ad dolores artuum facientibus. Fit plerũque vt cum maxima duritiæ, & dolore intolerabili in longitudinem tibiæ protendãtur. Conferunt his emplastra ex radicibus cucumeris agrestis, inulę, bryoniæ, ebuli, iridis: & ammoniaco bdellio, oppoponace, segapeno, styrace, terebinthina, cum pinguedinibus vrsi, cati, leonis, hominis, hirci, cerui, vituli, porci, butyro, adiecta ferè argenti

viui quarta omnium parte. Quidam suffitum ex cinnabari adhibent. Alij (quod Galenus in tendonum scirrhis faciebat) in accensum & candentem pyriten, aut molarem lapidem acetū spargunt, & fouent locum. Recentiores aceti loco ligni indici decoctum vsurpant.

Tendonum Scyrrhi.

De Alopecia capitis & barbæ.

In capillorum prociden tia & depillatione quid agendum.

IN procidentia capillorum & depilatione foue locum olei myrthini, lentiscini & de meliloto, æqualibus partibus: vel absinthio, & corticibus auellanarum vstis, coctísque cum oleo myrthino: vel aqua decoctionis myrtillorum & fœnugræci: vel vino nigro austero, cum aloë cocto, vel ligno indico, in vino adstringēte cum melle & ladano percocto. Conferet etiam hæc mixtura, Rec. myrtillorum spicæ nardi, radicis asphodeli, corticis pini an. vnc.j. ladani, seminis apij, foliorum senæ, cyperi, an. vnc.ß. seminis papaueris albi, corticis tamaricis, seminis absinthij, rosarū albarum, semi. hederæ, an.ʒ.iij. ferueant in duplici vase in vino adstringente, aut in oleo myrtino, & lentiscino ad tertiæ partis consumptionē. Ad idem valet hoc odoriferum, Rec. pomatæ

vnc. ij. ladani vnc. ß. musci grana iij. aquæ rosatæ in qua grana sex sublimati bullierint vnc. vnam misce omnia & line partes depiles, & deformes. Conferet etiam aqua ex theriaca aceto & aqua vitæ destillata.

Aquã ex theriaca aceto & aqua vitæ destillatã conferre multum in capillorũ procidentia.

Ad vngues cadentes.

IIsdem ferè remediis retinebis vngues. quod si commodè fieri non possit, accelerabis casum cum vnguento basilico, aut cum farina triticea cum butyro & violarum maluarúmque decocto confecta. Remoto vngue abluatur locus cum aqua ordei saccarata, postea cum oleo ex vitellis ouorum, & tandem tegatur cera noua odorifera, cum paucula terebinthina, & pauco oleo rosaceo subacta. Sic enim nouus succrescet vnguis.

Ad gingiuas putrefactas.

GIngiuas putrescentes & erosas collues primò decocto ligni Indici aut tormẽtillæ postea absterges hac mixtura. Rec. mellis rosacei vnc. j. ß. eboris vsti rosarũ albarum, ossis sepiæ, myrrhæ, aloës an. scrup. i. Desiccabis tandem

Gingiuæ putrescẽtes & erosæ quomodo curẽtur.

cum puluere gallarum vſtarum & aluminis, vel cum communibus dentifriciis. Si hæc non proſunt, ad ea quæ oris & faucium vlcera ſanant recurrendum.

Ad commotos & infectos dentes.

Dentes commoti & infecti quo modo cõfirmari debent.

COnfirmabis & abſterges commotos & infectos dentes aluminis vſti in aceto extincti, & cornu ceruini ſimiliter præparati æqualibus, portionibus, facto inde dẽtifricio. Abſtergũtur optimè cum aqua forti mixtione aceti & aquarũ adſtringentium mitigata. Confirmãtur alumine rotundo, cum duplo ſale dentibus aſperſo, adiecto interdum roſarum, & corallorum puluere.

Ad puſtulas & maculas faciei & reliqui corporis.

PVſtulas & maculas liuidas rubentes nigras quotidie bis ablues aqua ſequenti, Rec. maſticis olibani dragaganti ladani an. drach. j ſucci limonum vnc. j. aquarum plantaginis & roſarum an. vnc. ij. ſumach, tartari rubri, coralli abi, boracis an. drach. ß. ſublimati in puluerem redacti gr. iij. bulliant ſimul in vaſe vitreo

lento igne ad quartæ partis consumptionem. Postea fiat colatura clarificata & aromatisata cum granis aliquot musci. Biduo aut triduo pustulas omnes & maculas delebis hac mixtura. Rec. albumen vnius oui recentis, agitetur donec spumescat, deinde adde sublimati & camphore an. gr. iiij. agitentur iterum simul & misceantur donec vnguenti formam recipiant. Sunt qui suffitibus ex thure borace, styrace, marcasita, & sublimato vtuntur. Pustulas tamen cum in declinatione fuerint oleo balanino, aut tartareo inungere conuenit, ne fœdas cicatrices aut maculas relinquant.

Pustulæ & maculæ quomodo delentur.

Ad pedum & manuum vlceratas rimas cum pruritu.

PRuritum extingues cum succis limonum, & semperuiui: aut epithemate ex aloë in aceto scyllitico & muria cocto. Rimas verò simul & pruritum sanant oleum tartareum, oleum de vitriolo, tartarum & ærugo concorporata cum axungia porcina recente & limonum succo. Conferunt etiam borax, camphora, sublimati grana aliquot cũ pomata & oleo rosato subacta, & post fomẽtum ex mal-

Rimæ & proritus quomodo sanantur.

uis, rosis, violis, absinthio, inula opylato, fumaria illita: Cum cætera non prosunt, adhibentur suffitus ex marchasita, auripigmento, mercurio sublimato, cinnabari.

Ad porriginem & cutem furfuraceam cum faciei tum reliqui corporis.

In capite furfures multiplicãtes, discutiẽtibus & tergẽtibus sanari.

FVrfures qui in capite multiplicantur discutientibus & tergentibus sanantur, admixto semper aliquo adstringente ad roborandam partem affectam, ne facile suscipiat influentes serosos humores, sed resistat cósque repellat. Qua de causa parantur loturæ, vnguenta, linimenta, ex beta absinthio, apio, iride, stæcade, fœnugræco, parietaria, amygdalis amaris fabis, eruo, lupinis, alumine, nitro, pumice, atramento suturio aqua marina, lixiuio, aceto vrina, muria, balneorum naturalium aquis. Quibus etiam ad totum corpus vti licebit. faciei tamen, cum furfuribus inficitur, blandiora parabimus in hunc modum. Rec. amigdalarum amararum, farinæ fabarum & orobi an. vnc. j. aluminis boracis masticis olibani tragacanthi an. vnc. ß. succi limonum vnc. ij.

aquarum plãtaginis rosarum & liliorum alborum an. vnc. iij. lactis caprini recentis vnc.iiij.mixta omnia diligenter destillentur lento igne more solito, vel Rec.farinæ fabarum vnc.j. masticis tragacanthi boracis an. drach. j. ß. stẽt simul per diem integrum, in aquis rosarum & plantaginis, postea bulliãt leniter in duplici vase, & sine expressione colentur, & tandem addito aut vino albo aut aceto albo fiat lotura. Sunt qui ieiuni aquam rosaceam in ore continent, & rosata illa saliua faciem abluũt. Sunt qui vrina propria vtuntur. Alij limones cum vino coquũt in minutissima frustra concisos. Alij micas panis albi adhuc calentis coquunt in vino albo & aquis fabarũ rosarum nenufaris. Excellit hæc destillatio, Rec. mellis rosati colati aquæ rosatæ & succi limonum an vnc.ij.tragacanthi,masticis,cerusæ,amyli,olibani an. drach. iij. aluminis,coralli albi spumæ vitri,ossis sepiæ,boracis an. drac. ij. salis gemmæ, drac.j.ß.farinæ fabarum vnc.j. aquæ vitæ vnc. j. ß. albumina ouorum.iij.limacum cum suis testis contusorũ drac. vj.camphoræ drac.ß.cinnamomi vnc. ß. misce & destilla more chymico Vtantur hac aqua tãquam præ-

Sanandorum furfurũ multi modi.

Quibus remediis vti debẽt mulieres & quicunque nutrire formam, et venustatẽ sibi conciliare student.

ſtantiſſima mulierculæ,& quicunque nutrire formam & venuſtatem, ſibi cōciliare ſtudent. Verum in exitu balnei præſtabit hęc adhibere remedia, Balnei loco eſſe poterit vapor ex decocto florum maluę, violarum, roſarum, cichorij, liliorum alborum, chamæmeli, & roriſmarini exceptus.

Ad fœtorem corporis.

EXhalat plerunque fætidus ſudor, & putridus vapor è corporibus eorum qui pudendagra laborarunt contagionis ac infectionis ſeminariis in corpore adhuc vigentibus. Curabis hos purgationibus, vaporario, lauacris, & contagioni reſiſtentibus medicamentis, de quibus diximus in primo libro. Lauacris autem inſeres abſinthium, fumariam, origanum, ſerpillum, ſaluiam, pulegium, thymbram, inulam, mercurialem, oxylapathū, ſcabioſam. Præſtabunt balnea naturalia aluminoſa, nitroſa, & ſulphurea. Odoribus præterea & benè olentibus perfuſionibus & pulueribus, extremitates & indumenta aſpergere conuenit.

Ad hepatis incendium.

AVgetur hepatis calor & putredine & inunctionibus & decoctorum calidorum vsu. Emendatur hoc linimento, Rec. ſucci filicis, & ſucci cichorij, vtriuſque depurati vnc. j. ſantalorum omnium an. ſcrup. j. olei roſati vnc. ij. farinæ hordei drach. j. ceræ albæ q. ſ. miſce & confice linimentum. Bibẽdi etiam ſucci cichorij ſcariolæ, endiuiæ, roſtri porcini: atque herbis ipſis & radicibus partim cum ſaccharo conditis, partim in iure decoctis, aut in patinis aceto & oleo aſperſis, in prima menſa vtendum. Proderit etiam hoc electarium. Rec. ſucci cichorij depurati vnc. ij. ſucci portulacæ vnc. j. ſucci fœniculi vnc. ß. ſeminum cucumeris & endiuiæ an. drach. j. oxyſacchari quantum ſatis erit ad commiſcendum. Detur ieiuno magnitudo auellanæ, aut nucis iuglandis, cum iure pulli aut alio conueniente liquore: aut citra diſſolutionẽ deuoretur. Victus refrigetans eſſe debet. vino non niſi dilutiſſimo vtendum. Priſana hordei, & lac amigdalarum cum ſeminibus frigidis coctum, panata etiam cum omphacio, & alica cum ſucco granatorũ

Quomodo augetur hepatis calor quomodoque emendetur.

Quibus hepatis calor in eſt victus refrigerans neceſſarius.

aut cum aceto cibi erunt cõuenientissimi.

Ardooem vrinæ, & renum vesicæ meatuúmque vrinalium vlcera.

Vnde accidit vrinæ ardor.

Signa vlcerum in renibus.

ARdor vrinæ his ex vlcere potissimũ accidit. Deprehendes autem renum vlcera ex dolore in lumbis cum grauitate & veluti quodam pondere, ex vrina purulenta, innatantibus carnosis particulis aut veluti pilis. Vrina præterea facilè & citra dolorem emittitur. Vesica verò affecta vehemẽs cruciatus pectinem imúmque ventrẽ inuadit, vrina magna cum anxietate redditur, & fæculẽta simul excernũtur, aut muscosa, aut farinę instar crassa subsidunt. Aliquando etiam squamulæ circunferuntur, & lamineæ quædam substantiæ. Furfureæ verò hypostases vesicã scabie laborare significant. Vreterũ exulcerationem denotãt puris non adeo crassi mixtura & veluti capillamenta vrinis innatãtia: dolor etiam in media inter vesicam & renes regione. Si pus aut sanguis solus absque lotio excernatur, non in dictis particulis, sed in pudendo denotatur exulceratio. Curãtur instrumẽta vrinæ sic affecta, primò quidẽ facilibus totius cor-

Vreterum exulcerãt.

Quomodo instrumẽta vrinæ affecta curantur.

poris purgationibus. Secundo abstergentibus. Tertio desiccantibus, glutinātibus, & simul vrinæ humorúmque acrimoniā extinguentibus. De purgationibus satis diximus. Abstergētia sint aqua mulsa, fœnugræci decoctum cum pauculo melle, aqua passularū & hordei, decocta seminum cucumeris, melonum, maluæ, ziziphorum, glycyrrhizæ cum mulsa, aut lac cum melle. Desiccabunt electrum, semen plantaginis, bolus armenus, terra lemnia, coriandrum tostum, ebur vstum, cornu cerui vstum, santali, coralli. glutinabunt amylum, traganthum, gummi arabicum, semina melonū, cucumeris, portulacę, papaueris. Contemperabūt, & acrimoniam obtundent semina maluæ, melonum, cucumeris, cucurbitæ, citruli, portulacæ, papaueris albi, amylum, tragacantum, succus & puluis glycyrrhizæ, zizipha, myxa, vuę passæ. Lac vero ad tergendū glutinādúmq; vlcus, & reprimēdam mordacitatem mirificè conducet. Proderunt etiam nuclei pineæ nucis, amygdalæ, & pistacea aqua rosarum madefacta. Extrinsecus affecti renes & vreteres post detersionem inungendi erunt oleo rosaceo, myrthino, mastiche, thure, rosis, corallis, santalis.

Lac ad tergendū glutinādumque vlcus & reprimēdā mordacitatē mirificè cōducere.

Detergētia

Exiccatia.

Glutinātia

Anodyna.

Localia.

vesica vero affecta, per catheterẽ iniicies tergentia illa, quæque siccant, glutinant, & acrimoniam obtundunt. Pubi verò impones cataplasma ex symphyto & equiseto: aut equisetum cum oleo myrthino in pila plumbea contundes, postea exprimes succum & pubem inunges. Quæ remedia etiam in penis exulcerationibus præstantissima esse constat. Sed refrigerantibus iniectionibus crebrò vtendum non est: ne (quod sæpè accidit) nimio frigidarum rerum contractu, musculus collo vesicæ adhærens resoluatur, eóque resoluto vrina sponte decidat & defluat. Notandum etiam valenter adstringentia per os ingesta, hîc minimè excellere. Sibiipsis enim sunt obstaculo ne ad tam remotas particulas penetrare queant. quippe meatus per quos ferri debent valida eorum facultate constringi ac condensari contingit, vt longiùs eorum vis, propter constrictionem conduci non possit. Qua de causa terram armeniam & terram sigillatam cum mulsa, aut cæteris ad vias vrinales cito confluentibus propinare solemus. Nos peracta cum mulsa detersione hoc puluere vtimur. Rec. granorum halicacabi paria. vij. seminum cucume-

Crebro refrigerantibus iniectionibus vtendum non esse.

Quibus vtendum remediis in vias vrinales cito confluentibus.

ris,

Puluis

ris, portulacæ, & papaueris albi an. drach. iij. amyli, ramentorum eboris, glycyrrhizæ, radicis tormentillæ an drach. ij. margaritarum orientalium, coralli albi & rubei, an. ſcrup. j. ſacchari ad pondus omnium, fiat puluis. Conferunt etiam hæ tabellæ, Rec. pinearum purgatarum horis duabus in aqua roſata calida temperatarum drach. ij. ſeminum cucumeris, melonum, portulacæ, papaueris albi an. drach. j. glycyrrhizę, ſantalorum alborum & rubeorum an. ſcrup. j. ſacchari in aquis roſarum graminis & ſolatri reſoluri q. ſ. miſce & confice elect. in tabulis. Proderunt etiam nuclei pineæ nucis, myxa, zizipha, quæ diem integrum in aqua ſolatri maduerint. Rotulæ.

Ad virgæ puſtulas.

PVſtulæ virgæ, quædam leues ſunt & paucæ malignitatis: quædam maligniores ac pertinaciores ſuſpitionem prębentes imminentis iam aut recidiuantis morbi Hiſpanici. Leues localibus abſtergentibus & ſiccantibus (admixtis propter imminentes inflammationes refrigerantibus) curantur. nimirum hac mixtura quæ recipit tutiæ cum aqua roſata præ- *Luis Hiſpanica curatio.*

paratę æruginis an. drach. ij. anethi combusti, abrotani vsti an. drach. j. bulliant in aquis rosarum & plãtaginis vnico feruore, mox sine expressione colentur. Maligniores post catholica remedia terges & siccabis cum vnguento ægyptiaco in dictis aquis dissoluto: postea etiam cum puluere mercuriali, aut mixtura sequenti, Rec. æruginis aluminis, pulueris mercurialis an. drach. j. vini albi vnc. ß. aquarum plãtaginis, & rosarum an. vnc. j. bulliant leuiter & non colentur, vtere mixtis omnibus. Interea sumenda quæ contagioni resistũt, ne infectionis seminarium in partes internas irrepat, & venoso generi principibúsque particulis malum communicetur.

Ad abscessus inguinum.

Inguinũ abscessus post venæ sectionem maturare conuenit.

INguinum abscessus post venæ sectionem & medicamẽtis factas euacuationes resoluere aut maturare conuenit: maturatos verò aperire. apertos tergere, & tandem siccare & ad cicatricem perducere. Resolues eos ammoniaco in aceto & aqua vitæ resoluto & diachylone ireato, & similibus. Maturabis & (quod tutius hîc esse putatur) concoques hoc vn-

guento. Rec. ficuum contusarum radicum liliorum alborum sub prunis coctorum an. vnc. j. axungiæ porcinæ & terebinthinæ an. drach vj. farinæ tritici vnc. ß. olei oliuarũ & de lilio an. vnc. j ß. croci scrup. ij. ceræ q. s. mixtis omnibus fiat vnguentum. Proderit hoc etiam. Rec. radicum bryoniæ & altheę elixarum & postea contusarum radicum liliorum alborum sub prunis coctorum an. vnc j axungiæ porci colatæ, terebinthinę, & olei oliuarum antiqui an. vnc. j. ß misce & confice vnguentum. De paratu facilibus est farina tritici in oleo antiquo decocta, & cum terebinthina confecta. Maturus tumor candenti ferro aperiri debet. Neque enim hîc tuta sunt quæ potẽtialia vocantur cauteria. Apertus mundetur cum melle rosato myrrha, aloë, admixto interdũ vnguento apostolorum, aut ægyptiaco: quibus theriacam aut mithridatium adiicere nõ erit inutile. Cõferet hac de causa vnguentum sequens Rec. farinæ fabarum vnc. ß. terebinthinę, theriacæ, mithridatij an. drach iij. mellis rosſ. vnc. ij myrrhæ & aloës an. drach j. ß. olei de absinthio, & ceræ. q s. fiat vnguentũ, his peractis desiccabis & ad cicatricem perduces

vlcus cum vnguento ex pompholige, cum triapharmaco, cum deſiccatiuo rubeo, & cæteris huius farinæ. Interim ne putredo ſerpat, adhibebis remedia quæ contagionis ſeminaria extingant ac interimunt.

FINIS SECVNDI LIBRI.

QVOD CHYNA ET APIOS DIVERSÆ RES ſint: adiecto vtriuſque radicis vſu.

PAVLO ſuperioribus annis cum lignum illud Indicũ quod & ſanctũ & Guaiacum appellãt, in extirpanda Lue Hiſpanica, & delenda arthritide inefficacius aut minus ſalutare videretur, introducta ſunt à mercatoribus per noui orbis trãſmarina vagãtibus noua tria medicamina lõgè (ſi credere dignũ eſt) cæteris quæ medici in hunc vſque diem tentauerunt prę ſtantiora, nempe Chyna, Sarza parilia, & Apios.

Chyna primũ locum obtinuit, primaque præparationis suæ documenta meruit, nõ ſine catalogo multarũ ſuarũ laudum ab euidentibus experimentis petitarũ : quas tamẽ Veſſalius ædito de hac libello eneruare viſus eſt. Cúmque ex mirabili illius vſus præſcripto facilis per ſudoris euocationem & exſiccationẽ expectaretur medicatio, deſideratũ eſt vnũ opus ad quod inutilis ipſa videbatur, nempe alui ſolutio, quam ex radicis Apij (non ſelini, ſed Chamæbalani) adiunctione petendã arbitrarũt. Succeſſit Sarmentoſa illa Sarza parilia, quæ & ſparra, ad omnia ad quę & lignũ Indicum & Chyna conſerens: imò etiam, ſi Empiricis & doctiſſimo Cardano fidem adhibemus, prævalens. Hæc ſiue ob raritatẽ, ſiue ob negligentes diſtratoſve nobilium ſuarũ operationũ aſſertores celebris eſſe nõ potuit, deſiítque inter expeditæ venũdationis merces habere locum. Solent enim negotiatores lucri auidi nõ tam vtilibus quam facile vẽdibilibus mercimoniis officinas implere ſuas. Qui cum rerum ac remediorũ nouitate ad diuitem mercaturam inuitarentur, ſeorſum etiam commenti ſunt Αἴγιος illius vſum, quam priùs Chynæ diũctam

esse voluerant, vt nō solum purgādi gratia adhiberetur, verumetiam eliciendi sudoris causa sicut alia huius farinæ medicamenta decoqueretur ac ministraretur. Nec satis erat nouū ostendisse remedium nisi & illud ex nouo orbe petitum cōstanter assereretur: domesticum alioqui, & in multis Galliȩ locis abūdans. Ac iam multo auro venundari cœperat, ac famosa eundebat hæc radix, nisi mercatorū astutia, & medicorū neglectu Chyna vtrumque nomē inuasisset, Chynæ & Apij: fortasse etiam Sarzæ pariliæ nomē subitura, nisi huius assertores hanc à tanta iniuria vindicassent. Accidit vero in ea nominum confusione vt Chyna obliterato iam aut neglecto, & paucissimis hodie cognito proprio suo nomine, Apios passim nūc appelletur. Quia in re tolerari poterat illiteratorum mercatorum inscitia (modo fraus absit) quorum finis in lucro positus est, non in rerum corpori humano salutariū electione prȩparatione aut vsu. Medicos verò celebres, atque ipsos medicinæ professores regios, penes quos sūma doctrinæ ac diligentiæ fides & vitæ humanæ securitas esse debuit, in tantam stupiditatem prolapsos quis ferat? Vir quidam

magni nominis à mercatoribus vt puto deceptus, huic malo incrementum dedit, qui non ſolum diſcipulos ſuos in hunc traxit errorem, verumetiam ſui conſortij doctoribus medicis (non omnibus, ſed doctrina leuiter tinctis) perſuaſit Chynā & Apion eãdem rem eſſe. Quod peruerſè ab illis introductum, oſcitanter verò à medicis receptum oſtendam ratione & ſenſu. Angebat mercatores circa Apion, quam peregrinam mentiebantur, tam citò detecta fraus. Vix enim commendari cœperat, cũ rei herbariæ peritiſſimi quíque eam paſſim apud nos prouenire cõmonuerunt. Non poterat verò communis & diuulgata radix diu venire chariſſimo, nec quod ipſi volebant, ingenti lucro cedere, ſi ſpoliata fuco prodiret in publicum. Quamobrẽ permutanda fuit hæc techna in nouam fraudem, in nouum errorẽ, in nouã hominũ perniciem: ſupprimẽda ac ab officinis explodenda fuit deploratæ fraudis Apios illa: & Chyna interim diuidenda, cõmunicanda, extollẽda, iis etiã qui Apion quærebãt, pro Apio diſtrahẽda. Hunc in modũ creuit paulatim horũ nominum confuſio: quam aliud agentes medici improuidè arripuerunt.

Qui ſi (vt profeſſionis ſuæ legibus tenentur) ad deſcriptiones ſe cõtuliſſent, vidiſſent nullas plantas minus inter ſe conuenire. Nam Chyna magis rudibúſque ac inæqualibus fruſtis lignoſa ſimul ac fungoſa cõtemplãtibus apparet, foris ſubrubra, intùs ſubalba, guſtu ſubacida, odore ferè nullo, acoro officinarum haud diſſimilis ſi molem demas ac duritatẽ, adfertur ad nos arida, teredine ac carie eroſa. Ἄπιος radicem habet aſphodelo ſimilem, ad piri (vnde nomẽ habet) effigiem accedentem, rotũdiorem tamen, intus candidam, liquore plenam, foris verò nigreſcẽte cortice tectã, vt ſcripſit Dioſcorides: l. 4. c. 170. qualem nos ſæpè vidimus, & adhuc exhibere poſſumus dictæ medicationis gratia tranſmiſſam, intus albam, ac nigreſcentẽ foris, nihil ferè cõmune habentem cum Chyna. Si vires ſpectes, Apios tota aut ſuccus eius ſupra & infra purgat: ſuperior eius pars vomitione bilẽ pituitámque extrahit: inferior per aluũ: quod præter Diſcoridem notarunt Theophraſtus, Paulus, & Plinius. Chyna neq; ſupra neq; infra purgat, imò ſiccat, & Apio egere creditur vt aluum moueat. Qua vna ratione erubeſcere debebant impu-

dẽtes isti materiæ medicæ perturbatores. Qui enim illius præparationem ac vsum scriptis mandauerunt, inter cætera iusserunt vt resistente aluo Apij huius (non selini, vt quidam hallucinantur, cuius vis per aluum purgatoria nulla est) portiuncula cum Chyna purgãdi gratia decoqueretur. Quid ergo in tam clarissima luce cæcutiunt? Si enim Apios decoctioni Chynæ aliquãdo inseritur, Chyna Apios non est. Facessant itaque, & desinant mirabiles isti doctores tam impudenter, ne dicam ignorãter hominibus imponere: & cognita rerum ac nominum distinctione, pallidam subrubentémque suam Chynã suo nomine recipiant: intus vero candidam, liquore plenam, nigrescente cortice tectam, Piro quodãmodo similem Apion appellent. Hanc, non illam purgatoriam agnoscant. Vtrique vim sudorificam & siccantem inesse credant: non sine facultatum aliarum complicatione ac natura, his aliis ve tẽperaturis & affectibus magis minúsve consona. vtriusque vsum in libro nostro de Lue Hispanica tradidimus. Verum eundem quoque hic subiicere nos cogit propositi sermonis continuo,

Chynæ præparatio ac vſus ex vulgari Hiſpanorum & Italorum præſcripto.

PVrgetur æger in principio medio & fine. Sumat. xxiiij. vncias radicis Chynę æqualiter diſpertitas, vt xxiiij. curationis diebus in ſeruiant. Decoquat ſingulis diebus vnciam vnam tãtum, quam pridiè per tranſuerſum incidet in tenuiſſimas aſſulas coronatis nummis aureis haud ſpiſſiores. Has per diem integrum infundet in aquæ iuſta quantitate, & poſtea addet alias decem libras aquę, & coquet in vaſe terreo nouo & amplo ad tertiæ partis conſumptionem, intecto ſemper vaſe, ne vis aliqua cum vapore exhalet. Tunc vas proximum igni cõſtituendum, inuoluendumque pannis rudibus, ne decoctum citius quã oporteat refrigeretur. Parabis decoctum ſingulis diebus eodem modo: aſſeruatum enim aceſſit. Cumque ægro ſupprimetur aluus, addes ſingulis Chynæ infuſionibus ac decoctionibus radicis Απιου ſemidrachmam. Sumet æger aquæ huius calentis poculum vnum magnum (quod aliqui libræ vnius metiuntur) in aurora: atque illico cooperietur pannis, &

duabus horis expectabit ſudorē in lecto: qui ſi copioſus eruperit, magis iuuabit. Surget verò deterſo ſudore, & molliter inductus cauebit à vento, nec egredietur ante ſeptimum aut octauum diem: ſed continebitur domi, vbi lente deambulabit, & ocioſe incedet. Poſt octauum diem exire permittitur, modo calidis tegumentis contra aëris & ventorum iniurias præmuniatur. Interdiu cum bibere volet ſumet dictæ aquæ quartum opus erit, ſed tepidè. Quò enim bibitur calidior, eò ſalubrior exiſtimatur. Edet pullos gallinaceos, aut capos ſine ſale elixos. Abſtinebit ab aceto acetoſiſque omnibus: atque ab aſſis vſque ad quartum decimum diē. Lacticinia non attinget. Conſeruas, Cydoniatum, dulceſque alias confectiones guſtabit. Imprimiſque Cydoniatum. conditurasque omnes ad laxandam aluum cōducentes aſſumet poſt paſtum. Mel verò (neſcio qua ratione tamen) per totum curationis decurſum pluſquam cætera commendatur. Parcè hic edendum, quod victus tenuis æque conferre credatur ac Chyna. Neque vino neque iure aliquo ante xxiiij. diem vtendum. Cauendum à venere. Quod ſupereſt peracta iam &

consumpta xxiiij. vnciarum decoctione, insolentur ac desiccentur prędictę assulæ quæ dictam decoctionem sustinuerunt, & postea concidentur in frustra adhuc minutiora, ac decoquantur vt prius in lib. xij. aquæ ad tertiæ partis cōsumptionem. Hac aqua vtetur ęger octo decémve diebus post xxiiij illos quibus sudor procurabatur. His verò sudor expectādus non est, sed sola per remedij naturam exsiccatio. Extrinsecus fouētur vlcera & loca dolentia linteis in primo aut secundo decocto infusis. Abstinebit à piscibus, nisi forte in purissimos & saxatiles incidat, quos gustare permittitur. Si vires deiiciētur, vino in cibatu vti poterit Chynę aqua diluto: atque cibo omni euchymo. Quæ autē per omnia medicationis huius tempora prohibentur hæc sunt: concubitus, acetum, sal, acetosa & salsa omnia, olera & herbacia fercula, caro caprina & hircina, galli, lac: & assa omnia ante. xv. diē. Primis septē diebus mouebūtur dolores in partibus affectis, intendenturque vsque ad quintumdecimum: à quo tempore sedatis doloribus, & curatis vlceribus occulta remedij proprietate perficietur curatio. Post septimum diem venter

ſupprimi ſolet, molliendus (vt traditur) non Myropolarum artificioſis compoſitionibus, ſed clyſtere ex aqua cichorij vel boraginis cum oleo roſato vel communi adiecto ſale. Hæc quidem in lue hiſpanica, & infeſta arthritide, & prauo corporis habitu facienda præcipiũt. In Phthoë verò, Cardiaca, hydrope, cęteriſque morbis huic remedio parentibus, primum & ſecundum decoctum nullo expectato ſudore ſiccandi tantum gratia propinatur. Qua intentione pleraque alia non minore ſucceſſu parantur, vt lignum Indicum, Sarza parilia, Apios. Tormentilla, Acorus, biſtorta, & ſimilia, de quibus alibi diximus.

Apios vera quomodo præparetur ac vtenda detur.

APios, moderatè calida ac ſicca radix intus alba, foris nigreſcens, curioſa electione non eget. Recens enim atque integra facilè haberi poteſt, vt pote quæ in multis noſtri cœli agris proueniat. Decorticanda primum eſt, deinde etiam incidenda in tenues aſſulas, ſicut moris eſt apud pleroſque raphanum menſis apponere. Harum vncia totum diem

maceranda in lib. ij. aquæ: deinde in vaſe magno coquenda, addendo alias quinque, ſeptem, pluresve libras aquæ. hoc conſiderando, quod pauciore aqua efficacior redditur, ſed purgatoriæ facultatis (quæ tædium mouere ſolet) nimis retinet: quam in copioſiore aqua non adeò efficaciter impertitur. Sic verò ſudoribus affatim eliciendis idonea deprehenditur, nullo purgatoriæ qualitatis relicto tędio. Dantur bene mane decocti huius calidi vnciæ ſex, octo, decem pro varia ægrotantium temperatura, natura morbi, & ſymptomatum concurſu. Duabus vel tribus horis expectatur ſudor in lecto, ſicut in Chyna, cæteriſque ſudorificis Paratur ſingulis diebus decoctum, aut tertio quoque die, ne corrumpatur. Propinatur viginti aut triginta diebus continuis, niſi quod ſeptimo aut decimo quoque die craſſiores ſuperfluitates purgante medicamento euacuantur. Victus ſeruatur tenuis, qualis in vſu guaiaci. Bibitur dicta aqua vini loco. Vitantur humida omnia, atque olera, fructuſque omnes, exceptis paſſulis & amygdalis. Vlcera ac loca dolentia ſanãtur lotione & fotu huius aquę. Cum ſatis ſudatum eſt, diſcutiũtur morbi

reliquiæ ſecundario radicis huius decocto: quod propinatur quatuor horis ante cibum mane, & tribus horis ante cœnam octo decem ve diebus continuis, negocia omnia liberè agente ęgro, adhibito etiam paulo pleniore victu, eoque boni ſucci, facilis concoctionis, minimè excrementitio, ſiccante potius quam humido. Qua de cauſa aſſa magis probantur quàm elixa, & panis biſcoctus potius quàm alius. Secundarium autem decoctum fit vel proiiciendo in feces primæ decoctionis tantumdem aquę quantum in primo, & coquendo ad quartæ partis conſumptionem ſicut in ligno indico: vel inſolando & deſiccando aſſulas illas, & coquendo ſicut in Chyna diximus. Hoc modo Apion parari ac miniſtrari vidimus ac legimus, vt nimirum aut ferè nihil diſcrepet à Chynæ præſcripto. Vnde mirum videri non debet ſi incauti pharmacopolæ ac medici ex ſimili pręparationis ac medicationis artificio in nominum ac rerum cõfuſionem inciderint. Quanquam ſatis monebantur vulgari illa Chynæ ſcriptura in qua Apios Chynę purgandi gratia addi præcipiebatur. Cæteræ ex deſcriptionibus petere debebant. Verũ ne rece-

ptis his remediorum traditionibus pertinaciùs incistẽdum putes, aduerte Apion, Chynam, lignum Indicum, Sarzam pariliam præparationum ac traditionum suarum rationes sibi inuicem communicare, vt Apios interdum Chynæ modo apparetur, interdum Sarzæ modo: & Sarza ex ligno Indico non pauca mutuetur. Neque enim doctorum hominum, sed empyricorum sunt singulares illæ quæ circunferuntur regulæ. Has rationalis doctrinæ sectator medicus, pro circunstantiis variisque indicationibus in longum latumque extendere vel coarctare debet.

FINIS.

INDEX TOTIVS OPERIS.

A.

B.

C.

D.

G.

H.

I.

L.

T.

V.

FINIS.

Errata sic corrigito.

Pag.1.b.ver.1.hac 1.b.ver.13.cibis 1.b.v. 14.coctis 2.a.v.8.cibi 4.a.v.6.varie 8.a.v. 15.ἐπιμέτρου 11.b.v.19 ne 13.b.v.1.et quicquid 13.b.v.26.momento 14.a.v.1.appellati 19.a.v.24.cidratio 25.a.v.5.mixtis 29.a.v.2 modo 31.b.v.11.halitu 31.b.v.17.vrsi 32.a.v. 12.substãtiæ 37.b.v.5.cerebri 38.b.v.21 multum 39.b.v.25.frigidiorum 40.a.v.23.suam 46.a.v.13.familiares 47.a.v.1.belnensia 50. a.v.6.euphorb. 51.a.v.3.fotus 55.b.v.22.sinapi 55.b.v.22. illinatur 56.a.v.11.pro litu 56.a.v.25.panis 56.b.v.1.delibratos 56.b.v. 8.ari 56.b.v.16.trita 56.b.v.27. patella 57. a.v.19.syluestris 57.b.v.16. maioris 58.a.v. 18.subacta 58.b.v.4.medulla ceruina 59.b. v.1.puluerisata 59.b.v.2.cinis 59.b.v.5. ari radix 59.b.v.11.affricetur 60.a. v.17. tithimali 60.b.v.4.saluiæ 61.a.v.25. maioris 61. b.v.17.gayaci 61.b.v.25.gattariæ 62.a.v.2. odorata 62.a.v.5.senæ 62.a.v.6. catapotiis 62.a.v.17.caryophyllatæ 62.b.v.1. mastiche 62.b.v.16.allij 62 b.v.24.admouenda 63.a. v.24. mel anacardinũ 95.a.v.17.bullita 97. b.v.2.dialthea 99.a.v.9.coralliũ 103.a.v.13. in pyro 106.b.v.13. argenti 149.a.v.11.admouendum 188. v.11.curationis 188.b.v.16. iaspide 196.a.v.11. metrenchita 248.a.v.3. confirmatam 258.a.v.1.costi.

Priuilegij formula.

CAutum est edicto Regio ne quis hunc *Thesaurum sanitatis paratu facilem* sexennio proximo Imprimere aut vendere audeat, sub mulcta arbitraria ac librorum publicatione.